3

Ordo iudiciarius.

Famatissimi ⁊ cōsummatissimi

iuris vtriusqꝫ professoris ⁊ practici nō minus
subtilis ꝙ sollertis domini Joānis de bla
uasco Archidiaconi Bononiensis
Ordo iudiciarius. huc vsqꝫ non
impressus. ꝯtinēs totā subti
litatē iuris in practica: quo
sine ⁊ iudex ⁊ aduocatus
⁊ practicus quisquis
subtile aliquid in
practica non
intentabit.

Cum priuilegio.

Incipit ordo iudiciarius magistri Johānis de blauasco archidiaconi Bononiensis.

Assiduis petitōib9 me kmi socij iamdudū inducere studuistis vt ordinis iudicarij libellū quo actor ad agēduz: reus ad defendendum: iudex ad cām audiendam examinādam ⁊ diffiniēdaz instrui valeāt vr̄e cōponere charitati. Desiderijs autē vr̄is satisfacere cupientes: rē mihi arduā sz vobis ⁊ ceteris fructuosaz aggrediar. ꝙ primo. R. anglic9 ad instar cuiusdaz ꝯpilatiōis leges ⁊ canōes sub paragrafis inducēdo. et ꝑ vtraqꝫ ꝑte in singulis articl'is allegādo tractauit. Post moduz pilius mediocris legista ⁊ doctor egregi9 ciuili ordie paucos tm̄ canones icludēdo. Ad modū summe scribendo ꝑfecit quē ꝑ sapiētia ⁊ doctrina i plurib9 imitari dispono in his ꝑcipue casib9 quib9 scd̄m vis ciuile ē in foro eccl'ie ꝓcedenduz ⁊ vbi leges sacris canonib9 nō repugnāt. In ceterꝭ ꝗo sacros canones sc'lari b9 legib9 ꝑferēdo qd̄ poscius ꝑm statuta cano. adimplebo. Inuocato igit noīe. d.n.ie.x. eiusqꝫ suffragio postulato ad premissuz tractatum accedo.

¶ De ordine iudiciorum.

Iudiciorū siquidem ordo ꝙ ꝗuis in plurib9 attēdat sicut ex subsequētib9 titulis apparebit. In his tm̄ cōsistit ꝑcipue vt ꝑmo iudex cōpetēs adeat ꝑ lr̄as vel ꝑ nunciū reus citetur. Libellus reo porrigat. Et si voluerit iducie sibi deliberatorie dent. li. ꝯte. sup re petita fiat. Iuramētuz calūnie. tādem ꝑstet: ꝑtes sub ipo negocio interrogātur testes ⁊ instrumēta ꝓducantur producti publicent ⁊ sup his postmoduz disputet. Deinde ꝑ diffinitiuā sniam negociuz terminet que oia ꝑ manū publicā vl' si publica nō pōt haberi ꝑsona ꝑ duos viros diligētissimos redigent in scriptꝭ ꝑ que si erit sup predictꝭ orta cōtētio possit veritas declarari alioquin ꝑ iudicis processu nō ꝑsumet nisi quaten9 legitimis ꝯstiterit documētis. Sicut expresse traditur extra de ꝓba. ca. iij. qm̄ contra falsam assertionē iniqui iudicis. vbi dr. ꝙ tā ordiari9 iudex ꝙ dele. debet habere tabellionē aut loco eius duos viros ydoneos qui oia iudicial'r acta cōscribāt a pricipio cause vsqꝫ ad finē ⁊ originalia penes se iudices retineāt ⁊ rescriptū ꝑtib9 tradant. vt si forte sup aliquo

Decre.

articulo' ꝯtendere voluerint
et super processu iudicij orta
fuit questio: p hoc possit vitas
declarari. ¶ Iudex aūt si hoc
ex negligentia ptermiserit si
aliqd ex inde difficultatꝫ emer-
serit superioris arbitrio puniat
nec de eius pcessu presumat.

¶ De diuisione libellorum.

Diuiditur
aūt liber iste i quat
tuor partes. i pma
parte tractat de psonis q de-
bēt cōsistere in iudicio. ¶ In
scda instituit actor ꝛ reus ꝛ iu
dex in pparatorijs ad iudiciū
et de his q pcedunt lit. cōtest.
¶ In tertia pte d lit. cōtest. ꝛ
de illis oib⁹ q sequunt in iudi
cio vsqꝫ ad diffinitiuā sniam.
¶ In qrta de sentētijs te snia
rū executōib⁹ ꝛ appellatiōib⁹
et restitutiōib⁹ in integrum.

De iudicib⁹ ꝛ iudicū differē.

Iudicum
alij ord. alij arbitra
rij ordinarij alij de-
leg. sūt q ab aplico
eccl'asticā ab impatore vt pote
secularē accipiūt potestatem.
¶ Arbitrarij sunt qui nullam
ptātē hūtes cū ꝯsensu litigā
tiū in iudices eligunt in quos
ꝯpromittit vt eoꝝ snie stetur.
Vba sunt decreti de quib⁹ bre
uit ptractabim⁹. ¶ Videam⁹
igit quis dicat iudex ordina.
qs possit esse iudex or. ꝛ qd sit
ei⁹ officiū. Ordinari⁹ iudex ē
qui vt s. dictū ē in eccl'iasticis
ab aplico: sicut pmates epi ar
chiepiscopi: in scl'arib⁹ ab im
peratore vt duces marchiōes
comites q total'r alicui⁹ puin
cie vl' loci accipiūt iurisditio-
nē. ¶ Et nota qꝺ dñs papa iu- De cre.
dex ē ordinarius singuloꝝ. vt
ex. de electiō. cū nobis olim.
vbi dicit. Quod sedes aplica
caput ē oim eccl'iarū ꝛ Roma
nus pōtifex iudex est ordina-
rius singuloꝝ ꝛ est simil'r ꝛ ro
ma oim cōis et pria. vt. ff. ad
municipales. Roma. ¶ Item
notādū qd ꝯsuetudo tribuit
ordinariā iurisditionē dū mō
sit pscripta. vt c. de emācipa-
tiōib⁹ li. l. i. ꝛ ylt. ꝛ. ex. d insti. Lex
cū venisset. ex. d exces. pre. ad
hec. ¶ Cū inspexerim⁹ i emā-
cipatiōib⁹ vanā obseruantiā
custodiri: ꝛ vēdicatiōes i libe
ras psonas figuratas ꝛ circū-
ductōes inextricabiles ꝛ iniu
riosa rapismata quoꝝ nullus
rōnabilis exit⁹ inuenit: iube-
mus hui⁹ circuitu imposterū
quiescēte licētiā ei esse q emā-
cipare vult a lege anastasiana
h facere vel sine sacro scripto
intrare ꝯpetentis iudicis tri
bunal: vl' eos adire magrat⁹
quib⁹ facere vel lege vel lon-
ga cōsuetudine pmissum est. ꝛ
filios suos ꝛ nepotes: vl' filias
ꝛ neptes ꝛ deinceps progeniē
in ptāte sua cōstitutā a sua
manu dimittere ꝛ legitima iu

ra oīmodo habere. ꝛ si nō hoc
sibi peculiū ꝓuauerit donare
vel alias res liberalitat͂ titl'o
in eos trāsfere. ꝛ eas res que
acquiri idignant per vsu fru-
ctū scd͂ʒ nr͂e ꝯstitutōis fructū
Ubi dec. detinere ꝛ oīa facere vana tm̄
modo scd͂ʒ qd͂ dictū ē obserua
tiōe sublata ¶ Itē est ad ideʒ
extra. de arbi. dilecti. vbi dr͂.
Qd͂ lʒ femine a publicis pro-
hibeātur officijs neqʒ tʒ sn͂ia
q̄ a regina frācie lata ē si illi⁹
terre ꝯsuetudo habeat. vt ta-
les femine ꝑcellentes in suos
subditos iurisditōeʒ exerceāt
¶ Ad idē de excessi. pre. ex͂. ad
cas⁹ hec. Capellani q̄rūdam eccl'a
rū cuidam archidiacono q̄dā
obsequia debebāt ex cōsuetu
dine antiq̄ ep̄o loci illi⁹ quas-
dam illarū eccl'iaꝝ ab illis ob
seqis ꝯstituerat liberas ꝛ im
munes ꝯquest⁹ fuit dn̄o pape
archid͂. sup hoc rn̄det papa q̄ꝛ
ille eccl'ie prout cōsueuerāt ar
chid͂. eid͂ reddāt antiqua ob-
seq̄a ꝛ honorē. ¶ Itē vniuer-
sitas eligēdo sibi aliquē i dn̄ʒ
Ubi dec. vl' prelatū tribuit iurisditōeʒ.
vt extra de offi. iud. ordina-
rij. ¶ Cū ab eccl'iarū prelatis
in aliqs malefactores ꝓmul-
gat̄ sn͂ia rata dʒ ꝛ firma ꝯsiste
re ꝛ vsqʒ ad dignā satisfa. iuio
labiter obseruari. ¶ Silr͂ si ci
ues eligāt sibi aliquem in de-
fensorē. dāt ei iurisd. sui vt. ff.
qd͂ cuiusqʒ vni. l. neqʒ. Quibus
aūt ꝑmissum ē corpus habere
collegij societatis siue cuius-
cūqʒ alteri⁹ eoꝝ noīe propriū
est ad exēplū rei publice ꝯmu
nē archā. cōmunē defensorē ꝛ
actorē siue sindicū ꝑ quē tāqʒ
iure pub. qd͂ cōiter agi fieriqʒ
oporteat agat̄ vel fiat. q̄ ne-
mo eos defendat qd͂ eorū cō-
mune erit dʒ possidere vl' si ad
moniti nō excitētur ad sui de
fensionē venire se iussurū pro
ꝯsul ait equidē nō esse actorē
vel sindicū tunc qʒ intelligi-
mus cū is absit aut valitudi-
ne impediente: aut inhabilis
sit ad agēduʒ. Et si extrane⁹
velit defendere vniuersitatē
ꝑmitat ꝓcōsul sicut in priua-
toꝝ defensiōib⁹ obseruat̄ q̄ꝛ Ubi dec.
eo nō melior ē cōditio vniuer
sitat͂ ꝛc. De ordine iudicioꝝ.

SEquitur
quis possit esse iu-
dex ordinarius ꝛ di
cēduʒ est qd͂ oēs qui nō ꝓhibē
tur. prohibet̄ mulier. vt. iij. q.
vij. tria. vbi dr͂ ifamis. ¶ Tria
sunt quib⁹ aliqui impediun-
tur ne iudices sint. surdus.
mutus. ꝛ ꝑpetuo furiosus. et
impubes qui iudicio caret ꝛ le
ge: qui a senatu semotus ē: mo
rib⁹ femine ꝛ ꝓui: nō q̄ꝛ nō hn̄t
iudiciū sʒ q̄ꝛ preceptū ē vt nō
ciuilib⁹ fungātur officijs veꝝ
si seru⁹ ꝯputaret̄ lib ex delega Can
tiōe sn͂iaʒ dixit quāuis postea
in seruitutē sit depulsus. sn͂ia
ab eo data rei iudicate firmi-

Cano. tatem habet. &c. ¶ Ad idem. xxxiij. q. v. vbi dr. ¶ Mulierē cōstat esse subiectā dñio viri & nullā auctoritatē habere nec docere poterit nec testis esse nec fidem dare nec iudicare. Ad idem. ff. de regulis iuris. ¶ Femine ab oib⁹ officijs ciuilib⁹ vl' publicis remote sūt & ideo nec iudices eē pñt. nec magistrat⁹ regere: nec postulare. nec pro aliquo interuenire. nec ꝓcuratores existere. ¶ Itē ipubes dꝫ abstinere ab officijs ciuilibus &c. Cōtra ex. de arbitris dilecti. ¶ Itē seru⁹ ꝓhibet furiosus & infamis & indiscret⁹ vt in supiorib⁹ cōcordantijs et ex. de rescriptis sciscitatus. vbi dr. ꝙ infamis nō pōt eē iudex d iure. ¶ Itē minor. xxv. annoꝝ ꝓhibet qm̄ nemo in minori etate constitut⁹ debet eligi ad aliquam dignitatem secularē vel ecclesiasticā. vt ex. cū in cunctis. de electo. et. ff. de munerib⁹ & honorib⁹ ad rē publicā in decretali dr. Decre. Qꝫ nemo dꝫ assumi ad aliquaꝫ dignitatem nisi. xxv. etatis sue attigerit annū. delegatus eē pōt ex quo. xviij. cōpleuit. sed ante nō. vt. ff. nouo Lex de re iudicata. Quidā cōsulebat an valeret sententia a minori. xxv. annoꝝ lata sic certe si magistratū minor gessit dicendum est eius iuridictionē nō improbari et si forte ex cōsensu minor iudex. xviij. datus sit scientib⁹ hñs qui i eo ꝯsenserūt rectissime dr valere sententia eius. ꝓinde si minor pretor vel cōsul ius dixerit sniaꝫ ne ꝓtulerit & valebit snia. ꝓnceps em̄ q̄ magistratum dedit oia gerere decreuit. ¶ Itē ꝓhibet excōicatus eē iudex. qr ꝑ se nec ꝑ aliū i iudicio nō pōt eē vt ex. de iudi i intelleximus Decre. vbi dr. Qd lꝫ excōicatus non possit stare i iudicio per setm̄ pōt cogi ꝑ alium respondere. ex. de. officio ord. q̄situꝫ. & ex. de ꝓbatiōibus. c. j. & extra de offi. deleg. prudentiā. vbi dr. Decre. Qd excōicatus pri⁹ est absoluēdus ꝙ audiat et. xxiiij. q. j. audiuim⁹. vbi dr. ꝙ i fi. liqdo ꝯstat eū qui ab integritate fi- canō dei recedit maledicēdi vl' benedicēdi ptātē nō habere. catholicū nāqꝫ vt pote supioreꝫ Ubi dec. se maledicere nō valꝫ. in alieno a fide tanꝙ sibi inequaleꝫ sniam dare non pōt. Itē ꝓhiberet oēs q cōsanguinei sunt actoris vl' inimici rei vl' aliqua iusta causa suspecti vt. iij. q. v. suspecti. Que sunt ei cause suspectiōis & quot & qn̄ iudices Ubi dec. recusari pñt hoc plene notatū inuenies. j. in titulo de recusatiōib⁹ iudicū & hec oia locū hñt tā i ordinarijs ꝙ in deleg.

¶ Quod sit officium iudicis.

Officiū cuiuscunqꝫ iudicis est latissimū. debet em̄

omnia que ad causam ptinēt inquirere et ordinē rerū plena inqsitiōe discutere vt. xxx. q. v. iudicātē. vbi dr. Judicātē opꝫ cūcta rimari et ordinē rerum plena inqsitione discutere interrogandi respōdēdi obiciēdiqꝫ pbita licētia ab eo vt ibi actio ambarū partiū illuminata sit pleniter. nec litigantibꝰ iudex sua velit prius snia obuiare. nisi qñ iā pactis oībus. nil habeant in qstione qđ pponāt: ⁊ tādiu actio ventiletur quousqꝫ ad rei veritatē pueniat. Itē frequēter interrogare oportet ne aliquid ptermissum remaneat qđ adnecti pueniat. Ad idē facit. c. deinde. Judices oportet i primis rei qualitatē plena inqsitione discutere ⁊ tūc vtramqꝫ ptē sepius interrogare ne qd nouū addere desideret ⁊ hoc ipm ad alteram ptē pficiat siue diffinienda cā p iudicem siue ad maiorē ptātē referenda sit. debet locū tutū ad litigandum ptibus assignare. vt ex. iij. de rescriptis cū dilecta. vbi dr. Qđ cū ptrouersia esset inter duas moniales sup electione i abbatissam multis allegationibū hinc inde ppositis mandat papa qausdā iudicibꝰ vt ptibus tutū locū assignent vt secure possint negocium terminare vt. ex. vt lit. non pte. accedens vbi dr. De quodam comite cui terminus assignabatur in terra inimicorum suorum vbi sine mortis piculo accedere nō audebat q libꝫ litteras de pductu nō habuit. si tamē misse fuissent nō audebat se credere capitalibus inimicis suis et extra. de ap. ex parte. vbi dicitur. Qđ cuꝫ guerra esset iter anglicos et vvalenses ⁊ multi citati ab vna prouincia in aliam transire non auderent nec coram iudicibus comparere. causas suas etiam iustissimas relinquebāt indiscussas. vel trāsactiones faciebant nequissimas et damnosas mandauit papa vt locum tutum partibꝰ assignarent quod si iudices non fecerint licet appellatio in cōmissiōe sit inhibita licite poterit prouocari. Debet eñ omnē timorem a partibus ⁊ testibus remouere vt. iij. q. ix. hortam. vbi dr. Quod sub timore domini psuetam conscientie nostre sinceritatem i hoc quoqꝫ obseruātes negocio personis que veritatem omnem cause istiꝰ scire possunt faciatis amputare formidinē et nostris pñtare pspectibus. Judex debet dilationes secūdum quod viderit expedire moderarī. vt ex. j. ⁊ ap. cum sit sancta romana ecclesia vbi dicitur. Licet appellantibus annus indulgeat vel bienniū ex cā iudex a quo appellatū est scdm locoꝝ ⁊ prouinciarū distantiā ⁊ tpis

Margin: canō; Lex; casꝰ dec.; casꝰ; casꝰ; Casū.

...litatē rectius tēpus pote-
rit moderari. ad idez. ff. de iu.
Lex ¶ Non nūquā hoc edictū scilz
perēptoriū. post tot nūero edi
cta que precesserūt datur nō-
nūq̄ vnū post alterū nonnūq̄
statī qd appellatr vnū p oib9 hoc
estiare opz eū q̄ dicit ius p cdi
tione cāe psone vl' tpis dz ordi
nē edictorum vel compendiuz
moderari. ad idem . ff. de re.
Lex iud. l. ij. ¶ Qui p tribunali co
gnoscit nō semp tps iudicati
suat sz nonnūquā exartat p-
rogat p cause qualitatē z quā
titate vel psona z obsequio vel
contumacia sz praro. s. statu-
tum tps sniē exequētur veluti
si alimēta pupillo cōstituātur
vl' minori. xxv. annis subuenit.
¶ Itē debet iudex incidentes
questiōes per interlocutoriaz
sniaz termiare z ipas iterlocu
torias si expedire viderit reuo
care. vt. ff. de senten. z re. iu.
Quod iussit vetuit ve pretor
Lex ctrario imperio tollere vel re
mitter pt De sētētijs aūt diffi
nitiuis cōriū a diuo pio rescri-
ptū ē. Ad idē. ex. de ap. cū ces-
sante cā. vbi dr. qd siue iudex
ordiari9 siue deleg. aliqd in-
Ubi ter locut9 fuerit vl' alicui cmi-
dec. nat9 vl' executōi mādauerit i
piudiciū alteri9 ptis bene po
test se corrigere z non ob . ap.
pp hoc facta pcedere in nego
cio dū aliter nō sit suspectus.
¶ Item p diffinitiuā sniaz ne-
gociū diffinire z sniaz suā si or-
dinari9 est vel a principe dele-
gat9 executiōi mādare. vt. ex.
de offi. legat. querenti vbi dr.
Quod iudex delegatus nō so
luz ad quadrimestre tēpus qd De
ad soluēduz debitū a lege reo cre.
cōceditur sz vsqz ad integruz
ad exequēdaz sniam suā iuris.
ditionē sibi commissaz valeat
exercere et in multis alijs cō-
sistit iudicis officiū que i sub-
sequentib9 titulis apparebūt.

De officio iudicis delegati.

Quoniā iu-
dices deleg. cōstitu
untur sepe ab ordi
narijs ideo postquā tracta vi
mus de ordinarijs csequēter
tractemus de iud. del'. videa-
m9 prius qui sint iudices dele
gati z que sit eorum potestas
siue iurisdi. z qualr eoz iuris-
ditio finiat. ¶ Judices dele-
gati sunt quib9 vna vl' plures
cause ab eo qui hz ordinariaz
iurisditionē vel a pricite dele-
gatā delegātur vel cmittitur.
¶ Officiū delegati in multz cō
sistit sicut. s. in titulo proximo
de iudice ordina. dictū est. po
testas eius qr ex quo cā sibi cō-
missa est et si simplr extēditur
ad omnia sine quibus explica
ri causa non pōt. vt extra. de
offi. z pote. iud. del'. preterea.
vbi dicit in fi Qr ex eo quod
causa cmittitur iudici sup hijs
omibus q̄ ad cām ipsaz specta-
re noscūtur plenariaz recipit

ptātem ad idem.ex.e.ti.que-
sitū vbi talis proponit casus.
¶ Quesitū fuit a papa vtrū de
cas9 lega. posset mādare ordinario
vt citarz ptes vel sniaz suā mā-
daret executōi ꝛ dicit papa qđ
sic et pōt ordinariū cogere ad
hoc si ei noluerit obedire q: non
sua sz delegātis vtitur ptāte.ꝛ
iuđ.delegati oia delegāt ꝗ ad
iurisditiōez facere dignoscunt
ad idē.ff.đ iur.o.iu.l.ij.vbi đr.
Cui iurisditio data ea quoqꝫ ꝯ
cessa sunt sine quibus iurisdi.
nō pōt explicari. ¶ Itē excōi-
catuz pōt absoluere actorem
quāuis nō sit ei hoc specialr
mandatū vt extra.de offi.del.
De- prudentiam.vj.vbi đr.Quod
cre. si aliquis fuerit excōicatus
ab or.vl del.ꝛ maliciose eū ab-
soluere distulerit.iudices dele
gati vl iure vl ritu ecclie pote
rūt eū absoluere. ¶ Itē puni-
re pōt cōtumacē vel ipediētē
iurisditionē suā vt.ex.de offi.
del.q: quesitum.vbi dicitur.
De- ¶ Qđ si cā alicui ꝯmitit vl ali
cre. ꝗ potētes ꝯpellāt minis ꝛ ter-
rorib9 cōqrētes silr eos pote-
rit iudex excōicare.ad idē ex.
De- eo.ti.ꝯsus fi.vbi đr. Si sub de
cre. legat9 coertionē nō hēret de-
mādata sibi iurisditio deluso-
ria videret.ff.de off.ei9 cui mā
data est iurisdi.l.vlti. ¶ Item
citare pōt ꝛ citationē alij ꝯmit
tere si ē a pricipe deleg.vt.ex.
de offi.po.iu.del.pa.ij.vbi đr.
¶ Quod cuz totum negocium

possit i aliū ꝯmittere citatiōis De-
officiū pōt cuiuslibet rōne pre cre.
uia demādare ac punir merito
cōtemptorē. ¶ Item cām sibi
del.totam vel partem sibi cō-
iūctim vel diuisim pōt vni vel
plurib9 delegare.ꝛ ei9 iuris-
ditionē alij demandare vt.ex.
eo.ti.sup questionū articulis.
vbi đr. ¶ Et iudicialis aucto- De-
ritas liberius valeat exerceri cre.
delegat9 a nobis licite possit ꝛ
principiū ꝛ mediū ꝛ finē cause
sibi ꝯmisse nō soluz ꝯiūctim sz
ꝛ diuisim alij delegare. ¶ Itē
maior est eo cui9 causa sibi cō-
mittit extra.eo.ti.sane.vbi đr.
¶ Iudex a nobis delegat9 vi
ces nr̄as gerit vñ i causa illa De
superior est ꝛ maior illis quoꝝ cre.
cām suscipit determinādam.
¶ Item sniaz suaz exequi pōt.
vt.ex.eo.ti.querēti simil ter
est in fi.ti.ꝓxime ꝛ extra.eo.ti.
in lr̄is.vbi đr. Quod si sniam
suā executōi mādauerit vel fe- De-
cerit mādari:expirat iurisdi. cre.
sed lz ꝛ multa alia possit iudex
delegat9 de hijs tm̄ pōt cogno-
scere ꝗ in cōmissione cōtinen-
tur vel ꝑ gnalē clausulaz ꝯpre
hēdi possunt ꝛ nō ad alias res
vel ꝑsonas iurisditionē extēde
re.ex.eo.ti.c.vlt.vbi ponitur
talis casus. ¶ Cū olim cā ver- cas9.
tebatur inter quēdam comitē
ꝛ abbatē sup certis articlis sz
de plib9 quā in rescripto cōti-
nebat fuit corā iudici.ꝓba-
tū dicebat enim comes ꝙ nō dec.

debuissent se intromittere ni si de illis tm̄mō q̄ cōtinebāt i rescripto. Altera ps dicebat ꝙ sic q: ꝓcuratorei⁹ litē sup illis articulis non insertis in rescripto fuerat ꝓtestatus. co mes dicebat ꝙ nō ad illos sꝫ ad eos tm̄ in rescripto cōtentos ꝓcuratorez destinaret et sup hoc appellauit ⁊ nihilominꝰ fuit excōicatꝰ. dt papa sn̄iam latam in comite nō tenere q: de damnis in rescripto non insertis cognitio ad ꝓdictos iudices nullatenꝰ ptinebat. ¶ Itē de his pōt cognoscere q̄ in modū recōuentiōis obijciunt a reo vt. ex. de mu. petitiōibꝰ miramur. vbi talis ponit casus. ¶ Quidam clerici litigabant ꝯ quosdam monachos corā delegatꝭ. monachi nolebant rn̄dere si clerici non rn̄derent coraꝫ eisdem iudicibꝰ dicit papa ꝙ respōdeāt clerici monachis in cōtinēti. ad idem. iij. q. viij. l. canonizata. c. de senten. ⁊ interlocutionibus cuius in agendo quis obseruat iudiciū arbitrraiū cuꝫ cōtra se iudicem in eodē negocio nō dedignet habere. vbi le. istud respicit illd qd. s. dcm̄ ē ꝙ. s. iudex del. tm̄ cognoscere pōt de his que in cōmissione cōtinent et hoc ideo q: fines mādati diligenter custodiēdi sunt vt. ex. de rescriptis. cuꝫ dilecta. vbi dicit. ¶ Nō dn̄s papa cassauit processum quorūdam deleg. ideo ꝙ cōmisso articulo indiscusso qui primꝰ inserebat in rescripto de subsequētibꝰ tractauerunt sup cā q̄ inter duas moniales vertebatur ad ideꝫ. ff. mandati. diligēter. vbi dicit. Quod diligenter fines mandati custodiēdi sunt. ¶ Quot modis finitur iurisditio. ꝛc.

Finit aūt iurisditio delega. multis modis scꝫ mortuo eo cui sub ꝓpe noie cā delegat. vt. xviij. q. ij. dudū. vbi dr. ¶ Quod successor corrigit ea q̄ predecessor omisit. ⁊. ex. de off. del. qm̄ abbas casus talis. ¶ Duo abbates. erant deleg. non expressis nominibꝰ ꝑsonaꝝ sꝫ locoꝝ simil'r vnus mortuꝰ erat alius substitutꝰ iudex suptestes cū alio sn̄iauit ⁊ dr ꝙ valꝫ sn̄ia q̄ si exꝑmeret nomē mortui nō valeret sn̄ia substituti. ¶ Itē si delegas cāꝫ ad se euocet. vt. ff. de iu. Cum pretor vnū ex pluribꝰ iudicare vetat ceteris id cōmittere videtur vt leg. instituta mandati recte. vbi dr. Recte quoqꝫ mandatuꝫ contractū si dn̄i adhuc integra res sit reuocatum sic euanescit. ¶ Itē si adhuc mādato integro mors alterꝰ interueniat vel illius qui mandauit vel illius qui mādatum suscepit soluit mādatū sꝫ vtili

Decre. Lex cano. cas⁹. Lex

tatꝫ cā receptū ē si mortuo eo
q̄ mādauit tibi tu ignorās eū
decessisse execut⁹ fuerꝫ māda
tū posse rea gerꝫ mādati actiōe
alioqui iusta ⁊ ꝓbabilis igno
rantia dānum tibi afferet. ad
idez. ex. de resti. spoliator. c. j.
De- vbi dr̄. Qd̄ cū cōtrouersia fuit
cre. inter duas eccl'ias cā ꝯmissa a
dn̄o papa celestino p̄decesso-
re nr̄o quibusdam deleg. sꝫ ca
nūduz decisa reuocauit cele-
stin⁹ corā se negociū terminā
duz nō obstāte hoc iudice ꝓ-
cesserūt i cā mortuo celestino
nūdūz negocio terminato in-
nocēti⁹ reuocat ⁊ iudicat irri
tū ⁊ inane q̄dquid post reuoca
tionē fuerat attēptatū a iudi
b⁹ deleg. ¶ Itē finit iurisdi.
De- si ipse iudex remittat cām ad
delegantē vt. ex. de offi. leg. lꝫ
cre. troiani canonici. vbi dr̄. Qd̄
q̄daz cardinalis p̄cepit cuidā
ep̄o quēdaz abbatē electuz in
archiep̄m examinare ⁊ exami
natōez redactā in scriptꝫ trās
misit dn̄o pape cardinalis vt
ꝯfirmaret electio q̄ trāsmissa
fecit inquisitionez aliam sup
abbatē dicit papa ꝙ nō valet
scd̄a tāꝙ a nō suo iudice fctā
postꝙ pape fuerat p̄ma exa-
minatio trāsmissa vel destina-
ta. ¶ Itē finit elapso termio
in cōmissiōe ꝯprehēso nisi cō-
sēsu ptiū proget. ex. de offi. iu.
De- del. si āt. vbi dr̄. Qd̄ si cā fuerit
cre. cōmissa. j. certū terminū deci-
dēda elapso termino expirat
iurisditio nisi de cōsensu ptiū
prorogetur. ad idem. e. l. ⁊. c. t.
cōsultationibus. vbi dr̄. Sine
vtriusq; ptis cōsensu nō lꝫ iu- De-
dicib⁹ terminū prorogare pre- cre.
fixū a delegāte. ¶ Itē finit iu
risditio snia lata ⁊ executioni
mādata vt. j. eo. ti. in lr̄is. ꝫ. de
offi. iu. deleg. ad idem. ff. de re
iudicata. ¶ Iudex postꝙ se-
mel sniam dixit postea iudex
eē desijt et hoc iure vtit vt iu- Lex
dex q iudex semel pluri vl' mio
ris ꝯdemnauit amplius corri
gere sniaꝫ suā nō possit. semel
cm̄ bn̄ vl' male officio suo fun-
ct⁹ ē hoc intelligo quantū ad
examinatoēz cause sꝫ nō finit
ei⁹ officiū q̄tū ad tuitionē sue
snie q: semp eā tuebit vt. ff. ne
ius fiat ei q impos. mit. l. i. §. i.
vbi dr̄. Quod frustra mittit
in possessiōez iudex nisi missuz Lex
tueat. ¶ Sꝫ q̄ri pōt quousq;
tuebit. R. sp. ar. ca. de penis. l.
seruus. vbi dr̄. Qd̄ iudex ita
sniauit ꝯ suum: ꝯdemno te ꝙ
sis in vinculis: querebat quo Lex
usq; debeat eē i vinculis. Dicit
lex ꝙ imperpetuum ex q̄ non fuit
exp̄ssum in snia s̄ a sili ex quo
pōt eē iudex tueri sniaꝫ intel-
ligēduz ē ꝙ semp tueri possit
imo ēt successor videlꝫ del. hoc
pōt ar. ex. de off. iu. or. pastoral'
. §. edoceri. qd̄ tueri possit. ex.
. c. de sen. ⁊ re iu. cū bertoldus
in fine. ¶ Itē finit nisi fuerit
cōmissa habita expressa men-
tione prioris cōmissiōis. ex. de

rescriptis ceterũ. vbi dz. q̃d si
aliq̃s ĩpetrat lr̃as ꝯtra aliũ et
alius postmoduz ad alios iu-
dices lr̃as impetrauerit con-
tra eundem in quib⁹ nisi fiat
mentio de priorib⁹ nõ valent
sc̃de et debet procedi sc̃dz pri-
mas. ¶ Itẽ dz extra de officio
del. peruenit. extra. e. t. ex lr̃is
in fi. ¶ Item si re integra mo-
riatur delegans vt in insti. man.
§. recte. s. est in alia columna.
et. ff. de officio del. licet vniver
dec. sus fi. vbi dz. ¶ Q̃d mãdatuz
re existente integra morte mã
datoris expirat extra eo. ti. c.
penul. et vlt. ff. de iurisditione
oim iud. §. si is qui mandauit
iurisditionem decessit anteꝙ̃
res ab eo cui mãdata est iuris-
ditio geri ceperit solui menda
tuz labeo ait. sicut ĩ reliq̃s cau
sis. ¶ Itẽ si appellet in casu
licito vt. ex. de ap. significã.
vbi dicit. Quod si aliqui ap-
pellãt ad superiorez exempti
sunt omnino quo ad illuz arti-
culum sup quo appellatũ est a
iurisditiõe iudicis a quo apel-
lant. ad idem. ex. eo. ti. relatũ.
vbi dz. ad idem. ex. e. ti. directe.
dec. vbi dz. Cum aliquis appellat
a iurisditõe illi⁹ a quo appella
tum se fecit exemptum. Item
finitur iurisditio si fuerit legi
dec. time recusatus. ex. de ap. sc̃do
requiris. vbi dz. Quod si fue-
rit causa suspitiõis prolata iu-
dex recusat⁹ dz a cause cogni-
tiõe supsedere ipa nãq̃, ratio
dictat et plurib⁹ pbatur exem
plis q̃d suspecti et minuti iudi
ces eẽ nõ debẽt ad ide⁹. ex. de
fo. cum suscepte cũ vbi dz in fi.
Si cõsules iusticie q̃ tanꝙ̃ me-
rito suspecti recusant et pba-
ta fuerit corã arbitris suspi-
tio cõiter electis ad papaz vel
epũm recurrant ad idem. ex. de
ap. cũ spũali. vbi dz. Q̃d postꝙ̃
vbi dicit fuerit cã recusatiõis
iudic corã arbitris pbata ad
supiorem vel aliquẽ electũ de
cõsensu ptiũ relata. ¶ Que sit
differentia inter delegatum a
principe et delegatũ ab aliis.

Preterea vero quadruplicẽ differentiam inter
deleg. a principe vt a papa vel
impatore et deleg. ab alio puta
epo vel duce. Deleg. a pri. põt
totã cãm vel ei⁹ ptes aliis dele
gare vt. ex. de offi. del. sup que
stionũ articu. s. eo. de offi. del.
sz delegat⁹ ab ordinario cãm
sibi del. alii delegare nõ põt vt
. C. de iudici. a iudice iudex del.
iudicii dandi nõ hz ptãtem cũ
ipse vicarii muniere fũgat nisi
a principe iudex datus fuerit
tñ cũ vniuersitas causaruz sibi
delegata ẽ tũc põt del. a iudice
ordinario alii delegare vt. ff.
de iu. cũ pretor. §. vbi dz. Iudi Lex
cem dare pñt quib⁹ a lege vel
cõstitutõe vel senatus cõsulto
cõcedit lege sicut pcõsules is
quoq̃ cui mãdata ẽ iurisditio

iudicē dare pōt vt sunt lega-
ti proconsulū. ¶ Itē hi quib⁹
hoc more cōcessū ē ꝓpter iu-
ra imperij sicut prefect⁹ vrbis
ceteriq; rome magr̄at⁹ addūt
quendem aliū casuz. s. qd post
litem cōtestataz corā eo potest
Lex residuū aliqn̄ delegare vt. ff. de
procu. ¶ Neq; tutores neq;
curatores ex sua ꝑsona in rem
pupilli vl' adolescētis ꝓcurato
rē dare pn̄t sed auctorē cōsti-
tuere debēt pupillus aut pu-
pilla adult⁹ vl' adulta tam ad
agendum q̄ ad defendenduz
tutore vel ꝓcuratore interue
niente: ꝓcuratorē instituere
pn̄t ipsi etiā tutores vl' curato
res post lit. ɔtest. a se factā ad
exēpluz procuratoꝝ qui litem
cōtestati sunt dare ꝓcuratorē
prohibet ad idez. ex. de sentē.
τ re iudi. cū bertoldus. vbi dr.
De- ¶ Qd quidaz elect⁹ τ duo ab-
cre. bates quib⁹ cā cuiusdā eccl'ie
a quodā leg. s. q erat ordia vbi
erat delega. erat cōmissa alijs
ɔmiserūt eādez cām. scd'a diffe
rētia est q: deleg. a pncipe pōt
citare partes ante litē cōtesta
tā cū edicti solēnitate vt. ff. de
De- offi. deleg. gratuz. vbi dicitur.
cre. ¶ Utrū iudex deleg. ꝓposito
citatōis edicto añ mortē dele-
gātis litē vo post mortē ipsi⁹ ɔ
test. dēat in cā ꝓcedere. R. qd
si citatione facta negocium sit
quasi ceptuz pōt et dz in causa
procedi: maxime si delegatus
nō sit certus de obitu delegan

tis tenebit qz qd iusticia pma
fuerit iudiciali tramite diffini Ubi
tū. ¶ Ab alio delegato nō pōt dec.
citare partes cuz solennitate
edicti vt. C. de iude sancim⁹. in
fine. ad idez i aut. de litigiosis
ɔēm. vbi dr. Omnē vero finē Lex
cāruz volentes celeriter ꝑue-
nire illoꝝ malignātib⁹ obuia-
mus qui tm̄modo proponunt
actiōes nolūt aūt vsq; ad finē
iudiciū exercere dicētes legē
esse que asserit neminē cōpelli
actiōes suas agere volentem.
¶ Hāc ergo prauitatē extin-
guere festinātes iubem⁹ me-
morate legis auxilio non eos
niti qui ꝫ aliquē suas ꝓponūt
actōes siue ꝑ iudiciariā cōuen
tionez siue per preces principi
oblatas τ iudici insinatas et
per eū ad scientiaz aduersarij
deductas vel sub legitimi iudi
cis ceptas examine. iuste em̄
agere recusat q parat⁹ aduer-
sariū suū ad iudiciuz vocauit.
cū h' aūt excusatio pulsato ma
gis auctori quā obrē ɔueniat
sancim⁹ auctorē ceptum vsqz
ad finē litis excercere. ¶ Si
vero cām prosequi distulerit
dam⁹ pulsato rei licentiā ꝑ se
vel ꝑ aliū legitimū ꝓcuratorē
venire moneat τ si hoc mīe fe
cerit propositis trib⁹ vocatur
edictis vnaq̄q; vocatōe nō mi
nus q̄. xxx. dierū spacio cōclu
denda. ¶ Iubem⁹ em̄ ordina
rios iudices nō soluz preconū
vocib⁹ sz τ edictis quoq; liti-

gatoꝝ partē absentē i iudiciū vocare. vocē eni pconis pauci q̄ p̄sentes sunt nō possunt audire. edicta vero p multos dies sic pposita possūt pene oēs sic agnoscere alijs aūt oibus iudicib⁹ q̄ p impialē iussionē cās examinant ex pn̄ti lege p mittim⁹ partes q̄ i iudicio nō pmanent ppositis edictis vocare ne cause indiffinite pmaneant. ad idē. c. qūo vel qn̄ iudex. auc. qui semel. ⁊ i eodem obijciamus. ¶ Tertia differētia ē q̄ si delegat alij cām appellat ad eum si q̄d sibi de cā reseruat. ex̄. de offi. deleg. sup questionū articulis. vbi papa dicit. ¶ Porro cū deleg. a nobis iurisdictionē in aliuꝫ trāsfert totam si fuerit appellatū non ad eū sed ad nos appellari debebit. cū aūt aliquid sibi de iuridictione reseruat si cā sit ei appellatione remota cōmissa non ad nos sed ad eum poterit appellari. secus est in delegato a minori iudice qm̄ ab eo semp ad maiorē iudicē appellatur. ff. nono q̄s ⁊ a quo appellat. l. i. vbi dicit. ¶ Ēō dr̄ eum appellari qui dedit iudicē sic accipiēdū ē ⁊ vt successor ei⁹ appellari possit pptea et si p̄fectus iudicē dederit vl' p̄tor ipe puocādus erit qui eum dedit iudicē ab eo cui q̄s mādauit iuridictionē nō ipse puocabit. nā is gn̄aliter erit prouocādus ab eo cui mādata ē iuridictio cū puocaret ab eo q̄ mādauit iurisditionem. ¶ Quarta dr̄ia q̄ de. a pncipe pōt sn̄iaꝫ suā exeq̄ vt ex̄. de of. dele. q̄rēti. s̄. de off. iudi. dele. i fi. sꝫ delegat⁹ ab alio nequaq̄. vt ex̄. de foro cpe. si q̄s cleric ū vbi dr̄. ¶ Q̄ǵ q̄dq̄d erit diffinitum vel iudicatū p cognitorē datū ab epo debꝫ eps exequi. ad idē. ff. de re iudicata a diuo. rescriptū est vt magistratus ppli. ro. iudicū a se datoꝝ vel arbitroꝝ sn̄iaꝫ rome dictā exequant hi q̄ eos dederit ēt in puicijs pn̄t p p̄sides si hoc iussi sunt ad finem psequi eo q̄ impator compatre suo illa scripsit. ¶ In summa oim p̄cedentiū tituloꝝ notabis q̄ licꝫ sol⁹ ordi. iudex vel deleg. causas tractare valeat quaslibꝫ vl' finire criminales tn̄ cās clericoꝝ fulsit ordi. siue deleg. vn⁹ solus tractare non pōt sꝫ i criminali dia coni cā exigunt. iij. epi p̄ter ppriū epm. in cā p̄sbyteri. vi. in cā epi. xij. p̄ter ppuꝫ metropolitanū. vt. xv. q. vij. c. iij. vbi dr̄. ¶ Si q̄s timid⁹, vel cōtumeliosus extiterit i maiorē natu al's reatu vl' aliquā cāꝫ habuit a tribus vicinis epis si diacon⁹ est arguit. si p̄sbyter a. vij. si eps a. xij. cū sacerdotibus audiatur diuersi epi decreuerūt ⁊ hoc gn̄alr verū est nisi cā illa sit a pncipe delegata. ¶ In hoc ei q̄ pncipi placuit legis habet vigorē. vt in

[Left margin: Decre. (beside "reseruat … questionū"); Lex (beside "appellatur. ff. nono")]
[Right margin: canō (beside "iij. vbi dr̄. ¶ Si q̄s timid⁹")]

stituta de iure naturali.§.sed qd̄ pncipi.ff.de ꝯstituti.pncipum.l.j.vbi dr̄. Lex est ꝯmune p̄ceptū prudētiū viroꝝ ꝯstitutio delictoꝝ q̄ spōte vl' ignorantia ꝯhuntur coertio cōis reipublice sponsio.

¶De arbitris et eoꝝ officio.

QUia ad instar arbitrioꝝ vl' iudicioꝝ arbitria sūt redacta vt.ff.de receptis.l.j.vbi dr̄. Cū ꝓmissum ad silitudinē iudicioꝝ redigit̄ et ad finiendas lites ptinet.⁊ ex cōpromisso placet exceptionē nō nasci sꝫ petitionē pene iō postq̄ tractauim⁹ de alijs iudicib⁹ ꝯn̄ter de arbitris videam⁹. Q̄ndam⁹ igitur q̄ iudices sint arbitrarij q̄ pn̄t esse arbitri:de q̄bus causis pōt in arbitros cōpromitti in quibus differunt arbitri a iudicibus et q̄liter finit̄ arbitrium. Arbitri sunt qui ꝯsensu partium eligunt̄ et in eos sub pene stipulatiōe ꝯpromittit̄ vt metu pene ipsoꝝ arbitrio stetur qm̄ snīa arbitri nō valet sine ꝯpromissione pene vl' pignoris datiōe.vt.C.de arbitris.l.j.vbi dr̄. Ex snīa arbitri ex compromissione in re pfecta aditi appellari nō posse sepe rescriptū est q2 nec iudicati actio inde prestari pōt et ob hoc inuicem pena ꝓmittitur vt metu eius a placitis nō recedat̄ sꝫ si vltra diē cū ꝓmisso ꝯprehensum iudicatuꝫ fuerit cū snīa nulla ē nec vllā penaꝫ ꝯmittit q̄ ei nō ꝯuenit. In duobus casibus valet sine ꝯpromissione pene.s.si partes se subscripserunt q̄ nō ꝯpliceat subiacere sententie arbitri vel si decem dies tacuerit post snīaꝫ vt.C.e.l. Cū antea sācituꝫ fuerit i arbitris eligēdis quos neq3 pena ꝯpromissī vallabat neq3 iudex ōderat sꝫ nulla p̄cedente snīa cōis electio vt illoꝝ snīe stet̄ ꝓcurabat In hmōi casibus siq̄dē p pte pulsata forma ꝓcederet arbitralis.exceptionē ei veluti pacti ꝯuēti gn̄ari.si aūt p actore.calculus poneret̄ nil ex eo ꝓcedere ei p̄sidij.sācim⁹ i oēs arbitros et oēs q̄s p̄dixim⁹ ⁊ quos talis ꝯsēns⁹ elegerit sub eo pacto in rescriptis vel sine scriptis habito vt eoꝝ diffinitioni stet̄.siq̄dē subscripserit partes postq̄ diffinitio p̄cesserit q̄ nō displicet āba⁹ ptib⁹ eoꝝ snīa nō solū reo exceptionē veluti pacti gn̄ari sꝫ ēt auctori i factū actionē quaten⁹ possit snīa ei⁹ executiōi mādari i hac q̄dē regia ciuitate ab officio eius eminētissime p̄fecture vel eius foꝝ i cui⁹ pars p̄sequtur fugientis in ꝓuincijs aut tā p moderatores q̄ p apitores eoꝝ vl' p iudicē quoꝝ regimē pars ptimescit pulsati. Sin aūt minime q̄d post snīaꝫ

Lex arbitrii Lex Lex

subscripserit se arbitri formā amplecti sed silēcio eā roborauerūt & nō.j.x. dies proximos attestatio missa fuerit vel iudici vel aduersarijs ab alteru tra ptiū p quē manifestū fiat diffi[illegible]tōēz nō eē amplectādā tūc silēcio partiū sniaz roboratā eē & fugiēti exceptionē & agenti memoratā actionē cōpetere altera āt pte recusante scōm prefatum modum & implere statuta minime cupiēte nil fieri piudiciū neqꝫ pstari vl' exceptionē reo vl' actori actionē exceptis videlicet arbitris qui cū sacramēti religione electi sunt si nouellam nr̄i nomis cōstitutionē tunc & oia seruari que ex lege nr̄a seu p huius audientiā diffinita sunt. ¶ Pōnt oēs eē arbitri qui nō phibent. Phibetur: mulier minor. xxv. annis. vt. ff. de receptis ar. cū lege. vbi dr. Cū lege iulia cautum sit ne minor. xx. annis iudicare cogeretur nemini licere minorē. xxv. an. cōpromissariuz iudicē eligere. ¶ Mulier etiā prohibetur ab omib⁹ officijs ciuilib⁹ vt. ff. de reg. iu. l. ij. §. est de offi. iu. or. ¶ Prohibetur autē infamis. surdus. mut⁹. furiosus. ar. iij. q. vij. §. tria supra est de offi. iu. or. ¶ Prohibetur arbiter esse laycus in causa spūali vt. ex̄. de ar. cōtingit in fi. vbi dr. Generaliter prohibemus ne sup rebus spiritualib⁹ cōpromittat' in laycū q: nō decet in talib⁹ vt laycus arbitret'. potest tn̄ laycus de rebus ecclie arbitrari duz mō in eū auctoritate supioris fuerit cōpromissuz vt. ex̄. de ar. per tuas in fi. vbi dr. Quoruz non nocet qd arbitriuz sit latum a duob⁹ clericis & vno layco ex quo aucto. epi fuerit in eos cōpromissuz. ¶ Similiter et mulier. ex̄. d arb. dilecti. c. j. ¶ Et quidez dicūt qd iudex ord. arbiter esse nō potest sup lite que corā eo tractatur p. l. illam. ff. de recept ar. sꝫ & si in seruū. §. .j. & iij. q. vij. si quis vero iudex sed scōm canones tam ordinarius quā deleg. arbiter nō potest. vt. ex̄. de ar. cu tpe. vbi ꝫ dr in casu. causa vertebatur inter quēdam episcopū et abbatem sup monasterijs & capellis cōpmissuz fuit in quēdam archiepiscopuz q arbitrat⁹ fuit sup causa: papa confirmauit illud qd fuit arbitratū illis dūtaxat capl'is exceptis que ꝯ libertatem ipsius ecclie vl' monasterij vel capellaruz eiusdem fuerāt in arbitrio expressa ad idez. de electio. causam. vbi dr. Quod quedam moniales cōpromiserāt in epūm vt eis abbatissam daret dicit papa qd eādez quā epus dederit accipiant dum a ydonea sic sunt moniales compellende. de delegato vero qd arbiter eē pōt habes. ex̄. d ar. c. conclu. vbi dr. Quod causa vertebat' inter fratres hospi-

Lex

De cre.

De cre.

cas⁹.

De cre.

cas⁹.

talis cuiusdam de eligẽdo re-
ctore ꝯmissa fuit cā quibusdaꝫ
deleg. postea cū promiserūt in
eosdem iudices ⁊ papa intere
pretatus ē arbitriū illoꝝ valē.
¶ Ad idem extra de ꝑrehend.
nisi erant vbi talis ponitur
casꝰ. casus. ¶ Duo litigātes super
quodam prioratu cōpromise-
runt in iudices deleg. qui ta-
liter ordinabant vt alter ha-
beret prioratuꝫ. reliquus ꝓ
de ꝓuentibus prioratus. xj. li
bras. ⁊ de redditibus capitu-
li. xx. lib. annuati ꝑciperet di-
cit papa ꝙ licet talis ordina-
tio sit valde suspecta ex quo ta
men pro bono pacis facta fue
rat eā tolerat cum ex arbitra
ria potestate taliter ordinare
potuerit. ita tamen ꝙ ꝑstatio
xl. lib. vitaꝫ prioris non exce-
dat. ex̃ de presumptionibꝰ. lit
teras. ¶ Sequit̃ de quibꝰ cau
sis pōt cōpromitti in arbitros
et d͛ de oībꝰ exceptꝪ crimina
libꝰ. ⁊ liberalibꝰ et mr̄imonia
libꝰ. de liberalibꝰ s͛. ex̃. de ar.
cū tempore sumpto est de ma-
Decre. trimonialibus extra. de iure-
iurādo. tua nos. vbi d͛ ꝙ qui-
dam vir et vxor eiꝰ iurauerūt
se nūꝗ petituros mutuo post
ille petijt eā instāter. illa dice-
bat ꝙ priꝰ faceret se sarrace-
nam ⁊ ꝑderet aīam anteꝗ re
diret ad eū sꝫ libent͛ iuraret ⁊
promitteret castitatē si ex ar-
bitrio ei prouideretur. dicit
papa ꝙ moueantur ambo ad
continentiam seruandam qḋ
si facere noluerint si vir eam
petat ad euꝫ redire cogatur.
¶ Qḋ de criminibꝰ nō possit
ꝯpromitti. ff. de recep. l. nō di
stinguemus. §. si ꝑ xporeꝫ. ⁊. §.
de liberali. Julianus in[...]tin Lex
cte scripsit si per errorē de fa
moso delicto ad arbitriū ituꝫ
est vl̄ de eo de quo publicū iu
dicium sit constitutū velut de
adulteris siccarijs ⁊ similibꝰ
nectare debꝫ snīaꝫ dicere nec
dare dicit snīe executionem.
¶ Item ne deliberate fiat cō Huc
promissio. ff. de ar. l. nō distin- vsqꝫ
guemus. §. de liberali. vbi d͛. vbi
de liberali causa compromis- leg.
so facto recte non cōpellet͛ ar
biter snīam dare q͛ fauor li-
bertatis est vt maiores iudi-
ces habere debeāt. eadem di
cenda sunt siue de ingenuita-
te siue de liberalitate questio
sit. sed et si ex fidei ꝯmissi cau
sa libertas deberi dicta. ideꝫ
dicēdū erit de populari actio
ne. ¶ Differt aūt arbitriuꝫ a vbi
iudicio ī multis scilicet ad in Cañ
star iudiciorū se habeat sicut
dicitur. nā venalis snīa nō va
let vt. ij. q. vj. §. diffinitiua. vbi
venales vbi d͛. Venales quo-
ꝗ sententias q̃ in mercede a
corruptis iudicibus ꝓferunt
et citra interposite ꝓuocatio
nis auxilium infirmas eē de-
cretū ē. sꝫ snīa arbitri per pre Huc
ces ⁊ sordes data tenet sed tn̄ vsqꝫ
excipi pōt ꝯtra agētē de dolo

ad penã de sñia tali: vt.C.de arbitris.l.arbitros.arbitroꝝ ex cõp̄romisso sñie non obtē- perans si sordes vel euidens grã eoꝝ qui arbitri sũt inter- cesserint aduersus filiam tuã agentē ex stipulatu exceptiōe doli mali vti poteris sꝫ ex doli clausula que ex cõp̄romissi sti- pulatiōe subijci solet filiã tuã cõuenire nõ vitaberis. ¶ Itē in hoc differt qm̄ a sñia nõ po- test appellari: vt.C.eo.t.l.i.s. est i hoc titulo. A sñia iudicis recte appellat: vt.ij.q.vj.non ita: nõ ita in eccl'iasticis ⁊ offi cijs aut negocijs ē agēdũ sic i scl'arib⁹.nã in scl'arib⁹ postꝙ legib⁹ vocatus quisquis vene- rit in foro decertare q: cepe- rit nõ lꝫ ante pactã causam recedere in eccl'iasticis vero lꝫ si necesse fuerit aut si se vide- rit p̄regrauari.c.si quis iudi- cem aduersus se grauē sense- rit vocē appellatiõis exibeat ¶ Item in hoc differt qm̄ re- uocatio vel recõuentio nõ hꝫ locũ co:ã arbitro: vt ex̄. de ar. cũ dilectus.vbi dr. Coram ar- bitris nõ põt quis recõueni- ri cũ arbitri iudicare nõ vale ant nisi tãtũ de his sup quib⁹ extitit cõp̄romissum sꝫ hoc lo- cum habet co:ã quolibet iudi ce tã o:dinario ꝙ deleg. vt di cem⁹.j.i.te.p̄ximo de recõuē. ¶ Item in arbitrio non succe dit heres nisi hoc exp̄resse di- catur in .cõp̄romisso. vt.ff.de receptio.l.diē p̄ferre.§.j.vbi dr. ¶ Si heredis mētio vel ce teroꝝ fctã in comp̄romisso nõ fuerit soluitur ꝯp̄romissũ mo: te nec vtimur labeonis sñia q̄ hoc estiauit si arbiter aliquã summã pecunie dare iusserit et hic decesserit anteꝙ daret penã ꝯp̄romissi licꝫ heres ei⁹ paratus sit offerre.sed i iudi- cio sec⁹ est. vt.C.de delictis de functoꝝ.in quãtũ heres ꝯue- niat.l.vnica.vbi dr. Post lit. cũ eo qui mihi fecit vel concus sionem intulit vel aliquid de- liquit defũcto successores ei⁹ insolidũ tenent alioquin inꝙ tum ad eos p̄uenit ꝯueniri iu ris absolutissimi est ne alieno scelere dicentur. ¶ Item non potest sñiare arbiter altera parte absente nisi hoc actum sit i ꝯp̄romisso.vt.ff.de recep. l.diē.§.si heredis mentio.s.⁊ in fi.vlt.colũna.ad idē codē li.ij.e.t. ¶ Si q̄s litigatoꝝ de- sijt per ꝯtumaciã qd per eum factum est quominus arbitre tur penã ꝯmittere p̄ide sentē tia quidē dicta nõ co:ã litiga- to:ibus non valebit nisi in cõ p̄romisso hoc exp̄ressũ sit spe cialiter vt.iij.vel vno vel vtro q̄ absente sñia p̄matur.penã aũt is q̄ defuerit cõmittit q: p̄ eum facta ē quomin⁹ arbitre tur. ¶ In iudicijs autem põt sentētiari altera parte absen- te.vt.iij.q.ix. ¶ Decreuimus intra nostrã debere p̄uinciã

Margin notes: Ubi leg. — Ubi dec. — Ubi dec. — Lex — Lex — Ubi leg. — cañ.

esse iudiciū ⁊ cōgregare synodum ante diem kalendarum Nouembrium. vt si noluerit esse pn̄s cōfitenter ad obiecta respōdeat. Si vero adesse neglexerit dilationē sn̄ie de absencia non lucretur. Ad idem ex. qui filij sint legitimi. causam et ex. de iu. q2 vulteran9. ⁊. ff. de iu. ⁊ post edictū. ad idē. ex. de iud. proferēdum. ¶ Item absens nō cōdemnat᷑ in arbitrio nisi captū sit i arbitrio vt .ff. de arbitris. l. diem. §. si qs litiga. si quis litigatorū supra est in ea. coll᷑. in iudicio secus. vt. iij. q. ix. decreuim9 supra est primo ⁊ ex. qui filij sunt legitimi. cām. ff. de iud. eū qm̄ temere aduersariū suū in iudicio vocasse ꝯstiterit viatica q2 litis sumpt9 aduersario suo reddere oportet. Ad ide3. ex. de iudicijs. properandum ⁊. l. de vtroq3. ¶ Senctimus oēs iudices siue in hac florentissima vrbe siue in ꝓuincijs si qn̄ absens ꝑsona citata appuerit non aliter ei iudicij aditu3 reuelare sed oēm ei claudere iudiciorū copiam nisi prius oīa damna restituat ex huiusmōi vicio aduersario eius inflicta siue circa ingressus litis siue circa honoraria aduocatorū. vl᷑ alias causas que in iudicio vertunt᷑ extimatione iudicis quantitate eoru3 diffinienda postq̄ ab eo iuratū fuerit qui fecit expensas executorib9 negociorū modis omnibus dispositiones eorum adimplentibus scituris iudicibus nostris et executoribus ꝙ si hoc pretermiserint ex substantia sua huius detrimentum lesis resarcire compellentur et in pedaneis iudicibus obseruare censemus. ¶ Licet non citati sed requisiti litigatores absfuerint mala conscientia. ¶ Item iudex exequitur sententiam suam. vt ex. de officio iud. querenti. s̄. est de officio iu. ord. in fine arbiter nō immo iudex ordinarius exequit᷑ sententiam arbitri vt. ff. de re iu. iiij. §. ait pretor ꝯdemnat9 vt pecuniā soluat ad iudicato ergo hoc exigitur. vt pecuniā soluat q̇d ergo si paratus quidem soluere nō sit satisfacere aūt paratus sit quid dicem9 ⁊ ait labeo hoc debuisse quoq3 adijci neq3 eū eo nomine satisfaciat: fieri posse vt ydoneum ex promissore inhibeat. Sed ratio exigende pecunie hec fuit ꝙ noluit pretor obligatione ex obligationib9 fieri. ¶ Idcirco ait pretor vt pecunia soluatur ex magna tamen ⁊ ydonea captione attendendum erit a labeonis sententia. ¶ Ad idem. ff. de arbitris. l. iiij. §. tamen. et si hoc verum est pretor cogat neminem arbitriu3 recipere quoniā hec res libera ⁊ absoluta est. et ex. necessitatem posita

Ubi leg.

Ubi lege

iurisditiōis. at tamē nisi quis recepit semel arbitriū ad curā ꝛ sollicitudicinē suā hāc rē pertinere putat nō tm̄ ꝙ studeret lites finire. verum qm̄ nō debēt decipi qui euȝ quasi iu[illegible] bonū disceptorem inter se elegerunt finge tm̄ potest cām quā semel atqȝ iterū tractatam post nudata vtriusqȝ oia negocij secreta aperta vel arbitriū vel gracia dantē vel sordib⁹ corruptuȝ vel cā nole sniaȝ dicere quisqȝ nō pōt negare equissimū esse pretorem interponere se debuisse vt officiū qḋ in se recipit impleret

Lex or. ¶ Item in arbitrio nō purgatur mora. cū dies prefigit̄ ab hoie. vt. ff. de ar. ¶ Celsus ait si arbiter inter kalendas septembris dari iusserit nec datuȝ erit lȝ postea offerat̄ at tm̄ semel commissam penā semel cōpromissi nō euanescere qm̄ semꝑ semel verū ē inter kalendas datū nō esse. si aūt oblatū iam recepit penā petere non pōt doli exceptiōe remouendus contra vbi dūtaxat dare iussus est in iudicijs purgat̄

Vbi lege. mora vt. ff. si quis cautiōib⁹. ꝛ si post tres vl' pluresve dies qua iudicio se reus sisti ꝓmiserit secū agendi ꝑtātem fecerit nec auctoris ius ex mora deterius factum sit cōsequēs est defendi eū ꝑ exceptionem

Hauc usqȝ defendi. ¶ Et si alij sunt casus in quib[illegible] [illegible] expressum inuenitur illud obtinet alioquin quicquid in iudicijs statutum est in arbitris obseruari dȝ vt. ff. de ar. l. j. š. estc ol. ¶ Item finitur arbitri iurisditio si de omib⁹ in quib⁹ cōpromissum ē sniauerit nō si de quibusdaȝ nisi actuȝ sit in cōpromisso ꝙ de parte litis sniare possit vt. ff. e. t. ¶ Quid tn̄ si de plribus ꝯtrouersijs sumptus est nihil sibi cōmunius ꝛ de vna sniaȝ dixit de alijs nōdum nunquid desijt esse arbiter. videamus ergo an in prima cōtrouersia possit imitare sniaȝ de qua iā dixerit ꝛ multū int'est de oīb⁹ simul vt dicat sniam de quib⁹ cōpromissuȝ est aut nō nā si de oīb⁹ poterit mutare nōḋ cm̄ dixit sniaȝ qḋ si separatim q: multa sunt cōpromissa ꝛ ideo quātum ad illam cōtrouersiā partium arbiter esse desijt. Lex

Hauc usqȝ

¶ Item finit̄ elapso die in cōpromisso apprehēso vt. ff. e. ti. si cū dies compromissi finitur prelato die litigatores denuo in eū ꝯpromiserūt nec secūdi cōpromissi arbitriū receperit nō eē cogēduȝ recipere si ipse in mora nō fuit quo min⁹ partib⁹ suis fungeret̄ qḋ si ꝑ euȝ factū ē equissimū esse cogi eū a pretore sequēs recipe q̄ qūo ita ꝓcedit in priore ꝯpromisso de die ꝓferēdo cauebat̄ ceterū si cauebat̄ ꝛ ipe tulit mā sit arbit̄. ad idem. e. t. arbiter ex compromisso sumptus cuȝ Lex

Hic usqȝ

ante eũ diem qui cõpromisso
constitutus erat sñiam dicere
nõ possit diem ꝯpromissi pro-
ferri iusserat alter ex litigato
rib⁹ dicto audens nõ fuerat
ꝯsulebatur: posset ne pena ab
eo ex ꝯpromisso peti. R⁹. non
posse id ꝙ nõ ẽ arbitrio ꝑmis-
Lex suũ. vt idem iuberet. ¶ Item
finit̃ si litigatores ad iudiciũ
aliud vel arbitriũ ierint. ff. c.
t. sꝫ et si in seruũ. §. penul. et vl.
Non et. ij. et sequenti et. iij. vbi dicit̃.
idem Julianus ait si eũ infor
mauerint litigatores odio cuꝫ
pretorem excusare debere sꝫ
Lex causa cognita. ¶ Item ait. et
si spreta aucto. eius ad iudi-
ciũ vel ad alteri⁹ arbitriũ liti
gatores ierint mox ad eũdeꝫ
arbitriũ redierit pretorẽ nõ
debere eũ cogere inter eos di
sceptare qui ei cõtumeliã hãc
fecerint vt ad aliũ irẽt. ¶ Itẽ
Lex finit̃ mortuo arbitro vel liga-
tore aliquo. vt. ff. eo. t. arbiter
int̃ kalẽ. Januarij adeẽ iussit:
et añ eũdem diẽ decessit alter
ex litigatorib⁹ nõ affuit: ꝓcul
dubio pena minime ꝯmissa ẽ.
nã et casuꝫ audisse se dicẽtem
aristo ait: mortuo arbitro ꝙ
q: ipse nõ venisset nõ esse com
missam penã. quẽadmodum
seruĩ⁹ ait: si p stipulatorẽ stat
q̃ min⁹ reo accipiat nõ ꝯmit-
Huc tit penã. ¶ Itẽ finitur cũ cau
usq; se cognitiõe si excusauerit se
arbiter coram pretore quod
põt facere pro multis causis.

vt. ff. eo. t. ¶ Licet aũt pretor Lex
districte dicat sñiam dicere se
arbitrũ coacturum attamen
interdum rõnẽ ei⁹ habere dꝫ
et excusationẽ eius accipere
cã cognita: vtputa si fuerit
infamatus a litigatorib⁹ aut
si inimicicie capitales [int] eũ
et litigatores aut alterũ ex li-
tigatorib⁹ intercesserint. aut Huc
si etas vl' valitudo que postea usq;
cõtigerit ei munus remittat:
aut occupatio negocioꝝ pro-
prioꝝ: aut ꝓfectio vrgẽs. aut
mun⁹ aliquod cã reipublice et Lex
ita labeo ait: ad idem. l. sequẽ
ti. e. t. Et si qua alia incomo-
ditas ei post arbitrum susce-
ptum incidat sed in causa va-
litudinis vl' similib⁹ causa co
gnita differre cogitur. ¶ Et Huc
nota ꝙ duo sunt genera ar- usq;
bitrioꝝ est auteꝫ arbiter qui
cãm examinat in forma iudi-
cij sicut iudex. cuius sñie siue
equa sit siue iniqua ẽ standuꝫ
vt. ij. q. vj. a iudicib⁹. et. ff. de Lex
arbitris. l. diem. ¶ Stare cm̃
oportet sententie arbitri cuꝫ
sit equa siue iniqua q̃ de re di-
xerit et sibi imputet qd cõpro
misit nam et diui pij rescripto
adijcit̃. vel minus ꝓbabilem
sñiaꝫ et equo aĩo ferre debet. Huc
Et hoc ita verũ est nisi mani usq;
feste et enormiter alterã par-
tem generaret nõ em̃ ei⁹ sñie
stãdũ. nõ ꝫ̃ct. vt. c. de arbitris
arbitrioꝝ: est aũt arbiter qui
dicitur arbitrator qui non vt

iudex nec in forma iudicij sed vt bon⁹ vir. rem decidat ꝛ cōponit inter partes cuius snie tunc demum stabit si sit talis qualis deb; fieri a bono viro. vnde si iniusta sit d; corrigi ꝑ arbitriū boni viri. vt. ff. ꝓ socio. [illegible] societatē mecū coieris ea cōditiōe vt partes societatis constitueres ad boni viri arbitriū ea res redigenda est ꝛ cōueniēs est boni viri arbitrio vt nō vtriq; ex equis partibus socij simus veluti si alter plus ope industrie et pecunie in societatē collaturus sit ad idem. ff. e. t. l. societatē. §. arbitrorū duo sunt gn̄a. ad ide; ex̄. de iureiurā. veniēs ꝛ. c. qui tauallis. Ad idem. ff. de ar. l. sicut. §. cōpromisso. vbi dicit. Qd̄ compromisso nō debent obtēperare litigatores si arbiter aliquid inhonestū; dixerit vel iusserit. Ad idem ar. ꝺ. ff. de vb. sig. l. illa verba lucij. Ad idem ex̄. de elect. causam. s. e. t. ¶ Item tertio modo d͛ arbiter iudex deleg. ex cōmuni partiu; cōsensu electus. vt xi. q. j. peruenit. et a tali arbitrio potest appellari vt. ff. qui sat. da. co. l. arbitro. Licet de iudicib⁹ tā ordinaris ꝙ del. siue arbitrarijs breuit̄ dixisse sufficiant ꝙuis in summis titulo ꝛ diligēs lector pleniorē inuenire poterit disputatiōe; tn̄ nota qd̄ de arbitris non l; appellare vt. ij. q. vj. a iudicibus quos cōmunis consensus elegerit non l; prouocare qd̄ de arbitris intelligēdum est. vbi d͛. Sane si ex cōsensu partium iudices electi fuerint et a pauciori numero qm̄ cōstitutū ē vt liceat ꝓuocare. quidam libri habent nō liceat.

Lex

Huc usq;

Lex

Huc usq;

¶ Sequitur de collateralib⁹ assessoribus auditoribus.

De iudicibus ꝛ eoꝝ officijs superius dictū ē. nūc autem videam⁹ de collateralib⁹ eoꝝ. s. assessorib⁹ ꝛ auditorib⁹. Uidendū est igit̄ quis sit assessor qd̄ sit eius officiū ꝛ vtrū salarium accipe possit a partibus et qualiter si deliqrit sit puniēdus. Assessor est ille qui ei qui habet iudicandi potestatē associatur vt sibi in cause cognitiōe assideat ꝛ instruat eū cām debito decidere fine. Quis d; assessorē eligere: habere ꝛ qd̄ ad ip; iudicē spectat de iure ex diffinitione apparet. Uerūtamen de cōsuetudine habet̄ ꝛ congruit ratiōi vt de assensu partiū eligatur: ve aliqua partiū ipsum postmodum valeat recusare vel sub hoīe suspecto litigare cogatur: ꝛ qd̄ ꝑ assensu partium sit eligendus probatur ex̄. de offi. iu. deleg. sup questionum articulis. vbi d͛. Qd̄ ab eo qui de cōi partium

Decre.

cōsensu datur vel eligitur vel recipit non potest prouocari ad idez ex. ij. q. vj. placuit. Si vero partes non conueniunt ad eligendum assessorem iudices delegati eū eligant prout viderint expedire et vtile fore ꝛ mitiꝰ partibꝰ qm̄ iudiciū reddit inimicū. vt. ff. de verbo oblig. inter stipulantē. vbi dr̄. Si stichus stipulatꝰ est ab alio sentētiā ꝛ tu de alio nihil actum erit ꝙ in iudicijs male aristo. estimauit. sꝫ hoc maiꝰ est vt potius videatur de quo actor senserit. nam stipulatio ex vtriusqꝫ causa reddit. iudiciū aūt reddit in inimicū ꝛ ideo auctori pocius credendum est alioquin semꝑ se negabit reus consensisse. Lex

¶ Qualis debeat esse assessor.

Qualis debeat esse assesso dicēdum est quod integre fame non turpitudine vocatus vt. ff. de officio assessor. l. ij. vbi dicitur ꝙ liberti assidere possunt.

¶ Infames autem licet non prohibeantur legibus assidere attm̄ arbitror vt ab aliquo quoqꝫ decreto principali referat cōstitutum nō posse officio assessoris iam fungi. Ad idem. C. de dignitatibus autem. li. xij. et. l. ij. huc vsqꝫ vbi dr̄. ¶ Neqꝫ infamibꝰ ꝛ vocat[ur] ꝛ his quos scelus aut vite turpitudo inquinat ꝛ ab his quos infamia ab honestorū cetu segregat dignitat[is] porte patebūt. Neqꝫ alicui partiū suspectus debet esse [...] cū ipse percipiet iurisditiōez iudicantis si suspectus est recusari potest vt ex. de offi. deleg. super questionū ar. vbi dicit. Nō merito suspectus pōt recusari officiuꝫ assessoris ptꝫ ex diffinitiōe superius posita vt dr̄. ff. de asse. l. j. vbi dr̄. ¶ Officiū assessorū om̄e quo viri studiosi partibꝰ suis funguntur in his fere causis constat in cognitionibꝰ. postulationibꝰ. libellis edictis. decretis. ep̄lis. Lex

¶ Itē in examinatione cause ipsius. ¶ Item in postulationibꝰ nō admittit assessor aduocatuꝫ qui de iure aduocare vl̄ postulare nō pōt. ꝛ infamē ꝛ indignum a postulando repellat. ¶ Item in interrogationibꝰ et libellis ꝯuētionalibꝰ recipiendis an bene cōfecti sint an male vt respuat vel nō respuat de re illicita vt. ff. de officio procōsulis ꝛ legati l. nequicquā. §. obseruare. vbi dr̄. obseruare eū itaqꝫ optꝫ vt sit ordo postulātiuꝫ aliquid. s. vt oium desideria audiant ne forte de honore postulantiuꝫ dat vl̄ improbitati ceditur vt mediocres desideria sua non ꝑferant q: aūt oino nō adhi Lex

buerunt aut minus frequen-
tes neq; in aliqua dignitate
positos aduocatos sibi ꝓspe-
xerint. ad idē. ff. de postulan-
Lex do. l. vlla. vbi dr̄. Quos ꝓhi-
bet ptor apd se postulare oēs
ꝓhibet etiā si aduersari⁹ ei⁹
pati[illegible]ur postulare. ff. de accu
sa. libellor. hāc legē habet ca
nonizatam. ij. q. viij. libellor.
§. scribere. vbi dr. subscribe-
re debebit his qui libellū dat
Ubi se ꝓfessum esse vel alius ꝓ eo
Can si litteras nesciat profiteatur
sed si aliqd crimē obijciat ve-
luti ꝙ domum suam prebuit
vt stuprū materfamilias pate
retur ꝙ adulterum deprehē-
sum dimiserit qd p̄cum ꝓ cō-
perto stupro acceperit ⁊ si qd
simile idipm in bello ꝯprehē
dendum erit. Si accusator de
cesserit alia ve causa impedie
rit quo minus accusare possit
vel si quid est simile nomē rei
abolet postulāte reo ¶ Ideoq;
ex lege Julia de adulteris et
senatusco. cautum est ita vt li
ceat alij ex itegro repetere eū
reuz: sed intra quod tēpus vi-
debim⁹ et vtiq;. xxx. dies vti
les obseruandi sunt. ¶ Item
officiū assessoris est in edictis
proponendis in epistolis dicā
dis et in citationibus facien-
dis. Item nota ꝙ nemo pōt
fungi officio assessoris et ad-
uocati ne dum ad vtrumq; fe
stinat neutrū bene peragat.
Lex vt. ff. de cui. l. j. Uenditorē ven
dicantē rem quam ipse vendi
dit exceptiōe doli mali posse
submoueri nemini dubiuz est
quāuis alio iure dominuz ac
quisierit. vnde. n. rem a se di-
stractam euincere conat. Si-
militer non potes quis esse in
eodem negocio assessor ⁊ ad
uocatus ne dum ad vtrunq;
festinat: neutruz bene pagat
Ad idē. xvj. q. j. p̄sbyteros. ne-
mo enim in vna ⁊ eadem cau-
sa officio diuersarum ꝑsonaꝝ
vti pōt. vt. iij. q. iij. c. j. ⁊. ij. in
primo dicit. ¶ Null⁹ vnꝗ pre Ubi
sumat accusator sil' esse et iu Can
dex vel testis quoniā in omni
iudicio quattuor ꝑsonas sem
per eē est necesse. s. iudices ele
ctos ⁊ accusatores ⁊ cōgruos
defensores ydoneos atq; legi
timos testes. In scdo. c. dicit.
Nullus introducatur ad cau
saz personaliter sed accusato
res ⁊ accusati equa audiātur
ratione iuxta ꝙ exigit ordo.
Accusatores vō ⁊ iudices non
idem sint sed per se accusato-
res: ꝓ se iudices. per se testes.
per se accusati. vnusquisq; in
suo ordine.

¶ Que assessor a partibus petere possit.

SEquit an assessor a partibus salarium possit recipere ⁊ dicunt qdam sed male

q non pōt sicut nec iudex. per
canones et per decretalē que
in alio casu loquitr. ex. de vita
et honestante clericoꝝ. c. j. vbi
dr q iudex non debet petere
Ubi can. salarium noie assessoꝝ sed i ve
ritate recipe pōt. vt. xj. q. iiij.
Nō l3 iustū iudiciū iudici vēde
Ubi can. re et si liceat aduocato iustum
trociniū et iure consulto iustū cō
cilium. Licet aūt moriatr del.
antiqua causa debitum finez
percipiat nihilominus tn asses
soribus debetr salariū vt. ff. lo
cati. Qui operas suas locauit
Lex totius tēporis mercedē acci
pere dz si p eū nō steterit quo
minus opas pstet. Nemo cogi
tur ppriis stipendijs militare
nec de suo inuitus facere be
neficium vt. x. q. ij. pcarie. xij.
q. ij. charitatē. vsus finē vbi dr.
Ubi can. Uisitatores ecclesiarum cleri
ciqz eaꝝ qui cuz epis suis sunt
seu per ciuitates siue parro
chias fatigantr aliqd laboris
sui capiāt te disponēte subsi
dij. Justum nāqz est vt illi con
sequantr stipendium qui p tē
pore suū comodare repiuntur
Lex subsidiuz. Ad idē apl's. dign9
est opari9 mercede sua. Pre
terea lex dicit q assessores spe
premioꝝ ex honorificētia de
bita sunt verborum prouocā
di non metu terribili et neces
sitate compellēdi. vt. C. de as
sessoribus. l. j.

¶ De pena assessoris.

PEna asses
soris est hec in offi
cio suo delinquētis
vt male ablata resti
tuat in quadruplum q̄ intr spo
liatum et fiscū diuidenda sunt
vt. c. de assessorib9. Consi[...]ri Lex
os iudicū et cācellarios et eos
qui domesticoꝝ fungūtr offi
cio post depositā administra
tionem. l. dies in prouincia re
sidere pcipim9. pro confesso aūt
tenebitr q accusat9 huiusmodi
pecuniā subtraxerit ea in qua
druplum restitui iubem9 que
desiderantr ablata vt duplum
spoliat9 accipiat dupluz fisc9
acquirat. Assessor punitr plus Huc
iudice vt. ff. qd quisqz iur. hoc usqz
edicto dz dolus iusdicētis pu
niri nam si assessoris imprudē
tia ius autez dictū ē quā ope
ruit non debet hoc magistra
tui officere sed ipsi assessori.
¶ Interdum plus punitr. q̄n
qz min9. lxxxvj. di. tāta. i fine del.
xj. q. iij. Qui consentit peccan
tib9. vsus finē. vbi dr. Si quis
peccantem deffenderet acri
us q ille qui peccauit coercea
tur hinc etiā ali9 pater ait. Ubi
Si quis alterius errori consen can.
tit sciat se cum illo simili mo
do culpabilem iudicandum.
¶ De auditore.

AUditor ē
ille cui a iudice ali
quo alicui9 esse me

dia pars vel aliqs cert⁹ articu
lus audiendus vel examinan
dus ꝯmittit auditor cū sicut
assessor a iudice ipo de ꝯsensu
partiū eligi dz neq3 appellet
ab eo nisi modum excedat vl'
merito sit suspect⁹ vt.ex.de.of.
del..sup qstio. articulis vbi
del. dr. Ab auditore ꝓuocari non
pōt nisi mādati finē excedat:
vel merito sit suspect⁹ vn̄ ne
valeat recusari de partuz det
vl' recipiat assensu. Officium
ei⁹ ē exeq qd sibi mādat et ꝓ
ut sibi mādat: ⁊ officiū ei⁹ ne-
cessariū ē in iudicijs cetera cū
q de assessorib⁹ dicta sunt de
auditorib⁹ intelliguntur.

¶ De aduocatis.

DE aduo-
catis subiciam⁹ vi-
deam⁹ qd sit aduo-
care vl' postulare qd sit aduo-
cato⁊ officiū ⁊ qle salariū ad-
uocatis debeat. Postulare si
ue aduocare desideriū suū vel
amicū iure apdeū q iurisditio
nē pōt exponere vl' alteri⁹ de
siderio ɔ̄ire. vt.ff de postulan
do.l.j.vbi idez dr ⁊.iij.q.vij.§.
tria. Qui pn̄t postulare quo.q
libet q nō ꝓhibet. ꝓhibentur
aūt hi surdus cecus mutus ꝑ
can. petuo furiosus minor.xxv.an
nis femia bu⁹ ifamis cuiusl3
turpitudis notat⁹. vt.ff.d po
stulando.l.j.⁊.§.j.⁊.iij.q.vij.§.
tria vbi dr qd minor.xxv.an-
nis surdus femia vtroq3 lumi
ne orbati illi q mulieb:a passi
sunt. isup dānati capitali cri-
mine vel calūnia in iudicio pu
blico pugnantes cū bestijs in
harena ꝓ alijs postulare ꝓhi-
bent nisi forte tutelā impube
rū vel curā adolescētiū nō affe
ctatā s3 necessariā admistrent
Prohibet heretic⁹ vl' q nō ē
recte fidei vt de pe.di.j.in illo
§.nō vbi dicit. Nemo vl' in fo-
ro magnitudinis tue vl' i ꝓui-
ciali iudicio vel apd quēq iu-
dicē accedat ad rogato⁊ iudi
ciū ꝯsortiū nisi sacrosctis ca-
tholicis religiōis fuerit ibut⁹
misticis.ex.de hereticis ꝑgen
tis inscertiū. ¶ Itē ꝓhibent
monachi et regulares canoni
ci. vt ex.ne clerici ⁊ monachi
secularib⁹ nego. se immisce-
ant.c.multa vbi dr.i fine. Ne Abb
mo militās deo iplicat se secu del.
larib⁹ negocijs. ad idē ex. ex
parte vbi dr qd quidā canoni
ci dū redarguerent ꝑ canonē cas
q: erāt aduocati dicebāt qd il
le canō. loqbat de monachis
et nō de canonicis ⁊ dicit ca-
pitulū ex parte qd idē iudiciū
est de canonicis regularib⁹ ⁊
mōachis in tali casu l3 de mo-
nachis in canone sit exp̄ssum:
et ita ꝓhibent nisi vtilitas ec
clesie hoc exposcat abbate ni can.
hilomin⁹ imperante vt.xvj.q.
j.vbi dr. Monachi a monaste-
rio foras egredientes ne aliqd
misteriū ecclesiasticū p̄sumāt
agere prohibemus nisi forte

abbatis i(m)pio. silr vt null9 co
rum .i. monachorum forensis nego
cij susceptor vel executor exi-
stat abbate nihilominus i(m)pan-
te z nisi sit causa vniuersalis
ecclesie vel miserabilis psone
et de mādato platorum vt .lxxx.
.ij. di. peruenit. vbi dr v(er)sus me-
dium vltimi capitli capitulo p
Ubi can. uenit. Decreuit sancta syno-
dus neminē ep(iscopu)m siue clericulū
aut mōachū ɔducere possessio
nes aut misceri secularib9 p-
curationib9 posse nisi forte q
legibus z ad minorum etatū tu-
telas siue curationes inexcu-
sabiliter attrahuntur aut cui
ipius ciuitatis ep(iscop)s ecclesiasti-
carum rerum ɔmisit gubernacu
la z orphanorum atq(ue) viduarum
que indefense sunt aut earum
personarum que maximo idigēt
admiculo pp(ro)pter timorem dei
si vero trāsgressus fuerit hec
pcepta ecclesiastice correptio
Huc usq(ue) ni subiaceat. pterea phibent
clerici in minoribus constitu-
ti ordinibus si de bonis ecclie
vixerint corā seculari iudice
postulare nisi in cā ppria vel
ecclesie sue vel miserabilis p-
sone vt. ex. de postulando ca-
pitulo vnico vbi dr. Clerici in
Ubi dec. subdiaconatu z supra in mi-
noribus quoq(ue) ordinib9 si stipē
dijs ecclesiasticis sustētentur
corā seculari iudice aduocati
in secularib9 negocijs fieri nō
p(re)sumant nisi ppriam cām vl ec
clesie sue fuerint psecuti vel

pro miserabilibus psonis for
te que pprias causas admini Huc usq(ue)
strare non pñt. Itē gnalr oēs
clerici cuiusq(ue) ordis aduoca-
re vel iudicare i cā sanguinis
phibent: vt. xxiij. q. viij. His a Ubi dec.
quib9 dñi sacramēta sunt [illegible]
dicium sanguinis agitare nō l3
et ex. Ne monachi vel clerici Ubi dec.
se. nego. se mis. sniam sangui-
nis null9 dictet vel cleric9 vl
proferat: sed nec sanguinis vi
dictā exerceat vel vbi exercet
intersit. Itē phibet aduoca-
re ille q pact9 est de certa pte
litis cum graui dāno litigato-
ris. Itē his qui pcacib9 z im
probis aduocat v(er)bis vt. iij. q.
vij. et illo. §. tria v. item si quis
Si qs a deo pcax fuerit vt nō can.
rōe s3 pbris putet cē certādū
sue munitionē patiet. Pre
terea nō l3 aduocato vllū ɔ-
ctū inire vllā pactionē ɔfice-
re cū eo litigatore q ip(s)o opam
recepit fidē. nec industria iur
giū ptrahere apō vrbē roma
nā z honorat) q hoc putauert
facere eligendū cousq(ue) liceat
orare quisq(ue) maluerint videl3
vt ñ ad turpe ɔpēdiū vl dispē
dium deforme hec arripiat ac
tio. Ni si lucro pecunia ve ca Huc usq(ue)
piāt veluti abiectati z degñe
res iter villissimos numerabū
tur. Itē phibet q modic9 est a
iudice vt alteri pti patrociniū p
stet nec ei paruit. nec se excu-
sauit: vt. iij. q. vij. §. tria ver. si Ubi can.
qs. Si quis monitus a iudice

ea excusatione que nequeat
cōprobari cuiq; patrocinium
negauerit careat foro. sciat ēt
Huc nunq̄ appēdi sibi copiam pos
usq; se restitui. et sic qd' siquis pro
hibit⁹ est pro aliqua causa po
stulare: non admittitur ex pa
Lex tientia vel cōsensu aduersarij
vt. ff. de postulando. ¶ Quos
prohibet ptor apud se postu-
lare oi mō phibet. et si aduer-
sarius ei⁹ psumat postulare.

¶ Quid sit officium aduoca-
torum.

Officiū ad
uocati est stare et om
nia pponere q̄ clien
tulo suo expediūt. expedit au
tē lit. con. de salario cōuenire
et nō protrahere litē nec ver
ba iniuriosa vel probra ppo-
nere. nisi que ad litem faciūt:
vt in. q. vij. de tua. v. pterea. su
pra est titulo proximo. ad idē
iiij. q. iiij. c. j. vbi dicit defen-
sores debēt vti extenuatione
ad minuendā causam. ad idē
C. de postulando. l. quisquis.

¶ Quale salarium aduocatis
debeatur.

Preterea
salariū constituen
dum est aduocatis
pro modo litis et
aduocati facūdia et fori cōsue
tudine et q̄ illa sumā. c. aureor
nō excedat: vt. ff. de varijs et
extraord. cognitionib⁹. l. j. in
honorarijs et. d. sequēti sed qd
de summa dicit. c. aureorū nō
excedēda olim tenuit cū sala-
ria ex publico dabātur et par
distributio aduocatorū a iudi
ce fiebat hodie quilibet aduo
cat⁹ pascisci potest de salario
cū clientulo suo. pm vtrunq;
placitū vel cōsensum. dū mo-
do de certa parte litis nō pa-
ciscātur et licite et sine peccato
salariū petere potest: vt. xiiij.
q. v. nō sane et. xi. q. iij. nō licet
supra ē so. col. salariū autē in
certū petere nō potest: vt. C.
mādati. l. salariū. salariū icer
te pollicitudinis nō potest pe Lex
ti vt. c. mādati. l. salariū. ¶ Sa
lariū procuratori institutū si
ex ordinē peti cepit cōsiderā-
dū erit laborare an dñs remu
nerare voluerit atq; ideo fi-
dē haberi placitis oporteat:
an enūeratū lucrū maioris pe
cunie premio ɔtra bonos mo
res pcurator redemerit et sic
qd officiū iudicis sedentis in
medio partiū est dare aduoca
tū illi qui habere non potest:
vt. ff. de postulando. l. i. §. ait
pretor si nō habebūt aduoca Lex
tū ego dabo: nec solū his per
sonis hanc humanitatē solet
exhibere verum si quis alius
sicut q̄ certis ex causis vel am
bitione aduersarij vel patro- Huc
ni metu nō inueniūt. ¶ Item usq;
miserabiles persone sine sala
rio defendēde sunt ab aduo-
catis: vt. lxxxvj. di. ca. j. et. ij. et

lxxxvij.di.§.j. ¶ No. q si stat per aduocatū qd nō aduocet nō potest petere salariū vt.C. de con.causam datorū.l.aduocatiōis.ff.locati qui operas. Item supplere debet in causa iudex siqd aduocat⁹ omittat:vt.C.q̄ desinit aduocatus iudex suppleat.l.j.vbi dicit.
Lex Non dubitandū est iudicem si quid alegatoribus: vel his qui negocijs assistant minus fuerit dictū id supplere ⁊ pro
Huc ferre qd legib⁹ ⁊ viri publico
usq̧. sciat cōuenire.qd ita demū verū est si ius omittat aduocat⁹ vt.ff.de iu.No.quicquid iudicis potestati permittit id submittitur iuris necessitati ⁊ ex
Ubi de postu.bone memo.vbi di
dicit citur:q dñs papa allegauit illud qd omissum erat de iure
Can ex vtraq̧ pte.secus est si omittat de facto vt.iij.q.vij.iudicet ille de alterius errore qui nō habet qd in semetipo iudicet tñ circa inquisitionē facti iudex supplere debet:vt.xxx. q.v.Iudicātē oportet.supra est de officio iudi.⁊ etiā ppo nēdo ipm factū suppleat pro parte absente vt.C.de appel. .vlt.vbi dicit in fi.primi §i. si pars absens negligēs fue
Lex rit nihilomin⁹ iudex per suū vigorē ei⁹ ptes pōt adiplere.

¶ De pcuratore.

Quia in omni iudicio.iiij.psone sunt necessarie ad min⁹.s. iudex actor.et re⁹ et testis vt iiij.q.iiij.c.i.§.ē de assessorib⁹ ad idē.C.de trāsactionibus.l. causas.interdū actor vel reus cause sue iteresse p se vel p curatorē vel sindicū interesse potest.Ideo post tractatura videm⁹ ⁊ de his psōis tractem⁹ et primo de procuratore.Videamus igit qd sit pcurator qualiter cōstituat quis istituere possit pcuratorē quis possit institui:⁊ i qua re possit dari pcurator qualiter eius officiū explicet quis ei⁹ effectus et qualiter finit.Pcurator est qui aliena negocia mandato dñi sui vnū vel plura gerēda
gratuito suscepit:vt.ff.de pro Lex
cura.l.i.vbi dicit.procurator est ille q aliena negocia mādato dñi administrat.Pcurator aūt vl oīm rerū vel vnius rei esse pōt cōstitutus vel corā iu
dice vel p certū iudiciū vel p Huc
epistolā.mādatū igit exigit usq̧
a pcuratore aut ante iudiciū
nullū ɔtrouersia nulla:vt.C. Lex
e.t.licet i principio questiōis persona pcuratoris debet inquiri an ad agēdū negocium mādatū a dño litis hēt.tñ si talis pcurator ueniat nec dici cōtrouersie solēt nec pōt es
se iudiciū.Ad idē ex de pcu. usq̧
in nostra psentia.vbi talis po Ca.
nit casus.Quidā eps pcuratores constituit postea eos a procuratiōe reuocauit ipsi tñ

cũ aduersario cõmissionem a papa impetrauerũt ad iudices delegatos corã quibus eps respõdere noluit: sed eps allegãs cos nõ fuisse procuratores non audiebatur: immo fuit condẽnatus: sed hoc probato corã papa qd per eos factum fuit reuocauit. cũ ante

Huc usq̃ sententiam ⁊ post potest obici hec exceptio vt ĩ fi. de. c. dicit. sunt tñ quedam persone que sine mandato agere si põt pro alio prestita cautiõe rem ratam dñm habiturũ. s. cõiũcte persone hoc est consanguinei

Lex affines. atq̃ liberi: vt. ff. de procura. sed et he persone procutorẽ debebunt defendere qui bus sine mandato agere lz vt puta liberi licet sint ĩ potestate. Item ⁊ parẽtes et affines et fratres ⁊ liberi. Item ma-

Lex ritus in causa vxoris solemni cuz satisdatione ⁊ alia obseruatione intercedẽdi liberam hanc facultatẽ. Item clerici in causa ecclesie sue: vt ex̃ de postulando. c. vnico supra est in secũda columna versus finẽ. Item cõsortes eiusdẽ litis: vt ex̃ de cõ. cũ. m. ferrariẽsis vbi dicitur: qd causa vertebatur inter quendã conuẽtũ et quatuor socios canonicos super assignatione quarũdã prebendarum vnus pro se et aliis egit coram papa et bene fuit audit⁹. ad idem. C. de cõsor. eiusdẽ litis. l. iiij. vbi dici-

tur. Cõmune negocium post litẽ legitime ordinatã ẽt q̃buscumdã an sentib⁹ ĩ solidũ sine mã Lex dato agi potest si p̃sentes rem ratã dñz habiturũ cauere parati sint. vel si quid ab his petitur iudicatũ soluit satisda- Huc tione firmauerint. Supradi- usq̃ cte vero psone sine mãdato ad causas alienas admittuntur: cõtra mãdatũ siquidẽ non audiunt: vt. c. de procu. exigẽdi Lex a filio tuo mandati qui se defensioni tue offerebat duplici ratione necessitatis nõ fuit: aut quod defendere quis siue libert⁹ siue extraneus potest fieri mãdato satisdatiõe tñ pro defensione p̃stita. s. arbitrio boni viri et alia procul dubio obseruatione subiecta scz iudicatũ solui: aut qd fili⁹ si etiã vltro actionẽ patris nomine dirigat mandatũ probare nõ cogitur sane qd nõ est filius tuus legitimã etatẽ compleuerat ob hoc quidẽ depellere eum a procuratione iudex nõ iniuste potuit: sed multo iustius fuit huiusmodi defensorẽ audire quã absentem quasi cõtumacẽ ⁊ indefensum graui condemnatione afficere. In his aũt personis a quibus mãdatum nõ exigitur dicẽdũ est si euidẽs forte fuerit cõtra voluntatẽ cos experiri corũ pro q̃bus interuenerint debere repelli: ergo nõ exigimus an habeant volũtatẽ vel

mādatū: sed tm̄ cōtraria volū tas ꝓbetur: q̄uis de rato offe rāt cautionem vt. ff. de ꝓcu. l. pōponius. §. vlt. in casib⁹ autē cōtra mādatū admitti debēt procuratores. s. pro liber tate et pro dānati defensione ad mortē pro libertate. ff. de
Lex liberali causa. l. i. inuito cōmi litone meo possum agere de li bertate sua ꝑ defensione dā
Lex nati ad mortē. ff. de ap. vbi di cit. Non tm̄ ei qui ad suppliciū ducit ꝓuocare ꝑmittitur vnicuiq; alij nomine eius non tm̄ si ille nō mandauerit verū siquis alius ꝓuocare voluerit nec distinguit vtrū amicus ei⁹ sit: necne: credo. n. humanita tis ratiōe ꝓuocationē admitti debere: quid ergo si resistat qui dānatus est: nec velit admitti ꝓuocationē perire festinās adhuc putās deferēdum supplicium.

Qualiter constituatur pro curator.

Constituitur aūt procurator presens ⁊ absens in lite p̄senti ⁊ futura pte ⁊ iperpetuū ⁊ in diē ⁊ vsq; ad diem sub cōditione ⁊ p nūciū p epi stolā vel per verbū sic. rogo vł mando vel per equipollentia verba dū modo cert⁹ sit quis modo cōstitutus sit ⁊ consentiat suscipere mandatū: vt. ff. de procura. l. i. supra est i hoc titulo. l. ij. ⁊ fere per totū vbi dicit. Dari autē ꝓcurator pre sens ⁊ absens pōt dum modo certus sit q̄ datus intelligit ⁊ is ratū habuerit. Furiosus ꝓ nō est habēdus absentis loco quia i eo anim⁹ deest: vt [illegible] hēre nō possit. Itē. e. t. ad idē.
Itē ad litē futurā ⁊ in diem ⁊ sub cōditiōe ⁊ vsq; ad diē pōt dari ⁊ imꝑpetuū. Plures em̄ cōstitui possunt ꝓcuratores si mul ⁊ imꝑpetuū ⁊ insolidū: et tūc occupātis melior cōditio vt possessor iā nō sit posterior procurator i eo qd̄ prior pete
re cepit: vt. ff. e. t. plurib⁹ pro Lex curatorib⁹ insolidū simul da tis occupātis melior conditio erit: vt posterior nō sit in eo q̄
prior petijt ꝓcurator: sed q̄rit Huc vsq; si ambo ad iudiciū simul ꝓuo cent ⁊ vterq; se eē ꝓcuratorē cōtēdat q̄d fiet ꝗo. iudex debet eligere magis ydoneū. ff. de accusa. si plures vł forte di rimet: vt. ff. de iu. i his tribus quod si aliqui simul ad iudi
cium veniunt et vtrisq; velit Lex esse actor debet sorte dirimi et nota qd̄ cum quis diuersis tamen tēporibus plures constituit procuratores posteriorē dando videt prohibuisse priorem: vt. ff. e. ti. l. siquis. §. vlti. Julius ait cum quis dedit di uersis temporibus procuratores duos posteriorem dando priorem prohibuisse videtur.

Quis possit constituere procuratorem.

Item querī potest quis possit cōstituere procuratorem: R. pater fa. lib. homo. maior .xxv. annorū cōpos mētis. dñs rei vel cause ⁊ regulariter quilibet dare potest procuratorem qui nō prohibetur vt. ff. e. t. §. mutus. §. i. cū queratur an alicui procuratorē habere liceat īspiciendū erit an nō prohibeatur procuratorem: quia hoc edictū prohibitorium est: ⁊ no. ꝙ interdum minor .xxv. annis potest dare procuratorē. s. cū talis est causa in qua ipse in propria persona litigare possit puta ī causa matrimoniali vt ex. de res. spo. ex pte. vbi talis casus ponitur. quidam volēs quādam neptem suā nōdū vir: alicui matrimonialiť copulare traducta fuit in domo viri: cūq3 ad nubiles annos perueniret qđ a patre suo factum fuerat voluit reuocare traxit virū in causam petijt possessiōes olim ei traditas comparuit mulier per procuratorem excipiebatur ꝙ personaliter deberet iteresse: quia causa matrimonij debet vnꝙ̄. per procuratorem quesitū fuit a papa quid iuris: R. ꝙ̄ ꝙuis mulier minor sit bene potest per procuratorem tractare cām matrimonij. tutor procuratorem non dat nisi post lit. cō. quia tunc semel est dñs litis. vt. c. de pro. l. ij. casus supra est de offi. de. Idem intelligo in prelato: quia dñs non est rerū ecclesiasticarū preest tñ ecclesie. sz dispensator siue ꝓcurator est tātum: vt ex. de donationibus. fraternitatē cer. vbi dicitur expresse ꝙ eps et quilibet prelatus ecclesie rerū ecclesiasticarū procurator est. non dominus verū ꝯditionē ecclesie meliorē facere potest. deteriorē ꝯo non. ad idē xij. q. i. si priuatim. ꝯtrariū ex. de iuramēto calūnie. capitu. vnico. vi. q. iij. c. vlti. donari et cōstitui potest procurator filiusfamilias: vt. ff. e. t. filiusfa. legi mi. §. ipse quoq3. vbi dicit ī fi. tut. ¶ Ipse q̄q3 filiusfamilias procurator dari poterit ⁊ ad agēdum ⁊ ad defendendū. Item omis procurator dari potest qui habet personā standi ī iudicio p se. ar. ex. de probationibus. c. i. vbi dicitur. ꝙ quidam cū officiū procuratoris assumpsit erat excōmunicat⁹ vñ non fuit admissus ad procurationē ⁊ hec est ratio: quia tunc nō habebat personā standi in iudicio cū assumpsit officium procuratoris: ⁊ ideo qui cōstituiť procurator debet esse maior .xxv. annis: vt. ff. de procu. si minor .xxv. annis defensor existat: ex quibus cau-

Casus. Ab. Do. cer. Do. cer. Lex.

sis in integrum possit restitui defensor ydoneus nõ est: quia ipsi õ fideiussoribꝰ eius per integrũ. rest. succurritur. ¶ Minor tamẽ procurator esse potest in casu expresso. ex̃ de procuratoribus exigẽdi. supra est in. §. j. ꝛ generalit̃ tene ꝙ quilibet potest cõstitui procurator p̃sente ꝛ absente aduersario nisi lege vel canone prohibeatur: vt insti. de his ꝑ quos agere possumus. §. vlt. vbi dr. ¶ Procurator neq̃ ṽbis neq̃ presente aduersario. immo etiã plerũq̃ eo ignorãte cõstitui potest inuitus procurator dari nõ potest. ff. de procurato. filius. §. inuitus. ꝛ hoc verũ est ab initio tñ ex postfacto bene potest cogi esse procurator. ff. mãdati. l. si mãdauero: vnde ṽsus. Spernere mãdatũ licet ac finire necesse est. prohibẽtur milites mulieres ꝛ ille qui reipublice causa abfuturus est: ꝛ qui perpetuo morbo detinetur. vt. ff. de procuratoribus neq̃ femina neq̃ miles neq̃ qui reipublice causa abfuturus est. aut qui morbo perpetuo tenetur. aut magistratũ initurus est. aut qui iudiciũ inuitus pati nõ potest ydoneus defensor intelligit̃ ¶ Item accusatꝰ de capitali crimine: vt ex̃ de procu. reum criminis cõstitutum est defensionẽ cause suscipere nõ posse anteq̃ purget innocentiam suam incognitũ non est. ¶ Interdũ etiam feminas pro parẽtibus agere licet. ff. e. t. feminis pro parẽtibus agere interdũ permittit̃ causa cognita si forte parentes morbus: aut etas ĩpediat nec quem q agat habeat. In quibꝰ causis põt procurator dari? R. ĩ omnibus spiritualibus: vt ex̃ de proc. si matrimonij. vbi dicit̃. ꝙ bñ potest causa matrimonij per procuratores tractari dũ non agatur criminaliter ad idem ex̃ de resti. spo. ex parte. s̃. est in ꝑxi. col. ¶ Itẽ quelibet causa pecuniaria potest per ꝓcuratorẽ tractari: vt. C. de procu. l. vlt. vbi dicit̃. in pecuniarijs cõtrouersijs. ꝛ si hoc specialiter p̄cepti vel sñie minime designat auctoritas passim vnicuiq̃ si cãm ita maluerit per ꝓcuratorẽ respondendi tribuimus facultatem nisi forte quosdã iustiores nonnũq̃ ob causis vehementiores maximi iudicis vocabit autoritas. ¶ Causa popularis tamẽ per procuratores tractari nõ potest: quoniã verba ꝑ procuratorẽ tractari nõ possunt: vt. ff. de procu. l. licet. in popularibus actionibus ꝓcurator dari nõ possit: tamen dicendũ est merito eũ qui de via publica agit ꝛ priuato dãno ex prohibitione afficitur: quasi priuate actionis dare posse ꝑ procuratorem multo magis dabit

Lex
Ubi legitur.
Decr.
Lex
...us.
Lex
Huc usq̃
Lex
Lex

Huc usque ad sepulcri violati actionē is aūt ad quē ea res ptiet. ¶ Ad idē in popularibus actionib⁹ interuenit pcurator ad defendendū nō ad agēdū. ff. de. l. in popularibus. ¶ Itē actionez iniuriarū ex leg. corne. pcurator dari pōt: quia ꝛ si pro publica vtilitate ex cetera priuato tamē ē: vt. ff. de pcu. lz. §. j.

Lex Licet autē in criminali causa nō interuenerit pcurator: vt. ex. de accu. veniens ad excusandū tamē ꝛ ad excipiendūz admittit: vt ibid dr. ꝛ. v. q. iij. §. rel. ff. de pc. absens ꝛ. l. seruum. publice vtilitat est absentes a qbuscūqꝫ defendēdi nā i capitalib⁹ iudicijs defensio dat vbiqꝫ absens quis dānari pōt. ibicunqꝫ quis verba pro eo facientē ꝛ innocentiā ei⁹ excusantē audiri equū est ꝛ admittere ordinarium ꝙ ex rescripto impatoris nostri

Lex apparet. Ad idē. C. de accusa. et inscriptio. Reos capitaliuz criminū absentes etiā p procuratores defendendi leges publicorū iudiciorum permittūt. ¶ Si vero causa criminis sit frustra interuenit pcurator. vt. v. q. iij. In criminalib⁹

can. pro causis neqꝫ accusator nisi p se aliquē accusare potest: nec accusato per aliam personaz se defendere permittitur. Ad idē ex. de procuratorib⁹ si matrimonij vbi expresse dr. Presens presentē accusare debet. Ad idem. ex. e. t. tue fraternitatis ꝛ hoc intellige si agatur criminalit alit bene pōt constitui pcurator: vt bene dicit in illo capitulo tue fraternitatis ad idē. ff. de publicis iudicijs. l. pe. ad crimen publici iudicij prosequēdū frustra procurator interuenit: neqꝫ ad agēdū neqꝫ ad defendēdū. ¶ Excipit causa igratitudinis que per pcuratorē tractari potest vt. ff. de pcuratorib⁹. Sz hec persone. §. j. vbi dr. Patron⁹ libertuz ꝛ per pcuratorē ingratū accusare pōt: ꝛ libert⁹ per pcuratorem respondere. Lex

¶ Item excipit causa criminis iniuriaruz in qua illustris persona per pcuratorē agere potest: vt. iij. q. ij. absens. §. ij. vbi dicit. nisi in crimine iniuriarū in quo illustris psona p procuratorē etiā intendere ꝛ excipere pōt. seruatis ceteris sollēnitatibus. Ad idem. C. de iniurijs. l. vlt. ¶ Item in causa suspecti tutoris in qua persona potest absens defendi p aliū. ff. de pcu. nō solū i actionibus. §. vlt. vbi dr. et si suspectus tutor per aliū postuletur defensorē eius procuratorem oportet etiā de rato cauere ne reuersus ille velit remittere retractare qd actū est: sed nō facile per procuratorem quis suspectus accusauit: quoniaz fame causa est: nisi constet ei a tutore mandatuz nominatim Abi can. Lex

aut etiā si absente tutore qua-
si nō defenderetur ꝓtor erat
cognitururus. ¶ Dicūt tamen
Huc quidam ꝙ lꝫ causa sit crimina
usque lis. vel publica vel priuata ex
quo nō imponit̄ pena capita-
lis sed relegatio minor puta
remotio ab ordine cōstitui po
test in ea procurator cuꝫ pena
relegationis imponere absen
ti relegato sicut in pecunia-
ria causa fertur sn̄ia cōtra ab-
sentem. vt. ff. de penis absen-
Lex tem. Absentem in criminali-
bus damnari non debere sed
nec de suspitione aliq̄n dam-
nari debere imperatores scri
pserūt sancti⁹ est eñ impuni-
tuꝫ relinquere facinus nocen
tis quā innocētem cōdemna-
re. ¶ Aduersus vero cōtuma-
ces qui neq̄ denunciationib⁹
neq̄ edictis presiduꝫ obtem-
perassent sn̄iam pronunciari
oportet secūdum minorē pri-
uatoruꝫ iudicioꝝ potest quis
defendere hec nō esse ꝯtraria
quid ergo melius statuerunt
impatores in absentes q̄ȝ pe-
cuniarias quidem penas vel
eas que estimationē cōtingūt
si sepius ammoniti ꝑ cōtuma
ciā desunt statim posse ⁊ vsq̄
ad relegationē procedi veruꝫ
si quid graui⁹ irrogatū fuis-
set puta in metallum vel capi
tis penam non esse absentib⁹
irrogādum in accusatorē aūt
non nunq̄ȝ grauius statuēduꝫ
q̄ȝ turpiliani senatus ꝯtest.
vlt. pena irrogatur dicenduꝫ
est. ¶ Et nota ꝙ lꝫ agatur de Huc
crimine si nō agatur crimina- usque
liter sed alio modo potest in-
teruenire ꝓcurator. vt ex. de
procu. tue fraternitati vbi hoc
expresse ponitur. ⁊ ex de accu
sationib⁹ sup his. ꝙ modis de
criminib⁹ agi possit determi-
nabitur. j. vlt. de criminibus.
¶ Explicat aūt actoris ꝓcu-
rator officiū suum si canet de
rato scꝫ rem ratam dominum
habiturū ⁊ si satisdat defen-
dendo eum cuius nomie agit
q: nemo ydoneus procurator
vel defensor est iure alieno si-
ne satisdatiōe vt in institu. de Lex
satis. §. si quidem alieno noie
quis interueniret oimō sa-
tisdaret q: nemo in aliena re
siue satisdatiōe defensor ydo
neus esse creditur. Alias si nō
defendit deneganī ei actiōes
vt. C. de ꝓcuratorib⁹. l. actio-
nē et in. ff. de ꝓcura. l. inuitus.
Pena non defendentis pro-
curatoris hic est vt deneget̄
actio ei. Qualiter aūt procu-
tor auctoris satisdare debeat
in ti. de satisda. plene dicet̄.

¶ De officio procuratoris.

Officium ꝓcuratoris est exe
qui mādatū vsq̄ ad
finem prout expedit dn̄o nisi
tempestiue renūciauerit. vt in
insti. mādati. Mandatū nō re
cipere cuiuslibet liberum est Lex

susceptũ aut ɔsumãdum ẽ aut
renũciandũ ꝙ primũ aut ꝑ se
metipm̃ aut ꝑ aliũ eãdẽ rẽ mã
datoꝛ exequať. Nã nisi ita re-
nũciať vt ĩtegra causa mãda-
toꝛi reseruať eãdẽ rẽ explicã-
di nihilominꝰ mãdati actio lo
cum habet nisi iusta cã inter-
cesserit. aut nõ recusandi: aut
Huc intempestiue renũciandi. Et
usqꝫ nota ꝙ in nullo debet eẽ dete
rioꝛ conditio pꝛocuratoꝛis ꝙ̃
dñi nisi in satisdando. ff. de ꝓ-
curato. sed et hec ꝑsone. §. de
Lex fendere. vbi dꝛ. Deffendere
autẽ est id facere in lite qd̃ do
minꝰ faceret de iure nõ si dñs
ꝑ impitiam suã aliquid face-
ret idẽ debet facere ꝓcuratoꝛ
sꝫ ſm ius facere ⁊ cauere ydo
nee nec debebit durioꝛ ɔditio
ꝓcuratoꝛis fieri ꝑterꝙ̃ i satis-
dãdo. Ad idẽ. ff. e. titulo. si mi
Lex noꝛ. §. causam. Et si post datũ
ꝓcuratoꝛẽ capitales inimici-
tie intercesserint nõ cogendũ
accipe iudiciũ nec stipulatio-
nẽ ob rem nõ defensam ɔmit-
ti qm̃ noua sit cã. ad idẽ. ff. de
pꝛocurato. l. sed ẽt. ex his cau
Lex sis. vbi dꝛ. Aliquãdo cogi ꝓcu
ratoꝛem iudiciũ accipe veluti
si dñs ꝑsens non sit sed actoꝛ
affirmet tractu tempoꝛis fu-
turũ vt res ꝑeat sꝫ neqꝫ passim
hec admittenda sunt neqꝫ di-
stricte negãdi sed a ꝑtoꝛe cau
sa cognita tẽperanda. vt. ff. e.
Lex .t. Ante lit. ɔtest. libere pote-
stas ẽ mittẽdi ꝓcuratoꝛes vel

ipi dño iudiciũ accipiendi. vt.
ff. de ꝓcurat. Post lit. ɔtest. Lex
reꝰ q̃ ꝓcuratoꝛẽ dedit mutare
quidẽ eũ vł in se litẽ transfer
re adinuicto ꝓcuratoꝛe vel in
ciuitate manẽte põt cã tũ ꝑus
cognita nõ solũ aũt ei q̃ dedit
ꝓcuratoꝛẽ verũ etiã heredi ce
terisqꝫ successoꝛibꝰ q̃ oĩa non
solũ ex parte rei sed ⁊ i ꝑsona
actoꝛis obseruabũtur. Item
post liť. ɔtest. licet ante possit.
vt. ff. de ꝓcura. l. añ. lit. ɔtest.
Qd̃ aũt post lit. ɔtest. ꝓcura- Lex
toꝛẽ dñs mutare nõ põt. intel
ligẽdũ ẽ nisi iusta de cã. ¶ Iu
ste aũt cãe sunt oẽs ille qbꝰ ex
cusatur ꝓcuratoꝛ ne ꝓcedat
⁊ mãdatũ exequať ⁊ ꝑꝑ eadẽ
ɔ lit. post. etiam inuitus a pꝛo
curatoꝛe renoueť: veluti si in
micitie exoꝛte sint inter ꝓcu-
ratoꝛem et dñm vel affinitas
inter ꝓcuratoꝛẽ ⁊ aduersariũ
aut si exilio latitat aut si lõga
egritudĩe: aut ꝑegriatiõe: aut
valitudĩe: aut ꝑdonũ carcere
detineať: aut si aduersario eiꝰ Huc
succedat ⁊ huiusmõi. vt. ff. de usqꝫ
ꝓcurato. post lit. ⁊c. In cause Ubi
cognitiõe nõ solũ vbi versanť leg.
q̃ supra diximꝰ in ꝓcuratoꝛe
nõ ɔpellẽdo suscipe iudiciũ
vnũ etiã etas aut religiõis be
neficiũ iusta cã nõ exigẽte nõ
remouebiť. Si ergo dñs cãm
obijciat quã ꝓcuratoꝛ ñ ades-
se ɔtẽdat: ita audiẽdus erit si
magis purgare noluerit suã
infamiam qm̃ ex remotiõe cõ

sequeret & quã pcuratione re nucre. Nã coipo suspectus ē q opas suas ingerit iuicto. vt .ff. de pcura. Que oia. hoc au tē itelligit nisi ppzie litis fue rit pcurato: vl' forte alia intē tiōe veluti noie expensarū vti noluerit tūc. n. nō remouebit nisi dñs soluere pat9 sit. vt. ff. nisi. vbi dr. Nisi dñs paratus sit soluere. si aūt dñs nō oia iu dicia sed quedā & quedā nōno luerit a pcuratoze transferre hui9 pcurator icōstātiā recu sabit. vt. ff. de pcurat. in cau se cognitione hoc etiā psabit vt ita demū trāsferri a pcura toze iudiciū pmittat. si qs oia iudicia trāsferre patus sit. ce tez sz velit qdā trāsferre qdā reliquere iuste pcurato: hāc incōstātiaz recusabit. &c.

Lex

De effectu procuratozis.

Quoniā ef fectus pcuratozis est vt ratū sit qcqd cuz eo agit. vt. ex. de pcuratozib9. c. vnico. in fi. vbi dr. q qcqd cū psona pcu ratozis agit in iure possit sub sistere. & lz reuocatū sit māda tū dūmō aduersarius ignozet reuocationē ratū est q cnz eo gestū ē vt. c. de satisdādo. l. vni ca. ad idē. c. de pcurato. Nul la dubitatio est post cām in iu diciū agitatā vtpote dñm lit. pcuratozē effectū etiā iō post excessum ei9 q agendā vl' defē dendam litē mādauerat pos se inchoatā causam iurgiūq3 finire qppe cā & pcuratozem posse eū instituere aliū pcura tozē veteris viris noluerūt cō ditozes. Procurato: aūt ni si spāle mādatū hūerit vt in rem suā sit fact9 pcurato: vel gnālē habuerit & liberā admi nistratione trāsigere non pōt vt. de paura. Mandato gnāli non contineri et trāsactionez decidendi causam iterpositaz & ideo si post ea is q mādaue rit trāsactionē ratā nō habue rit nō posse eū repelli ab actio nib9 exercēdis. Ad idē. C. de transactionibus. l. transactio nis placitū ab eo interpositū cū cause actionē nō decisionē mandasti nil petitioni tue de rogare manifestissimi iuris ē. Ad idē. ff. de pactis. Nā et no cere cōstat snie ei mādauit. vt pacisceret siue oim rerū mea rum sit procurato: vt putheo lanus. l. j. Assessozū scribit tūc placuit rem etiā in iudiciū de ducere. Secus aūt est si gnāl' & libera administratio pcura tozi pmissa est. vt. ff. de pcura. Procurato: cui gnālis admi nistratio & libera rerū pmissa potest exigere & nouare. & ali ud p alio mutar. Et no. q qli bet plātus eccl'ie pcurato: est hñs gnālem administrationē & liberam tam in spiritualib9 q in tempozalibus admini strandi facultatem. vt extra.

Lex
Lex.
Dec.

de electio. cum nobis olim in
fi. ¶ Item ꝯfessio ꝓcuratoris
dn̄o p̄iudicat. vt ex̄ de postul.
ti. j. ⁊ ex̄ de capellis mo. dile-
ctus et de sen. ⁊ re. iude. subor
ta sicut nocet ꝯfessio aduoca-
ti ex̄ de censibus olim. credo
etiā q̄ semꝑ p̄iudicat dn̄o con
fessio veri procuratoris. vt ex̄
de ꝓcura. c. vnico. Nec expe-
ctandū est: ut dn̄s ratā habe-
at cōfessionē. ar. ff. de ꝯditiōe
inde. si ꝓcurator. § celsus. ⁊ l.
indebitā. Nā q̄cq̄d deliq̄t ꝓ-
curator circa iudiciū dn̄o p̄iu
dicat nisi fines mandati exce-
dat. vt ex̄. de off. deleg. c. vlti.
et. ff. de ꝓcura. si ꝓcurator. tn̄
si ip̄e ꝓcurator dn̄o de om̄i cul
pa ⁊ dolo rn̄debit. C. mādati a
ꝓcuratore. vt ex̄ de arbitris.
Lex per tuas. ff. de doli exceptio.
vbi dr̄. Si ꝓcurator rei pecu-
nia accepta damnari se pas-
sus et cum domino iudicati
agatur tuebitur se doni ex do
li mali nec q̄ acceperit procu-
rator et aufferri ab eo potest.
naz turpiter accepta pecunia
iustius penes euz est qui dece
pt⁹ sit q̄ qui decepit. ff. de do
li ma. et metus. si procurator.
Sed si aduersario sciēte reuo
catum sit mandatum nō valet
qd̄ post reuocationem cum eo
agitur. extra de procura. c. j.
in nostra presentia. Supra est
in hoc tititulo ad idē. ex̄. e. t.
ex insinuatione. ff. iudicatnm
solui. Si aūt. Si quis cū seruo
⁊ l. cū q̄s. §. j. Finit̄ mandatū
ꝓcuratoris ꝑ reuocationē ei⁹
qui mādauit. vt ex̄ de ꝓcura.
in p̄sentia. Sic ēt in hoc titulo
Finit̄ officium ꝓcuratoris si
renunciauerit mandato vt in
inst. mandati. §. mādatū. Sic
etiā i hoc titulo. itē finit̄ mor
te domini ꝓcuratoris reinte-
gra. vt. C. mandati. vbi dr̄. mā Lex
datuz dn̄i morte re integra fi
nit. Ad idē ex̄ de off. del. rela-
tum ex̄. e. ti. licet vndiq3 in fi.

¶ De sindico.

TRactaui-
mus de ꝓcuratore
q̄ agit causam aliaz
Nunc videamus de
sindico et actore qui agit cau-
sas vniuersitatis videam⁹ q̄d
sit sindicus ⁊ quis sit actor q̄s
ꝯstituere possit et qualiter q̄
possit institui et qd̄ sit eoꝝ offi
ciuz ⁊ qualiter finiatur. Syn-
dicus est ille q̄ constituitur ad
agendum vel ad deffēdendū
causas noīe vniuersitat̄ Syndi
cus grece latine defensor. vt
. ff. de mu. ⁊ ho. l. vlt. §. defen-
sores. Itez syndicus dr̄ quasi
plurimi cāz dicēs ⁊ dr̄ proprie
procurator monasterij. In ec
clesia ꝓ seculari vocatur yco
nomus. vt. xvj. q. j. qm̄. Et no-
tanduz q̄ licet vniuersitas ha
beat constituere syndicum vl'
actorem quandoq3 tn̄ nihilo-
minus procuratorē cōstituit.
vt. ex̄. de procurato. quia i cau

sis. vbi dr quod vniuersitas pari- siensis petijt a dño papa quod si- bi in causis suis liceret procu- ratorē constituere: et respon- dit quod licet id de iure cõmuni possunt facere ex quo tamē si- bi postulant hoc specialiter i- dulgeri constituendi procura- torem liberam habeant facul- tatem ad idē ex de resti. in in- tegro cũ venissēt. et ex. de iura. ca. c. vnico. Ad hoc potest di- ci quod in omnibus allegatis ca- pitulis syndicus vel actor ap- pellatur procurator. vt probat ex. de probationibus. licet et ex de scrip. C. l. vbi idem appellã- tur syndici et procuratores. et e. l. de restitutio. spol. cum cau- sa tibi improprie vocãtur. vel dicas quod in hoc attenditur lo- ci consuetudo. vtrum. s. consti- tui debeat syndicus vel actor vel procurator actor similiter ad agendendũ et ad defendē- dũ causas vniuersitatis cõsti- tuitur. ff. quod cuiusque vniuers. Item eorum actor vniuersita- tis si agit cõpellitur semper caue- re de rato: sed interdum si de- creto cauetur puto iterponē- dam de rato captionem. Ita- que actor iste procuratoris par- tibus fungitur et iudicati actio ei ex hoc edicto nõ datur nisi in rem suam datus subsit et cõ- stitui ei potest. Sed hec diffe- rentia inter eos quoniã actor cõstituitur tantũ ad lites pre- sentes non ad futuras etc. de- creto. vt. ff. quod cũque vni. Item cor. §. Si decuriones. et hoc iõ quia decretũ non extenditur ad futura sed circa presentia tantum. Syndycus vero cõsti- tuitur ad lites presentes et ad futuras et sine decreto vt in p. dicta. l. Item cor. §. si decu- nes. Item sola vniuersitas vel collegium constituere potest syndycum vel actorem. vt. ff. Quod cuiusque vniuer. l. j. §. ij. vel is cui vniuersitas dedit pote- statē eligendi. vt. ff. Quodcunque causa vniuer. Itē cor. §. si de- curiones. pater refert an ipse ordo eligit an is cui ordo ne- gocium dedit cum hac conditio- ne tamē. sed quod si negocia illa ptinēt ad episcopum debet cõ- stitui per epm cũ consensu capituli et si ad capitulum constitui per ca. cũ cõsēsu epi. vt ex de rescript. edocti in fi. vbi dr. Quod abbas debet pcurare negocia mõachorum nisi forte abbatis et monachorum negocia oino sint discreta quod si sint discreta bene possunt mo- nachi siue abbatis consensu tra- ctare negocia sua. Cõstitui de- bet syndicus et actor a tota vni- uersitate vel a maiori et sanio- ri parte ita tñ quod due partes ad minus intersint i cõstituēdo ipsm. vt. ff. quod cuiusque vniuer. vbi dr. Nulli pmittitur noie ciui- tatis vel curie expiri nisi ea cui ex lege pmittitur aut lege cessã- te ordo dedit cum due partes adessent aut amplius quam due ad idē. ff. plane vbi due ptes decurionũ affuerint is quoque

plane. vbi due partes decu-
rionum affuerit is quoq₃ qm̄
decernēt numerari pōt. Sed
nō est necesse ꝙ oēs qui inter-
sint cōsentiāt in eū sufficit em̄
ꝙ maior pars sufficiat cōsen-
tiat in eū. ¶ Et no. ꝙ ex primi
dz in scriptura de ꝯsensu syn-
dici vel actoris confecta quis
constituatur ꝛ ad quid ꝛ ꝯtra
quos ꝯstituiť nisi gn̄aliter ad
oēs lites cōstitueret: vt. ff. de
Lex procura. ¶ Si ꝓcuratorē ab-
sentem dn̄s satisdatione re-
leuare noluerit lr̄as suas ad
aduersariū suū dirigat quibꝰ
significet qm̄ aduersus eū ꝓ-
curatorem ꝛ in qua cā fecerit
ratum q₃ se habiturū ꝙ cū eo
actū est. ¶ Potest aūt ꝯstitui
syndicus vel actor siue sit de
vniuersitate siue nō qm̄ mona
chus mādato abbatis cās mo
Ca- nasterij tractare pōt. vt. xvj.
non. .q.j. Monachi a monasterio
foras egredientes ne aliquod
misteriū ecclesiasticū p̄sumāt
agere prohibemꝰ nisi forte cū
abbatis impio silr̄ vt nullus
eoꝝ. i. monachoꝝ forensis ne-
gocij susceptor abbate nichi-
lominus impante nisi hoc vti-
litas ecclīe exposcat. ad idem
ex̄. ne clerici vel monachi. ca.
vlt. ꝛ ex̄. de testibus. insuper ꝙ
cōstitui possit qui nō est de vni
uersitate. probať ex̄. de syndi-
Vbi co. c. vnico. vbi dr̄. Qd̄ dn̄s pa
dec. pa mādauit vt quidā quiuoca
bať faustus ꝯstitueret syndi-
cus. ad idē. e. l. de iu. c. imptra
standis causis. vbi dr̄. ¶ Qd̄
yconomi pn̄t cōstitui ꝛ ad cās
ꝛ ad sacramentū de calūnia ꝛ
pōt cōstitui tā paterfa. q̄ filiꝰ
fa. vt. ff. ꝙ cuiusq₃ vniuer. itē De-
eoꝝ. §. vlt. vbi dr̄. Acto et etiā cre.
filiusfa. dari potest.

¶ De offi. sindici vel actoris.

Officium sindici vel actoris ē
cāꝫ vniuersitatis tra
tare ꝛ defēdere vni
uersitatem ne cōpellať satis-
dare nisi cū dubitanť de rato
vel mādato. de mandato vt in
illa. l. item coeū. vbi dr̄. Actor
vniuersitatis si agat ēt cōpel-
litur defendere. Non aūt cō-
pellitur cauere de rato s₃ in-
terdum si de decreto dubiteť
vel mādato puto interponen
dam etiā de rato captionem.
Itaq₃ si actor iste ꝓcuratoris
partibus fungiť ꝛ iudicati ea
actio nō dať ex hoc edicto nisi
in rem suā datus vel ꝯstitui ei
pōt. ¶ Item syndicus ꝛ actor
iurant de calūnia: ꝛ ex̄. de iu-
ramēto. c. vnico. sicut tutor q̄
legitimā h₃ administrationē
vt ex̄. de iura. ca. in pertractā
dis causis sacramentū de ca- De-
lumnia nō passim precipimꝰ cre.
exibere sed cū fieri facimus ꝛ
cause principaliū personaruꝫ
qualitate diligentius inspe-
cta qn̄q₃ ꝑ principales perso
nas qn̄q₃ ꝑ yconomos sibi in-

dultos qui causam omnino nesciant in aiam iurantis pstari mandamus. ad idem ex. deiureiurando preterea. constitutio nouella coll. viij. l. ij. §. .j. ¶ Item pstatur litis & interrogatur de facto & oia facit in cã sicut legitimus dñs litis & eius cõfessioni stabitur & snia in psona eius firmabit vt ex de capellis monachorũ dilect⁹. vbi dr. Q causa orta fuit inter eccliaz scti laurẽtij et sctẽ cecilie & yconomus scti laurẽtij & syndicus sctẽ cecilie coram papa diu litigauerunt tãdem dñs papa ptulit sniam sub hac forma. Cũ fratrũ nostrorũ de liberatorio psilio cõcanoniũ ecclesie scti laurentij syndico nro in sanctissimo baptismo & processionibus comdemnamus. Ad idem. e. l. de cẽsib⁹. olim. l. in fine. & qd dico de syndico idem intelligitur de yconomo epõlis ecclesie et vicedño qui preest causis & rebus episcopi. ¶ Et no. qd eorũ officijs eũdem modis finitur quibus mãdatũ procuratoris vt. ff. qd cuiusqz vniũ. Itẽ eorũ in fi. vbi dr. Ex his causis mutanda est actoris ptãs ex quibus procuratoris. est ãt actor qui a pretore datur petẽte tutore vel curatore periculo rerum tutoris vel curatoris. in litib⁹ ad agendũ & rñdenduz vt instituta de curato. §. vlti. Lex Qd si tutor aduersa valitudine vel alia necessitate impeditur quominus negocio pupilli administrare valeat & pupillus vel absit vel infans sit qm vltra actorẽ periculo ipsi⁹ tutoris pretor vel qui prouincie preerit decreto cõstituat & ordi qui legitimã hñt administratõez pstituere possint pcuratorẽ in causis post lit. ptest. vt. C. de pcuratori neqz tutores. s. est de offi. deleg. ¶ Qd iudiciũ actor adire debeat.

Casus.

In superiori pticula tractamus de psonis q hñt cõsistere in iudicio in hac parte intendimus instruere iudicẽ actorem & reum et in preparatorijs ad iudiciuz & in his que pcedunt lit. cõtest. videamus ergo primo loco cuius iudicium actor adire debeat & quis dr esse iudex alicuius & in quib⁹ casib⁹ nõ teneat se actor qui forũ pulsati. ¶ Regularit quidem traditur et ẽ verũ qd siue clericus siue layc⁹ velit quis cõuenire iudicem rei dz adire nõ actor forum rei sequi dz. vt ex de foro pcompetenti. Cũ sit gñale. vbi dr. Gñale est vt actor forũ rei sequatur. & ex eo. t. c. vlt. &. xj. ob. experiẽtie. C. de iu. §. iudicis iuris ordinẽ. In criminali negocio rei forum actor sequatur. ¶ Quis dicit esse iudex ordinarius alicuius & R.

Decre.

Ille est iudex ordinarius rei apud quē ipse reus domicilium habet. vt.xxiij.q.ij.§. Qr ego vbi dr.j. ¶ Itē si quis de prouincia ad puinciā transiret et ibi domiciliū collocaret liber factus est a iurisditione prioris iudicis iurisditioni illius scōi iudicis subijciet in cuius puincia sedem collocaret sibi. qr ergo illi in nram diocesim a nra transierint liberi a nra iurisdictione nostro subiciunt. Ad idem.ff.de iud.heres absens vbi dr. Ibi defendendus est vbi defunctus debuit et cō ueniendus lz ibi nō inueniat nulloqz suo pprio priuilegio excusat et si duo quis habeat domicilia sub iurisditiōe duorū iudicum et duob⁹ iudicib⁹ subē vt.ff.admunicip.l.eius qui manumisit. Celsus ait si quis instruct⁹ sit duob⁹ locis vel institutus equalr neqz hic minus frequenter q̄ illic cōmoretur nec domiciliū habēt estimationē animi eē accipiēdum. ¶ Ego dubito si vtrobiqz destinato sit animo an possit quis duob⁹ locis habere domiciliū ēt verū ē haber lz difficile ē quēadmodū difficile est sine domicilio eē qd puto et pcedere itē posse. Si qs domicilio relicto nauigat vel iter facit q̄rens quo se pferat ac nisi cōstituat nā hūc puto sine domicilio esse. ¶ Item roma est cō munis patria oium.ff.admunip.l.roma et dūs papa iudex ordinis singulorum. vt ex de elec. cū nobis. vbi dr. Sedes apostolica caput est oium eccliarum et roman⁹ pontifex iudex ordinarius singulorum. ¶ Lz gnaliter sit verū vt actor forū rei sequat et sic laycus sub suo iudice tm̄ debeat pueniri fallit tn̄ in his casibus scz in causis matrimonialibus que tm̄ per iudicem ecclīasticum sunt tractāde. vt ex d cō.et affi.ex lris. et ex.de translatur.epor inter corporalia versus principium. vbi dicit. Dubitari nō dz qn omipotens deus spūale cōiugium qd est inter epm et ecclesiam suo tm̄ reseruauerit arbitrio dissoluēdo qui dissolutionem carnalis piugij qd ē inter virū et mulierē suo tm̄ iudicio reseruauit precipiēs vt qd de⁹ conuinxit homo non separat. In criminalib⁹ ecclasticis puta sacrilegio vsura et similib⁹. vt.vij.q.ij.c.j. vbi dr. Epus si clerico vel layco crimen imposuerit deducat ad probationē in synodum ex.de vsuris p totū et maxime in illo.c. tua nos vbi dicit. Q[ui] hi ad quos bona vsurariorum deuoluunt siue pximi siue extranei ea sunt districtione cogēdi reddere vsuras qua illi quibus succedunt cogerentur. ¶ Item vbi agitur ad penitentiam ex quacqz causa ex. de iud. nouerit ille qui nihil ignorat. vbi dicit pa

Margin notes: canō (beside "habet. vt.xxiij.q.ij.§."); Lex (beside "risdictione nostro subiciunt."); Ubi leg. (beside "quis instruct⁹ sit duob⁹ locis"); Decre. (beside "cū nobis"); Ubi dec. (beside "vbi dicit. Dubitari"); Ubi cañ. (beside "ta sacrilegio vsura").

pa decernere de pctō ad nos pertinet & censuraz in ꝗ̄ libet exercere possumus & debem⁹. ¶ Item in iure patronatus & in oīibus causis spūalibus. & spūalibus ānexis. vt ex. de iu. relatum vbi scribens alexan. papa consulib⁹ papie dixit ꝙ de decimis & negocijs que iudicium ecclesiasticū requirūt nō siue detrimēto salutis eterne se itromittere pn̄t. Ad idez ex. de decim⁹ tua nos ꝙ nequicie. laycus ptextu nequicie clericoꝝ nequeunt decimas alijs erogare nisi quib⁹ ex mādato diuino debet cum nulli sit licitum aliena cuiusq; cōcedere preter domini voluntatez. ¶ Item ratione cōtractus cōuenitur quis apud non suum iudicem sed apud aliū vbi cōtraxit vel vbi dare cōpromisit vt. ff. de iu. heres absens. §. j.

Lex Si quis tutelam vl' curam vel negocia vel argentaria vel ꝙ libet aliō vnde obligatio oritur certo loco āministrauit et si vbi domiciliū nō habuit ita se defendere debebit & si non defendat neq; ibi domiciliuz habeat vel bona possideri patiet proinde si merces certo loco uendidit vl' disposuit vel comparauit videt nisi ꝙ alio loco descenderet conuenerit ibi se defēdere debere. ¶ Nōquid dicimus eū qui a mercatore ꝙ cōparauit aduena vel ei vendidit quē scit inde ꝯfestim profecturuz non oportet ibidem bona possideri sed domicilium eius sequi. Item ratione criminis in alia terra cōmissi. vt. iij. q. vj. Ibi cā semp agatur vbi crimen ꝯmittitur et qui non probauerit ꝙ obiecerit penam quā intulerit paciatur. Ad idem ex. vbi de crimine agi oporteat. li. vbi dicit questiones eoꝝ criminuz que legibus aut ex . ordinem coercentur vbi commisse vel inchoate sunt vel vbi reperiuntur qui rei esse eiusdem criminis phibētur perfici debere satis notū est. ¶ Item ratione possessionis in alia iurisditione posite qm̄ si bonū cuius habet terraz suā in Mutiuū. doicen. si de illa possessiōe vel terra questio verteretur Mutiuū. iudex deb; de illa possessione cognoscere vel dare iudices. vt ex de foro cōpe. Sane si epī inter quos causa versatur diuersarum sint prouinciarum ille primas de iudices in cui⁹ prouincia est locus de qno cōtenditur. Ad idem. C. vbi in rem actio exerceri debet. Lex Actor rei foꝝ siue in rem siue in personam citatio sequitur sed et his locis in quibus res papa quas contenditur ꝯstitute sunt iubemus in rem actionem aduersus possessorem moneri. ¶ Item ratione feudi qm̄ semper sub domino feudi cā feudi tractāda ē nisi

dec. de iure feudali agatur. vt. ex. de fo. cõpetẽti. ex trãmissa vbi
dec. dicit: q per dñm feudi cause feudorũ debẽt terminari. et. c. sequẽti vbi dicitur. q si feud. pertinet ad ecclesiã iudex ecclesiasticus debet cognoscere alioquin ab imperiali culmine sicut iustuz est terminetur.
dec. ¶ Itẽ negligẽtie vt ex. de fo. cõpetenti. cũ sit generale. vbi dicitur. q iudices seculares in exhibẽda iusticia personis ecclesiasticis sint remissi. nam per cõsuetudinem in fauorez ecclesie est introductã: vt malefactores suo venerabiliũ locorũ rectores possint sub quo
dec. maluerint iudicio conuenire. Ad idẽ. j. e. t. l. iij. licet. vbi dicitur in fi. ¶ Si cõsules iusticie tãq merito suspecti recusentur corã arbitris cõmunit. electis de causa suspitionis agat. que si pbata fuerit esse iusta
Cañ. ad te vel ad vos pro iusticia recurratur. ¶ Itẽ ratione re cõuentionis: vt in. q. viij. cui9 in agẽdo quis obseruat arbitriũ eum habere contra se iudicez etiã in eodẽ negocio non dedi
Le gif vbi. gnetur ex. de mutuis petitionibus. miramur. ¶ Itẽ si partes consentiunt: vt. ff. de iure. q. vid. vbi dicit. Est receptum iure et eodez iure vtimur: vt si
Cañ. quis maior vel equalis subijciat se iurisditioni alteri9 possit ei aduersus eum ius dici.
¶ Itẽ ratione appellationis vt iij. q. vj. peregrina iudicia salua in omnib9 ap. auten. generali sanctione pbibemus: quia indignũ est ab extraneis iudicent qui prouinciales et a se electos debẽt habere iudices. ¶ Itẽ ratione recusationis: vt ex. de iud. quia pro inimi- Cañ. vbi.
citia nisi vbi dicit. q nemo debet a suspecto iudice re idicari. ad idẽ. ij. q. vj. placuit: vt psbyteri diaconi inferiores clerici in causis quas habuerint si de iudicijs episcoporũ suorũ questi fuerint vicini episcopi audiant eos et inter eos quicquid est: diffiniat adhibiti ab eis de cõsensu episcoporũ suo- Le-
rũ. ¶ Itẽ vxor sequit forũ mariti. vt. ff. de iur. oim iudicuz. l. pen. cũ quedã puella apud cõparentẽ iudicẽ litẽ susceperit: deinde cũ deprecata erat postea: quia ad viri matrimoniũ alterius iurisditionis subiecti puenerit querebatur an prioris iudicis snia dcã exequi possit dixit posse. quia añ fuerat snia dcã. Si post susceptã cognitionẽ ante sentẽtiã hoc veniet idẽq putare sentẽtiaz que a priori iudice recte fert. et generaliter in oibus huius modi casibus obseruandũ est. ¶ Item scolaris in studio degens sub quo maluerit iudice cõueniri debet: vel sub episcopo vel rectore ciuitat. vel magistro suo: vt in cõstitutiõe frederici posita iur. Ne vxor pro

marito conueniat ac sane ita tñ ꝙ summũ elegerit alterius iudicium nõ poterit allegare
Cañ vt.ij.q.iij.offerat. vbi dꝛ.ꝙ iudicẽ potest recusare:nisi sit ille qm̃ elegit alto recusato ꝛ ꝙ̄uis verum sit ꝙ sentẽtia a nõ suo iudice lata nõ tenet:vt ex̄ de iud.ac si clerici.nõ cadẽ verba dicunt ꝛ ex̄ de cõs.ad nr̃az. ꝛ.C.si ante cõpetenti iudice.l. vlt.tñ snĩa alterius iudicis in predictis causis tenet: quia ꝑ factũ suũ factus est ille de iurdicti.illa. ¶ Et no. ꝙ idcirco predictos casus enũeraui:qm̃ interdũ expedit actori ꝯueni re eũ sub iudice de cui⁹ fact⁹ est iurisdictione magis ꝙ̄ sub
Ca[illegible] eo cui subest domicilij ratiõe. ¶ Et no.ꝙ his casibus nõ sequit forũ rei actoꝛ cõtractans crimẽ reus ꝛ res litigiosa.vir ratio similis si ꝓuocet atq; recuset excessus iussus.vel si cõsentit vterq;.Neglect⁹ feud. iussit adire forum.

¶ De adeundo iudice.

Ostendimus cuius iudicium actoꝛ adire debeat subsequẽter demonstremusqualiter hic faciat.debet nãq; actoꝛ adire iudicẽ eo loco vbi cõsueuit ius restituere vel sedere pro tribunali:vt.ij. q.iij.ꝑuaricatoꝛẽ vex.Si quis aũt.§.qm̃ a ꝓcedẽte iudice nõ sunt petende dilatiões vel aliquid simile.iij.q.iij.§.spaciuz
Ubi can. vbi dꝛ. Qm̃a ꝓcedẽte iudice dilationẽ petere non cõuenit etiam si vtraq; ꝑte p̄sente tribuatur cum nõ al's nisi causa cognita indulgeri queat. Ad idẽ.C.de dilationib⁹ a iudice vbi dꝛ idẽ.Tũc libellum iudici offerat vel simpliciverbo cõquerẽdo factũ ꝓponat vt.iiij.
Ab can. q.iiij.Si quis se iniuriam ab aliquo passuz putauerit ꝛ querelam deferre noluerit nõ ad
Cañ stationarios decurrat sed presidialem adeat potestatẽ vt libellos offerens aut querelas apud acta deponẽs. In alijs autẽ criminalibus causis dignũ est:vt inscriptiones preponãtur que magnitndinẽ videlicet criminis tempus designẽt vt alterutrã partem digna legum terrere possit auctoꝛitas.inscriptio semꝑ fiat vt rationez calũnia coꝛripiat quia ante inscriptionẽ nemo debet dãnari vel iudicari cuz et seculares leges hec ꝛ cadez retineant ꝛ iudex debet stati citare reum litteris vel nũcio nisi ratiõabilis causa ĩpediat vt dicemus titulo pꝛoximo. ¶ Si ꝟo iudex deleg.a domino papa ꝛ vnus solus quoniã vni soli litteras clausas remittere consueuit vbicũq; cum inuenerit ad eum accedat:et litteras commissionis ei poꝛrigat quas iudex ita caute ape-

rire debet ꝙ filum cum bulla
ex vna parte litteris inhereat
sicut prius in herebat vtriq;:
quoniã bulla si separata esset
a litteris cõmissorijs fides nõ
esset eis aliquatenus adhibẽ
dec. da ex.de fide inscri.ex litteris
vbi dicitur.ꝙ licet littere a cu
ria romana emanauerãt si fi
lum bulle sit fractum nõ de
bet respondere. Nam ex quo
littere cum bulla nõ apparue
rint vel quia separata ab eis
bulla vel quia perdite sunt vł
appareat transcriptum ⁊ iu
dex vel actor velit probare lit
teras illas veras fuisse ⁊ illuz
fuisse iudicem ⁊ tenorem litte
rarũ non tamen credo per lit
teras illas posse procedere: vt
ex.de fide instrumentorũ.c.j.
dec. vbi dicitur.si scripturam au
ctenticam nõ videmus ad ex
emplaria nichil facere pos
sumus. Ad idem ar.vallid.ex
de officio delega.cum in iure
vbi dicitur. Nisi de mandato
apostolico certus extiteris ex
equi non cogerit ꝙ mãdatur
si autem sunt plures delega
ti iudices singulos eorũ adeat
et commissionis litteras osten
dat petẽs ꝙ personaliter per
litteras simul conueniant: vt
iudices reum ad iudicium ci
tent.

¶ De citationibus ⁊ vocatio
nibus ad iudicium.

Citatio ad
iudiciuz hoc modo
fieri debet: iux quo
rũdam opinionẽ: vt si qui vo
cant ad iudiciũ sint in eadem
vrbe cũ iudice vel in vico sub
urbano vel vbi vicini vocandi
sunt ad iudiciũ litteris vel nũ
cio p interuallum.vij.dieruz:
vt.v.q.ij.presenti decreto cen
semus: vt in primis reus pso
nalit vocetur ⁊ per.vij.dies ex
pectẽtur nullius ecclesiastice can.
rei interdcã licẽcia. Huic ve
ro expectationi addent.vij.di
es interdicta licẽtia ecclesiaz
intrãdi: ⁊ omnia officia eccle
siastica audiendi. ¶ Vocatio Ab
ad synod.iuxta patrũ decreta ex.
canonica eius qui imperat ra
tionabilibus scriptis fieri de
bet per spaciũ congruuz atq;
canonicũ: q̃a nisi canonice vo
catus fuerit suo tẽpore ⁊ cano
nica ordinatione l; venerit ad
cõuentum qualicunq; necessi
tate nisi sponte voluerit nulla
tenus respondebit suis insi
diatorib⁹. si vero fuerint ĩ pro
xima ciuitate vel alibi nõ mul
tũ remoti citentur: vt veniant
post vnũ mensem: vt.iiij.q.v.
quisquis episcoporũ vbi dicit.
Si veras necessitatis causas
probauerit quibus occurrere
non potuisse manifestũ sit sue
cause dicende intra alterum
mensem integram hãc facul
tatem hoc intelligitur in cau

sa criminali. Si autē multum remoti sunt debent vocari tribus edictis vel vno pro omnibus. s. perēptorio: vt. xxiiij. q. iij. de illicita vbi dicit versus medium qui neq; tribus dignitatibus iudicii vel auctoritatibus cōuentus vel trib⁹ edictis fuerit ad iudicē p.ouocatus: aut vno pro omnib⁹ peremptorio. i. q᷑ cām extinguit fuerit vocatus et presentiam suā apud eum iudicez a quo ei denūciatū est exhibere noluerit. Aduersus eū quasi in cōtumacem iudicari potest: quiimmo retractari per appellationē negocia non possunt: quoties fuerit in contumacē iudicatuz. & quodlibet edictorum cōtinere debet. xxx. dies: vt. e. quatuor quādo iudex aucten. ¶ Qui semel actionē pponit: seu cōuentione iudiciaria seu precibus principi oblatis iudici quoq; insinuat & partiuz aduersario cognit' necesse habet litem vsq; ad finē excercere. ¶ Q' si cām prosequi differat reo postulāte tribus vocet edictis per interualla. xxx. dierū: quia vox pconiaria paucis innotescit que citatio per principē delegatis pmittit: & locū habet siue lis cepta sit siue cepta nō sit: qr si vocat⁹ litē detractat ei āni spaciū tñ indulgeat itra qd si cessat iudex auditis allegatiōib⁹ pñtis & pquisita vitate pnūciat. Sz nec intra annū veniēs audit: nisi pri⁹ reo litis inpēsas sacramēto manifestādas q̄s sustinuit refundat. His quoq; prestitis si iterrupto dūtaxat anno denuo litē deserit post edictorū et anni spacij obseruationem ab omi cadat actione. Ad idē autē de liti. §. omnē. hoc satis rationabile videt sed generalis cōsuetudo ecclesie hoc habet & tenet cōtrariū. vnde dico q᷑ omnes inducie arbitrarie sunt: nō q᷑ iudex possit eas penitus denegare: sed potest illas sm locoꝝ distantiam seu prouinciā cōsiderata qualitate tēporis personarū & negocij recisius moderati: vel si expedire viderit longiores statuere. Ar. ex. de ap. cū sit sancta vbi dicit. q᷑ iudex a quo appellatū est sm locorū & prouinciarū distantiam quātitatē tēporis recisius poterit moderari. Ad idē. v. q. iij. si eps egrotās. Ad idē. ff. de iud. nōnunq᷑ supra. e. t. & supest: Mo. q᷑ reus non dicitur contumax nisi tribus edictis vel vno pro omnibus perentorie vocatus venire contempserit & ideo dicunt ipsum non puniri. vt. ff. de sententia et re iudicata. Contumacia eorum qui ius dicenti nō obtēperāt litis dāno coercet. & est ↄtumax i trib⁹ edcis ppositis vl' vno p oib⁹ q̄. n. a

Ubi cañ.

[illegible] legitur.

vulgo phentoriu3 appellatur litteris euocatus psentia3 sui facere contemnit penā contumacie non patitur quē aduersa valitudo vel maioris cause occupatio deffendit. Ad ide3 ex de dole et contumacia dilecte. ¶ Nec ptinet ad iuris ordine3 in prima citatione perhentorie citare nisi ex aliqua iusta causa vt in dicta decretali. & ff. de iu. ad phentorium et licet post perhentoriam citationē iudex contra ɔtumace3 iuste procedere possit nulla citatione expectatione facta cū equitate suadente debet iudicē alterū expectare & iteru3 citare vt extra de. offi.

De-cre. deleg. cōsuluit. vbi dr. Pars cōtumax non erit phentorio elepso citata nisi gratiam ei fecerit benignitas iudicant[is] ¶ Item nota q̄ iudex cominari debet cōperhentorie citati. Quod si nō compuerit q̄ phētorio citaf pcedet in cā q̄tu3 de iure poterit. vt. ff. de

Ubi leg. iu. phentorio. ¶ In perentorio continatur is qui edit edictum etiam abscute diuersa parte cogniturū se et pnūciaturū. Ad idē ex. de in integrū restitutione ex litter[is]. hic predict⁹ siquide3 modus citandi tam ordinis q̄ deleg. iudicibus non petit. cu3 delegati iudices in prima citatione cō sueuerint tenorem litterarū ɔmissionis sibi facte in litteris citatorijs totum de verbo ad verbu3 inserere & reo qui ad iudiciū vocatur trāsmittere vt sciat qui sunt qui eu3 ad iudiciū vocāt et cuius aucto. vt ex. de dilationibus. preter ea . vbi dicitur qd quidam faciebāt & propterea videtur approbare in fine decre. & in litteris citationis continet debet q̄ de die tali loco tali actori tali corā ipsis iudicib⁹ accedat vocat⁹ venire nō cōtēnat l3 de alia sic iurisdictiōe ad p̄toriu3 vocaf venire deb3 vt pomp. & iulian⁹ scripserūt Pretoris est estimare cū sua sit iurisdictio vocati autē nō contemnere debent pretoris auctoritatem. Nam et legati ceteriq3 qui reuocādi domini habent ius in ea cā sunt vt vnius vocati veniāt priuilegia sua allegaturi. Ad ide3 ff. si quis in ius vocat⁹ nō ierit. l. ij. vbi dicif. Ex quacūq3 causa ad pretorē vel ad alios qui iurisdictioni p̄sunt in ius vocatus venire debet vt hoc ipsum sciatur an iurisdictionis eius sit. ex de ap. cum parati. Na3 si contumax esset et nō veniret tenet ɔtra eu3 sententia lata. licet ab eo iudice potuisset iurisdictionē declinare. ex de ar. duobus. Duo litigantes corā suo iudice alt[er] apellauit ad archiepiscopum suum alter ad papam. appellās ad archiepiscopū veniēs

Lex

Ubi

Casus.

fecit euocari alterū legittime et ille noluit aduēire. rem. ar. chi. ap. ad pa. ꝯtu. ab eo factā vn̄ archiepiscop⁹ ignorās cuȝ appellasse ad papā excōmunicauit eū ⁊ valuit excōmunicatio. ꝓpter contumaciam. Et nota ꝙ ipsemet iudex qui reū citat ad causaȝ cognoscere debet an sua sit iurisdicti. vt. ff. de iudi. Si quis exalienatus est ꝓximo. Ad idem. ff. ad municip. l. penul. et cꝰ. de rescripti sup litteris. v̄sus fi. vbi dr Qđ iudex de qualitate p̄cum cognoscere debet. secus obtinet si recusatus fuerit vt dicemus in titulo de recusationibus. Uocari ad iudicium non possunt iste persone cōsul: prefectus p̄to: ⁊ magistrat⁹ q hȝ imperium nec ep̄s dumtaxat dum sacra facit. nec ille q vxorem ducit vel ea que ducitur nec is qui funus familiare ꝓsequitur. nec is qui ad maius tribunal vocat. nec ille q propter loci religionem semoueri nō potest vt regularis ⁊ inclusus sicut exp̄sse traditur. ff. de in ius. vocando. le. iij. ⁊ ij. que dic. In ius vocari oportet no. necꝫ ꝯsulē. necꝫ p̄torem necꝫ ꝓconsulem. nec ceteros magistratus qui imꝑium h̄nt ⁊ coercere aliquē possunt ⁊ iubeī in carcerem duci. nec pontificem duȝ sacra facit. nec eos q ꝓpter religionem inde semoueri non possunt. Sed necꝫ eum qui equo publico in causa publica transuehitur. Preterea in ius vocari non debet qui vxorē ducit aut ea que nubit nec iudicem dum de re cognoscit nec eum qui apud p̄torē eā causam agit funusve ne ducente in familiare vel busta facientem vel qui cadauer prosequitur qđ etiaȝ ex rescripto diuorum fratrum comprobatur ē q̄cūqꝫ litigādi causa necesse habeat inire vel certo loco sisti nec furiosos vel infantes debēt in ius vocari. ff. c. t. l. quicqꝫ. necꝫ impubes necꝫ furiosus verūtamē impubes et furiosus ⁊ religios⁹ ⁊ si non ꝑ se tamen ꝑ alios vocātur. sȝ per administratores: curatores seu actores suos. vt. C. de in ius vo. l. ij. q̄cūqꝫ. Itē null⁹ vocari debet ad iudiciuȝ tempore feriarum tam solemnum ꝙ̄ repentinarum vel tēpore messium vel vindemiarū nisi talis causa que dilationem non capiat vt absolutio excommunicati vel res tempore peritura vt fructus maturus paritur⁹ vel aliquid simile. vt. ff. de ferijs. l. i. Ne quis messiuȝ vel vindemiarum tempore cogat aduersarium ad iudiciuȝ venire oratione diui marci exp̄mitur quia occupati circa rem eā rusticā minorē venire nō sunt cōpellendi. Sed si p̄to: ꝑ ignorātiam iuris aut secordiam eos vocare perseuerauerint hijqꝫ

Margin notes: deℓ. — Huc vsqꝫ — Lex — Lex

spōte nouerint si quidem sen- tentiam dixerit pn̄tib⁹ illis ꝛ sponte litigantib⁹ sn̄ia vale- bit tamen et si non recte fecit qui eos vocauerit. ¶ Si vero eum abesse ꝑseuerauerāt sen- tentiam tulerit ꝛ absentibus illis cōsequens erit dici sn̄iā debere nullius esse momenti nec em̄ pretoris factū iuri de rogare oportet cura appella- tionem igitur sn̄ia infirmabi tur. ¶ Sed excipiuntur certe cause ex quib⁹ cogi poterim⁹ et per id tp̄is cum messes vin- demieq; sunt ad pretorem ve nire. Sʒ si res tempore ꝑitura sit hoc est si dilatio actione sit peritura. ¶ Sed queritur de istis ferijs rusticus vtrū oī- bus prestent vacationes, qui- dam dicunt qđ tm̄ occupatis in messibus vel vindemijs et non in alijs. Sed dn̄s pilius ꝛ quadius dicunt qđ omnibus pn̄t tam occupatis quam non occupatis ar. C. de iudeis ꝛ ca

Lex thoricis die sabbato et reliqs sub quo tempore iudei sui cul tus reuerentiam feruent ne- minem cōpelli aut facere ali quid aut vna ex parte cōueni ri precipimus ita vt nulla eis detur licentia eodem die cri- stianos ortodros cōuenire ne christiani forte ex interpolla- tione iudeorū ab officialibus prefatis diebus aliquā susti- neant molestam. Sane quoti- ens res vrget cogendi sumus ad pretorem peruenire ¶ Ue- rumtn̄ ad hoc cogi eū equuʒ est. vt lis cōtestet et ita ipsius verbis oratiōis diui marci ex- primit. ¶ Deniq; alterutro recusante litigare dilationeʒ oratio cōcessit ꝛ q: ista ꝓhibi- tio gn̄alis est. vt. ff. qui ꝛ a qui- bus manumissi. libe. nō fiūt. l. ꝓspexit ꝛ stāduʒ ē gn̄alitati le gis. ff. ð testō militari q̄ ifrau dem ꝛ ꝯsuetudo q̄ optima ē le gū interpres h⁹ idē approbat. Huc usq;

¶ De contumacibus ꝛ non venientibus ad iudicium. Rᵒ

Reus ad ꝑēptorie iudiciū ci tat⁹ ꝑēptorie int dū venire renuit: R. ꝛ in vtroq; casu ꝯtumax iudica tur. vt ex̄ de dolo ꝛ cōtumacia ex lr̄is. ꝛ. C. prout. vbi ðr. De quodaʒ q̄ cōtumaciter recesse rit a pn̄tia iudicis nolens. Rn̄ def. q: nō habebat aduocatū De- q̄si pōt procedi cōtra ipsum q̄ cre. ꝯtra cōtumacē ꝛ auditis testi bus sine eo pōt negociū termi nari tanq̄ lite que ingerit cō testata eo q̄ interrogat⁹ quot annis possedisset. respōdit. lx. Ad idem. ff. de iu. l. ꝯtumacia. Ad idē. ff. de sn̄ia ꝛ re iu. cōtu macia. ē. ti. ꝑri. §. j. Ad idē. xj. q. iij. certū est ꝑ his trib⁹ cri- minib⁹ excōicari debere cuʒ ad synoduʒ canonicā vocatus venire cōtēpserit aut si postq̄ illic venerit sacdotib⁹ obedire

resputi pceptis aut si añ fini
tã causaz sue examinationẽ a
synodo abire presumpserit:
qualiter tũc cõtra ipsum pro-
cedendum est ostendamus. et
quidẽ causarum alia crimina
lis alia ciuilis alia spiritualis
alia mixta vt. xvj. q. j. frater no
ster adrianus. xiiij. q. ij. super
prudentiã. ⁊ ex̃ de procu. tue
decr. fraternitatis. vbi dicitur. De
quadam accusatione quã fa-
ciebat quidam aduersus vxo
rem suaz de adulterio quia si
de crimine esset non erat ta-
mẽ criminalis: sed mixta in-
ter ciuilem ⁊ criminalẽ. ¶ Si
quis criminaliter accusatus
fuerit contumax lite nõdum
cõtestata est. ẜm leges omnia
bona sua annotantur et con-
scribuntur et si infra annum
venit et paret iuri recuperat
omnia sua ⁊ auditur de crimi-
ne. post annum vero omnia cõ
fiscãtur et licet postea veniet
iuri parendus auditur super
crimine: sed nõ recuperat bo
na sua: vt. ff. de requirẽ. reis. l.
vlt. C. e. t. l. q̃cũq;. Secus est si
cõdũt canones q̃a excoĩcant:
iiij. q. v. quisquis. vt ⁊. v. q. ij. p̃-
sentium in fine vbi dicit̃. Om
cañ. ni expectatiõe veluti mox de-
perata reus anathematis gla
dio feriatur ⁊ si ifra annũ ve-
nerit absoluitur ⁊ auditur su
per illo crimine. post annũ ve
ro nequaq̃: vt. xj. q. iij. respon
sus. i fi. vbi dicit̃. Qui infra an
num excommunicationis sue
causam purgare cõtempserit
nulla eorum vox penitus au-
diatur. Ad idẽ. c. sequẽti: nisi cañ.
vbi dicit̃. Quicunq; intra spa
cium anni ciuiliter seu publi-
ce. i. criminaliter causam suaz
corã excõmunicatoribus non
peregrinant̃ ipsi sibi aditus
audiendi clausisse videantur.
¶ Si vero lis cõte. est. possunt
recipi testes cõtra eum ⁊ sñia
diffinitiua pferri: vt. iij. q. ix.
decernim⁹ ex̃ de do. ⁊ ptu. put
s. pxi. col. ¶ Si aũt cã est ciuil'
puta de aliq̃ pecũia ⁊ reus cõ
tumax ẽ lit. nõ cõte. mittẽdus
est actor i possessionẽ rei peti-
te cũ agit̃ actiõe reali vl' si aga
tur actiõe psonali mitti debet
in possessionem bonorũ iuxta
mensurã debiti declarati pri
mo mobilium si ea habet vl' si
ea nõ habet mittendus est il-
le in possessionẽ rerũ immobi
liũ vel etiam mobilium ⁊ hec
cõmissio causa rei seruande:
vt reus tedio affectus veniat
respondere ⁊ si intra annũ ve
niat a die missionis in posses-
sionem ex quo sciuerit presti-
ta cautione iudicio sisti resti-
tut⁹ expẽsis actori recuperet
possession ⁊ tractab it̃ cã post-
ea vt p̃us. ¶ Sz si itra ãnũ nõ
venerit non recupat possessio
nez: vt supra dictum est. actor
post annũ fiet verus possessor
et reus auditur de pprietate
solũmodo ⁊ hec distincio tota

probatur ex. vt lit. non cōtest. qm̄ frequenter. ꝛc. C. quomodo et quādo iudex in. l. cōsentaneum fuit iuri tpibus ad petitionem ptis aduerse presceri ptis presidem puincie impleta iuris solemnitate ꝛ aduersario tuo trinis lr̄is vel uno p omibus pemptorio arcessito vt pn̄tiam sui faceret quo monito cōmonefacto si in eadem cōtumacia pseuerauerit pretis allegationes. s. si fuerit lit. cōtest. audire debet ꝙ vel successor ei⁹ facere curabit a quo sit ter citatus si cōtumaciter pn̄tiam suā facere cōtempserit nō absqȝ re erit vl' adcogēdum euȝ vt se representet vel bonoꝝ possessionē cui incōbit ad te trāsferre ēt aduersariuȝ tuū si sit res inmobilis petitorem instituere vel auditis defensionib⁹ tuis id qꝺ iuris ratio exigit iudicare: ꝯ diffinitiuā sniam pferre. F̄ d idem ex de iu. sancim⁹. supra est de arbitris ex de do. ꝛ cōtu. c. pe. et vlt. prout ex. eo. ti. ca. j. ꝛ. ij. ¶ No. ꝙ vbi sunt auxilia prodita cōtra illos qui nō admitūt missuȝ a iuꝺ. in posse. l. causa rei seruāde. primū qm̄ puniuntur in expensis. vt ex vt lit. cōtest. qm̄ frequenter. ꝛ eo. li. de sequastra posses. ad hoc secūdum ꝙ potest vti beneficio cōstitutiōis illius. vt ex de do. ꝛ cōtu. c. contingit. tertiū qm̄ possunt excōicari ex vt lit. nō ꝯtest. tue. ꝛc. qm̄ frequent. aut si p annum in excōicatione extiterit pdit cāȝ. vt. xj. q. vj. rursus. ꝛ. §. sequēti. quartum qm̄ potest cōuenire aduersarium quanti sua interest possessionē non habere. vt. ff. vti. possidetis. l. si duo. §. vlt. ff. ne vis fiat ei qui in posses. mitti. l. j. in pncipio. Quintū ꝙ manu militari eijci pōt ne vis fiat ei qui in possessioneȝ mittitur. l. si quis missus. in scꝺo. ꝭ⁰. ¶ Itē no. ꝙ si qs mittēdus in pos. ppter dolum vel potentiā rei nō pn̄t nancisci possessionē vel acquisitam perdit post annū nihilominus de equitate canonica cōstituēdus erit verus possessor. vt in cōcilio innocentij ex. de eo qui mittit in posse. cā rei ser. cōtingit interduȝ ꝙ cū actor ob cōtumaciā partis aduerse adiudicatur cā rei seruande possessio ppter potentiam siue dolū partis aduerse actor infra annū custodiēdaȝ nō nāsciscit vel nactam amittit ꝛ sic cū ꝭm assertionē multoꝝ non efficit verus possessor post lapsū anni reportat ꝯmoduȝ ex malicia sua reus. ¶ Nota ergo cōtumax melioris ꝙ̄ obediens ꝯditionis existat de canonica equitate sancimus vt in casu pmisso actor verus cōstituatur post annū lapsum possessor. si vero post lit. ꝯtest. reus fuit cōtumax ꝛ liquet vel liquere pōt de cā iudex pfer-

re dꝫ diffinitiuā sniam scōm causē merita ita tamē ꝙ siue sniet pro absente siue ꝯtra eū damnabit absentē pn̄ti expē- sis sed si non liquet de meritis cause iudex transferre debet possessionē a reo in actorem ꝛ facere eū verū possessorē post- ea reus veniens audiet de ꝓ- prietate dūtaxat. vt. C. de iu. propernadum. §. j. ꝛ. ij. ꝛ ex de dolo et cōtu. ꝓut. s. est in alia col. ꝛ. C. qūo ꝛ qn̄ iudex. l. cō- sentaneū. s. est ꝓpe. C. vbi in rē actio exerceri dꝫ. Si quis alterius noīe quolibet modo possidens rem immobilē litē ab aliquo ꝑ in rem actionē su- stineat debet statim dn̄m in iu diciū noīare vt siue in eadem ciuitate degat siue in agro si- ue in alia prouincia sit certo dierū spacio a iudice finiendo coqꝫ ad noticiā eius ꝓducen- do vl̄ ipe in locis in quib⁹ pre dium situm est perueniēs vel procurātem mittens actoris inuentiōes re excipiet si vero post hmōi tp̄s indultū mini- me hoc ꝙ dispositū est facere maluerit tanꝙ lite ꝙ in gerit ab eodē die qūo possessor ad iudiciū vocatus est. Ad interū pendam longi tp̄is preceptio nē vnā hermocidiū ventica- tur siue pro actore siue ꝑ reo examinatio cause siue vllo im pedimēto lite legitime ꝯtest. iudex vtpote dn̄m possessiōis nec post hmōi humanitatem sui presentiam facientem edi ctis legimitis faciendis eū ci tare curabit ꝛ tunc ipo in ea- dem voluntate ꝑmanente ne gocium siue manū discuciens in possessionē rerū petitarū auctorē mittere non differat oī allegatiōe absenti de ꝑnci- pali questiōe seruata. ¶ Sꝫ si cā specialis est vel mixta siue coherens si talis ē cā ꝙ actor mitti i posse. possit fiat missio et recuperatio scōm premissam distinctionē ꝙ si hoc fieri nō potest excōicetur res vsqꝫ ad satisfactionē iuris ꝛ hoc fieri potest in oīum causa. vt ex vt lit. nō ꝯtest. tue fraternitatis vbi dꝫ. Consuluisti preterea vtrum si aliquis citatus in le gitimis pereꝑtorie cū parere voluerit iudex lit. non cōtest. cōtra ipsū debeat sniam pro mulgare ꝛ idē affectus tedio appellaturus saltem se iudi- cis aspectu representet ad qđ .j. ti. diximus rn̄dendum ꝙ si cōtumaciter se regis curaue- rit absentare talisqꝫ sit causa ꝙ actor possit in pos. rerū pe titarū induci ē in eādem rem s. causa custodie inducendus ꝙ si talis existat qđ idem in possessionē nequeat admitti vel intromitti vt iuri parcat is qui contumaciter se absen tauit per censuram ecclesiasti cam est cōpellendus. Ad idē est lit. nō cōtest. qm̄ frequen- ter in fi. vbi dicit Si reus per-

Marginalia: Huc usqꝫ — Lex — Ubi de l. — Ubi dꝫ. — de l.

sonali actione cōueniatur est mittendus actor in pos. bonorum mobiliū ipsius vel immobilium si forte mobilia nō habet ꝑ modo declarati debiti vel in cōtumacem est ecclīstica censura vel sñia proferēda ita videlicet ꝙ altera pena q̄ magis timeri debeat iudex sit cōtēptus ad alterā nihilominus ꝓcessurus si hoc inuenit proteruitas cōtumacis sed a principio iudex debet esse cōtentus altera dictarū penarū ad alterā postea accessurus si hoc inuenerit proteruitas cōtumacis vt iam dictū est in fine capli. Sed pone ipm qui rē alienam possidet noīe alieno sup ipa re ad iudiciū vocari ac si sua esset quid tūc eēt faciendu3. Rñdeo. Statim d3 nominare dominū rei coram iudice et ita certu3 terminū sibi a iudice statuendum nunciet dño suo. vt ad cām veniat vel ydoneum pro se dirigat responsalem qd si non fecerit aufenda est possessio sicut iam. s̄. dictu3 est. C. vbi i rem actio. l. ij. ex̄ vt lit. nō contest. qm̄ frequenter. Cum vero actor cōtumax est et reus presens si causa est criminalis excōmunicaẗ actor ⁊ postea nō auditur nisi probet se iusto impedimēto detentu3 fuisse ad veniendum. vt. iiij. q. cañ. v. quisquis. vbi dicitur in fi. c. accusator ante eius. s. epi accusati supple si nunꝙ̄ cause discende dieb⁹ defuerit subtrahens se a ꝯmunione non separatur. Si vero aliqñ defuerit subtrahens se restituto in cōmunione epo remoueaẗ a cōmunione accusator: ita tamē vt nec ipi adimatur facultas cause peragrande si se ad diē statutam non voluisse sed non potuisse occurrere ꝓbauerit s3 si cā est ciuilis seu specialis siue mixta vel coherens et lis est contest. citandus est actor ad petitionē rei trib⁹ edictis quoq3 qōlibet sit. x. dierū ⁊ si liquet vl' liquere potest de causa sñiabit scd3 merita cause. ⁊ si nō liquet plene de causa absoluat reu3 presentem ab obseruatiōe iudicij nullo ingressu reseruato actori ad causam et cōdemnet actorem absentem reo in expensis in oī euentu cause: vt plene traditur. C. de iudi. ꝓperādu3. Si quide3 pars actoris cessauerit quatenus multiplici actore reus fatigatur ⁊ triennij mete iā prope finem veniant post lit. cōtest. vt semestre tempus tm̄ ei super sit licencia erit inducī per executores negocij actorem require parte reo. s. fugiente ex vna parte actoris absentētiā recusante ⁊ iudicib⁹ omnino suas aures huiusmodi questionibus reseruantib⁹ et si per tres vices hoc fuerit prosecutum. x. dierum spacio per vnu3queꝗ introitu3 de-

stinato ꝛ si nec ita actor pars
fuerit inuenta ꝛ nec p se neq
per procuratorem instructu3
peruenerit tunc iudicē apud
se negocij acta prospicere iu-
bemus vel censemus ꝛ si qui-
dem nō sufficiens actitatum
est. ex quo possit terminatio-
nis cause certa fieri coniectu-
ra volum⁹ non solum partem
fugiētem ab obseruatione iu
dicij relaxare verumetiam in
oēs expensas q̄ cōsueto more
circa lites expenduntur eum
cōdemnare vera quātitate in
uenta earum sacramēta fugi
entis manifestanda ꝛ omī cau
tela quā sup litem reus expo-
suit apud auctorem redden-
da que etiam si remanserit vi
ribus euacuabitur. ¶ Si au-
tem lis non est contestata et
actor est contumax vocandus
est per interualla. xxx. dieru3
tribus edictis. ꝛ si sic nō vene
rit indulgetur annus ei s3 in-
fra ipsu3 annū veniens nō au-
ditur nisi restitutis expensis
reo si non venerit infra annū
ipsum iudex audiat testes et
allegatores rei presentis et p
quisita veritate sententiā fe-
rat super principali sicut hoc
totu3 traditur. C. quomodo ꝛ
quando iudex. autentica qui
semel. supra est in. v. coll'. circa
principium. ¶ Et nota ꝙ
generaliter verum est ꝙ lite
non cōtest. testes non sunt re-
cipiendi nec sententia diffini-
tiua ferenda. ꝛ si cōtra factu3
fuerit nihil valet ipso iure. vt
ex vt lite non contesta. c. j. ꝛ. ij.
et. C. tue. supra est ꝓprimo qui-
busdam casib⁹ exceptis quos
nominabimus infra quando
sunt recipiendi testes.

¶ De exceptionibus.

Quia reis ad iu-
dicium ve-
nientibus
ope excep-
tionu3 sub-
uenitur que interdum ad iu-
dicium declinandu3 interdu3
ad elidendam actionem acto
ris reo competunt ideo de ex-
ceptionibus videamus.
¶ Exceptionu3 igit̄ alie sunt
dilatorie alie peremptorie. di
latorie sūt ꝛ temporales. alie
peremptorie et ꝑpetue. vt. ff.
de exceptionib⁹ ꝛ prescriptio
nibus. l. ij. ¶ Dilatoriarum Lex
alia declinatoria iudicij alia
dilatoria solutionis sed earu3
que ad declinationem iudicij
faciunt quedam competunt
ex iurisditione ipsa queda3 ex
persona iudicum quedam ex
ꝑsona actoris vel ei⁹ procura
toris queda3 ex persona ipsi⁹
rei qui conuenitur. Genera-
liter tene ꝙ oēs exceptiones
que ad declinādum iudicium
faciunt in principio inter ipā
litis auspicia sunt proponen-
de et probande. et qui tunc

eas dimiserit ad eas post modũ redire nõ poterit: vt. C. de excep. l. vlt. ⁊ pen. ex̃ de sñia ⁊ re iud. int̃ monasteriũ. vbi dr. ¶ Causa vtebat̃ inter duo monasteria sup̱ quadã electione cõmissa fuit causa quibusdaȝ iudicib⁹ del. j. secũdo cõmissa fuit alijs. altera pars respondit ad causaȝ noluit postea declinare iudices p̱ scdaȝ ꝯmissionẽ datos ⁊ eos recusar̃ fuit replicatũ ꝙ hoc non poterat facere cũ iam respõdisset cõsultus fuit dñs papa sup̱ his quid iuris respondet papa cũ ante litis ingressuȝ nõ opposuissent exceptiones has q̃ dilatorie erãt videbãtur eis renũciasse verũ non poterat habere recursum ad eas post lit. cõt. ad idẽ. ex̃. qui matrimoniũ accusare possunt. p̱ tuas. ¶ In his cõtra proponẽdis aduocatus ꝓuidus hũc ordinẽ seruabit: vt si quid ꝯpetit reo excipiat a iurisditione puta quia clericus vocat̃ ad iudicẽ secularẽ vel aliquis ad iudicem nõ suũ vel quia lr̃e sunt impetrare p̱ falsi suggestionẽ vel p̱ suppressionẽ vel si quẽ similẽ habeãt obijciat illã et ꝓbet ꝙ si hãc eam dimittat vel accedat ad aliã iurisditionẽ iudici cõsentire videt̃. verũ ad eã postea aspirare nõ potest: vt probat̃ p̱ iura. ꝑ pric posita. ff. de iud. l. ij. et. j. Si vero destituitur his exceptionibus siqua persona iudicũ reo cõpetit illã proponat puta ꝙ est seru⁹ vel infamis vel excõmunicatus: qm̃ talis iudex esse nõ potest: vt. ex̃. de rescriptis. sciscitatus vbi dr. ꝙ p̱sone iã dicte nõ possunt esse iudices vel q̃ a reo est certa ratiõe suspectus vtpote inimic⁹ su⁹ vel aduersari⁹ sanguineus vel multum amicus qualiter aũt hoc facere debeat in titulo de recusationibus iudicũ plene dicemus. si aũt reus nõ habet exceptionem cõtra iudicem vel iurisditioneȝ proponat opponat exceptionẽ siqua ei cõpetit ex p̱sona actoris vel eius procuratoris: puta quia eorũ aliquis est excõmunicat⁹: vt. ex̃ de offi. ord. quesitũ. in fine vbi dicitur. ꝙ excõmunicati ante absolutionẽ non sunt audiendi. ¶ Ad idem. ex̃. e. t. prudentiã. del. sexta ex̃. de proba. c. j. talis est illa cũ spoliator obijcit exceptionẽ spoliatiõis spoliato petẽti restitutionẽ. ex̃. de or. co. cum dilectus. vbi dr. ꝙ spoliatus spoliatori non cogat̃ ante restitutionem aliquatenus respondere. ⁊ de excep. cũ ecclesiastice. §. vlti. ¶ Item iter dilatorias exceptiones proponat illã que cõpetit ei ex p̱sona propria puta quia est legatus nõ potest conueniri: vt. ff. de iud. l. ij. leg. in eo ꝙ ante legationem contraxerunt. Itẽ qui testimonij causa euo-

cati sunt vel siqui causa iudicādi accersiti sunt vel in prouinciam destinati reuocandi suā domū ius datur. ei quoqꝫ qui ipsos prouocauit nō impo nitur necessitas intra tēpora prouocatiōis exercēde rome vel alio loco vbi ꝓuocatio exercet alijs pulsantibus respōdere. nā celsus ēt hūit licētiā domū reuocādi et dandā ait. qm̄ ob aliaꝫ cām venerat: nec celsi snīa irrationabilis est. nā ꝛ diuus pius rescripsit euꝫ qui rome reddēde tutele esset causa aduocatus non debere cōpelli iudiciū suscipere. Itē Claudi⁹ rescripsit minorē vigītiquīqꝫ ānis q desiderat i integrū restitui aduers⁹ asianū q alterius negocij cā venerat nō esse rome audienduꝫ. Oēs autē isti domū reuocant si ibi nō cōtraxerūt: vbi cōueniuntur. ceterū si ibi contraxerint ius reuocādi domū nō hn̄t; exceptis legatis qui licet ibi cōtraxerint dūmodo ante legationē cōtraxerint non cōpelluntur se rome defendere quā hic legationis causa demorāntur plane si perfecta legatione subsistāt cōueniendos eos diuus pius rescripsit. Sꝫ ꝛ si agant cōpellunt se apud oēs defendere nisi tamē suā iniuriam prosequatur: vel furtuꝫ vl' damnū quod passi sunt vel agūt de iniuria sibi illata alioquin vt iul'. elegant ait: aut impune cōtumelijs ꝛ dānis afficientur aut erūt in potestate cuiuslibet pulsando eos subijcere iurisditioni dum se vindicāt: sed si dubitet: vtrum causa sit quis: vt possit domū reuocare necne ipse p̄tor debet causa cognita statuere ꝙ si cōstituerit in causa eū esse: vt domum reuocet: debebit cauere iudicio sisti statuente pretore in quā diē promittat: sꝫ si vt ꝙ nuda captione an satisdatione marcellus dubitat mihi videtur ꝙ sola promissione, qđ ꝛ melas scribit alioquin cōpellitur magis iudicium accipere: ꝙ iuenire eos qui satispro eo dent. ¶ In oibus autem in quibus protelat ammonitio hoc procedere sine temporali dāno creditoris oportet. Ad idē. ff. de iu. si p̄tor. Ad idē. ff. de re iudicata quesitum. §. j. Item dicat ꝙ venire non potest: vtputa infirmitate detētus vel ad maius tribunal vocatus: vt. ex. de procuratorib⁹ capitu. j. vbi ponitur talis casus. quidaꝫ fuit citatus a quibusdam iudicibus del'. vt coram eo suo aduersario respōderet. ille citat⁹ ifirmitate detentus non potuit venire: sed per nuncios excusauit se: sꝫ nihilominus cōdemnatus fuit in expensis. cōquestus fuit domino pape super hoc dixit papa ꝙ si ita est sententia reuocetur. Ad ideꝫ. v. q. iij. si egrotās

Huc. usqꝫ

can.

Habēt credo rectuз ordinem proponendi exceptiones declinatorias. Quidā tñ illū ordinē non obseruant: sed dum vnā protestantur saluum dicunt esse sibi beneficium cetearū: vt si in proposita defecerat: possit ad alias habere recursum: sed cautius est: vt primo diximus. ¶ Item no. φ huiusmodi exceptiones semper sunt in principio opponende vt dictum est tamen que non cōpetere incipiunt: ⁊ post lit. cōtest. proponi possunt: vt. ex. de off. dele. insinuante vbi talis casus ponitur. ¶ Quidam īpetrauit litteras ad quendā episcopū ⁊ duos alios post lit. cōtestatā aduersarius factus fuit familiaris episcopi siue ꝙ alij nō poterant procedere et alter iudicū fact⁹ fuit officialis epī illius. vnde poterāt esse suspecti parti aduerse ⁊ opposuit istam exceptioneз post lit. cōtest. ⁊ cōmissa fuit causa alijs. dicit papa φ alij cognoscant. de causa scienter respōderit postφ sciuerit familiaritateз interuenisse ⁊ ita valuit exceptio post lit. cōtest. ¶ Similiter φ iudex potest pfigere terminū ad testes introducēdos ⁊ si ad terminū illū nō inducātur potest pcedere: vt ex. de probationibus lз cām. ¶ Similiter pōt pfigere terminū cuз aliquis īpetitur sup statu: vt, C. de inge. ma. diffamari. ¶ Similiter pōt pfigere terminū ad accusandū. ex. de accu. c. j. C. qui accusare nō possunt. si ea. ¶ Similit vbi accusatur instrumētū falsum ex de fide instrumentorū accepimus. ¶ Preterea no. φ iudex certū terminū statuere debet infra quē oēs exceptiones dilatorias proponāt vltra queз neutra pars audiet vlteri⁹ si quē allegare voluerit nisi illa fuerit protestata vl' postea exorta fuerit: vel iuret postea didicisse: vt. ex. de excep. pastoralis. vbi ðr. qm̄ ante p dilatorias exceptiōes maliciose nō nunφ cause prorogat terminatio respondēdo requisitioni tue decernimus: vt īfra certū tempus a iudice assignandū omnes dilatorie proponātur: ita φ si partes aliquas ex tunc noluerint proponere q̄s nō fuerit cōtestate nullaten⁹ audiant: nisi forte de nouo aliqua fuerit exorta: vl' is qui cā voluerit oppetere fidē faciat iuramēto se postmodū ad illi⁹ noticiam puenisse. Statuim⁹ preterea vt principales psone nō per aduocatos: sed per seipsos factum proponāt nisi adeo forte fuerint indiscrete: vt eorū defectus de iudicis beneuolētia p alios suppleat: φ duc dilatoriarū exceptionum quē ante lit. cō. pponēde sunt vt. s. dictū est: ēt post snīaз opponi possunt. i. exceptio falsi

Casus. (margin)

del. (margin)

decre. procuratoris et iudicis nō sui quia tale iudiciū nullū est: vt ex de ꝓcu.c.j.in fi.vbi dr. Qd falsi ꝓcuratoris exceptio nō solū ante sniam pōt obijci iuxta canonicas santiones: vt pote qua ꝓbata iudiciū nullū et nullius momēti cōtrouersie reputant. Ad idē.C.de procu.l.3 supra est ti.de ꝓcu.ex de sententia et re iudi.sup eo.vbi dicit.ꝙ illud qd actum est auctoritate falsarum litterarū in irritū reuocet: quia.s.non dāt iurisditionē ex de crimie falsi: qm̄ graui.et.C.sine cōpetēti iudice.l.j.et hec excep.declinatorijs iudi.sufficiant.

¶ Nunc autē de declinatorijs solutionis videamus,dilatoriarū solutionis alia est ex pacto tēporali: puta quia fecisti mihi pactū de nō petēdo vsqz ad quinquēnium alia ex lege puta ꝙ condēnatus in ꝑsonali actione nō tenetur soluere iudicatū vsqz ad quatuor mēses ex de off.dele.querēti vbi

decre. dicit. qd quadrimestre tēpus ad soluēdū debitū a lege idulgetur. ¶ Idē dr.e.l.de sen.et re iud.qui ad consultationem

decre. vbi dr.ꝙ ad excusationē snie regulariter tēpus quadrimestre indulget tn̄ a sedēte i medio artari potest et prorogari. Ad idē.ff.de re iudi.l.ij.nōnū ꝙ.supra est ti.de offi.quorū libet iudicū. ¶ Similiter est illa exceptio ꝙ maritus nō tenetur reddere dotem heredi vel vxori eius ante annū a die soluti matrimonij.vt.C.de rei vxo.act.l.j. has exceptiones dilatorias et cōsimiles debet reus ante litem contest.protestari: sed nō tenetur eas probare nisi intentione actoris

Lex. sancita: vt.C.de probationibus exceptionū.vbi dicitur.

Lex. Exceptionē dilatoriam opponi initio probari postꝙ actor monstrauit ꝙ asseuerat.oportet vt.C.de ꝓbationib9. Sive ro intentionē actoris probatione deficere confidis nulla tibi defensio necessaria est.

¶ Si ꝟo de hac exceptione cōfidēter terminatū asseueras de hac tm̄ agi cōuenit.nā si de intētione dubitas ꝑntia exceptionis cōtestationē tunc cū deinde intētionem secūdum asseuerationē suā petitor probauerit huic locum conuenit monstrari.et talis est illa exceptio.ff.de sen.et re iudi. Sunt qui i hoc ꝙ facere possunt cōuenientur. non deducto ere alieno et quidē sunt hi qui fere pro socio conueniuntur socium autem omnium bonorum accipiendum est. ¶ Sūt vero exceptiones peremptorie que causam et intētionem actoris perimūt puta petis a me decē q̄ tibi debebā: sz mihi feceras pactum de non pe-

tendo vel petebas a me fun- dũ q̃ erat p̃ris tui et ego hẽo exceptionẽ p̃scriptiõis vl' rei iudicate vel aliam similẽ hãc sufficit ꝓtestari ante litis con testationem ⁊ ꝓbari. vt. C. de Lex exceptiõe. l. p̃scriptionẽ. Quã doq̧ etiã si omissa fuerit iterũ possum eam ꝓponere et ꝓba re qñ voluero dũmodo ꝓbet̃ añ sniam. vt. C. de exception. prescrip. supra est ad idem. c. sẽtẽtiam rescindi non posse. l. ꝑemptorias supra ẽ ⁊ extra de integrũ rest. auditis. ⁊. iij. q. vj Si quis epõrũ. §. exceptio fo- ri. Prescriptionez perempto riã quã ante litis ↄtest. ↄtesta ri sufficit omissa ꝑusq̃ snia fe- ratur obijcere quãdoq̧ licet ad idẽ. C. e. ti. Si quis aduoca Lex tus inter exordia litis preter missam dilatoriam p̃scriptio- nem postea voluerit exercere et ab huius opitulatione sub- motus nihilominus ꝑseueret atq̧ ꝑposter̃ defensiõi instare vnius libre auri ↄdemnatiõe mulctetur. ad idez. C. de sen. ⁊ Lex re. iud. recte lata rescindi nõ pos. Peremptorias exceptio nes omissas nuncio anteq̃ sen tentia feratur opponi posse ꝑ petuum edictuz manifeste de- clarat. q̃ si aliter iudicatũ fue rit in integrũ. restitutio ꝑmit titur minoribus. nam iudica- tum ↄtra maiorem. xxv. annis non opposito prescriptionis vel anni medio cum remediũ

appellationis rescindi nõ po- test. Exceptio fori dilatoria ẽ atq̧ in iitio litis ꝓtestari suffi cit. sed etiam post sententiã ꝓ poni potest: sz sententia bene ficio appellationis vel in inte grũ restitutiõis suspensa fue- rit vel ab alio quoq̧ modo nõ teneat. vt. ff. de exceptiõe. Ex ceptio dicta est quasi quedam Lex exclusio q̃ interponi actiõi cu- iusq̧ rei solet ad excludenduz id qđ in intentionem condem nationem ve deductuz est. ad idem ex̃ de fide instrumento- rum. cum Johannes heremi ta. Qđ autem dixim⁹ ꝑempto rias opponi nõ posse post sen- tentiã fallit. vij. casibus in q̃- bus etiã post sententiaz q̃ trã- sit in rem iudicatã possunt op poni puta ĩ filio fa. qui habe[t] exceptionem senatuscõ. mace do. Si vero opposita nõ fuerit exceptio añ sententiaz potest post opponi. vt. ff. ad senatus. Lex macedoni. Tuz si nõ opposita exceptione cõdẽnati sunt filij fa. dicãt̃ sc. cõ. macedo excep. et ita Jul'. scripsit in ipso filio fam. exemplo mulieris inter- cedentis. Item in muliere. vt ff. ad se. cõ. velleianũ. quãuis. vbi dicitur. ¶ Similiter apud Ubi primam pro secundo interue leg. nit mox pro primo. Apud cre- ditorez eius duas intercessio- nes factas: vel scripsit. vnam pro secundo apud primũ. aliã pro primo apud eius credito-

rez et ideo ꝛ primo restitui ei⁹ obligationem aduersus eum. Marcell⁹ autē notat aliquaz esse differentiaz vtrū hoc agatur vt ab initio mulier in alterius locum subdatur ꝛ onus debitoris a quo obligationez transferre creditor noluit, suscipiat an ꝑo q̄si debitrix delegatur. s. vt si quasi debitrix delegata est vna sit intercessio proinde secunduz hanc distinctionem suam in prima fidemissione si quasi debitrix delegata est exceptionem ei. se. cō. marcell'. non daret. si condemnata est vel ante condemnationē ꝯducer. ei a quo delegata ē poterit vel ei qd̄ abest vel si nondum abest liberationez ¶ Item miles pōt opponere exceptionem pemptoriā. post s̄niaz. vt. C. de iuris ꝛ fct i ignorantia. l. j. Quāuis cū namcausam tu ageres ignorantia iuris ꝑpter simplicitatē armata militie allegationes ꝯpetētes omiseris tamen si nōdum satisfecisti iudicatum soluēdo supple ꝑmitto tibi si ceperis ex sententia conueniri defensionibus tuis vti. Item in donatore qui conueniendus est inq̄tum facere potest ꝛ nō vltra. s. habita ratione eius ne egerit. vt. ff. de re iud. nenseni us apollinaris. §. vlt. vbi dr̄. in solidum condemnatus donator actione iudicati nisi inq̄tuz facere potest non tenetur beneficio ꝯstitutionis. ¶ Itē in marito qui conuenitur pro dote: ꝛ ꝯdemnat̄ i plus q̄ soluere potest vt. ff. soluto matrimōio ex diuersis. vbi dicitur Si i iudicio dotis iudex ignorantia iuris lapsus condēnauerit maritū in soliduz nerua sabinus exceptione vti oportere ea quoq; tutū est fore hoc enim maritali reuerentie debetur vt non nisi inq̄tum facere potest condemnetur. vt. C. de rei vxoria actione. l. vnica. §. cum autem. ꝛ hoc intelligit̄ nisi vir dolo mali diminuit sbstantiam dotis. vt in eadez. l. in fideiussore qui habet priuilegium decedenda exceptione vel actione a creditore sibi vt. ff. de fideiusso. l. si fideiussores. §. idem respondit si in solidum condemnatus ē vn⁹ ex mandatoribus coniudicati conueniat ceperit posse euz desiderare. vt aduersus eos q̄|id mandauerint actores sibi mandantur. j. cedantur. Item in tutore qui per ignorantiā iuris omittit exceptionez. vt. ff. de contraria tutele actiōe. l. j. §. j. Et in summa notabis q̄ nemo prohibetur nimia causa pluribus exceptionibus vti. et etiaz diuersis. vt ff. de excep. nemo. Nemo prohibetur pluribus exceptionibus q̄uis diuerse sint vti. ar. ad idez extra de regularibus ꝛ transeuntibus ad religionē

Huc usq;
Rex

c.sicut. Item notandum q fe
re omnes exceptiones perpe-
tue sunt licet descendant a tē
poralibus actiōibus. vt. C. de
excep. Licet vnum interdictū
intra annum locuz habet sed
cum pena cuz exceptione per
petua ei succurratur qui per
vim expulsus est post retinuit
Lex possset hoc auct. iu probatur.
vel manifestatur. Ad idem. ff.
de doli excep. pure. §. vlt. fere
dixi ppter exceptionem doli
que aliquando non perpetuo
obijcitur. vt. C. e. t. si pactū iter
cessit in exceptione sine tem-
poris presumptiōe de dolo re
plicari potest. aliquando vero
perpetuo obijcitur: et sic in
ea ratio temporis habeatur
quoniam. s. a maleficio trahit
suam originem. vt. ff. de pecu-
lio quesituz. §. vlt. vbi dicitur
In heredem autem doli clau
sula in id quod ad eum perue
nit fieri debet vltra non. Sed
et si ipse dolum fecit dolum p
stet. ¶ Item nota q reus exci
piēs probare debet exceptio-
nez quia excipiendo efficitur
Lex. actor vt. ff. de exceptio. l. ij. vbi
dicitur. Agere et is videtur q
exceptione vtitur. nam reus
Lex. in exceptione actor est. ad idē
. ff. de probationibus. In exce
ptionibus. dicendum est reuz
actoris partibus fungi opor-
tere ipsumq exceptionem ve
lut intentionez implere vtpo
te si pacti conuenti exceptiōe
vtatur docere debet pactum
conuentum factum esse tamē
vnus casus est in quo non pro
bat exceptionez excipiens. s.
cum debitor excipit nō nume
ratam pecuniam. vt. s. de non
numerata pecunia. Si ex cau- Lex
tiōe tua licet ypoteca data sit
ceperis cōueniri exceptio op-
posita seu doli mali seu nō nu
merate pecunie compellctur
petitor probare pecuniam ti-
bi esse numeratā quo non im
pleto absolutio sequet. Pre-
terea dicit dominus pilius q
reus potest ita excipe q actor
semper fatigabitur probatio
ne: ipse etiā reus ad exceptio-
nis probationem interiz ad-
mittetur: vtpote nō negando
vel inficiendo precise intētio
nem actoris: sed dicendo τ re
spondendo in hunc modū nō
credo verum esse q dicis vel in
de dubito et sic postmodū po
terit vti exceptionibus q actio
nibus īstitutis obijciuntur τ
eas probare. Sed si precise ne
garet reus intentionē sui ad-
uersarij τ ille. s. actor posset p
bare intentionem suaz postea
reus vti exceptione non pos-
set qd colligitur ex illa autēti
ca. C. de non innumerata pe-
cunia. vbi dicitur. Cōtra qui
propriam scripturam abne-
gat qua conuenitur nume-
rationem inficiatur cōuictus
in duplo condemnat nisi illa
to sacramento confiteatur.

Tunc enim non punitur nisi i expensis circa probatiões factas auctoris sacramento declarandas et post numerationis inficiationem pretēdat solutionem solidum omnino exigitur nec prodest ei iam facta solutio. Contra si actor a reo litteras suas platas abnegat eadem sit pena et iurisiurandi forma puniendus et penitentia curatori infligenda si de suis litteris questionem referat in causam eius quem curat. dicit enim pilius generale esse in omnibus exceptionibus qd hic dicitur.

¶ De replicationib⁹ iudicū.

Replicatio est exceptio que competit actori contra exceptionē rei et istā exceptionem semper opponit actor et contra replicationem datur implicatio reo vtverum quadruplicatio vt.ff. de replicationibus. ¶ Replicationes nihil aliud sunt q̄ exceptiones exceptio actorem excludit replicatio reum: sed et contra replicationem solet dari replicatio et ɔ triplicationē rursus q̄druplicatio ēt deiceps multiplicātur noia. Dū aūt reus aut actor obijcit iste replicationes post fundatam intentionem rei sunt proponende et probande. vt. C. de pbationibus. l. j. et. l. exceptionem. supra est in alio titulo.

Lex

¶ De recusationibus iudicū

Quia ergo meticulosum est litigare sub iudice suspecto et interdum tristissimum sortit effectum. ideo post tractatum exceptionum consequenter de recusationibus videamus. Expedit enim reo sepissime recusare. videam⁹ ergo quid sit recusatio q̄s potest recusari quando facienda est recusatio infra quod tēpus et qualiter et quib⁹ de causis quis effectus recusationis recusatio est a iurisditiōe iudicis declinatio per exceptionē suspitionis oppositam. Recusari potest quilibet iudex tam ord. q̄ dele. secūdum canones de ord. dicit. vt ex̄ de foro ɔpetenti. l. in fine. vbi dr. Si consules iustitie tanq̄ merito suspecti recusentur et inimici iudices corā arbitris cōiter electis de causa suspitionis agatur ad idem de vtroq; iij. q. v. Quia suspecti et inimici iudices eē nō debēt et ipa ratio dictat et plurimis pbat exēplis delegatus etiā pōt recusari lz causa fit ei ap. re. cōmissa. vt ex̄ de ap. postremo et presentibus litteris intimamus q̄ si aliqua causa alicui fuit dele-

Dec

Cañ

gata qui cōsanguineus sit il-
lius qui litteras impetrauit
vel in eodē negocio aduoca
ti officio funct⁹ aut alia iusta
de causa suspect⁹ huiusmodi
delegatus non immerito po-
terit recusari quamuis appel
latione remota fuit ei nego-
cium delegatum ad idem. ex
de nup. scdo requiris. §. tertio
postulas edoceri tñ ille q̇ ele-
ctus est alio recusato non po-
terit recusari ab alio qui euz
elegit vt. iij. q. iij. Offeratur
ei in iudicium libellus qui vo
cauit vbi est. Qm̄ debet fie-
ri recusatio ante lit. contest.
dūtaxat. vt ex de sen. et re. iu-
dicata inter monasterium su
pra est casus. Et idē. C. dein.
apertissimi supra est. et. C. de
iure offi. iu. Nemo post lit. cō
test. ordinarie sedis declinet
Lex examen nec prius p̄ferri p̄to-
rio ante comitis orientis vel
alteri⁹ spectabilis comit⁊ iu
dicis imploret auxiliū sed ap
pellatione legib⁹ facta ad sa-
cramentum auditorium ve-
niat. Tamen ex causa post lit.
contest. poterit superuenire
post lit. cōtest. recusari vt ex.
de offi. dele. Insinuāte supra
est casus. t. Primo vel post ea
dixerit exceptionez. j. causaz
recusationis vt ex. de excep.
pastoralis superest. Recusari
potest iudex secundum leges
vsq; ad triginta dies vt. C.
de sen. et inter. locu. o. iu. au-
tentica. Et consequēter ego
cōuentus ab aliquo si incisim
et ipsuz pulsare velim statim
quidem hoc non licebit nisi
apud eundez iudicē qui mihi
displicet. j. xxx. dies recusari
potest: aliuz quoq; meremur
apud quē rursus vtriusq; ne-
gociū ventiletur alioquin cō-
tra me lite mota prius dece-
terum nota deinde et ego ad
mittar. ¶ Sed secundum ca-
nones potest iudex recusari
quandoq; noluerit ante lit.
contest. dummodo non subie
rit recusans iudicium eius vl'
j. tempus a iudice statuenduz
vltra qd non auditur si iudi-
cem recusare velit vel aliquā
dilatoriam exceptionē propo-
nere nisi de nouo sibi compe-
tere incipiat vel fidez fec[it]
iurameto illaz excep. postmo
dum ad eius noticiam perue
nisse vt ex. d exceptionib⁹ pa
storalis supra est. ¶ Hoc mo-
do faciendo est recusatio cau
sa suspitionis coram eo qui dr
suspectus est allegenda et co
raz arbitr⁊ electis a partib⁹
est probanda ad quos eligen
dos iudex q̇ recusatur potest
cōpellere partes vt. ex de ap.
Secūdo requiris. et. ex de ap.
Cum speciali sit puisuz pro-
hibitione ne quis in aliquaz
excommunicationis sententi
am nisi competenti ꝯmonitio
ne premissa promulgare pre- del.
sumat prouidere volentes ne

voletes ne forte cmmoitus fru stratiõe recusatiõis vel appel latiõis obiectu mouẽtis pos sit declinare examen. Statui mus vt si qs allegauerit se iu dicem habere suspectuz corã eodem iudice causam iuste su spectionis alleget. et ipse cum aduersario si forte aduersari um non habuit cum iudice cõ muniter eligat arbitros aut si communiter non possunt cõ ueire absq malicia. s. ipe vnũ et alium iste qui de suspectio nis causa cognoscant. et si ne quiuerint in vnam concorda re sententiam adducẽt tertiũ vt q duo ex ipis decreuerint robur obtineat firmitatis. at q sciãt se ad idẽ fidelr exeqn dũ ex inuicta a nobis in ptute obedientie sub obtestatiõe di uini iudicij districto precepto teneri. Causa vero suspitiõis legitima coram ipis. j. cpeten tez terminũ non probata sua iurisdictione iudex vtatur ad ipa probata legitime de recu santis assensu psone ydonee cmittat negociũ recusatus vl' ad supiorẽ iudicẽ trãsmittat vt in eo ipse procedat fm q vi derit pcedendum. Et hoc ve rũ est siue recuset ord. siue de delegatus nisi cum recusat cũ subdelegatus a delegato dñi pape quia tunc causa suspitio nis corã pmo delegato debet pbari. vt ex de offi. deleg. sup questio. in fine. supra est. c. p proximo. Quidã tñ dicũt q cũ recusat ord. nõ est necesse cau sam pbare et hoc per illud. c. iij. q. v. q suspecti. qd mihi nũ q placuit approbare. expresse facit contrarium. ex de ap. cu specialis. supra ẽ ex de fo. cõ pe. licet supra est ppe. Et no ta q si in scriptis voluerit iu dicez recusare nõ ptermittas ponere in libello recusatiõis verba que premisimus i prin cipio huius tituli q meticulo sum xc. deide recusatiõis cau sas in libello insertas. vt ha betur. C. de iudici. apertissimi supra est. Causa recusationis vnica est scilicet suspitio q cõ surgit ex mltis causis puta q iudex est consanguineus illi q litteras impetrauit vel acto ris vel fuit aduocatus eius in eodẽ negocio. vt ex de ap. po stremo. supposita ẽ. Itez si est affinis eius. vt. iij. q. ix. absens vbi d. Absens p aliũ nec accu sari potest nec affinis test ad mittit. ad idẽ. ff. de procurato ribus. aut affinitate. Item si familiaris aut cmentalis ei est. vt ex de off. del. insinuãte. supra est ad idem. ff. de off. psi dis senatuscõ. Itez si est vasal lus vel subditus actoris vl' ei qui litteras impetrauit. vt ex vt lite nõ contest. accedẽs. vbi d. Quidam episcopus et qui dam archidiaconus et quidaz cas. alius qui vocabatur magister dati fuerunt iudices comiti

britãnie et cuidam alij nobi-
li ad petitionem comitis bri-
tãnie aduersari⁹ comitis bri.
recusauit episcopum: q: erat
cõsanguineus eiusdẽ comitis
⁊ recusauit archiõ. quia erat
clericus commensalis comi-
tis ⁊ recusauit magistrum. p.
q: fuit oriundus de terra vxo
ris eiusdem comitis ⁊ omnes
iudices erant sub districtu vn
de comitis fuerunt recusati ⁊
bene: vt ibi dicitur ⁊ insuper
non assignabãt locũ tutũ reo.
¶ Item recusatur iudex si ha
bet causam cũ parte recusan-
te: vt ex̃ de off. del'. cõstitutus.
quia illa causa iuxta est recu-
sandi tutorem: vt. ff. de excu-
sa. tuto. p̃terea. Itẽ et testem
vt ex̃ de pur. ca. cum in iuuen-
tute. ⁊ accusator. vt ex̃ de rest.
seo. Item cum quis tamẽ non
semper tales inimicicie repel
lunt iudicem: sed arbiter esti-
mabit an non obstante eo ad
mitti possit: vt. ff. de questioni
bus. l. j. §. questioni. et. §. pre-
terea. ¶ Item recusari potest
iudex si habeat causã similẽ
vt ex̃ de iudi. causam. ca. j. su-
pra est. e. t. ¶ Item si iudex est
concanonicus aduersarij vel
actoris. vt ex̃ de offi. iudi. del'.
certũ. ¶ Itẽ recusatur iudex
si habeat aliquam familiari-
tatem cum aduersario vel a-
micitiam. vt. xj. q. iij. quatuor
et. iij. q. v. accusatores. ex̃ de of

fi. deleg. insinuante. ¶ Itẽ re
cusatur iudex si sit aduersa-
rij domin⁹: vt ex̃ qui filij sint
legitimi. causam. Item si ad-
uocatus aduerse partis sit cũ
mensalis iudicis: vt ex̃ de ap
pel. ex insinuatione. ¶ Nam
modicissima cã repellit ali-
quẽ. a iudicio tamen non re-
pellit a testimonio: quia faci-
lius inueniuntur mille iudi-
ces q̃ vnus testis: tamen que-
libet amicitie non repellũt iu
dices: nisi quãdo ex maxima
familiaritate coniunctus al-
teri: vt. ff. de verborum signi-
fic. l. late. §. amicos. sicut nec
quelibet inimicitie repellunt
testem: vt in autẽ. de testi. §. si
ꝓ dicatur. ¶ Item recusa-
tur iudex si sit suffraganeus
aduersarij. vt ex̃. vt lit. non co
test. accederit. ¶ Item repel-
litur etiam aliquis a iudicio
propter defectuz testis: vt ex̃
de testi. dele. ¶ Item recusa-
ri potest iudex si fuerit appel
latum ab eodem iudice. vt in dec.
alio decretali. ⁊ ex̃ de appella.
ad hec. vbi dicitur. q̃ si super
aliquo negocio fuerit coram
iudice appellatum et pendẽ-
te appellatione appellans cõ
ueniatur de delicto ante ap-
pellationem vel ex post facto
põt iudex recusari tanq̃ sus-
pectus. ¶ Item si inimicus
est illius qui cõuenitur: vt. iij.
q. v. quia suspecti. supra est. ad

idem.ff.de procuratorib⁹.vel alio. ¶ Et nota ꝙ ex qua licꝫ causa poterit iudex recusari que cōtra eum suspitionē in/ducit vt dicit in predicta de/cretali postremo.generaliter enim quicunqꝫ sufficeret ad recusandum procuratorē vel arbitrum illam credo suffice/re ad recusandum iudicē tam ordinatum ꝙ delegatum.

¶ Effectus recusationis est vt iusta causa suspitionis pro/bata iudex in causa procede/re non debet sed supersedere cum hoc tamē temperamen/to ꝙ si iudex ord. recusatur potest cogere partes ad eli/gendum arbitros quibus vi/ces suas committat ac dele/gabit vice sua de principali causa cognoscat tanꝙ delega tus et non sicut arbiter. vt ex de foro compe. si quis contra clericum. vbi dicitur. Si quis contra clericū causam aliquā haberit episcopū eius adeat qui si forte fuerit suspect⁹ exe cutor ab epō deputetur aut si etiaꝫ actor refugerit alius est deputandus qui partes mu/tuo consensu iudices cōpellat eligere a quib⁹ quicquid fue/rit diffinitum episcopi sollici/tudine seruata lege modis oi/bus impleatur. Ad idem.xi. q.i.peruenit.ꝛ.ii.q.vi.placuit. C.de iud. Apertissimi iuris est licere litigatoribus iudices anteꝙ lis inchoetur recusa/re cum etiam ex generalibus formis sublimissime tue sedis statutum est necessitatem im/poni incidice recusato ptib⁹ adeligendos arbitros venire et sub audiencia eoꝝ sua iura proponere licet ex imperiali munere iudex delegatus est tamē q: oēs lites sine suspitio ne procedere nobis cordi est liceat ei qui suspectum iudicē putat anteꝙ lis inchoet eum recusare vt ad aliuꝫ curratur libello recusationis ei prore/ctio cū post lit. contest. cū nec appellare posse ante diffiniti/uam sniam iam statuimus nec recusare posse nec lites in in/finitum extendantur eodem .s.exactore necessitateꝫ parti/bus per ordinariuꝫ iudicem et cause ciuile auxilium impo uētes arbitros eligereꝛ apud eos venire et sic lit. dirimant quasi arbiter fuerint ab im/periali culmine delegati qd si ab imperiali culmine iudex delegati nō sit sed ab alio cul/mine obtinere censemus. Ad idem.C.de iud. Cum specia/liter iudex siue ab angusta for ma siue a iudiciali culmine in aliqua prouincia nisi incu/satus degit datus sit et vna pars suspectum eum dicit ne forsitan absente persona iu/dicis sed in alia ciuitate eius/dem prouincie commorante

De/cre. — can. — Lex

compellatur lōgo itinere emer-
so recusationis libellum ei in
cusatus offerre sancim⁹ q̄ si-
quidē p̄sto est p̄ses ꝓuincie in
alia ciuitate vbi de eadē re du
bitatur littere ei qui suspectū iu
dicem dicit esse quoniā p̄sidē
adire ⁊ hoc facere in actis ma
nifestum sentētiā moderator
ꝓuincie non est in p̄fato loco:
hec eadem apud defensorem
locorum vel duū viroꝝ muni-
cipales gestis apud eos adhi
bitis celebrare ⁊ iudicē cum
recusare. illico aūt idest intra
triduū proximū sine vlla dila-
tione cōpelli arbitrum vel ar-
bitros eligere vel apud eos li
tigare ne ⁊ datus iudex remo
ueatur et alter non eligatur
electiōe videlicet arbitri si va
riatum inter partes fuerit si-
mili modo vel p̄toris ꝓuincie
si adest vel defensoris locorū
vel vrgentiū municipij arbi-
trio dirimēda et executore ne
gocij cui mandata huius cau
se executio imminente et sta-
tuta de arbitris effectum liti
gare mācipare nisi fuerit pro
uocatum. tūc enim ipse qui an
tea iudicem dedit qui suspe-
ct⁹ est visus ē appellatiōe tru
tinata formā cause imponat
legitimam si vero del'. sit q̄ su-
spectus recusa. non potest co-
gere partes vt arbitros eligāt
q̄ de principali cognoscant: s;
supercedebit a cause cognitio
ne; vt extra de ap. secundo re

q̄ris. vbi d̄r. Tertio postulas
edoceri cum aliquis iudicem
ordinarium vel deleg. tāquā
suspectum recusat an causam
suspitionis debeat allegare ⁊
eam nisi manifesta sit corā eo-
dem iudice probare teneatur
vtrum autē iudex ord. possit ī
ipso negocio et iudicio ꝓcede
re si ille qui suspitionē obijcit
causam eius non possit vel nō
velit iure ꝓbare in hoc nimi-
rum tibi duximus responden
dum q̄ cum aliq̄s se suspectum
iudicem habere proponit su-
spitionis causam coram eodē
iudice allegare tenetur ne possit
aliq̄s pro sue voluntatis arbi
trio q̄libet iudicium declina
re frustratorie sed partes ī ali
quē iudicem vel in aliquos iu
dices non valde remotos con
ueniant per eundē iudicē q̄ no-
minatur suspectus debent co
gi coram q̄bus vel quo si cau-
sa suspectiōis infra competē
tem terminū ꝓbata nō fuerit
tūc deinde aucto. sua citetur
q̄ si corā ip̄is ī quos conuenit
eadem causa suspitionis fue-
rit probata iudex recusatus a
cause cognitione supercedere
tenebitur quando nanq; ra-
tio dictat et pluribus probat
exemplis q̄d suspecti ⁊ inimi-
ci iudices esse non debent cū
in decretis sit ꝯtentum nihil
gratius et amabilius dare q̄s
valet inimico q̄ si ad impeten
dum commiserit quam ledere

Del

Huc vsq; et dānificare. Intendit ratio diuersitatis est .s. ꝙ ordi. suspectus potest cogere partes ad eligendū arbitros quibus ꝯmittat vices suas tanꝙ del. qui cognoscit de tota causa ꝛ del. non pōt. hoc est .n. qꝛ cum deleg. iam nullam habeat iurisditionē nihil delegare pōt Nemo enim cogitur inuitus ire ad arbitrium. ff. de arbi. l. iij. §. j. sed iudicium redditur inuitus. vt. ff. de ꝟ. obli. inter stipulantes. §. sistichū. in fine. vbi dr. Iudicium redditur in inuitum ꝛ ita obseruaꝛ de consuetudine bonoñ. et per totam italiam. quidam tamē dicūt ꝙ deleg. qui recusatur potest cogere partes vt arbitros eligāt q̄ de principali cognoscant p l. illam. C. de iudicijs apertissimi ad hoc dicas aliud esse ꝑm leges aliud ꝑm canones cū ꝑm leges non sit necesse ꝓbare causam recusationis ergo oportet qd coram arbitris agatur causa ꝑncipalis.

¶ De criminosis et qualiter contra criminosos agatur et quod modis.

Reus ad iudiciū noīatus si nō potest iudicium declinare respondere tenetur. si autem certificatus est super quo impetitur⁹ est ꝛ qualiter. sed quia criminalia iudicia cuilibet sunt grauiora idcirco de iudicijs criminum primo loco tractemus breuiter determinantes qualiter ꝛ q̄t modis de crinib⁹ pōt ageꝛ qualiter qs agere potest ꝛ qua pena puniendi sunt criminosi postea determinabimus qualiter sit formandus libell⁹ accusatiōis. Quatuor modis de criminibus potest agi vt etiā de notorijs taceaꝛ .s. in modū denunciationis inquisitionis exceptionis accusatius. vt ex̄ de accusationibus super hīs et eodem libro de symōia licet hely. De notorijs vero tacendū ideo dixi qui in eis nec testibus nec accusatione opus ē immo siue ipsis notaria possunt puniri crimina. vt. ij. q. j. manifesta. vbi dr. Manifesta non indigent accusatione. vt C. de manifesta. ad idem ex̄ de accusa. vbi dr. Euidentia patrati celeris nō idiget clamore accusatoris. ad idē ex̄ de coha. cleri. et mu. tua nos. vbi dr Qd si crimen est publicū vt merito debeat appellari notorium in eo casu nec accusator nec testis est necessari⁹ in his criminibus cū huius nulla possint tergiuersatione celari. Veruntamē quidā ordo iudiciarius est in notorijs criminib⁹ seruandus. ar. ex̄ de iureiurā. ad nostrā. qꝛ reus debet citari et interrogari ꝛ eo presente. vel p ꝯtumaciā absēte dā ꝛ snia dari. vt. ij. q. j. de Vbi dec.

manifesta. vbi dicitur. Qd iudex nō debet sine citatiōe dānare. Ad idē. ex de clericis cōcubinarijs. sicut ad extirpandas qm̄ si nō citaretur sniā nō teneret. vt. ff. q̄ sniā siue opi. rescidi n̄ pos. l. j. itē cū ex edicto pemptorio q̄ neq̧ ppositum est neq̧ in noticiā puenit absentis p̄dēnatio sit nulli9 momenti eē sniam: cōstitutiones declarant. Et nota q̄ dupliciter dicitur crimē notorium. s. notorium iuris et facti. Notorium iuris est crimen illud quo quis canonice p̄demnat9 est. vt ex. de coha. cle. et mu. c.
Ubi dec. j. vbi dr̄. q̄ notorium crimē de quo aliquis canonice cōdemnat̄ vl' qn̄ p̄fitet̄. vel qn̄ nō diffitetur p̄sopter ad idē. ff. d re.
Lex iuris. Res iudicata p veritate accipit̄. ¶ Notoriū facti aliud presumptū. aliud notoriū facti p̄sumpti aliud vt paternitas ꝛ filiatio. vt. ff. de in ius vo. Quia semp mater est certa etiam si vulgo concepit. pater po is quem nuptie demonstrāt. Ad idē. e x de. filijs p̄sbyterorū p̄querente. vbi dr̄. Qd
Ubi dec. si publicum est et notoriū patrem in ecclesia personatū habuisse filius eiusdem ibidē ministrare aut p̄sonarū eiusdem ecclesie habere non patiatur Et cōsanguinitas dicitur notoria p̄sūptiue. vt ex de diuor. porro. Notorium facti manifesti aliud est crimē de quo fama publica suum prestat adminiculum et ipsa rei euidentia ꝑtestat̄ nec potest aliqua causa tergiuersationis celari vt ex de coha. cli. et muli. tua nos. sic etiā quodcūq̧ istorū modorum si crimen notoriū sit pōt iudex ex officio suo punire criminosum quāuis corā eo non accusetur nec testibus communicatur. si vero crimen non est notorium licet sit publicum seruandus est ordo iuris. vt. xj. q. iij. eorum qui accusant̄. discutere causas nō licet priusq̄ canonice vocati ad synod. veniāt ꝛ p̄sens per p̄ntē paciter cogscat ꝛ intelligat q̄ ei obijciuntur q̄ ēt per sapientiam Salomonis dicitur antequā scias non reprehendas intellige prius et tūc increpa antequā discas non reprehendas licet apertissima sit [illegible]trariorū reprehensio veruntamē oportet alijs q̄ dati sunt ad eorum examinationē ordinem seruari. ¶ Sed queri potest quando sciet iudex crimē alicuius esse notoriū. Respōdeo perfecti euidentiam si ē illi9 loci habitator vel si ei fuerit probatum per duos testes q̄ crimen sit notorium et quādo omnes proclamant admissum crimen. vt. ij. q. j. scelus. §. loarius. vbi dicit̄. Qd crimen loarij regis erat manifestum quia publice tenebat galdaracā et engeltrundē. Et nota q̄ qualitercunq̧ de crimine agatur si certa pena sinue-

Can. Huc vsq̧

niatur super hoc statuta illa ẽ delinquentibus imponenda. Alioquin puniri debent arbitrio iudicis. vt ex̃ de off. dele. ex causis. vbi dꝛ versus finem. Qd illi qui noluñt venire ad citationē iudicis: si tale fuerit negocium ꝙ certa pena a canonibus infligatur: vel expꝛimatur illa debet infligi. Alioquin iuxta qualitatem delicti ẜm arbitrium iudicis debet puniri contumax. ad idem. ff. de iure deliberandi. l. j. ad idẽ ff. de penis cũ nulla. l. pene. pene potius emoliende sunt ꝙ̃ exasperande interpꝛetatione legum.

Cum vero in modum denunciationis agitur de crimine alicuius tunc non est inscriptio necessaria sed charitatiua debet pꝛecedere. amonitio vt peniteat et a malo recedat et monend⁹ est ẜm regulam euangelicam quã habet ij. q. j. si peccauerit in te frater ꝛc. vñ si denunciatoꝛ non pꝛomonuerit repellit̃ a deuñciatione vt ex̃ de acc. c. j. vbi ponitur talis casus. Quidam clerici denunciabant quedam crimina de quodã episcopo: episcopus repellebat eos a denũciatione quia erant excommunicati pꝛopter cõcubinas q̃s tenebant quando fuerunt excommunicati ꝛ quia non com- cap⁹. monuerant eum super criminibus obiectis: ꝛ qꝛ erant conspiratoꝛes ĩ euʒ. Dicit papa ꝙ si alterũ illoꝛum verum est non debent admitti ad denũciationem nec accusationem vt ex̃ de accusationibus. si qs episcopus. Et nota ꝙ criminosi ꝛ infames: et inimici atq; suspecti possunt a denunciatiõe repelli per illud euangelicum ypocrita ejice pꝛimum trabẽ de oclo tuo. vt. iij. q. vij. vbi dꝛ Qui sine peccato est vestrum pꝛim⁹ in illam lapidẽ mittat ad aliena peccata punienda ibant et sua reliquerant. reuocentur itaq; ad conscienciam tuis vt prius pꝛopꝛia corrigant et sic aliena repꝛehendant. ¶ Item dicendũ est de eo qui pꝛosequitur inquisitionem. vt extra de accusa. cum opoꝛteat. versus finẽ. vbi dicitur. Si fuerit ad inquisitionem pꝛocedẽdum ipsos quos cõstiterit inimicos nõ ad pꝛosequendum inquisitionẽ nec ad perhibendum testimoniũ contra ipsum episcopum admittatis. Pena huius excessus est mitis quia debet penitentia sibi imponi pꝛo illo crimine. ꝛ credo pꝛopter hoc nõ posse deponendũ a dignitate vel oꝛdine. nisi delicti quantitas cogeret iudicẽ aliter pꝛocedere quia conuictus est de symonia de qua non potest penitere retẽto eo ꝙ symoniace dec̃.

aquisiuit: vel nisi infamatio vl'
scandalum inde oriatur: vt. ij.
dec. q. iiij. si mala fama ex de accu.
inquisitionis. §. vlti. vbi dicit.
q propter malam famã τ de
ponẽtium credulitatem dũta
xat nõ erit ad depositionẽ p
cedẽdum. τ eum infamatũ re
putare non debet cũ apud bo
nos τ graues lesa opinio non
existat. Si vero agitur in mo
dum inquisitionis τ similiter
inscriptio nõ est necessaria. et
iudex pcedere potest in causa
cũ prosecutore inquisitiõis et
etiã sine illo. Verũtamen sine
illo fama procedere debet in
quisitionẽ nõ semel sed sepe τ
apud bonos τ graues proce
dere debet alias nõ debet fie
ri inquisitio sicut expresse ha
dec. betur. ex. de accusationibus
qualiter τ quãdo. vbi dr. q nõ
solum cũ subditus verũ etiã
cũ prelatus excedit si per cla
morem τ famam crimen eius
ad aures puenerint supioris.
nõ quidẽ a maliuolis τ suspe
ctis: sed a prouidis τ honestis
nec semel tãtũ: sed sepe quia
quãdo clamor innuit τ mani
festat diffamationẽ debet iu
dex corã ecclesie se morib9
veritatẽ diligenter perscruta
ri: vt si rei poposcerit q̃litas
canonica districtio culpam fe
riat delinquẽtis non tanq̃ sit
actor et iudex se quasi denun
ciante fama τ deferẽte clamo
re officij sui debitum exequa
tur. τ post pauca sicut accusa
tionem legitima debet inscri
ptio sic τ denũciationẽ clari
tatiua amonitio τ inquisitio
nem clamosa insinuatio pre
uenire. Ad idem. ex de symo
nia hely. lz citari debet is q di
citur infamatus: vt audiatur
eius exceptio si quã habet: vt
in preallegatis decretalibus
et capitulo predicto qualiter
τ quando. circa mediũ debet
esse presens is cõtra quẽ faciẽ
da est inquisitio: nisi per cõtu
maciam se absentet τ exponẽ
da sunt illa capitula de quib9
fuerit inquirẽdũ nec faculta
tem habeat defendẽdi seipm
et nõ solum dicta: sed etiã no
mina ipsa testiũ sunt ei publi
canda: vt quid a quo dictũ est
publicãda: necnõ exceptiõe[s]
sed nõ reinquisitiones supp[le]
et replicatiões legitime sunt
admittẽde: nec per suppressio
nẽ nominatim infamãdi per
ceptionẽ exclusionũ deponen
di falsum audacia prebeatur.
¶ Pena huius pcessus talis
est qd prelati debent amoue
ri ab administratione. mino
res vo ab officio et beneficio
priuari vt i casu. c. qualiter et
quando. circa medium vbi di
citur. si fuerit facta inquisitio
et fuerit excessus grauis si nõ
degradetur ab ordine ab ad
ministratiõe tamẽ ammoueã
tur. ¶ Vel melius potest fieri
scz ad iudices arbitrium con

siderata qualitate criminis & personarũ & aliarum circũstãtiarum vt ex. de accusa. inquisitionis scdo q̃siuisti in fi. vbi dicitur. ꝙ s̃m persone merita et qualitatem excessus penam poterit iudicãtis discretio moderari. ¶ Et no. ꝙ si fiat inquisitio contra aliquem et probetur contra eũ per dicta testium aliquod crimẽ de quo non est infamatus nõ est pro eo puniendus: vt expresse not. cap. inquisitionis tertie dubitationis. vbi dicitur. nullũ esse pro crimine super quo aliqua non laborat infamia. seu clamosa insinuatio nõ precesserit propter dicta duorũ vel triũ vel plurium deponendũ. quinimmo depositiões eorum contra eum recipi nõ debere cum iquisitio solũmodo fieri debeat super illis de quibus clamores aliqui precesserunt: nec ad petitionem eorũ qui libellum porrigunt in occulto procedendum est ad inquisitionem super cõtẽtis ibidem criminibus faciendam. ¶ Si aũt in modũ exceptiõis obijcit crimẽ alicui similiter nõ est iscriptio necessaria nec admittit ad excipiẽdũ: nisi is cuius interest. verũtñ distinguitur vtrũ obijciatur crimẽ in modum exceptionis. testi. vel accusatori vt a testimonio vel ab agendo repellatur: aut promouẽdo: vt non confirme- Lex

tur vel nõ ordinetur. et in primis duobus casibus probato crimine repellitur testis a testimonio & accusator ab agendo. vel accusatione. sed nõ debẽt alia pena puniri: vt ex. de ord. cog. t. j. vbi dicitur. versus fi. ꝙ cũ aliqd crimẽ testi. obijcit in modum exceptionis: vt sic a testimonio repellat. etiã si crimẽ contra eum ciuiliter probatum sit: vt sibi pena infligẽ ordinaria: sed eius dũtaxat testimonio nõ creditur qd ea ratiõe cõtingit: quoniã in ipsum actio non procedit. ¶ Testes autẽ quorũ testamẽtũ reprobat inter infames q̃si ex falso testamẽto nõ habẽtur. Ad idem. ff. de his qui notãt infa. lucius. Et no. ꝙ quis punit in eo ad qd nõ est directe actũ. cũ. s. crimẽ illud ꝯtingit principale negociũ. vt probat ex de exce. deniqꝫ. i fi. vbi dicit. innuit ꝙ si crimẽ quod causam cõtingit obijciat testi probato crimine punit. & etiã repellit. similit si testimoniũ arguat ở falso & pbet hoc punit testis: vt ex de crimine falsi. c. j. & iiij. q. iiij. nõ in criminali. Itẽ q̃ falsa. Ad istã ar. ex de cõfes. & de elec. p iquisitionẽ. ¶ Silr punit marit⁹ q̃ agit de adulterio si excipiat de lenocinio & pbetur. ff. ad. l. iul. de adul. l. j. ¶ Idem dico si cõfiteat crimẽ pricipale negociũ cõtingens. testis quoqꝫ qui in Decr. Decr. Lex.

ferēdo testimonio variat aut vacillat ī vinculis mācipatur vt ex̄ de accu. sup his. ⁊ ita patet φ si crimē obijciat testi vl' accusatori. ⁊ pbetur nō soluʒ remouet ab accusatiōe vel testimonio. sed etiā punit. cū. s. crimē obiectū tāgit principale negociū qd est contra illud generale. φ. s. null⁹ debeat sine accusatiōe dānari: vt. ij. q. j. de manifesta. ⁊. xxiij. q. iiij. si quis potestatē. ¶ Fallit. n. in his casibus cū. s. suspecta scriptura in iudicio pfertur. nec cm̄ qui eā profert nisi ei fideʒ assenserit: quasi falsarius condēnat: vt. c. de proba. iubem⁹ Alius casus est si testis procax fuerit in testamēto ferēdo. vl' verba suspecta dixerit. vt. C. de testi. nullū penitus. Tertio si suspectus tutor fuerit. ff. de tutorib⁹ dig. suspe. Quarto si qs corrūpit testes aduersarij sui: vt. iij. q. vij. tria. aut ātiq̄ si quis aūt. alius casus si maritus accuset vxorem de adulterio ⁊ ipsa excipiat de lenocinio. ff. ad. le. nul. de adul. l. lenociniū. ⁊ hoc est qd eius crimina cōtigūt. pricipale neg. plures etiaʒ alij sunt casus. vt inquisitione. denūciatione. vl' in notorijs. in quibus quis cōdēnat sine accusatione. ¶ Et no. φ si aliquis delinquat ī iudiciuʒ. punitur a iudice nulla obstāte exceptione. φ nō cōpetēs iudex sit eius qui deliquit: vt. C. de test. nullū. bona est lex ita est de iura. testium. ¶ Si obijcit pponēdo ne ɔfirmet vel ordinet. ⁊ hic silr distinguit: aut obijcit an̄ cōfirmatione aut post. si ante ɔfirmatione opponit ⁊ pbat: ipe dit promotione: sed nō deijcit iā promotū. tn̄ perdit ius φ sibi fuerat pri⁹ canonice acquisitū. ¶ Si vo obijcit crimē promouēdo. post ɔfirmatione. āt a cōsecratiōe repellat. lʒ ille q obijcit non teneat inscribere: tn̄ ad aliquā penā extra ordinariā ad arbitriū iudicis sede bet obligare. q: cū hoc modo crimē probat. pdit qd p cōfirmatione vel electione ei fuerat acquisitū: sʒ pri⁹ habitum nō amittat: vt ex̄ de accu. sup his. quere hoc. t. i fi. illi⁹ op. ¶ Et no. φ i hoc casu [illegible] bus alijs p̄cedētibus laici bone fame ɔ̄ clericos admittunt ad agēdū et ad testificādū: vt de testib⁹ cū lr̄is. vbi ponit talis casus. Quidā clericus fuit accusat⁹ incōmodo ⁊ cū ille infⁱciaret. quesitū ē sup laici vl' femie possēt admitti ad testamētū ɔ̄ eū dr̄ qūo vtrū sic. Itē querit vtrū laic⁹ possit accusare p̄latū suū de crimie nō excepto ciuilit: vt. s. remoueat ad φ administratiōe ⁊ pōt dici φ sic. vt pbat ex̄ de test. ex parte ad. hec ē ratio. q: laici iteresst vt bonū hēat latū: q: cū is q̄ displicet ad iter pellandū mittit Casus.

animus irati ad iteriora reuocat: vt.lxxix.di.sollicite.cũ q̃ intersit pót agere: vt.ij.q.vj.ñ solẽt.nec teneť iscri.cũ ciuiliter agať.tñ ad aliquã penã teneť si defecerit: vt ex̃ de accu.super his. ¶ Preterea no.ꝙ vnus solus eṗs i q̃lz p̃dictoꝝ modoꝝ ð criminib⁹ subditoꝝ cognoscere ꝛ iudicare pót.vñ lz de criminib⁹ agať: nõ tñ ille cãe sũt criminales: sz ciuiles ꝛ agiť ciuil'r vt ex̃ de symo.ptnas.vbi ð:.ꝙ cõtra abbatẽ de symo.ꝛ periu. et dilapidatiõe agebať ciuil'r vt deponenť ab administratiõe nõ criminaliť: vt degradereť. De quo abbate loquitur plene ex̃ de symonia licet heli.

Casus.

¶ De accusationibus.

Tam autẽ i modũ accusatiõis obiť crimẽ aliquod clerico vl' laico i h̃ casu: q: crimialiť agiť: est iscriptio necessaria ꝛ accusator teneť se obligare ad penã talionis: sicut legiť ex̃ de sym.lz heli.ꝛ.ij.q.viij vbi ð:.q̃sq̃s ille q̃ crimẽ itẽdit i iudiciũ veniat nomẽ rei nominet.viculũ iscriptiõis accipiat.custodiet silitudinẽ.hita tñ dignitat) existimatiõe puniať: nec ipunitã sibi nouerit fore licẽtiã mẽtiendi.cũ calũniãtes ad vidictã poscat silitudo supplicij.q tñ ad sortilegos magosq; ꝯcurrerit nullaten⁹ i accusationẽ sũt admittẽdi.ꝛ si nõ ꝓbauerit ꝙ obiecerit penã quã i taliť pati ð:: vt.ij.q.3. ꝑ to.vbi ð: de ꝟbo ad ꝟbũ et hoc q̃dẽ gñaliť ẽ verũ.ꝙ nullus audit accusãs sine libelli iscriptiõe.i q̃ se obligat ad penã talionis. exceptis q̃busdã casib⁹. ¶ Prim⁹ est i crimine abigeat⁹: i q̃ q̃s audiť falsi libelli iscriptiõe: vt.C.de abi.l. vnica.vbi ð:.albacti aĩalis accusatio nõ solũ cũ iscriptionibus: sz et sine ea obseruatiõe ꝑponiť. Secũdus casus ẽ i leuib⁹ ꝛ ꝑuis criminib⁹: vt ff.ð accu.q̃ accusare vbi ð:.q̃ accusare volũt.deuia crimia audire ꝛ discutere plano ꝓcõsulez oportet: vl' iberare eos q̃bus obijciunť: vl' fustib⁹ castigare vl' flagellis cesos ꝟberaſ. Tertius ẽ i his q̃ ꝑ officiales vl' p̃sidib⁹ referunť: vt.C.q̃ accu.pos.vl' nõ.l.j.vbi ð:.ea q̃ ꝑ officiales denudanť p̃sidib⁹ ꝛ circa solẽnia accu.nomẽ posse ꝑpẽdi icognitũ.nõ ẽ verũ.si falsis nec notorijs isimulať.l.accusat⁹ sic ꝑpẽso iudicio despici ð3. Quart⁹ i crimie apostatice: vt.C.de apos.vbi ð:. Apostatorũ sacrilegũ nomẽ singuloꝝ vox ꝯtinue appellationis festet.ꝛ nullis finita tꝑib⁹ huius crimis arceať inda.q̃b⁹ ꝙuis vix p̃stita iterdcã sufficiãt. tũ ꝛ illõ itram⁹: ne postꝙ a fide ðuiauerit testãdi ãt donãdi liberã hñt facultatẽ. sz nec vẽditiõis spẽ facẽ legẽ fraudes

Can.

Lex.

Lex.

Lex.

Can.

signanť totū qđ ab intestatio
xp̄ianitatē sectantibꝰ ꝓpin-
quis potissime deferať. ¶ In-
terim aūt ꝯ huius sacrilegia
ꝑpetuare volumꝰ actionē. vt
vniuersis ab intestato venien
tibꝰ ⁊ post mortē peccātis ab-
solutam. nocere simulationis
ꝯgruā nō negamus nec illud
paciemur obstare. sꝫ si nihil in
ꝯtestatiōe probāda ducať vni
ente prophano productū. sed
nō huiꝰ interp̄tatio criminis
latiꝰ lato incerto nagetur er-
rore. eos ī p̄nti insectamꝰ ora
culo qui in nomie xp̄ianitatis
induci sacrilegia fecerāt. vel
facienda mādauerit: quorū ēt
post mortē approbata ꝑfidia
hac rōne plectēda est. vt dona
tiōibꝰ testamētisqꝫ recisis hi
quibꝰ hoc deferť legitima suc
cessione hmōi ꝑsonarū heredi
tate potianť. ¶ Quintus cum
accusať xp̄ianꝰ ꝙ ꝯtraxit cuꝫ
iudea vel ecōuerso. vt. C. de iu
deis. vbi đr. Ne quis xp̄ianaꝫ Lex
mulierē in matrimoniū iudeꝰ
accipiat. Ne xp̄ianus iudee
cōsortium sortiať. nam si quis
aliqđ huiꝰ crimē fecerit adul
teri vicem cōmissi huiusmodi
crimen obtinebit libertate in
accusando publicis qꝫ vocibꝰ
relaxata. lij. excipiūt. vj. casuꝫ
.s. cū maritꝰ accusat vxorē suā
de adulťio in re mariti. sꝫ hūc
Casus. nō excipio ꝑ decretalem ex de
procu. tue fraternitati. vbi đr
Q[uod] licet vir accuset vxorē de
adulterio ad thori separatio-
nē ⁊ si debeat inscribere. non
tū đꝫ se ad penā talionis obli-
gare qꝛ sic haberet intētionē
suā si improbatiōe deficeret.

¶ Qui accusare possunt ⁊ super quibꝰ criminibꝰ.

SEquitur vi-
dere quis possit ac-
cusare ad qđ scien-
duꝫ ꝙ crimina que
dam sunt priuata. vt crimen
furti vel iniuriaꝝ abigeatus
et similiū ad accusationē non
admittiť nisi cuiꝰ interest. vt
.ff. de priuatis delictis. l. j. Ci- Lex
uilis cōstitutio est penalibus
actiōibꝰ hr̄des nō teneri. nec
ceteros quoslibet successores.
¶ Quedaꝫ vero sunt publica
sicut homicidiū adulteriū cri
minē lese maiestatis. ⁊ similia
ad quoꝝ accusationē cōtra
laycos admittiť quilibꝫ de po
pulo. dūmō sit integre fame.
vt institu. de publicis iudicijs
in principio. Publica aūt di-
cta sunt ꝙ cuiuis ex ꝑplo exe-
cutio eoꝝ plerūqꝫ dať. ¶ In-
fames ꝓ et criminosi ab omi
accusatiōe sm canōes repellū
tur. vt. iij. q. vij. queren. vbi đr. Casus.
¶ Querēduꝫ ē in iudicio cuiꝰ
sit cōuersatiōis ⁊ fidei q accu-
sat. vel qui accusať. qm̄ hi qui
nō sunt bone fidei. ⁊ cōuersa-
tiōis. ⁊ quorū vita est accusa-
bilis. et quorū vita fides. ⁊ li-
bertas nescit nō ꝑmittuntur
maiores natu accusare. neqꝫ
viles ꝑsone ī eoꝝ accusationē

recipiunt. Ad idē e.t.c.c.q.iiij siqui sunt vituperatores. vbi dr: cañ. Q3 aliqui nō debent admitti ad accusationē anteq̄ eoꝝ suspitio extimatiōis. vel opinio. Et q̄ intentione qua fide qua vita. qua ɔsciētia. quo merito siue pcͤ dolo. siue ꝑ ɔtumacia aut ꝑ vana glīa. aut ꝑimmūdicia. vel odio. vl' cupeditate ista ꝑ̄sumpserit. Ad idē. vj. q.j. infames. vbi dr. Infames eñ eas ꝑsonas eē dicim⁹ q̄ ꝑ aliq̄ culpa notant̄ ifamia. Ex oēs qui xp̄iane religiōis normam spōte abijciūt. ⁊ statuta eccl'e cōtempnūt simil'r fures. sacrilegos. et oēs alios capitalib⁹ criminibus vreticos. sepulchroꝝ violatores. ⁊ oēs q̄ adversus patres amant. Qui in sinodo infamia notātur. sil'r intentuosos. homicidas piuros raptores: maleficos: veneficos: adulteros: debellis publicis fugientes. Et qui indigna sibi petūt loca tenere aut facultates. ⁊ iniuste auferunt eccl'ie. Aut qui fratres calūniant. ant accusant ⁊ nō ꝓbant. Qui cōtra innocentes princi pū animū ad iracūdiam ꝓuocant. ⁊ omnes anathemātisatos. vel pro suis scelerib⁹ ab ecclesia depulsos. et oēs quos eccl'ie vel scl'i leges infames ꝓnunciāt hi nimirū oēs. Nec serui añ legitimā libertatem. Nec i penitētes. nec bigami. nec illi qui curie deseruiūt. vel non sunt integri corpore. aut sanam nō hn̄t mētem. aut intellectū. aut sctōꝝ patrū decretis inobedientes existunt. aut furiosi manifestant̄. Aut hi oēs inquam. nec ad sacros gradus debēt ꝓuehi. nec illi. nec liberti. nec suspecti. nec rectā fidem vel indignā conuersationē nō habētes. summos sacerdotes pn̄t accusare nec ad accusatōez. nec ad testificationē nullaten⁹ iuste posse recipi ēt si suam suorūq; iniuriam prosequātur. ¶ Nota tū qd̄ infamis infamē. aut criminosus criminosuз accusare nō potest. vt. xxxij. q. vj. vl' iniquius ē q̄ causa fornicatōis dimittere vxorē s3 ⁊ ipse cōuincit̄ fornicari. Occurrit eñ illd̄ in quo aliū iudicās ɔdemnas teipm̄ qua ꝓpter si quis fornicatiōis cā velit abijcere vxorē suā prior a fornicatiōe d3 esse purgatas. qd̄ similiter ⁊ de femina dixerim. Ad idem. iij. q. vij. vbi dr. Videlз ille de alteri⁹ errore qui nō h3 q̄ in seipo iudicet vel ɔdemnet. Judicet ille qui non agat eadem que in alio putauerit puniēda necuз de alio iudicat in seipsum ferat sniaз. Ad idē. C. de adulteris q̄m alexāder. l3 sit ar. cōtrariuз. ij. q. vij. alicui. vbi dr. Q3 infames nō ꝑmittunt̄ impetere recte credētes ⁊ sctōꝝ patrū sanctiōi⁹. obtemperātes ergo a ɔ̄rio sensu nō recte

Hucusq; cañ.

cañ. Hucusq; cañ.

credentes. et sctõꝝ patrũ cõsti tutiõib⁹ obuientes impetere possunt. sꝫ dici põt ꝙ speciale est infames posse accusare hereticos et hoc est ꝑpter criminis magnitudinẽ. ¶ Itẽ speciale est ẽt epo q clericos suos familiares non põt repellere obiectu criminis. sed si ab eis fuerit accusat⁹. vt ex̃ de accusa. nulli. et hoc ideo ẽ qꝛ nõ dꝫ habere prauos hoies familiares. vt. ij. q. vij. cum pastoris. ¶ Sic ergo ptꝫ ꝙ etiã criminosus potest repellere accusatorẽ obiectu criminis. sed obstat ex̃ de excep. a nob. vbi videt ꝙ si accusat⁹ esset maiori excõicatiõe excõicatus expellere excomunicatum sed ibi supple maxime Itẽ ar. ꝯ. iij. q. vlt. negãda. vbi dꝛ vltra. Que dem negãda est accusantis licẽtia criminãdi nec suas suorũqꝫ iniurias prosequat impi vel minori crimine priusꝙ̃ se crimĩe quo ꝑmunit exuerint et ita ptꝫ ꝙ si de maiori crimine accusatorẽ accusare noluerit accusat⁹ põt de formatõe. piurio. adulterio. homicidio. symonia. vel si eri crimĩe accusatorẽ noluerit ĩpetere bene põt vt dꝛ. in sequẽti ad hoc dꝛ ꝙ aliud est in accusatõe. aliud in exerceptione qm̃ obstat crimẽ. ¶ Ro. tñ ꝙ in criminib⁹ exceptis admittunt ĩfames et si sñia suorũqꝫ ĩiuria ꝓsequat vt. ff. de adulterie. si marit⁹. l. iuli. vbi dꝛ. Qꝛ ꝯ ꝓseqñtẽ suã iniuriã nõ admittit exceptio. ad idẽ. iij. q. vj. oib⁹. vbi dꝛ. Omnibus em̃ quib⁹ accusatio denegat in alijs causis ꝓprijs accusandi licẽtia nõ est neganda. ¶ Crimina excepta sunt hic. crimen lese maiestatis. crimẽ perductiõis. crimen herescos symonie sacrilegij. s. q armat animũ principis ꝯ ꝑplm et fm quosdaꝫ crimẽ fraudati census. In his nempe criminib⁹ layci ꝯ clericos indifferẽt admittũt tam ad accusanduꝫ ꝙ̃ ad testificandũ nisi repellant ratiõe criminis. vl' infamie vl' nisi sint ꝯspiratores vel inimicitie capitales qm̃ tales in nullo audiũt casu. nec ꝯ clericos [illegible] nec ꝯ laycos. vt ex̃ de sen. [illegible] iud. cum. j. et a. in fi. [illegible] ꝯspiratores nõ dñt admitti ꝯ abbatẽ quẽdã qui accusabat sup symonia. dilapidatiõe. ad idẽ ex̃ de symonia. lꝫ hely. et c. ꝑ tuas. Circa clericoꝝ accusatões exclusis quorũdã magrorũ opiniõib⁹ ita tenendũ est ꝙ nullus admittat nisi sit clericus vl' eẽ posset illius ordinis cui⁹ est q accusat. vñ criminosi et infames et ceteri irregulares qui sacerdotes eẽ nõ pñt esse accusare nõ valẽt. vt. ij. q. vij. vbi dꝛ. Nullus layc⁹ audeat clerico crimẽ inferre. h. di. et layco nõ liceat clericũ accusare. et c. testes et. vj. q. j. q crimẽ intendit. layci ꝓ nullo modo

canõ.

Lex

canõ

pñt clericos accusare nisi suã suorũ q: iniuriã prosequãtur. vt ex̃ de accusationib9.lз.ꝛ de testibus. De cetero laycos in accusatiõe ꝯtra clericos ꝛ maxime in criminali cã eẽ aliqua ten9 admitendos censura sacroꝝ canonũ manifestius edocet nisi forte suã vel suoꝝ iniuriã prosequať. ¶ Nec tũc etiã ad testimonium sз ad accusatione admittunť vel pñt admitti. ꝛ in criminib9 exceptis supius noĩatis possunt admitti layci ad accusationẽ.s.si sũt bone fame vel vite ꝛ psone legitime ad clericoꝝ accusatiõẽ admittũť aliter nõ eẽnt crimina excepta. Si ŏo layci sũt criminosi. irregulares vľ infames nõ admitunť ad clericoꝝ accusatiõeз nisi ipi clerici sint [illegible] repsi sicut hic.oĩa pbanť ex̃ de symonia. vbi dr. Tanta est labes hui9 criminis ꝙ ẽt serui aduersus dños admittũtur q̃ criminosi sunt ad accusationẽ. Ad idem. ij.q.v. in pmis. ex̃ de symõia p tuas. Eo tñ saluo. ꝙ capitales inimici seu cõspiratores in nullo casu ꝯ clericos admittanť sicut.s̃.dictũ ẽ.et oĩa que dicta sunt de accusatõe clericoꝝ ita intelligas ẽt in accusatõe monachoꝝ ac monacharʒ locuta habere. vt ex̃ de accusatiõib9 me minim9.vbi dr. Qʒ quedã monacha accusata fuit de symonia instituta ŏo accusatiõe corã legitimo. epõꝝ nũero quĩ demõstrat9 ẽ in t. de iu. deleg. in fi. ¶ Si reus nõ venerit ad iudiciũ procedenduз est ꝯ eũ sicut notauimus in ti. de cõtumacib9 ꝛ nõ venientib9 ad iudiciũ. Si aũt venerit datis legitimis iudicijs ꝛ lit. cõtest. facta si fuerit cõuictus. vel confessus pena legitima feriatur vt.iij.q.ix. Decrimus intra nostrã prouinciã esse iudiciuз et cõgregrare synodum ante diem kalendaꝝ Nouembriũ. vt si noluerit adeẽ presens. si cõfitenter ad obiecta respondeat. si vero adesse neglexerit dilationẽ snĩe ab absentia nõ lucretur. Ad ideз si fuerit confessus. vt ex̃ de ꝯfessis.c.vnico vbi dr. Qʒ quidaз cõfessus est se cõmisisse symoniã q: dedit obligationẽ.l.sarracenorũ.vt cõsentireť electioni cuiusdaз vnde fuit suspensus a beneficio ꝛ ordine ꝛ officio sз si certa pena lege vel canone in crimine illo nõ inueniť expressa iudicũ arbitrio statuať.vt supra.e.t.dictũ ẽ. ¶ In summa notabis ꝙ in cã criminali clare eẽ debẽt pbatiões ꝛ apte. vt.ij.q.iij. co.vbi dr. Si quis ꝯtra huiusmodi personas accusatas de crimĩe supple non probãda detulerit aut crimẽ hmõi sanctionis intestigat se iocturam infamie sustinere. Ad idem.v.q.v.ensfeunium.c. de probationib9.l.vlt.vbi dr.

Duc usq; — cre. — Casus. — Casus. — Ca. — Casus. — cañ.

Lex Sciant cuncti accusatores eaz rem se debere deferre impublicaz natione quem vnica sit testibus ydoneis vl' instructa aptissimis documetis vel iudicijs ad probatione indubitatis et lite clarioribus expedita.
Huc usque ¶ Item no. qd qliter cunq3 de crimine otra aliq.actuz sit. si fuerit mala fama rei psus. vl' couictus no sit vel ofessus ad purgatione est cogedus canonica. vt ex de accusationibus. Cum.p.maconella.7 ex de testibus.cu lris.vbi dr. Quodaz
Casus. otra qda clericu fuit obiectu qd oxerat cu indua 7 no poterat pbari irrigularitas illa nihilominus indicit ei purgatio. Ad idem ex de.ca.penul.7 vlt.immo et ex sola suspitione inducit purgatio. ex de offi. ord.ex parte in fine.vbi dicit.
Decre. De illis q sunt romipete propter absolutione petedaz qd si no costiterit episcopo suo vl'
Huc usq3. si fuerit suspecti q no fuerit cofessi veritate pape ipos debet compellere ad purgationem q sunt veritatem cofessi ¶ Item no. qd si tales ad purgationem defecerit tanq couicti de illo crimine debet puniri vt in illo capitulo cum
Decre. p.maconella vbi dicit. Qd si purgans se in purgatioe defecerit omnino officio 7 bnficio ecclesiastico priuetur.et e.l.et.e.t. De hoc 7.C.insynutu vbi dr s3 si infamatus no est nullo modo vl' nullo casu e copellendus ad purgatione3 vt vj.q.vlt.c.vlti. Accusatus no negationes sed exceptiones probare debet hoc autem obseruandam est qn reuz publica fama non vexat tunc enim aucto.grego.pape scandaluz remouendum famam sua reuz purgare oportet. ¶ In crimine vero notario purgatio non est indicenda nec ablata suscipieda qn absq3 restibus pot dampnari vt. ex de purgatioe canonica.c. vlti.ex de accusationibus euidetia. sup e i illo.c. reus ad iudiciu vocatus can. Ca non.

¶ De libello accusationis in causis criminalibus.

Quoniam vocato ad iudici[illegible] offerri deb[illegible]lus in quo certificadus est qd sibi obijciat vel quid ab eo petitur et tuc habitis inducijs deliberet vtru velit cedere vl' cotendere vt. iij. q.iij.autentica vbi dr. Offerat ei qui vocatur in iudiciu libellus.7 exinde pbitis sportulis. vl' data fideiussore hoc veruz est si ea sit negocij natura q si fideiussor dari debeat supple.xx. diez gaudeat inducijs in quibus deliberet an cedat an cotendat. atq3 aliu petat iudici associari vel recuset eum nisi illum que ille iam alio recusato petijt. ¶ Deniq3 psens in- can.

terrogetur an hoc tēpris trā- sierit qḋ non modo ipsius res- ponsione sed etiam libelli ma nifestetur inscriptione ꝙ in initio facere debet aliter er- go lit. contest. contra hoc in- dultum habita nulla est.

¶ De libelli formatione.

De libello- rū formatiōe i hoc loco tractemus et primo de libello accusationis qui taliter formandus est ꝙ dies et mēsis et ann⁹ dati li- belli ⁊ nomē iudicis cui ꝯque- rit ⁊ pricipis tūc residentis cū eo ponenda sunt et persona q̄ accusatur et eius cuȝ qua de- liquisse proponitur et locus in quo crimen commissum est vel commissum fuisse dicitur et mēsis ⁊ annus quibus crimē illud qui ꝑpetratum est. dicit annū ⁊ horā cōmissi criminis nemo accusator cogit in libel lo proponere erit ergo forma hui⁹ libelli tal' anno ab incar natiōe dñi. M.cc. ⁊c. tpib⁹ ta lis pape. tali anno pōtificat⁹ ei⁹. tali mense ego tal'. accu- so. n. presbyterum sctē marie capellanuȝ apud vos. M. epē qꝛ dico eū cōmisisse adulteriū cum berta vxore ticij in ciui- tate. M. in domo martini mē se decembris ꝓxime preteriti vnde peto dictū presbyterū a sacerdotali ordine deponen- dum. ⁊ caluūniose hāc accusa- tionē instituo ad penā taliōis me obligo in hāc accusationē me legitime ꝓbaturū ꝓmit- to. ⁊ ꝙ ita sit formādus libel- lus accusatiōis ꝓbatur ꝑ mul- ta iura. vt. ij. q. vlt. vbi dꝛ. Li- bellorū inscriptiōis exceptio talis est cōsul ⁊ dies apud illū pretorē vel ꝯsulem lucius ti- cius professus est. semeniam .l. iuli. de adulteria ream de- ferre ꝙ dicat eaȝ cōtagio seio in ciuitate tali. M. domo. M. mense. M. cōsulib⁹. M. cōmi- sisse adulteriū. Vtiqȝ ēt locus designādus est in quo adulte riū ꝯmissuȝ est. ⁊ ꝑsona cū qua ꝯmisisse dicat. ⁊ mēsis hoc em lege Juli. publicū iudicioruȝ cauetur. et gñaliter precipit oībus qui aliquē reū deferūt. neqȝ diē neqȝ horā inuitus cō prehendat. ꝙ si libelli inscri- ptionē legitime ordinati non fuerint rei nomē abolet et ex integro repetendi reuȝ ptās fiat. ¶ Itē subscribere debe- bit qui libellū dat se ꝓfessum esse vel alius pro eo si littera nesciat profiteat sed si alij cri men obijciat veluti quidē ꝙ domū suā prebuit. vt stuprum matri factum pateretur. vel ꝙ adulteriuȝ deprehensis di- miserit vel ꝙ preciū pro com- perto stupro acceperit vel si- quid simile in libello compre hendēdum erit. si accusator decesserit alia ve causa impe-

cau. [margin]

Hinc usqȝ [margin]

dierit quo min⁹ accusare possit rei nomē abolet postulāte reo. idq̧ ex lege iulia. ꝛ senat⁹ cō. cautū est ita vt liceat alij repetere ex integro eū reū ſ3 intra qđ tp̄s videbim⁹ ꝛ vtiq̧ īra. xxx. dies obseruādi sunt hoc decretū habet de ꝟbo ad verbū. ff. de accusationib⁹. q. .iij. ad ide3. e. t. l. is cui. ad idē ex̄ de ꝓcuratoris tue fraterni tatis. vbi đꝛ. Q[illegible] accusans d3 se inscribere ad talionē ꝛ si de plꝰibus criminib⁹ voluerit accusatoꝛ reū accusare singula sicut dictu3 est in libello designet ꝛ accusatum reddere d3 certum sup̄ quibus accuset et ꝙ in vno libello possit quis de plurib⁹ criminib⁹ accusari hꝫ ex̄ de symo. l3 help. ꝛ. c. ꝑ tuas ꝛ ex̄ đ sen. ꝛ re iu. cū. ar. ꝭ. ꝛ no. ꝙ vn⁹ d3 tm̄ qui accusat ꝛ plures ad se accusandum offerat Iudex magis ydoneū d3 eligere his. vt ex̄ de accu. si plꝰes. vbi đꝛ. Si plures existant qui vn⁹ ꝛ eūdem in publicis iudicijs accusare velint iudex d3 eligere eum q̄ accusat eā ēt cognita estimatis accusatoꝛ ꝑsonis vel dignitate . vel eo cui⁹ interest si sit ꝓpꝛinquus vl' cōsanguineus illi⁹. vel etate. vel moꝛib⁹. vl' alia iusta de causa. ¶ Item no. ꝙ nemo d3 admitti ad accusationē nisi det fideiussoꝛē de lite pꝛosequēda. vt C. qm̄ accusare possunt. l. qui crimē publicū instituere pꝛoparāt nō alit̄ ad h̄ admittant nisi pri⁹ inscriptionē pagina pꝛecesse erit et fideiussoꝛ de exercēda lite adhibit⁹ fuerit. ¶ Libellus ali⁹ đꝛ accusationis de quo tractatum est. s̄. ti. pꝛoximo qui dat̄ in criminalib⁹ causis ali⁹ ꝯuētionalib⁹ q̄ dat̄ in causis ciuilib⁹ tā spūalib⁹. ꝙ pecuniarijs de quo in sequētib⁹ titulis tractabim⁹. S3 qꝛ in causis ciuilib⁹ interdu3 agitur petitoꝛio interdu3 possessoꝛio ꝛ est oꝛdinariu3. vt causa possessiōis pꝛius tractetur ꝙ causa pꝛopꝛietatis. vt. C. de rei ven. oꝛdinarij iuris est. vt mācipioꝝ oꝛta q̄stione pꝛi⁹ exhibitis mācipijs de possessione videtur accusatio deinde pꝛopꝛietatis causa ab eodem iudice decidatur ꝙ ad hoc agit̄ cā possessionis. vt oꝛdinet̄ cā ꝓpꝛietatis. [illegible] ꝙ iuriscōsultus qui rē petere destinauit videre deb3 an aliquo interdicto possit nancisci possessionē qm̄ cōmotus est rē possidere ꝙ possessiōe3 petere vt. ff. đ rei ven. ꝭ. va. Si q̄s destituerit rē petere aīauertet deb3 an aliquo interdicto possit nācisa possessionē qꝛ lōge cōmodius est rem ipsam possidere vel aduersariu3 suum ad onera petitoꝛis cōpellere ab alio possidēte rē petere iō de libello recupāte vl' adipiscēte seu. ēt retinēde. vl' defendēde possessionis p̄mo loco decidat̄ prius cā notādū ē gn̄alit̄ obtinere ꝙ ī oī libello d3 ꝯtineri

P̄sona iudicis ⁊ rei ⁊ illō q̄ pe tit cū ō ceris iduct⁹: vt. ff. ō rei vē. §. iij. rez aliq̄s agat: dz desi gnare rē ⁊ vtrū totā vel ptem vel q̄dā ptē petat appello. n. rei nō gn̄a: s; speciez. §. igitur octauian⁹ ita diffinit q̄ ifecte q̄ maīe pōdus significare nō numerū sed ante spēm dicere oportet: s; dicēda erit cū res mēsurata ptinebat̄ si vestimē ta eē vel nobis dare oportere petim⁹: vt nūerū eorū dicere debem⁹: an ēt colorē ⁊ magis est: vt vterq; dicam⁹: nā illud inhumanū est cogi nos dicere vtrū sint noua vel certa l; iva sis occurrat difficultas: vt est lancē. duntaxat dici oporteat an etiā q̄drata sit vel rotūda. an picta vel celata q̄ oīa i peti tionib⁹ addicere difficile est [illegible] res ita coꝑortāda est: l; i hoīe petēdo nomē dici de beat: ⁊ vtrū pat̄ sit vel adole scēs et vtrū plures sint: sed si nomē eius ignoremur demō stratiōe tali q̄ vice ꝓprij nois fungit̄ vtēdū erit velut suus qui ex hereditate est: vel q̄ ex illa ancilla nat⁹ est. Itē fun dus si petat̄: ⁊ nomē eius ex q̄ loco sit dicere debebit: vt ex de libel. oblat. Significātib⁹ vbi dr̄ q̄dā cū suis sororib⁹ pe tit a duob⁹ fratribus q̄sdā vi neas ⁊ terras arabiles ⁊ pra ta q̄dā iudicib⁹ delegatis cū plures haberent f̄ras vineas: ⁊ prata ipeciēt sibi specialit̄ ostēdi iudices voluit sentētia re necesse vtrū debeat hr̄e ispe ctionē vl̄ nō pp̄ h̄ duo fratres a manifesto ḡuamie appella uerūt. papa cōprobat appella tionē talē s̄m dn̄m puliinū cā petēdi dz assignari: vt. ff. ō ex cep. rei iu. §. ⁊ an eadē santio nes i p̄sonā ab actiōib⁹ i rē in diffinite q̄ cū cadē ab eod mi hi debellant̄ singulas obliga tiōes singule cāe sequunt̄. nec vlla earū causarū petitiōe al teri⁹ vitiat̄: at cū ꝯmatre age nō exp̄ssa cā ex q̄ rē meam eē dico oēs cāe i vna petitiōe cō prehēdent̄. nō. n. ampli⁹ q̄ se mel res mea pōt eē sepi⁹ an̄ de beri pōt. ad idē ex de libe. ob. C. dilecti filij f̄res vbi ponit̄ tal̄ casus f̄res eccl'ie scē genoue fe petebāt quēdā sūmā pecu nie a f̄rib⁹ scti victoris nulla cā adiecta r̄nderunt f̄res scti victoris excipiēdo q̄ nō tene bant̄ r̄ndere. ex q̄ f̄res scē ge nouefe nō exp̄sserūt cām iudi ca. exceptionē nisi admiserūt f̄res scti victoris appellauert̄ dn̄s papa cōprobat appella tionē: ⁊ ita p; q̄ dz q̄s exp̄mer̄ cā; i p̄sonali actiōe. ad idē. C. de peti. here. l. here. vbi dr̄. ⁊ si accusans ex vna cā in testamē to patris sub cub uerit nihilo min⁹ agere poterit ex alia cā quib⁹ tn̄ dz eē re⁹: vt si actor i tali actiōe n̄ exp̄mat cā; nec petat exp̄mi. l;. n. nō exp̄sserit itelligit̄ totū ius suū i iudici n̄ deduxisse: l; sec⁹ sit i actiōe p̄ sonali. tūc. n. dz reus petē cā;

exprimi qua petit rē actor tūc
eū intelligit actor τ totū ius
suū in iudiciū deduxisse. vt. ff.
de excep. rei iu. l. Et an eadē.
¶ Actiões sup est pp̄e ad idē.
ff. de noxalib⁹. ac. l. vlt. ad idē
ex de prob. l3. vbi reprehēdun
tur testes fauētinoꝝ τ nō assi-
gnauerūt titulū sue possessio-
nis. de districtu τ honore ꝙ cō
mune fauentinū volebat pba
re ad se tm̄ ptinere ꝯ eccliā ra
uanatē ꝯriū videt. C. d annali
excep. l. vlt. circa mediuz. vbi
dr. si q̄s gnālr dixerit obnoxi-
u3 aliquē sibi ꝯstitutū τ alie du
bitatiões emergunt si omnes
actiões ꝯpetentes tradebant
hmōi enarratiōe ꝯtu. an. ve-
ro. q. silentio circa eas habito
tp̄e expirare nullo ex libelli
iūcta ꝯfessione adminiculo ei
acquisito. Sancim⁹ itaq3 nul
lum in iudicijs in posterū locū
habere talem confessionē sed
qui obnoxiū in iudicio procla-
mauerit τ libellū cōuentionis
ei trāsmiserit l3 gnāliter nul-
lius cause cōuentionē liceret.
vel vnus specialiter tm̄modo
aut psonales actiões aut ypo
techarias ꝯtinētes nihilomi-
n⁹ videt oē ius suū in iudiciū
deduxisse et eē interrupta tp̄e
curricula ecōtra desides τ sui
iuris cōtēptores ciūdiose exce
ptiões opposite sunt s3 ista lex
loquit apo. ad recuperandas
actiones τ iō preualet opinio
dn̄i pullij asserētis ꝙ causa pe
tendi d3 exprimi formantur
ergo libellus recupande pos-
sessionis. hoc modo vobis dn̄e
Pariensis ep̄e ego ticius cō
queror de seio q̄ spoliauit pos-
sionē rerū mearū taliū. vel in-
de iecit vn̄ possessionē rerū ta-
liū cū fructib⁹ inde pceptis τ
q̄ pcepi poterūt mihi restitui
peto. vel sic vn̄ tā de possessiōe
ꝙ q̄si possessiōe ꝙ de fructib⁹
atali tp̄i inde pcept ꝛ τ qui pci
pi poterūt iusticiā peto cū pe
na legali de q̄si possessione in
libello. iō dixi pter iura vni
corporalia q̄ possident. vt ex
de cā possessiōis τ proprie. cū
ecclia. vbi dn̄s papa restituit
quosdam in qua. impositionē
ēt in qua fuerāt olim vt inter-
essent electioni ep̄i in ecclesia
sutrina. Ad idem. ff. de serui.
vrba. predio. l. si edes. ꝯ li-
bertas. vbi dr ꝙ natura serui
tutis ē possideri. nō possit quē
possideri intelligat. ff. de vsu
ca. l. iij. §. si viam. Et nota ꝙ si
prelatus vel syndic⁹ vel actor
petierit rem ecclesie aliq̄ sibi
restitui iudicari debēt forma-
re libellum noie ipsius eccle-
sie. τ nō nomine laici. Ad ide3
debet facere syndicus τ actor
vniuersitatis. vt. C. de episco-
pis et clericis an tamen. Sed
hodie vbi dicitur: Sed hodie
nulla psona in iudico ecclesia-
stico ꝯstituta inqualibet cau-
sa criminali vl' pecuniaria. cu-
iuscūq3 qualitatis vel ꝯditio-

nis sit vt diaconissa vel monachus vel monacha omnes nomine suo petere n̄ possunt cū nullam actionē hn̄t vtilem vl' directam. vt. ff. de rei ven. l. in rem actio. §. j. vbi dr. Item loca sacra atq̧ religiosa q̄si vestra i rem actiōez peti nō pn̄t dic ergo sic nobis talibus iudicibus cōqueror syndicus talis eccl'ie de scio qui spoliauit talem ecclesiā possiessiōe talis vinee vn̄ ipsam vineā cum fructibus in pceptis mihi nomine eccl'ie dicte peto restitui et de ceteris libellis sic faciēdū est. ¶ Nā certum vult quis valer possionē illi? rei. quā nūq̄ habuit puta quia dicit se electū talis eccl'ie sed nunq̄ fuit i possessiōe q̄uis fuerit ɔfirmatus vel dicit se legitimum herede vel scriptū alicui? cui? hereditatē detiuet alter: tūc debet ita formare libellum. vobis pater epe ɔqueror ego. R. Dyaconus elect? in archipresbyterum plebis sancti Martini de. i. p̄sbytero q̄ iiuste detinet ecclesiam illam vel p̄lationi illius eccl'ie. vn̄ peto per vos illuȝ amoueri ⁊ me in possessiōe vel quasi pos. iduci ⁊ inductuȝ tueri: vel sic ego talis clericus in canonicuȝ talis ecclesie electū peto iduci i pos. vel quasi pos. canonice eiusdē eccl'ie inductū tueri p vos domine pater epe peto mihi in dicta ecclesia locum assignari i capitulo ⁊ stallū i choro: ⁊ cetera q̄ alij canonici eiusdem eccl'ie pcipe vl' habere ɔsueuerunt eodem mō formaꝛ libellus si possessiōēȝ hereditat vl' alterius rei ptinētis ad se volit inquirere ⁊ ad hoc ptinent oīa interdicta de acq̄rēda vel adipiscēda possideꝛ et nota q̄ cū qs agit vt possessiōi alicui? rei adipiscaꝛ doceꝛ dȝ de iure suo p qō ,pbat rē tuā ad se ptinere. Alioq̄n succumbet q̄uis ad detētorē res mea. nō ptineat. vt. C. de eden. q̄ accusare ⁊ C. de rei. ven. l. vlt. vbi dr quoniā actore nō ,pbāte ⁊ si reus nec p̄stiterit obtinebit ⁊ in fine legis dr res alienas possidens lȝ nullā iustā causam habeat retinēdi. nō nisi intentionem suam iplēdi restituere cogitur ad idē inst. de iterdictis C. ɔmo. ad idem eꝛ de cā pos. ⁊ pro. cū eccl'ia. ꝓsusfi. vbi dr actore nō ,pbāte cui ɔueniꝛ re? ⁊ si non p̄stiterit obtinebit.

¶ Contingit interdū q̄ is q̄ possidet non finit rem. quā detinet possideꝛ pacifice nec vlt. possessiōi reddeꝛ: q: forte dn̄s probare nō potest q: vt supra dictum est q̄ so. de libellis cōmodius est possidere quā petere rem vt inst. de iterdictis. §. commodū. ad defēdēdā vel retinēdā possessiōeȝ suā sic formabit libellum vobis dn̄e ego. t. conqueror de scio qui me inquietat vel turbat possessionē

meam talis vinee vel qui non permittit vel nō sinit me quiete possidere talem rem vnde peto ipsuȝ a tali inquietatiōe ꝯpesci. vel inquietationeȝ illā vel ꝑturbationē prohiberi. ꝛ no. ꝙ in hoc casu habet locuȝ interdictuȝ ita possidentis ꝙ daẗ de rebus immobilib⁹ tm̄.

¶ Si vero pro retinenda pos. rei mobilis velit quis agere ꝙ forte turbaẗ possessio sibi tradita ab alio eodem mō concipiet libelluȝ ꝛ tūc habebit locuȝ interdictū vtrobiqȝ. vt. ff. de interdictis. vbi dꝛ. Interdictio vt possidetis cōtendiẗ defundi vel eduȝ posse. interdicto ꝓo cōtendiẗ vtrobi demobiliū rerū possessiōe sȝ hec int̄dicta locuȝ hn̄t qn̄ quilibȝ dicit se possidere ꝛ vterqȝ itelligiẗ actor vterqȝ reus ꝛ quilȝ iurabit de calūnia sicut actor ꝛ reus natura hodie hoꝝ interdictoꝝ est. vt obtineat ꝛ timeat. qui possessionē nō vi. nō clā precario. ab aduersario litis cōtest. tp̄e possidet. vt in. ff. de interdictis. §. hodie sed aliter obseruaẗ nā vtriusqȝ interdicta ptās quantū ad possessionē partiū iure soli. i. immobili ꝛ iure mobili qui possessionē nec vi nec clā nec precario ab aduersario lit. cōtest. tp̄e detinerit. ad idē. ff. d itinere actuq; priuato. l. ij. ex de proba. lȝ cām ꝓsūs fi. Jō qȝ hoc a ptib⁹ sollicite sunt probanda.

¶ Qm̄ i aliȷs ciuilib⁹ causis in t̄dū agiẗ petitorio. Int̄dū possessorio explicato tractatu de libellis possessionis ad libelli formatiōeȝ suꝑ petitorio accedam⁹. verūqȝ aliqn̄ personali aliqn̄ reali agiẗ actiōe qn̄ ꝑsonali actione agiẗ quō formet libellū videam⁹ qn̄ forma sit talis nobis talib⁹ iudicib⁹. cōqueror ego de. t. qui mihi dȝ. x. lib. talis mouere quas sibi mutuā. vel apud eum deposui vn̄ Rōneȝ peto vel sic ego queror de seyo qui cū mihi debuisset facere tale opus vsqȝ ad talem diē. ꝛ nō fecit. nō peto ad penā. xx. lib. n. cōdēnari ꝑ stipulationē mihi ꝓmissam vel peto eum mihi cōdemnari ad interesse meū ꝙ estimo. c. lib. ꝛ nota ꝙ cū quis petat [illegible] quā sibi dari vtiqȝ certū dȝ petere ꝛ debere materiā pōdus ꝛ dolorē si pōt. vt. ff. depositi. l. ij. vbi dꝛ. Si quis argētū. vel aūt depositū petit vtriū speciem aut pōdus compleri. debeat ꝛ magis est vt vterqȝ cōplectaẗ typum forte vel lanceam vel patenā dando ꝛ materiā ꝛ pondus addendo vł si purpura sit ifecta vł lana sub pōdus addenduȝ est saluo eo ꝙ si de quātitate in certū ē pōderis iuramēto succurritur. Ad ideȝ. ff. de furtis in actiōe verbi gr̄a materie infecte dȝ dicere pondus. vt platenam argēti. q̄ est. ix. marcharū ꝛ si

fuerit materia signata dz di- cere solidoꝝ nũerũ dicat l. ix. vl' parue monete. ꝛ si fctã fue rit dz dicere speciẽ videlꝫ cy- phum vel ciariam argẽteam. ¶ Itẽ mẽsura dicẽda est. vbi res sit mẽsurabilis puta ꝛ me- dios frumẽti tot corteos vini x. olei in vestimẽtis aũt dicere debꝫ quãtiitatẽ ꝛ colorẽ. vt. ff. de rei ven. Si rẽ. s. est si actor iurauerit se non posse debere colorẽ hui⁹ rei vẽdicas remit- tet ei. vt. ff. d fur. in actiõe. §. .j. ad idem erit si vitet nescire põdus rei quã petit illud ideꝫ credo i nũero ꝛ mẽsura. vt. ff. depositi. l. j. es. §. si quis argẽ- tum. s. est sꝫ quidem proderit stare iuramentum. cũ iudex ei certã sniam ferre debeat? R. proderit ꝙ ꝙtum ad hoc lit- tere contestetur qm̃ reus sine libello nõ cogitur respõ. iij. q. iij. offerat ꝛ ex de libelli. igna rus et eo. ti. signantibus.

¶ Cum autẽ quis reali actiõe velit agere sic cõcipiet libel- lũ vobis talib⁹ iudicib⁹ ꝯque ror ego de seyo q̃ detinet fun- dum meũ ꝛ possidet sitũ in ta- li loco. s. itra hos fines ab ori- ente tali a medio tali et cuius vnde peto funduꝫ si tñ in tali loco ꝛ fructus ex eo. xx. annis perceptos. vel vñ tam de fon- do ipo quã de fructibus peto Rõnẽ sꝫ qm̃ difficilr põt pba- ri dñm. et rem actoris esse tu tius est Si dicat in libello pro re peto talẽ funduꝫ ad me pti nẽtem. ꝛc. quidam talẽ dñt li- bellũ nõ admittẽdum ppter lacissimas significatões hui⁹ verbi ptincre. vt. ff. de vborũ significatione illud vbum est ptinere. vbi dr. ptinere etiam ãnos dicim⁹ ꝙ in nullã eorũ cã sunt sꝫ esse pñt. vt. ff. de rei. ven. ¶ Item põponi⁹ .l. vlt. vbi dr. ꝙ si aliquis petat fuu suum qui vocat eloces ꝛ mult vocant hoc noie nihil petit q non facit certũ iudicẽ. Item nota ꝙ actor debet designare fundũ proprio noie mõstrato si ppriũ nomẽ hꝫ puta fundũ cornelianũ. vel ea determina- tiõe ostende q̃ fungit vice pro prij nois. vt ex de testib⁹ dum lꝫ ex quadaꝫ necessitate circa fi. vbi dr. Nõ refert. n. an ppo noie an demõstratiõe an cir- cũlocutiõe demõstret res. ad idẽ. ff. si circũ petat. l. circũ. ff. de ꝯdi. vl' demõ. noiati. vbi dr Noiati ita legat lucio. t. aut p demõstrationẽ corpis aut offi cij aut artificij vel necessitudi- nis vel affinitatis. Nã demõ- stratio vite nominis pprij fũ- git nec interest an vera vl' fal- sa sic certũ ẽ ꝙ testator demõ- strauit. vt. ff. de rei vẽ. põpei⁹. §. est in rem agitur si conue- niat de corpe error ãt sicut in- uocabulo rectũ actũ eẽ vr vt si pl'es sint eiusdẽ nois fui villo appet de quo actũ ẽ põpo. nul lã fieri ꝯdẽnatõeꝫ. ait ad id. c.

de testamētis.s̄.nu.nōne pre-nose cognitione testatorū errauit.nō tamen de quo sensérit:ꝛ certū est error habiti:nisi officit veritati: sed nūquid debet opprimere causam pape quam suā dioce.cē fun.puta qm̄ emit eū a tali vel quia sibi donatus est fundus ille:ꝛ a scio traditus quidam dicunt ꝙ sic:vt.ff.de except.rei iudi.si iur.§.si hominē petiero nulla causa expressa ꝛ victus fuero.s.ꝙ ob eā causam estimaui esse meū:quia mihi tradit⁹ est alio cum hic exheredictoria cā meus esset: rursus petenti mihi obstaturā celsus ait exceptionē.Siquis autē petat fundū.ꝛ dicat esse suū eo ꝙ tytius sibi tradidit eū.Si postea eū ex alia causa petat causa abiecta non dꝫ admoueri.exceptiones: vt.ff.de except.rei iudicateꝛ an eadē.C.actiones.s̄.est.in col.iij.designare debet:vtrū totam vel quotaꝫ partem petat:vt.ff.de rei vēdi.s̄.est si dicat simplicit̄ peto rem talem totā percusisse intelligit̄.Si autem partem dimidiam quia nomine partis medietas ītelligit̄.vt.ff.de īter.ac.si defensor.§.portionis nomē.nota semꝑ mediū significat pīciū ad istū posset.n.aliquis iudeo ꝑcere ēt maximaꝫ posse petere:vt posse petere vigesimā vel tertiā ꝑtē:prout libuerit ꝛ si nō fuerit petitio accita dimidia videt̄ deberi.alioqui nō posset īstitui reus:vtrū posset sedere vł ꝯtēdere ꝙ fieri debet:vt.iij.q.iij.offerat̄.ff.de edē.l.j.in pri.vbi dꝫ.quācꝫ actiōe agere vult:prius eā edere dꝫ.nā equissimum videt̄ eū qui acturus est edem actionē sciat reus vtrum cedere vł cōtēdere debeat vltra ꝛ si ꝯtēdendū putat veniat instruct⁹ reus ad agendū cognita actione qua cōueniatur. Ad idē in auten.de exhiben.reis santimus col.v.verūtamē iuxta interueniente causa remittitur dicendi quotam partē petat: quoniā quādocꝫ admittit̄ vēdicatio īcerte partis:vt.ff.de rei ven.que de tota re vendicāda sunt dicta eadē ꝛ de parte intelligēda officiocꝫ iudicis cōtinere pro modo partis ea quocꝫ restitui iubere qꝫ simul cū ipsa parte restitui deberet incerte tn̄ pacis venditio dat̄.Si iusta cā interuenerat.iusta causa esse dicit̄ si legi falsidie locus sit in testamēto ꝑpter decertationē elegātis q̄ vix apud iudicem examinabit̄. Iustā habet em̄ ignorantiā legatorius cū homo legatus est: ꝛ quo tam partē habere poterit:an per se totum seruum legatū vendicare debeat:ita ꝙ talis actio datur:ꝛ eadē de ceteris rebus intelligimus.similiter ꝛ cert⁹ de iure suo bene potest. sic dicere

pro bono hanc vel illã actio-
nẽ queq3 mihi cõpetat: vt.ff.
quorũ legatorũ.l.j.§.ꝙ dum.
vbi dr.ꝙ ante nonnunꝙ duas
actiões.dicamus protestato-
ri ex altera nos oportet velle
obsequi ꝙ ad nos ꝑtingit.ff.
ꝙ me.cã sine exceptione.ff.de
reg.iu.Nemo.§.quoq3.ad idẽ
ex de rest.in inte.ꝯstitutus in
presentia vbi quidã pro se et
pro fratre suo petebat resti-
tui in integrũ ꝯ quandã vẽdi
tionẽ factã a pr̃e suo de rebus
maternis.Ad idẽ ex de testa-
men.rainaldus ꝛ ꝙ dictum est
de debere in libello cõprehen
di ꝛ exprimi id ꝙ petit vl' qta
pars eius verũ est in singula-
ribus actionib⁹ magistralib⁹
actionib⁹ secus est ꝙ nõ est ne
[illegible] singula exprimant vbi
tã libellus ꝙ sentẽtia sub icer
to formaẽ.puta ego talem ec-
clesiã cũ peruentus a quodã
episcopo vel peto talẽ heredi
tatẽ tal' viri.vt ex de rest.spo.
cũ ad sedẽ vbi dr:ꝙ quidã ho-
pitalarij petebãt quãdã eccle
siam cũ pertinẽtijs suis a quo
dã epo.ad idẽ ex de fide istru.
inter dilectos.vbi dr.ꝙ quidã
abbas petebat noie monaste-
rij sui quasdã villas a quodam
epo cũ honore ac districtu ad
iurisditionẽ prefati loci ꝛ ca-
stalanie cũ fructib⁹ iñ ꝑcept
saluo ratiõib⁹ iure addẽdi.vl'
minuendi ꝛ i hoc casu intelli-
gũt quidã ꝙ venire põt in cõ-
dẽnatione ꝙ nõ fuerat in pe-
titione si alique res nõ fuerit
expresse:vt insti.de accu.C.nõ
minus in petitione cõplexus
fuerit actor ꝙ ad eũ pertinet
vel vti cũ ca.x.aut rei deber[illegible]
tur:vt.s.dari oportere inten-
dẽt an cuz fundus totus esset
eius partẽ dimidiã esse suã pe
tierit sine periculo agit in re-
liquũ nihilomin⁹ iudex aduer
sariũ suũ i eod iudicio sibi ꝯdẽ
net ex cõstitutiõe diue memo-
rie zenonis.ad idẽ.ff.de peti.
here.l.iij.vbi dr.si petã here-
ditatẽ ꝛ videam apud te par-
tẽ hereditatis inesse sup qua
tota cõtrouersia erat:in cuius
me ꝛ te postea res alie deuiãt
ad te tu cõdemnaberis me in
has res:vt i ꝑdicta.l.videẽ in
nui:sed h' nõ placet dño phil-
lio in eius ibidẽ cõtinere.Itẽ
nemo sine actiõe expiẽ.vt.ff.
de nutu.quo cuz patre nondũ
est ꝙ quidam legistarum di-
cunt actiorem expresso nomi
ne in libello debere compre-
hendẽdi alij dicunt ꝙ non.sed
tm̃ in iudicio debet exprimi:
nos diximus ꝺm causã nõ in-
cedẽtes equitatez dñis ꝙ nec
in libello nec in ꝓcessu necesse
exprimere: ac rõne.vt ex de iu.
c.dilecti filij.vt dr ꝙ nõ debet
inquiri cuiusmodi actio inten
tatur ꝛ simpliciẽ ꝙ petiẽ ꝛ pu-
re factũ ipm ꝛ rei veritas:ꝺm
formã ꝛ statuta canoñ inuesti
gẽtur.verũ si ꝓponaẽ inepta

actio subscribit τ vel canones qui eptā proponit cadit a causa: vt ex̄ de iud. examinata vbi q̄dā miles agebat cōtra quosdā iudices sup̄ iure patronatus. τ dr̄ ꝙ actio quā quidā nobil' intētabat septa fuit iudicatamen nō tenere. vt ex̄ de rest spol'. cū ad sedē in fi. vbi dr̄. ꝙ me q̄ proposuit: interdictū vn̄ vi cū locū nō habuit ibi nō obtinebit: nō quol3 nō sit ꝑponēda actio ipersonali actione debet exprimi q: nota ꝙ cā petēdi rem in actione personali debet exprimi. aliter autē ad rei necessitatē nō peruenit̄: vt xx. q. viij. occidit finees. ꝙ nō est recipiendū ad opera: s3 ad tēpus et causam τ ad volūtatē personarū differētiā quencūq3 alia ipsis tēporib⁊ deciderint diligētissime inquiramus. aliter autē nō possumus peruenire ad veritatē. Et nota ꝙ quilibet libellice inepto confectus sit bene pōt accusator ip̄m emēdare τ alio modo cōcipere vsq3 ad lit. cōtest. sed nō vltra sint ibi sit hecclausula saluo iure agēdi vel minuēdi mutādi vel nō: τ ꝙ possit ꝓbat̄. ij. q. vlti. libellorū ifra est C. de edē. l. iij. vbi dr̄ actio edicta species future litis deuiat quā em̄ dare vl' quam mutare prout edicti perpetua mouet auctoritas vl' ius reddētis decernerit equitas: vel quo cum de nouo cōficit̄ libellus toti⁊ reus iductas delibertorias. si voluerit habere habebit. vt. iij. q. iij. offerat̄. j. est τ ea q̄ de nouo accidūt nouo indigēt auxilio: vt. ff. de icerto. ac de eta. §. ex cā τ nouis morbis noua cōueniūt remedia: vt ex̄ de iuramēto. c. ceterū. verūtn̄ propter correctionē iurisditiōi libelli nō debet quis habere lōgiores iducias: vt ex̄ de iudi. C. littere tue vbi ponitur quidam archipresbyter egit cōtra quosdam nobiles noīe ecclesie sue τ porrexerit nobile3 in q̄ ꝯtinebat̄ ꝙ dicti nobiles pensionē de possessionib⁊ debitā nō soluerūt tribus annis et vltra dicti nobiles petierūt ꝙ clararet illud verbū elapsis tribus annis vltra significat̄ ꝙ archipresbyter dixit ꝙ vij annis dicti nobiles cessauerūt in dicti possessiōis solutiōe ꝓpter illā ꝓ declarationem voluerūt nobiles longiores iducias hr̄e ad deliberād τ ꝙ eis fūit denegare appellauerunt dn̄s papa reputat illā affriuolā mādat iudicib⁊ q̄bus ea nō obstāte in negatione previa proceditur iusta prior cōtinētiā litterarū τ ita patet ꝙ ꝓpter corruptionē vel declarationem libelli nō debet quis habere longiores inducias.

¶ Libellus cui offerri debeat.

Libellus cui offerri debeat.

Cum quis vult agere i iudicio libellū exceptionis debet porrigere iudici ⁊ per iudicē vel ꝑ eius appetitorē offerēdus est reo: vt C. quomodo et quando iudex auten. que semel anteꝙ̄ actor libellū suum iudici porrigat cū ydoneo fideiussore caueat quousqꝫ ad finem iuris perseuerabit in causa ꝙ per se vel per procuratorem suum proficiet. ⁊ si apparuerit eum iniuste monuisse litē dabit reo x. annis partē litis in libello cōprehēse. si vo cōstiterit ꝑ ei⁹ sacramētū ꝙ fideiussorē dare non poterit remittat ei datio fideiussoris: sꝫ esse iuratoriam exponet captionē ⁊ in libello profiteri debet se factuꝝ hec oia h' verū est generalit ꝙ talis captio moueri debet nō cā moueat apud arbitros de cōsensu vtriusqꝫ ptis vel nisi captio remissa sit: ⁊ hec oia colligere poterit ex illa auctētica .C. de ipsis ⁊c. autem generaliter. c. de ipsis. vt. C. de auten. generaliter. vbi dicitur. generaliter iudex prouideat pulsato. libellum nō porrigi. exigi nisi prius actor ꝑ se vel per aliū tabularios i actis cōscribat: ⁊ fideiussorē sub periculo cōpetētis officij pstet quousqꝫ ad finē litis permaneat: ⁊ eaꝫ per se vel per procuratorē exerceat: ⁊ si coniunctus fuerit iniuste mouisse litē expensarū sumptuūqꝫ noie decimam partē quātitates in libello cōprehense pulsato restitui erit: aut si fideiussorē dare nō valeat sup eisdē iuratoriā exponat captionē pena iudici infligēda vel eius eminēte officiali si aliter versati fuerint. nec mota cā sit ex ꝯsensu vtriusqꝫ partis. ad idē. C. de asser. tol. l. vlt. §. omis vbi dr. omnes vo qui pro libertate periclitant si quidē possunt fideiussorem dare euꝫ exigi. §. Cū vo. Si vo datio sit ipossibilis. hec quoqꝫ manifeste ostendat iuratorie captioni stare santimus. hoc facto iudeus libellū percipit et dicat reo vt veniat et conuenerit: debet actor. Item captionē exponere i eū quē dixit obnoxiū. ⁊ negari executores ꝙ. i. duos mēses habet ꝯtestabitur: vel ei nō fuerit litis cōtestatus omnē dānū in duplū recipiet reo. ita tn̄ ꝙ cautio illa non excedat sūmā. xxv. aureorū: vt, ij. q. v. libellorū. §. de lit. ꝯte. auctētica cā libellū nō aliter dirigat actor nisi prius etiā inde ipm quē dicit obnoxium ⁊ in negocij executorem exponat actor iuratoriā cautionem se vel infra duos menses lit. contestaturum vel omne damnum ei qui cōuenitur cōtingens in duplū restituru cautione nō transcēdēte. xxv.

aureos vt in autẽtica de litig. ad excludendas col. vij. tñ potest dici ꝙ statim iudex recipere libellum ⁊ auctor similiter si velit pstet vtrãqꝫ cautionez. Nñ ꝙ reus libellũ recipiat ꝙ nõ est absonum dĩe sꝫ licet iura cautiões has pcipuas offerri tpibus cũ nostris ea pstari nõ vidimus et audiui dñm azonem dĩe ꝙ supradicte cautiones locũ nõ hñt ꝯsuetudine p ualente. ⁊ ñ ꝙ vbi fideiussor datur locuplex dari iubet nõ tamen ex facultatibus sꝫ couenieñdi facultate. Ad idẽ. ff. de re. signatiõib⁹ quis vos. §. locuplex est qui satis idone hẽt p magnitudinem negocij vel rei. ꝙ actor restituẽdã esse petit ad idẽ. ff. q satisdare cogun tur. l. iij. ff. in fideiussorem qui aliquẽ in iudicio sistẽdi cã pro misit nõ idẽ effecerit tãti quã ti est res erit cautioni dat pro curator ꝙ vtrã veritatẽ qui rẽ dextrã ꝯtineat an verã quãtitatem videam⁹ ⁊ melius est vt ad veraꝫ ꝗtitatem fideiussor teneatur nisi pro certa ꝗtitate fideiusserit. vt. ff. q sat. co. l. ij. Nisi. n. ex causa detẽt⁹ fuerit quia venire non potuit: tũc nõ tenet. vt. ff. e. l. qui iuramẽto pmisit in iudicio sisti. nõ verum pmutare si ex causa legibus cõcessa hic decreueris ad idem. ff. de i ius vocãt vt eat. l. j. ð. edicto cauet vt fideiussor i iudicio sistendi causa dat⁹ pro rei quantitate petite. detur. s. exceptis necessarijs personis vbi ei qualẽcũqꝫ accipi iubet pretor veluti pro parente vel pñno. ff. dei ius. vo. vt e. l. j. hic de satisdatiõe actoris sufficiat

¶ De satisdationibus ⁊ an reus satisdare debeat.

SEquit de satisdatione rei. Reus aũt cũ libellũ recipit satisdare debet quousqꝫ ad finẽ litis permanebit. insti. de satisdati. §. hodie. vbi dr. sed hodie aliter obseruat siue. n. qs matre actione cõuenitur siue in personam. s. suo nomine vel iam satisdationẽ pro litis prestet estimatione que est iudicatum solum reus dare compellitur [illegible] pro sua tantum persona cauebit. s. ꝙ in iudicio permanebit vsqꝫ ad terminum esse litis. vl' committitur sue promissioni cõi est iurando questione curatorij añ cautionẽ notant vl' nudã promissionẽ. s. sine iuramẽto vel vti cũ persona reruꝫ immobiliũ dictata est ⁊ hic est ꝙ dicit ꝙ qualitate persone sue dare compellitur. i. sꝫ ꝙ est diues vel pauper satisdationem pro qualitate persone sue dare compellitur: quandoqꝫ tñ sufficit simil'atoriã expõas cautionẽ vt si possideat immobilia. vt. ff. qui satisda. §. Sciendũ. vbi sciendum est posses-

sorem rerum immobilium reorum satisdare non compelli possessoris accipiendus est qui in agro vel ciuitate vel villa rem .i. emphireotica agrum possidet possessor intelligitur item qui vsu fructuz hz possessorem non esse. Ulpianus respondit quandoque sufficit per iuriscon. ypoteca rerum suarum vt in autentica de epis. et cle. Si quis vltra medium. vbi dicitur. Si quis autem pro pecuniaria causa contra aliquam memoratarum personarum actionem hnte aliquam et eps distulerit inter eos iudicare licentiam habeat actor iudicem ciuilem adire ita tamen quod si solam cautionem iureiurando cum ypoteca rerum suarum exponere et de ac. satisdationis diuersitate loquuntur autentica. canonica .s. vt re? pbitis sportulis data fideiussione .xx. dierum gaudeat iudicijs i qb? deliberet an cedat an otendat vel pectat alium sibi associari quod autenticam .iij. q. ij. offeratur. Si quis suo nomine conuenitur satisdare non debet iudicatum solui. insti. de satisda. §. Sed hodie. casus est supra verumtamen sicut dicit decretus filius hodie tenacissima hominum consuetudo lucrari non tenet qm iudices statim libellum recipiunt ab actore pdictorum satisdatio. ab eo exacta vel prestita sed ab vtroque .i. ab actore et reo recipiunt: vel pignora vel fideiussores. Sz pignora dare non pnt et hoc pp expensas que fiunt in causis et actis causarumque pp decimam litis partem quam iudices seculares vel consuetudinem diuersarum regionum accipere osueuerunt. vt ex de vita. et ho. cleri. cuz ab omni sed si iurauerit se reus fideiussorez dare non posse sufficit vt in satisfactione actoris dictum est et nota quod prelati ecclesiarum hmoi decimam vel aliam partez litis recipere non pnt. ex de. vj. et ho. cle. cum ab oi. vbi dr quod vigore iudiciorum debent iudices gratis litigantibus imptiri et quod noua les etiam in ipsis secularibus legibus reprobentur attamen expensas mediatas possunt et pro eis pignora accipere. debentur. n. ipis iudicibus expense sicut testibus. vt ex eadem dec. habet. vbi dns reprehendit quosdaz iudices dicens. Sane. n. ad apostolatum nostrum puenit quod cuz ex delegatione nostra causas iusceperitis ptractandas more secularium iudicum sup decima parte litis vl' aliarum pteruarum diuersarum osuetudine preter expensas incerti alium cum litigantib? receptis pignorib? salario coniunctis q postmodum vsque ad solutionem pecunie nolentib? ptib? oteditis retiere qr qd expensis dbet legit. iiij. q. iiij. re?. item in criminalib? vt ventur? qm

nemo cogitur ppriis stipēdiis militare vt ex. de symonia cuȝ sit romana vbi hoc dicit. ꝛ. xij. q. ij. caritatem ꝛ. x. q. ij. pcarie q: nemo ꝯpellit de ppo facere beneficiū accessor aūt iuste seculariū dȝ recipe ꝛ iuste ꝛ p eo pignora ptib⁹ accipe sicut dictum est supra i. §. d assesso. idē dico de iudice ecclīastico q bonis ecclie nō sustentat.

¶ Qui procuratores satisdari debeant.

Vidim⁹ de satisdatione pncipali cū psonaꝝ nūc agendū est q̄liter p curatores vel ecclie psone que noīe alteri⁹ agūt vl defendūt satisdare debent ꝛ pmo dicemus de satisdatiōe actoris pcuratoris ꝛ qd sit de mādato eius litteris vel testib⁹ cōstat cauere si dȝ rē ratā dn̄m hiturū. vt. ff. reȝ ratā hēri nisi satisdatiōi ratā dn̄m hituri a pcuratore exigat ꝛ hijs. C. noīe ei⁹ agit dn̄m ꝙ eū se fecisse pcuratorē in libello pncipe dato pfessus est pcuratori. n. pdest. exonerat enim ex satisdatiōe q: si iudicatū solū satisdatō cū pcuratore postulet necesse est vt iure manifesto patēt. C. de satisdatiōe. l. vnica. vbi d: nō ē incerti iuris cū qs apd actas s. apud iudicem fr ē pcurator agētis non ꝯpelli eū dn̄ȝ rem rectā habiturū satisdare i hāc em cām veluti presentis dn̄i p curatorē interuen ire itelligēduȝ est ita et si muta ēt postea voluntate pcuratorē cū eē noluerit tā in dn̄m ꝙ q̄si pcurator expert⁹ est ratū habere debebit. at si aduersarij cōficiūt expositionē. si istes exordio defensionis i recōnētiōe allegatio tps q̄ nō assentis i hac parte pcurator satisdationē sup lite expedienda pstare cogit q̄ pro pcedente vt q est ei data vlterius a iudice pcedere nō cōcedit nec pōt rei aut pcurator aut defensor suggestoꝝ testificatiōe fctō in ipo litis lumine iudicatū solui satisdationi in oībus cāis patrare cogitur ꝛ ex ratū dȝ eē q qd sit cū pcuratore aūꝙ reuocatio mādati veniat ad iudicem vel aduersariū defendere dicit de noua ex de pcur. mādato ꝛ pro de mandato domini dubitat: cogit cauere de vico. vt in. ff. de satisda. §. Si aūt p pcuratorem vel inferatur vel suscipit in actoris psona ꝙ si nec mandatis actis insinuatum est vt psens in iudicio domin⁹ lites pcuratoris sui psonā non cōfirmauerit rem ratā dominū habiturā satisda. procurator dare compellitur eadeȝ obseruandum vel si tutor vel procurator vel alie tales psōe q alienarum rerum gubernationeȝ receperunt litem per annum quibusdaȝ inferunt. Si pro aliqs cōuenit siqdem psens pcurator dare paratus sit potest

vel ipse presens in iudiciuz ve
nire ꝛ sui personaz procurato
ris sui fideiussos existat pro oī
bus iudicatuz solui satisdatio
ni clausula hec continet tres
clausulas iudicatū solui dolū
abesse et futurū fore.i.in iudi
cio sistet h᷑ ꝙ euictū fuerit i iu
re pferri vt de ypoteca reruz
suarum cōueniri ɔpellit᷑ siue i
iudicio promiserit siue extra
iudicium cauerit vt tā ipse ꝙ̄
heredes sui obligent᷑:alias ve
ro audirent nisi esset coniun
cta persona sicut dictumest su
pra .§. de procuratoribus.
vbi autem de mandato dubi-
taturdominus quidam esse in
potestate rei quis velit con-
cipere a procuratore actoris
.s.ꝙ pbet mandatum vel cau
sas de rato dn̄s āt adeo ōt ēt
in [illegible]rio pcuratoris an pro
bet mandatuz an satisdet qm̄
cū qs adiec sub satisdatiō e te
netur habet obtionē faciendi
ꝙ velit.vt.ff.de iure doctium
plerūqꝫ vt eꝫ de rescrip. Itez
cetera vbi dr ꝙ quando aliqui
duo de mādata fiunt ad exe-
quendū sub disiunctione suffi
cit adimpleri alterum q̇d.n.
putaret procuratorez satisda
re:se vltra mādatū pbaret:ꝛ
cū si nollet pbar̄ mādatū sꝫ sa
tisdare: tūc nō amittet᷑ qꝛ si-
ne mādato quilibet potest ali
um defendere.vt.ff.de satis-
datione.l.j.ꝛ.c.de procurato-
re exigendi.ff.de solutione.l.
solutio est:ꝛ est alia captio ꝙ̄
procurator actoris prestare te
netur quia debet cauer̄ d de-
fendendo si recōueniatur do-
minus coram eodem iudice:ꝛ
constet habere eum mandatū
vt.C.de satisdati.l.j.s.est ad id
ff.de procura.non solum sed si
in hanc captionez prestare no
lit patitur aliam penaz nisi ꝙ
actio ei denegatur:hoc est qd
non auditur.vt.ff.de procura
toribus.mutus.c.pena enim
defendentis hoc est vt ei dene
getur actio.ad idem.c.e.t.ac-
tiones et captionem istam de-
bere continere hoc.s.qd arbi-
trio boni viri defendet eum.
vt.ff.de procuratoribus.ſm
vnum.§.ait pretor cuius no-
mine quid sibi dari actionem
postulauerit id.n.arbitrio bo
ni viri defendet:et ei quo no-
mine agit ad ratum dicere eū
ad quam res pertinet boni vi
ri arbitratu satisdet:ꝛ tunc p
curator auctor id prestabit ca
ptionem iudicatuz solui sicut
procurator rei quātū ad cau-
sam in qua re conuenitur.no-
ta tamen ꝙ captiones istas
punire debet procurator an-
te lit.contest:ꝛ non postea cuz
interuenit ab initio.vt.ff.de
procuratori.Pō peius.§.ra
ti arbitrationis satisdatio an̄
lit.contest.non pellitur ad ca
ptionem.Si autem litis con-
testatio cum domino sit ꝛ post
ea detur pcurator si sili modo

cauebit vt. C. de consor. eius-
dem. l. iij. §. est ti. de procura-
toribꝰ. An procurator rei de-
beat satisdare. Nunc de sa-
tisdatione ꝓcuratorꝫ rei aga-
mus procurator rei satisdare
oꝫ iudicatuꝫ solui. vt. C. de sa
tisdatione premissa. l. vnica. ī
fine et si est tamen eū non ha-
bere mandatū debet admit-
ti prestita satisdatione p̄missa
vt. C. de procuratoribꝰ exigē-
di mandatum. §. ē. ti. de pro-
curatoribꝰ ad ideꝫ. ff. de satis-
datiōe. §. si ꝓ reus presto ex-
quacunqꝫ cā nō fiunt et aliud
defensionē subire velit. nulla
differētia inter actionē et rē
per id. Nā introducenda hic
facere potest ita tū vt satisda
re iudicatū solui prolitis pre-
stet estimatione. Nemo enim
secunduꝫ veteres leges sicut
iam dictum est aliene rei sine
satisdatione defensor ydone-
us ītellgit: ꝛ nota ꝙ ex clausu
la siue cautio iudicatum solui
tres clausulas in vnum colla-
tas. Hꝫ ō re iudicata soluēda
ō re defendēda de dolo. de do
lo malo non adhibendo. vt. ff.
iudicatum solui et nisi reꝰ pre
sens procuratorem suum con-
stituit ipsemet pro ꝓcuratore
suo satisdare debebit dn̄m rē
ratam habituruꝫ. Item non
tenet procurator rei satisda-
re ī ꝑsonali actione cū ēt ille
domino ratū non habente ca
ueat. s. dominꝰ soluere porro

vt dominꝰ reuocare posset vl'
tractare ꝙ actum est debebit
eius ꝓcurator omnē rem ra-
tam habiturū hoc est nisi ꝓcu
rator ꝯuenit reali actione di
recta vt ex ō iura ea. c. cū cau-
sam vbi ponit talis casus cau
sa vertebatur in episcopū va-
uannacen ꝛ conuentū fauē-
tiū super quadaꝫ villa ꝛ rebꝰ
aliis cōmissa fuit causa iudi.
dele. qui cuꝫ non ꝓcesserūt vt
dederunt in causa reuocauit
papa causam corā se presenti
bꝰ procuratoribꝰ partium cū
litteris de rato et cū diu esset
corā papa super excep. ꝛ rebꝰ
aliis disputatum procuratorē
petitioni archiepiscopꝰ fecit
papa exhiberi ꝛ partem alte-
ram. respōdere postea procu-
rator vterqꝫ de aliūnia iura-
uit similit pre iudicia[illegible]-
ne debet satisdare ꝓcurator
rem ratā dominium ad liber-
tatem vel familie herc. cum
de iudicio vel cōi diuidādo vl'
finium regū vel officio iudi-
cis implorato per in integrū
resti. qr res, or veridica adeo
minore in his enim causibus
qr reus reuocari posset ꝙ per
eius procuratorem actum est
dupliciter tanto exigitur a pro
curatore rei scilicet iudicatū
solui et dominum rem ratam
hociturum vt. ff. de procura-
toribus. nō solū autē in actio-
nibꝰ supple ordinariis inter-
dictis et stipulationibus de-

fendere dn̄m. dꝫ ꝓcurator ex quo dn̄s aut heros. absens respondere debebit ꝛ si respōderit ꝛ tacuerit tenebit qui alieno nomine agit quaqꝫ actiōe ratum habiturū eū ad ꝙ res ptinet cauere dꝫ sed interduꝫ lꝫ suo noīe expiatur cā ꝓcurator de rato cauere. Vn̄ Pomponi⁹. lxxxiij. Digestorūꝫ scribit. detulit et iurauit q̄ absenti dare oportere. aget. h iudicio duo noīe propter suuꝫ iusiurandū neqꝫ.n. h actio dn̄m ꝯpetere potuit sꝫ debebit procurator de raro cauere. Sed ꝛ si ꝓcuratori constitutum est ꝛ ex ea causa agat dubitanduꝫ non est quin locus sit de rato cautiōi. idemqꝫ pōpo. scribit. querit apud Julianū. vtrum dn̄m solum rem ratam habere de[illegible]tisdare adi ceteras ꝯditores ꝛ ait dn̄taxat de dn̄o cauēdū nec ist[illegible] ꝓbis adquē ea res pertinet conditores cōtineri. nā nec ipsi dn̄o h captio incumbit si de dote agat pr̄ cauere dꝫ filiā rem ratam habituatā ꝛ defendere cā debꝫ vt marcellus scribit. Si pr̄ noīe filij iniuriarum agat cum due sint actiones: vna pr̄i[illegible]alia filij cessat de rapto catio. Si status controuersiā cui faciat ꝓcuratore: siue ex seruitute in libertatem ꝓclamat aduersus eū q̄ ligat siue ipē ex libertate in seruitute ꝫ petat dꝫ cauere dn̄m rem ratā habiturū: ꝛ ita edicto scriptū est vt ex vtroqꝫ latere. quasi actor habeat ꝛ ē casus quis eiusdē actiōis nomine ꝛ de rato cauebit ꝛ iudicatum solui. vt puta postillata est cognitio de itegrū rest. cū minor. ij. i vēditiōe circa scriptis qui ꝓcurator existat alteri⁹. l. minoris aduersarij debet cauere h ꝓcurator dn̄ꝫ rē ratā habiturū ne forte dn̄s reuersus velit q̄cq̄ repeter̄. Itē iudicatum solui. vt si q̄d forte ꝓpter hāc restitutionē in itegrum p̄stari adolescēti debeat h p̄stet̄ ꝛ ita Pōpo. xl'. xxx. digestoꝫ. scibit idē ait ꝛ si suspect⁹ tutor postulet̄ defensorē ei⁹ ēt de rato cauere ne forte reuersus ille velit tractare q̄d actū ē. Sꝫ si nō facile ꝙ suspect⁹ p ꝓcuratorē accusabit̄ q̄m cā fame est vbi ꝯstat ei a tutore. Mādatū noiatū hr̄e aut si absente tutore quasi defēderetur p̄tor erat cognitur⁹. ad idē. ff. de ꝓcura. pōpo. §. Si ꝛ is q̄ q̄si defensor i rē actione ꝯuēit̄ pp solitā satisdationē iudicatū solui. ēt de rato dꝫ cauere. ꝙ.n. si i hoc iudicio rem meam ꝓnunciet̄ esse reuersus ille cui⁹ defensor extiteret velit fundū vēdicare nō oneratū nō debet̄ hr̄e ꝙ iudicatū ē. dei de si ver⁹ ꝓcurator extitisset ēt vel si ipē dn̄s cām suaꝫ egilset ꝛ vict⁹ eēt si a me vēdicaret exceptiōe rei iudicate submoueretur. ꝛ ita Juli. scribit.

primo libro digestoꝝ. nam cõ iudicat̃ rem meã eẽ. Similis iudicat̃ illius nõ esse. Ad idez ff. de ꝓcura. §. si defunctus. ꝙ qui actiõi diuidundo. iudiciũ datus est ad agẽdum ⁊ defendendum. Idez videbit̃ datus duplici cautela ab eo interponenda. tutore suspecto postulato defensor. Si voluerit rñdere rem ratã dñm habiturũ cauere cõpellendus est. vt. ff. rem ratã haberi iudicũ familiarie harciscũ. ꝺ cõi diuidũdo finiũ regũ. tale est. vt in eo singule ꝑsone dupliciter ius habeant ⁊ agentis ⁊ eius cũ quo agit̃. vt. ff. finiũ regun. ꝑ totũ ⁊. ff. de iudicijs in his tribus.

¶ Nũc aũt de effectib⁹ satisdatõis iudicatũ solũ videam⁹ equidem si ꝓcurator rei satisdederit iudicatuz solui ipẽ tñ tenet̃ ex ipsa stipulatiõe vnde dñs tenet̃ cũ dñs auctoritate i factũ iure iudicata cũ ꝓcuratore suo nã si ꝑ se defendisset cãm debuisset satisdare iudicatuz solui. vt insti. de satisdatiõe. §. sed hodie. š. est. de syndico autẽ vel actore vniuersitatis: querit̃ vtrũ satisdare debeant et dicimus qꝺ non siue agant siue defendant nisi de mandato dubitet̃ tunc. n. cauere tenet̃ de rato. vt. ff. ꝙ cuiusq̃ vniuer. š. est in ti. de syndico idẽ intelligo in tutorib⁹ pupilloꝝ ⁊ curatorib⁹ minoꝝ vt. ff. qui satisdare cogãtur. l. sciendũ. §. tutores pupilloꝝ: siue ipsi possideãt siue pupilli loco possessoris habent. Sz ẽt si vn⁹ ꝺ tutorib⁹ possessor fuerit idem dicenduz erit qꝺ ratiõe diffinit̃ culpe vel more iputãdũ nõ est. vt. ff. de vsuris. sciendũ. et de iudicijs nõ videtur frustrãde causa ac dilationis largare. ⁊c.

¶ De dilationibus.

Quoniam recepto libello et prestitũ satisdationib⁹ reus dilationẽ petere ꝯsueuit consequenter videndum est de dilationib⁹ q̃ ⁊ quot sint ⁊ qualr sint cõcedende. §. dilationũ seu iudiciaꝝ alie sunt citatorie alie restitutorie alie deliberato[illegible] alie ꝑparatorie alie appellatorie alie exequitorie. Citatorie sunt q̃ dant̃ citato ad iudiciũ hꝰ ẽ quanto interuallo dierũ si aũt quis ad iudiciũ vocãdus de quo plene dictũ est. ti. de captiõib⁹ ad iudiciũ. Restitutorie sunt que dãt̃ spoliato post resti. in itegrũ quib⁹ quiescit nec cogit̃ suis spoliatoribus respõdere sup ꝑncipali ⁊ sunt ad nũeruz. vj. mẽsium ad maius ꝓ vnius anni. vt. iij. q. .ij. deiectis episcopis post integram restitu. anniuersarie indicie. l. vj. mensium indulgẽde sunt deliberatorie sunt que dantur reo vel actori ci-

tato ad deliberādum: vtrum velit reddere vel cōtēdere vl' recuset iudicē vel aliū sibi petat associari: vt. iij. q. iij. offeratur actor. ex̄ de dilationibus. preterea et irregulariter. xx. dierū sunt: vt. iij. q. iij. in autētica canonica offeratur iudex. tñ ex officio suo poterit alias abbreuiare vel prolōgare sm ꝙ viderit expedire: vt de inferius preparatorie sunt: q̄ dantur per litis contest. ad testes querēdos et producendos et instrumēta preparāda et aduocatos inueniendos ⁊ a cōsilia amicoꝝ admittēda: et sunt in causa criminali ad minus. vj. mēsiū: ad maius ꝟo. viij. anni: vt. iij. q. iij. de iudicijs vbi d: de iudicijs epoꝝ sup q̄b⁹ cōsuluistis diuersas a patribus regulas inuenimus. quas. n. ad repellendū multorum inimicorū machinamēta: et suas preparandas. Qd socius et testes cōfirmādos ⁊ consilia episcoporum et amicorum querēda annū vel. vj. mēses mandauerunt concedi quidam annū in quo plurimi cōcedant ⁊ minus ꝟo quā. vj. mēses non reperi que etiam si laicus indulta sunt. quāto magis ⁊ dei sacerdotibus. in ciuili ꝟo causa si sunt ex vna prouincia: i qua causa tractatur ⁊ testes ⁊ instrumēta petuntur: dabitur reo dilatio trium mensium. Si ꝟo ex cōtinētibus prouincijs sex menses indulgētur. In trāsmarinis ꝟo nouem menses. vt. C. de dilationibus. l. j. ⁊. iij. q. iij. spacium dilationū hac rōne modēdus: vt si ex ea ꝓuincia vbi lis agitur: vel persona vel instrumēta poscūtur: non amplius ꝙ tres mēses indulgeantur. Si ꝟo ex continentibus prouincijs. vij. mēses custodiri iustitia est in trāsmarina ante dilatione. ix. menses cōseruari oportet. Judicātes aūt hac occasione non sibi cōsensum intelligant dande dilationis arbitrium: sed eandē dilationem. Si rerum ingentissima. ratio flagitauerit ⁊ necessarias desideraret instructionis exegerit nō facile amplius ꝙ semel nec illa protrahēdi arte. Sciāt esse tribuenda: et licet super eodem articulo secus est. Si super diuersis. vt ex̄ de testibus fraternitatis ⁊. c. In causa et dicit dominꝰ ꝙ iste dilationes dātur actori et reo accusatori et accusato. In pecuniarijs autē causis tantum semel ⁊ pro singulis causis et īpedimētis singulis: vt. ff. de ferijs ⁊ dilatio. l. vlt. vbi dicitur. in pecuniarijs autem causis omnibus dilatio ꝓ singulis causis postꝙ semel tribui ñ poterit i capitalibꝰ aūt reo tres dilatiōes accusatori duc dari possunt. Sz vtriusq; cā cognita ⁊ h° fiat sine grādi cāe cognitiōe. Itā co

ipo q petuntur gr̃a testiũ ⁊ in
strumentoꝝ. videt q iuste pe
tant et dãde sunt nisi euidēs
calũnia appareat. ⁊ item scd̃e
dilationes dande sunt si ꝓba
uerit se impedimentũ aliqua
iusta de causa quo min⁹ ꝓdu
ceret suos testes vel instrumē
ta. vt. ff. de edēdo. l. si quis. §.
petit. ⁊ vltra. c. velutiq;. ff. de
ferijs orone. q̃ diui Marci nõ
amplius q̃ semel esse dandã
instrumētoꝝ dilationē expres
sum est sed vtilitatis litigan
tiuz gr̃a cã cognita: ⁊ iterũ tã
ex eadem q̃ ex alia ꝓuincia di
latio sine moderamie locoꝝ i
partiri solet: maxime si aliqui
inopinatuz emergat in crimi
nalibus due dande sunt dila
tiones accusatoruz ⁊ tres reo
nõ exq̃sita ꝓbatione impedi
menti. vt. ff. de ferijs. l. vlt. su
pra est primo. sed si plures pe
tant nõ dabunt absq; cãe co
gnitione. Quarta nõ dabitur
nisi iuret q testificata nõ didi
cit. vt ex̃ d testib⁹. i causis vbi
d: q in ciuilibus causis vel
ecclesiasticis nõ dat quarta ꝓ
ductio nisi adhibita solēnita
te q̃ in legib⁹ est exp̃ssa quã so
lēnitatem habetis in autē. de
testibus. col. vij. q: ꝟo multi li
tigatores sepe testes ꝓducũt
⁊ tertio hoc agētes mox vt cõ
cluserint et accepta fuerint ꝯ
se testimonia. exceptione ipro
bata. s. ꝯ testes tētantes inter
appellationibus nõ ius ipor
tuni eē. i. concessuz esse sibi vel
le quantum producere testes.
Sancimus vt h̃ nostros iudi
ces maxime ꝯsiderat. vt si ter
tio iam producti sunt testes ⁊
ab eo qui testes ꝓducit cõclu
dēte. i. ꝓductioni testiũ renũ
ciãte et edictũ accipiēte iterũ
petant pestes h̃ oio nõ adesse.
vt pote suspitiõe hita. ne forte
relictis q̃d prioribus ⁊ duduz
manifestis attestatiõib⁹. s. ꝓp
eoꝝ testimonia factis nõ ꝓdu
ctionē: sed de p̄cedētibus aut
testificatis supplementuz aut
nõ addimētũ aut depositioni
bus eoꝝ emendationē deside
ret. Si ꝟo deducens q̃d testes
edictionē nondũ acceperit ne
q; perlegerit attestatiões ne
q; ipse neq; aliq̃s aduoca[illegible]
eius. lz aduersarius ei⁹ sol⁹ ac
cepit disputationē nec tñ eaz
dederit ei q̃ tertio dudum fe
cit testiũ ꝓductionē neq; ꝑ di
sputationē eductus est is q̃ eo
ꝓduxerit ⁊ q̃ testimonijs desi
nit h̃ addici tunc dãdam ēt ꝓ
ductionē quartã testium ei. q̃
h̃ petierit primitus sacramen
to dato ab eo q non subtraxit
neq; perscrutatus est attesta
tiones: neq; ipse neq; aliq̃s ad
uocatoꝝ ei⁹ aut oio ꝑ eo agēs
neq; ꝑ aliquē dolũ vel machi
nationē vel arcem quartaz ꝓ
ductionez petit testium fieri.
Sed propter hoc q non prius

valuit vti denūciat is vel desi
deratis testimonijs ⁊ si h̄ fctm̄
fuerit neq̄ iussiōe pro talib⁹
imperialibus egere sicut pri-
dem erat sed ex hac lege suffi-
ciant eis que premissa sunt: et
vsq̄ ad quartam testium pro-
ductionem licētiā esse testimo
nijs vti: nō tn̄ p longum inter
uallū vt ex h⁰ nō ptrahāt lites
sed oportere eis oīo velocita
tem imponere. id ē s3 q iudex
estimauerit hoc fieri illō tn̄ i-
dubium ē. q etiā semel produ
cens testes aut bis ⁊ testifica-
tiones tractauerit aut aduer
sario h̄ faciēte ipe disputatio
nem acceperit ⁊ ob h⁰ didisce-
rit testificatā non habebit li-
centiā illā alterius oīo vti pro
ductione testiū: neq̄ si diuina
iussio h̄ pceperit ad idē ex ō te
sti. c. vltra tertiā productionē
nō debent testes in causa p-
duci nisi pstito ab eo qui h̄ po-
stulat iuramēto q neq̄ per se
neq̄ per alium testificata sub
traxerit vel fuerit pcūctatus
neq̄ per dolū nec artē aliquē
exposcat. sed q: q desiderat de
nouo pducere pri⁹ habere ne
quiuit. Quarta productio vel
dilatio nullo modo dabitur ⁊
verum est si quos testes pro-
duxerit probatis impedimē-
tis. ¶ Quinta dilatio dabi-
tur ⁊ ē sentesima si necesse fue
rit. Alij vero dicunt q in omni
bus causis tam pecuniarijs q̄
spiritualibus ⁊ in criminali-
bus p singulis causis tres di-
lationes dande sunt ad testes
producendos ⁊ quarta cu3 so
lemnitate illa. s. q iuret et te-
stificata non didisceret ⁊ q q̄r
tam productionem maliciose
nō petit vt in autē. de testib⁹
Quia vero multi. supra est ex-
tra de testibus in causis. et ex
e. t. Significauerūt. vbi facit
mentionē de solēnitate legali
qm̄ heres. In illo. §. Or: po
multi et ītelligendo legē illā.
ff. de ferijs. l. vlt. ⁊. l. questionē
per quam azo fouet suam in-
tentione3 quā promisit de di-
latiōibus que indulgentur a
iudice. vbi dicitur q in causis
pecuniarijs non nisi vna dila-
tio datur. supra est proprie de
cretalis ⁊ autentica intelligo
de hijs que conceduntur a iu-
re. §. Appellatoriaru3 dilatio-
nu3 alie sunt statute ad appel
landum. alie ad appellationē
prosequendam a tempore la-
te sententie tam interlocuto-
rie q̄ diffinitiue. x. dies tm̄ cō
ceduntur ad appellādū. vt. ij.
q. vij. anteriorum. vbi dicitur
q olim infra biduum vel tri-
duum tantummodo erat lici-
tum appellare siue litiget per
se siue per procuratorē seu de-
fensorem causa ventiletur seu
per procuratorem et tutorem
⁊ hoc tempus erit numerādū
a tempore recitationis sniē tā
interlocutorie q̄ diffinitiue
vt ibidem dicitur ad idem ex-

tra de testi. significauerūt. et ex̄ de sentē. ⁊ re. iud. Qͣ ad cō sultationem. vbi dicitur ꝙ q̇d nō prouocat in terra decē. si appellandi sibi aditum denegat ⁊ transit res in auctoritatē rei iudicate. Nota ꝙ si canones pn̄t distincte appellari ⁊ an̄ sententiam ⁊ post ⁊ in ꝓlatione sn̄ie. vt. ij. q. vj. nō ita b dr̄ ꝙ sacri canones ante ⁊ post litis cōtest. cū ꝓlatione sn̄ie ⁊ post sententiam singulis appellandi tribuūt facultatez. sed nota ꝙ ſm noua iura aliter est q̄ corrigūt vetera. q: nō pōt appellari an̄ sn̄iam nisi iusta causa assignata puta ꝙ iniuste grauat̄ vt ex̄ de appel. vt debitus honor deferat̄ i iudicibus ⁊ litigatoribus consulatur super laboribus et expensis statuimus vt si quis coram idoneo iudice conuenerit. aduersarium suum ille ante sententiam ad superiorem iudicem nō prouocet. absq; ratio nabili causa sed coram illo iusticiam suam prosequatur nō obstante si dicat ꝙ ad supiorē nuncium destinauerit ⁊ litteras impetrauerit priusq̄ⁿ delegato fuerūt assignate. cū aūt ex ratiōabili cā putauerit appellandum coram eodez iudice causa probabili assignata. appellationis que videlicet si foret probata legitima reputari deberet superior de appellatiōe cognoscat ⁊ si minꝰ rōnabiliter euz appellasse constiterit illum ad inferiorē remittat et in expēsis alteri parti condemnet alioquin primus procedet saluis constitutionibus de maioribꝰ causis ad sedem apostolicam referendis. ⁊ nota ꝙ ad prosequēdam appellationem vnus annus regulam indulgetur ⁊ ex iusta causa bienniuz. vt extra de appellatione cum sit romana vbi dicitur ꝙ si frustratorie dilatiōis causa vel etiā necessario. i. cum probabilis causa sit ante sententiam vel post ea fuerit appellatuz hmōi appellationi annus indulgetur aut si necessaria aut euidens apparuerit necessarias bienniū nisi forte iudici aliquo appellatum est ſm locorum ⁊ ꝓuinciarum distantiam [illegible]alitatem temporis recisius tempus fuerit moderatꝰ ita ꝙ si is q̇ appellauerit causā appellationis non fuerit prosecutꝰ tenebit sententia. vt extra de appellatione oblate supra est ⁊ hoc verū est generaliter quātuncunq; generaliter appellaretur ante sententiam vel post nisi iudex recisius tēpore fuerit moderatus assignādo terminum ad appellationem prosequendam vt iam superius dictuz est in capitulo cū sit ro. ⁊ ille terminus vicem obtinet peremptoriuz. vt extra de appellationi. sepe ꝯtingit vbi

dr ꝙ appellatio si a iudice re-
cepta fuerit vt a pte approba
ta post terminū appellatiōis
ꝓfixū edicti pemptorij vires
obtinet ita videlʒ vt ex tūc in
absentem ꝓuide ꝓcedatur ac
si tunc peremptorie vocat⁹ ad
iudicium extitisset ꝙ si forte i
terposita prouocatio malitio
se recepta non fuerit constite
rit legitime ꝓuocatū nihilo-
minus appellationū vigorem
volum⁹ obtinere. Saluius cō
stitutionibus a procuratorib⁹
post sententiam promulgatis
quibus appellationes prose-
qui non creātibus post termi-
num appellationi prosequen-
de profixit rata maneat sentē
tia que fuerat appellatiōe su-
spensa. Quicqd autē cōtra ci
tatuʒ pemptorie posset absen
te citato ꝓponi aduersus ap-
p[illegible]tem hmōi valeat alle-
gatio. Item nota ꝙ post bien
nium potest appellans prose-
qui suam appellationem nec
facit sibi preiudiciuʒ si ex cau-
sa eam omiserit vt ex̄ de appel
latione. Ex rōne vbi dr. vex si
appell. Ex ratione vbi dr. vex
si appellationē postꝙ bienni-
um fuerit elapsuʒ factū a snīa
fuerat ꝯtra nos ꝓlata de ꝯtro
uersia quā habuistis in eccle-
sia tali ꝓsequenti non estis de
mō ꝓsecutioni ipsius appella-
tiōis ꝑ ipotētiā nos cōstiterit
amauisse nolum⁹ ꝙ iustitie no
stre debeat aliquatenus p̄iu-
dicare. Exemptorie sc iudica-
torie sunt q̄ dant ꝑ snīam con
dēnato añ ꝙ snīa mādet exe-
cutioni ⁊ he ipersonali actiōe
sūt quatuor mēsiū. ⁊ ex̄ de sen.
⁊ re. iud. ꝙ ad ꝯsultationē vbi
dr ꝙ lʒ regulariter quadrime
stre tp̄s est statutū ad soluēdū
iudicatū cū a sedēte in medio
p̄nt ꝓrogari. vt ex̄ de off. iud.
deleg. Querēti. supra est i rea
li actione. Si actū est mādari
dʒ snīa executioni stati elapso
decendio si presens sit res de
qua actū ē. Sʒ si nō est p̄sens p̄
stita cautione de estimatione
ipsi⁹ rei infra tp̄s a iudice sta-
tuendū mādabit executiōi. vt
inst. de off. iud. §. Si in rē actū
sit. siue cōtra petitorē iudica-
uerint absoluere debet posses
sorem siue ꝯ possessor ē iube-
re debet vt rē ipam restituat.
cū fructibus. sed si i p̄senti se
neget possessor restituē posset
⁊ sine frustratiōe videbit tem
pus restituendi cā petere in-
dulgendū est ei vt cāʒ de litis
estimatione caueat cū fideius
sore finitur tp̄s ꝙ ei datū eēt.
nisi restituissʒ cū aūt crialr agi
tur stati mādari dʒ snīa execu
tioni elapso decēdio. vt. ij. q. j.
Sic siñ iudicio nolum⁹ queꝙ
cōdēnari ita ꝙ iuste diffinita
sūt nulla patimur excusatiōe
differri. ⁊ nota ꝙ illud hʒ istā-
tiā i qbusdā casib⁹ notat J. xj.
q. iij. Cū apd qrū vn⁹ est. c. de
penis si iudicari i aliquo seue

rius cõtra nostram cõstitutio= nem pro cause intuitu iusseri mus:nolumus statim eos aut subire penam aut accipere sententiam:sed per dies xxx. super statu eorum sors et for= tuna suspensa si reos sane ac= cipiat incidat et custodiat et obseruet ⁊ exeũtib⁹ solertib⁹ iugulantur:et obseruet.nã re gulariter si differẽtie pena vt .C.de pe.cũ reis vbi dr.cũ reis manifesta probatiõe cõuictis spacium ante sentẽtiam tẽpo ris datur facultas supplican= di vel quibusdã malignis ar= tibus tam presidis ꝙ officio= rũ penas euitandi criminosis patet cũ in homi.crimine etiã aliјs detectis clamoribus vel ĩ causis vltio differẽda nõ fue rit ergo de cetero iuxta crimi nis qualitatem legem opor= tet termini:et in scelerosos ⁊ noxios proferri sentẽtiam iu ris.est ante alius casus quan= do differtur.s.in muliere pre= gnãte:donec pariat:vt.ff.de pe ni.l.mulieribus pregnantis cõsummãda dãnare pena dif= fertur.quoad pariat ego qui dẽ.i.ne tormentis subјciatur et ne questio de ea habeatur: scio obseruari ꝙ diu p̃gnãs ẽ. Itẽ ĩ seruo donec speculator dño rationem redderit:vt.C. de bonis p̃scrip.l.j.§.ipsi⁹ q̃ꝗ vbi dr.ipsius q̃ꝗ ptãs ei dat. ꝙ rationes responsiones per eum administrasse reddãtur: et administrãtur:vt.C.de bo= nis prescrip.seruoꝝ vbi dici= tur.l.deportati qui nec earuꝫ rerũ quas post penã irrogatã habuerĩt heredes habere pos sunt.Iteꝫ quãdo dñs relegat vel p̃ses iudicat aliquẽ relegã dũ debet expectare:donec im perator ei insulã assignauerit qd preces facere nõ posset:ni si insula esset ĩ iurisditione ip= sius:vt.ff.de interdictis ⁊ re= lega.relegatorũ duo sunt ge= nera circa finẽ:et no.ꝙ oẽs di lationes exceptis appellato= rјs ⁊ iudicatorјs arbitrarie sunt ⁊ iudicis arbitrio mode= rant̃:vt ex̃ de appella.cum sic secunda supra est.Ad idem ex̃ de sen.⁊ re.iud.ordi.ad cõsul= tationẽ vbi dicit̃.ꝙ a sedente in medio nõnunꝗ potest acta ri terminus ⁊ etiã prorogari: Ad idem.ij.q.ij.Si episcopus et.v.q.iij.Si egrotãs.vbi dr. indulgẽtur oẽs iducie siue di lationes a iudice sedẽte tribu nali causa cognita vtraꝗ par te presente.s.est.Ad idem.c. dilatione a iudice.Iteꝫ no.ꝙ data dilatiõe iterim debet of ficium iudicis conquiescere. vt.C.de dilatiõib⁹.vbi tamen dicit̃.siue enim pars:siue in= tegra dilatio data fuerit eoꝰ q̃ iudicis officiũ conquiescat donec p̃teriti tẽporis effulse= rint terricula.ad idẽ ex̃ de ap pellatione significãte aurel. epo vbi dr ꝙ iudex nõ põt pre

uenire diez assignatā partib⁹ statuendo aliquē nisi de consensu partiū hoc faciat: ferie .n. siue repētine siue solēnes sint dilationū partibus nō excipiant: sz vltra his quoqz cō numerentur. ¶ Diximus de dilationib⁹ que dātur ab homine. nūc videamus de his q̄ dātur a iure. s. de ferijs. videamus ꝑ quot sunt genera feriarū. Qualiter distinguūt qd in eis agi possit. Feriarum alie sunt solemnes. alie repētine. alie restitute siue publice. Solēnes ferie sunt oēs dies dominici: ꝛ solēnium festiuitatū que numerātur de cōditi. c. j. vbi dicitur. ꝙ pronunciandū est: vt sciāt tēpore feriādi post annū oēm diem dñicū ad vesperas in vesperū: ne a iudaismo capiantur feriando. s. sabbatum. feriandi vero per annum isti sunt dies natalis domini sancti stephani sancti iohānis euāgeliste. innocē. sancti siluestri. octaue dñi. Epiphanie purificatio sancte marie. Sanctarū pascate ebdomada. Rogationes triū dierū Ascensio dñi. Sancti dies pētecostes. Sācti iohānis baptiste. xij. apostolorū ꝛ maxime petri ꝛ pauli q mūdū sua predicatione illuminauerūt sancti laurentij assumptio sancte marie. Natiuitas sancte marie dedicatio sācti michaelis archāgeli. Sancti nicolai dedicatio cuius oratorij et oīm sanctorū ꝛ sancti martini ille festiuitates quas singuli episcopi in suis episcopatib⁹ seruauerūt cū populo collaudātque nūcꝙ tamē cōmorātibus indicēde sunt: nō tn̄ oibus generaliter. relique ꝟo festiuitates nō cogēde ad feriandum nec ꝓhibēde. Indictū ꝟo geminatū qn̄ fuerit denūciatuz ab oib⁹ obseruat̄ ꝛ ceteri qdē dies aliqui p̄cedūt ꝛ subsequūtur quasdaz festiuitates sunt obseruādi: vt feriati. s. a. xxv. diebus ante natiuitatē domini vsqꝫ ad octauas epiphanie et a q̄dragesima vsqꝫ ad octauas pasce ꝛ. vij. dies ante natiuitatē iohānis baptiste: vt. xv q. iiij. placita. vbi dꝛ placet secularia dñicis diebus vł alijs precipuis festiuis siue in his diebus in quibus legitima ieiunia celebrant̄: vel canonicā institutionē minime fieri decernimus. insup autez sancta synodus decreuit: vt nulla iudiciaria potestas licētiam habeat sua auctoritate christianos ad placitū bannire vł citare i supradictis. s. vij. dieb⁹ ante natiuitatem dñi vsqꝫ ad octauas epiphanie et a q̄dragesima vsqꝫ ad octa. pasce et vij. diebus ante natiuitatē iohannis baptiste: quatenus ad eundi ecclesiā oratiōibusqꝫ vacādi liberius habeat̄ facultas vt. C. de ferijs. l. vlt. Uerūtn̄ lz

p̄dicta iura oēs p̄dictos dies senseant esse solēnes tn̄ ꝙ dictū est de obseruatiōe quadragesime. ⁊ de. vij. diebus an̄ natiuitatē iohānis baptiste credo non tenere per cōtrariā cōsuetudinē romane ecclesie: et aliarū prouinciaꝝ: ceteris autē dieb⁹ in suo robore duraturis. repētine ferie sunt quas principes iudicis ꝑpter publicā gratulationē ob diē natalis īperatoris vel eius filij. vel propter gaudiū victorie de inimicis habite q̄ a nullo iudice indici possuut nisi a principe: vt. C. de ferijs a nullo iudice p̄sumidoꝫ: aut auctoritate sua ferias aliq̄s ꝯdat nisi in feriales ferias nouari oportet: ꝙ̄ administrator edixerit: ac p h̄ si nominis eximit̃ fructu carebūt. ¶ Rustice sunt q̄ dant̃ ꝑpter publicā vtilitatē videlꝫ p messibus ⁊ vindemijs colligēdis: et sunt duorū mensium: vt. C. de ferijs oēs dies iubemus esse iuridicos illos tn̄ manere feriarū dies fas erit: quos ieiunis mēsibus ad requiē laboris indulgētior ānus accepit estiuis quoqꝫ feruorib⁹. decrepēdis ⁊ he ferie statuūt̃ ꝫm cōsuetudinē cuiuscūqꝫ loci ⁊ ꝫm varios locos terrarū: vt. ff. de ferijs p̄sides: vbi d̄r p̄sides ꝑuiciarū ex vni⁹ cuiusqꝫ loci cōsuetudie solēt mēsis vidchar
miarūqꝫ cā tpe statuere. l. statutū seruare. Et no. ꝙ ipe ferie seu publice seu rustice nō solū ad rusticos spectaret: [illegible] alios. vt. ff. de ferijs. l. j. vbi d̄r. ne q̄s mēsiū; vidimiarū q̄r tēpus cogat aduersariū suū ad iudicē venire orone diui marci exprimit̃: eo ꝙ occupati circa rem rusticā in forū nō sunt appellādi venire: q̄m licꝫ proprijs manib⁹ fructus nō colligant: oportet tn̄ eos intēdere ad fructus colligēdos per se vel per alios ꝓcuratores suos syndicos vel actores. In omnib⁹ aūt p̄dictis ferijs ea q̄ ad cōuiciosam iuriditionē peruenīēt tractari nō debent: puta nō ad cām vocandi: nec cause tractāde sunt: nec sentētie ferēde: vt. xv. q. iiij. c. j. vbi d̄r nullus episcoporū ad presbyterorū aut clericorū die dn̄ico propositꝫ cuiusqꝫ cause audeat vētilare nisi h̄ tm̄: vt deo statuta solēnia peragat: ceteris ꝟo dieb⁹ cōuenientibus clericis vel ꝑsonis illa q̄ iusta sunt habeāt licētiā iudicādi excepto criminali. Ad idē. c. cā ⁊. c. q. nullus ep̄s vel iterposit⁹ diei dn̄ico causas iudicari p̄sumat vt ex̄ de ferijs oēs: ⁊ nota ꝙ si lata fuerit sn̄ia feriatis dieb⁹ nō tenet nisi lata sit cū ꝯsensu ptiū: vt. ff. de ferijs. si feriatis dieb⁹ fuit iudicatū lege causa tn̄ est ne his dieb⁹ iudicatū sit nisi ex volūtate ptiū. ⁊ ꝙ aliter aduersus ea iudicatū erit: ne q̄s iudicat̃ facere: nisi soluere

debeat neue q̄s ad quez de ea re ius adier: erit iudicatũ facere cogat. Istud corrigitur ho die decre. nouā q̄ dicit ꝙ sñia lata vel pcessus habit⁹ die feriato solẽni nõ valẽt: lꝫ ptes cõsentiãt: nisi i causis: vt ex̄ de ferijs. cõquest. vbi dr. cõquest⁹ est nobis ꝛ. j. ꝙuis nõ prorogari: ſꝫ expediri debeãt q̄stiones: debet tñ iudicialis crepitus diebus cõquiescere feriatis q̄ ob reuerentiã dei noscuntur esse statuti. Natalis scilicet domini sancti stephani iohãnis euangeliste innocentum sancti siluestri circuncisionis epiphanie. vij. diebus dominice passionis resurrectionis. est . vij. sequentibus ascensionis pentecostes cum duobus qui sequuntur. Natiuitas beati iohannis baptiste festiuitatum omnium sanctorum virginis gloriose. xij. apostolorũ et precipue petri et pauli beati laurentij dedicationis sancti michaelis solẽnitatis omnium sanctorum a diebus dominicis: ceterisqꝫ solemnitatib⁹ quas singuli episcopi clero et populo in suis diocesib⁹ duxerint solemni venerãdas quibus vtiqꝫ solemnibus ferijs necessitas vel pietas suadeat: vsqꝫ adeo conuenit ab hmõi abstinere: vt consentientibus in partibus: nec processus habitus tenebit nisi sentẽtia ꝙ contingerit diebus haberi promulgari licet diebus senatis qui gratia vindemiarũ vl' messium ob necessitates hoĩm indulgent: procedi valeãt si de ptiũ pcesserit volũtate ꝙ dictum est. s. est causas nõ tractari feriatis dieb⁹ verũ est gñaliter: ſꝫ excipiunt q̄dã cause. q̄ feriatis dieb⁹ pñt tractari: videlꝫ cã q̄ ptinet ad agriculturã ꝛ collectionẽ vindemiarũ ꝛ messiũ: vt. ff. de ferijs. l. j. excipiunt certe cause: ex q̄bus nos cogi poterimus et per idẽ tp̄s cũ messes vindemie q̄ sunt ad ptorẽz venire si res sit tp̄e pitura: hoc est si dilatõe actio sit pemptura sane quotiẽs res vrget cogendi sumus ad pretorem venire. Ad idem. C. eo. t. ꝙuis. §. Rustice. Itẽ ea que pertinent ad pacem: et ad concordiam facien dam: vt pacta et trãsactiones vt. C. de ferijs. l. inter. vt ex̄ de ferijs omẽs vbi dicitur. ꝙ nec meritum nec placitũ fiat. vbi videtur aliquis ad mortẽ vel ad penam: nec sacramenta vi dentur: nisi pro pace facienda. Itẽ ea que sunt tẽpore peritura vel morte: vel etiã quatenus procedat in causa: vt fiat lit. contest. vel actio perpetuetur: que tempore erat peritura. vel vt fiat id ꝙ commode differri non potest. vt. ff. de ferijs. l. j. §. vlt. et. l. solet. q̄ ex̄. vt lit. cõt. §. qm̄ frequẽter. ibi em̄ pcipit ea facere q̄ dilatõez

non capiūt et comede differri nō pn̄t. Itē cause latronū et precipue ysantoꝝ om̄i die experiri possunt. vt. C. de fer. l. penul. vbi dr. Prouinciarum iudices moueant. vt i questionib⁹ latronū ⁊ maxime ysantoꝝ nullū tp̄s quadragesimale neq₃ venerabilē diē pascalem estimēt excipiendam. nec diffiniat p dictū celeratoꝝ cōsilioꝝ q̄ per latronū tormēta querēda est cum facile in hoc summi muni speretur venia per qd multoꝝ salus ⁊ i cōmunitas procurat. Item pulice ⁊ fiscales cause inferijs rustici tractari pn̄t vt. C. de ferijs oēs dies in. fi. vbi dr. in. xv. an̄ pascalib⁹ dieb⁹ ɔplexio ⁊ annuales fuctiōes ⁊ oim̄ priuatorūq₃ debitoꝝ differat ⁊ actio. Item liberalia iudicia ⁊ ea q̄ pertinēt ad pietatē vel libertatē oib⁹ dieb⁹ tractari pn̄t. Sicut pbat p multa exempla vt. ff. d ferijs. l. j. ⁊ ex de ferijs cōquest⁹ vbi fit mētio de istis causib⁹. Itē qlib₃ tp̄e appellari pōt vt sup qualibet cā. vt ff. eo. l. j. vt bn̄dicet inferius. ti. de appellationib⁹ illa p̄o q̄ ad volūtariā pertinēt iurisdictionē sicut manumissio ⁊ mācipatio quolib₃ tp̄e pn̄t exerceri. vt. C. e. t. actus oēs publici ⁊ priuati dieb⁹. xv. pascalibus conquiescant in his tn̄ ex mancipandi. cūcti licētiā habeāt et sup his acta non pro- hibeantur quia dati[illegible] nibus ⁊ facta de libeili actione sepe reus vult reconuenire actorē ⁊ sic fuerit hic vn̄ petitio mutue petitiones idcirco a recōuētionib⁹ videam⁹ videl₃ apd quē iudicē fieri recōuentio ⁊ de quib⁹ rebus fieri d₃ qn̄ facienda est et qualiter que sit pena actoris volentis rn̄der sub recōuētōe fieri pōt apd rei recōuētiōe₃ iudicē tā ordinariu₃ q̄ del. vt. iij. q. viij. cui⁹ in agēdo supra est de officio deleg. Ad idem ex de munitius petitiōibus. c. ex lrīs. s₃ apud arbitrū nō habet locu₃ recōuētio q₂ arbiter iudicare non pōt nisi de his de quibus fuit ab initio in. c. cōpromissu₃. vt. ff. de arbitris. §. de his vbi dr. de his rebus ⁊ cōtrouersijs iudicare pōt. Arbiter quia ab initio fuissent inter partes qui cōpromiserūt non de his que postea supuenerūt de oibus autē causis pōt fieri recōuētio exceptis criminalib⁹ in quib⁹ nō habet locum reconuentio. vt. iij. q. vj. c. j. ij. ⁊ iij. vbi dr. Negāda est accusatis licētia criminādi priusq̄ se crimine quo p̄munt exuerint q₂ non est credendum contra alios eoꝝ confessionē. qui criminib⁹ implicant qui se prius probauerit innocentes. Ite₃ negāda est accusatis nisi suas suorumq₃ iniurias prosequātur licentia. n. minādi impari

vel minori crimine nisi prius se crimie quo premunt exuerint ita tñ ꝙ ipsi insceptionem cõtra eos etiã pẽdẽte accusatiõe deponere possunt in.c.iij. dicit si est credendũ.ꝛc. Item exceptis preiudicialib⁹ acquisitiõib⁹ quelibꝫ a reo vicissimi ꝓpẽsat cõpetitiõe tñ actoris tractari non pñt. vt.iij. q.ix. aliqñ ad idcꝫ ex̃ de orð. cognitio.intelligim⁹.vbi dr. ꝙ q̃dã petebat q̃ndaꝫ virũ ille excepit de consanguitate q̃situm est de qño articulo prius debeat tractari.et dicit papa.ꝙ de articulo incidẽti prius est cognoscẽduꝫ eũ ille probatur cãm perimat principalẽ ꝛ de his q̃ prouincialib⁹ accusatõibus plenius dicem⁹ ti.proximo. Item excipiunt cause spirituales de quibus corã layco nõ habet loc.recõuẽtio.vt.iij. q. nullo mõ de his laycus põt iudicare ꝛ si sñia protulerit nõ tenꝫ.vt ex̃ ð iure patro. relatũ.§.ad hoc. qꝛ sequit qñ dꝫ fieri reconuentio gñaliter ante lit. cõtest.postea ꝓo nũꝙ̃ nisi libellus recõuẽtiõis ante sit porrect⁹ vel prestitus reus fuerit de recõuentõe. vt ex̃ de mut.peti. ꝑ totũ.C.de sñijs. ꝛ interlocu.oĩ.iu. ꝛ ꝯsequenter ego cõuẽtus.ab aliquo si vicissim ꝛ ipm pulsare veluti stati hoc non licebat nisi apud iudicem eũdem qui si displiceat ꝗ.dies.xx.recusari põt aliũꝙ̃ mereri apð quẽ rursus vterꝙ̃ negociũ.s.actoris ꝛ rei ventilet alioqui.lite ꝯ me mota ꝛ plus determinata deinde ad istar ad idẽ ꝛ meli⁹. C.e.t.aũt sancimus.Si quis obnoxium arbitrat habere cũ qui supra se cognitionẽ cause exposuit nõ apud aliũ iudicẽ. Si apud eũ mox a principio cõuenirec eundem iudicẽ esse in vtroꝙ̃ negocio si displiceat iudex apud quẽ liteꝫ sortitus est lꝫ ei hoc emẽdare. xx. dierũ nobis inducias dantib⁹ post libelli transmissionẽ postꝙ̃ oportet litem cõtestari ꝛ lꝫ infra predictã suspitionẽ refutare illũ ꝛ aliũ apð quẽ mox.a pricipio cõuenire et tñ vterꝙ̃ ex actori ꝯpetit litẽ.Si ita tacuerit deinde postea volũt cãꝫ apð aliũ iudicẽ mouere necessitatẽ euꝫ hẽre expectare terminũ eiusdem litis sibi illate ab eo qui eũ in iudiciũ traxerit ꝛ donec finẽ accepit tũc cãm suã apud aliũ poterit ꝓponere. Ad idẽ C.e.t. Cũ papinian⁹.vir summi ingenij in questionib⁹ suis rite deposuit nõ solum iudicẽ de absolutiõe rei iudicate sed etiam ipm actorem si ecõtrario obnoxius fuerit inuẽtus condemnare hmõi sñiam nõ solũ roborãdam sed ẽt augendam esse sancim⁹ vt liceat iudici cõtra actorem ferre sententiam vel aliquid cõtra euꝫ daturũ mõ facturũ ꝓnũciare

te nulla ei actori componēda exceptiōe licētia ꝙ nō cōpetens iudex agentis cause esse cognoscit vl' cuius.n. in agendo quis obseruat arbitriū cū ↄtra se iudicē in eodez negocio non dedignet̄ habere hoc mō fit recōuētio primo fieri a lit. ↄtest. sup petitōe actoris ⁊ cōsequentes sup petitione rei postmodū vicissim interrogatiōes probatiōes allegatiōes vtriusq; partis diligent̄ audiant̄. vt ex̄ ꝺ mutuis peti. ex lit teris vbi ponit̄ talis casus quidaz clerici agebāt ↄtra quosdam monachos. Monachi libenter Rn̄derēt si clerici vellent in ↄtinenti rn̄dere super suis questiōib⁹ ꝺr ibi ꝙ actione proposita ⁊ rn̄sione facta. Rn̄deant clerici monachis in cōtinēti sup questionib⁹ suis ⁊ vicissim postmodum rōnes et allegatiōes vtriusq; ptis audiāt ⁊ vtriusq; negociū terminabit̄ prius tn̄ pronunciabit̄. Iudex sup petitiōe actoris cōsequēter sup petitōe rei. vt ex̄ de ordi. cogni. cū dilect⁹. vbi ꝺr. q̄ prior appellat pōr agat. ad idē ex̄ de cā pos. ⁊ proprie. cū dilect⁹. vbi ꝺr. ꝙ qn̄ de proprietate ⁊ possessiōe siml' agit̄ prius ꝺʒ iudex de possessione pronūciare q̄ꝫ de proprietate tn̄ in excusatione debet sn̄ia super proprietate preualere. Et nota ꝙ sicut nō potest appellari sup petitione actoris. ita nec sup recōuentiōe rei. vt ex̄ de mutuis petiōib⁹. c. prudentie. vbi ꝺr. Utrū reus possit recōuenire actorē sub eodem iudice sub quo actor reū cōuenit ⁊ appellatiōe remota procedi ⁊ dicitur. ꝙ sit cū causa sit ↄmissa appellatōe remota ⁊ allegatur ab eo hoc facias alij ꝙ tibi uis fieri. et allegat̄ ꝙ quisq; iuris in alterū statuit codē iure sibi sentiat. vt ex̄ de constitu. est omis. §. Pena actoris volētis rn̄dere ad recōuētionē rei hoc est. vt ei nō rn̄deatur. vt ex̄ de mutu. peti. ex litteris: credo tn̄ ꝙ si reus voluerit actorem precise compelli rn̄dere sibi audiendus est. vt ex̄ de or. cog. Cum dilectus. ꝙ iudiciū reddit̄ in inuitum. vt. ff. de verboꝝ obliga. Item stipulante. C. sistitur. vbi dicitur expresse. ꝙ iudicium redditur in inuitum.

¶ Plures in iudicijs interꝺ. veniunt qn̄ res et a diuersis inchoant̄ quis ordo in eis ꝓponendis tractandis debeat obseruari videamus. Et quidem si ab vna parte plures ciuiles questiones proponuntur potest qui eas proponi q̄ꝫ maluerit premittere aut oēs insimul tractare nisi i rei casibus. §. prim⁹ casus est si sunt ↄrie qr ↄtra potius non audi tur. vt ex̄ de appellatiōem sollicitudinē. vbi dicitur. Q[ui] aduersa vel diuersa petēs tanq̄ꝫ

sibi contrarius non est audiendus obligat tamen quod voluerit vt prius illam tractet. vt.C.de furtis.l.j.vbi dr. si ex pecunia tua mādantibus seruis suis que causa predia quedam cōparauit.eligere debes vtrum in furti actionē mandati potius inferri debeas nō .n.equitas patitur. vt criminis causam sequēs bone fidei cōtractuz impleri postules.§. Semel.casus est si illa questio que primo ponitur pendet ex altera que postea proponi desiderat. vt ecce quis tanquam heres petit debitum hereditarium postea illō inquiri: si sit herei vel nō propost tn̄ est talis petitio.vt.C. de hereditarijs actio. vt debitū.vbi dr.vt debitū tibi de hereditate soluatur accusatiōe si ad te ptineat queri videamus postea talis positis.z.n.si soceri p successiones pateat tibi quesitas debiti petitionez extingui nō ambigit vel si petā fundū rei venditionez z vtrū vendicem fruct⁹ eius ac si fundus esset meus repellor a scda. vt.ff.de excep.si fundi illius quē tu proprium esse dicis partem a te pete et volo simul oium diuidendo agere sub eodem iudice. ¶ Itē si eiusdez fundi quē possides et ego proprium esse meum dicam fructus condicere velim⁹ quesitū est an exceptio. ideo quod preiudiciū fundi pertiōe eius nō fiat obstat quin denegāda sit z vtrobique putat pretorē interuenire debere. nec permittere petitori priusquam de proprietate constet hui⁹ iudicio experiri.pmo.n. debet constare z postea de circunstantijs eius queri. vt ex de ecclesijs edificari ad audientiam. vbi dr.quod quidam eps volebat imitare quodaz collegium in canonicos sclares et petijt priuilegiuz a dño papa ita quod essent canonici regulares priuilegiati dicitur ibi quod prius debent canonici et ordo institui z postea puiligiari. ¶ Tertius casus est cum scda questio est preiudicialis prime puta petebam a te fundū datianū quē possides z negas meuz esse z peto viam ad ipm funduz semp manet qui tuus est non sum audiendus in hac cā petitio que preiudicat pme vt.ff.de excep.fundum tycianū possides de cui⁹ proprietate inter me z te orta est cōtrouersia z dico viā mihi ad eum perfuuduz sempronianū quē tuū esse constat dabis. Si modo petam a te exceptionem quod preiudicium non fiet predio tuo vtilem tibi fore putaui videlicet quod naturaliter viā sim probaturus mihi deberi quā prius probauerint fundum. tycianū meum esse vel si ven-

dicē a te aliquē fundū ꝛ veliꝫ interim agere tecū cōmuni diuidundo pro eodeꝫ nō audiēdus ꝙ ꝑ hanc preiudicaretur prime vt.ff. cōi diuidūdo fundum supra est. Quart⁹ casus e qñ tales ꝓposite sunt actiones ꝙ vna tollat electiōe alteri⁹ vt actio de peculio ꝛ tritaria vt.ff. ꝺ tribularia ac ordi.in heredem .§. eligere vbi eligere ante dꝫ quis q̄ actiōe expiatur vtruꝫ de peculio. an tributoria cū sciat sibi regressum ad aliam nō futurū plane si quis ex alia causa tributaria agere ꝛ ex alia cā de peculio audiendus erit. Si vero ꝛ ex vtraqꝫ ꝑte diuise q̄stiōes proponuntur ꝛ ambe sunt ciuiles vel spirituales vel mixte indirecte proponuntur simul tractātur sicut dictum ē s. ꝙ proximo ꝛ tunc locum hꝫ regula illa qui pri⁹ appellat pri⁹ agat q̄ est.ff.de iudi. que prior appellat.ad idem.ex̄ de ordi.cog. Cum defectus vbi nulla regula inserit q̄ est similiter.ff. ꝺ iudi.qui por qꝺ quideꝫ verū est nisi altera fit preiudicialis alterius tunc enim preiudicialis tractatur prius vt ex̄ de ordi.cog.intelleximi⁹ s.est.ꝛ.iij.q.ix. Si de hereditate insunt et actio preiudiciales.ff.ꝺ liberali cā ordina. Si de libertate causa est pri⁹ debet agi cā libertatis et hoc obtinet vbi vterqꝫ agit petitorio. Certū si actor ag... possessorio et reus obijciat preiudicialē exceptioni patet etiam secus est:puta vxor petit virum sibi restitui licet maritus obijciat parentalem. prius tamē restituatur ꝙ de prouinciali questione cognoscat vt ex̄ de resti.spoli.ꝛ conquestione vbi dr quidaꝫ miles auctoritate ꝓpria dimisit vxorē suaꝫ noluit iterū recusare.de cōsanguinitate vbi illa prius petijt restitutioneꝫ mariti et quia habere nō potuit appellauit cū ꝑata fuit eius appellatio ꝛ dicitur ibi ꝙ prius restituatur ei maritus suus ꝛ postea cognoscat de consanguinitate:ad idem ex̄ de resti. spoli. litteras.ex̄ ꝺ diuor. porro . ex̄ de offi.iudi.dele.Causam ꝙ. Item no. ꝙ si reus in modū excep.obijciat aliquē q̄stionem nō vt petat actorem sibi condemnari sed vt eū ab agendo repellat sup prius cognoscendum erit de excep.vt C.de ꝓbationib⁹ exceptionū supra est ti. de exceptionibus ad idē ex̄ de ordine cog. Cum dilec.vbi ditur ꝟsus finem qr si actor proponat ciuilē questionem.reus autem ꝓponat criminalem criminalis prius tractat ꝙ ciuilis vt.C.de ordine cog.l.penl.ad idē. vj.q.iij. Et ciuili vbi dicit ciuili questione itermissa sepe fit vt prius ꝺ crimine iudicet vtpote.

maius minori merito profer tur ꝛ hoc forte verum est nisi ciuilis ꝑiudicialis sit criminalis q: tunc ꝑmo tractabit̃ ciuilis. vt. iiij. q. xj. Si crimē aliquod inferat̃ ei qui i gen⁹ esse dr liberalis causa suo ordine dz ante agi cognitione presidē presente ꝙ si delictū ꝓbatum fuerit ante scire necesse ē vtrum in libelluz. an in suum cōstitui oportet. vt. C. de ord. cog. l. vlt. cuz vero ab vna parte tm̄ due vel plures ciuiles ꝓponunt̃. pōt actor similes propositiōes in vno libello simul de omnibus agere. vt ex̄ de sp mo. lz hely. ꝛ. c. ꝑ tuas ꝛ ex̄ de sē. ꝛ re iud. cū. J. ꝛ A. ꝛ. v. q. vl. libellorꝫ supra est. tytulo de libello accusatiōis. Sz si primo ceperit de vno crimine agere ꝛ in eius ꝓbatione defecerit non admittatur ad sequentia aliter vt sec⁹ est. vt. x. q. iij. placuit. vbi dr. placuit vt quotiescunqꝫ clericum ab accusatoribus multa crimina obijciuntur si vnum ex equo ꝙ pri⁹ eligerāt probare nō valuerīt ad cetera admittant̃. Si vero accusat reum de vno vel pluribus criminibus ꝛ reus versa uisse. vult recusare suū accusatorem distinguit̃ sic ꝙ si nomē rei receptū est inter noia reorū vel lis erat ꝯtra de nullo crimine pōt reus suum accusato rem accusare. vt. ff. ad. l. iul. de adul̃. Si marit⁹. §. ꝑmo vbi dr. prescriptiōes que obijci solent accusantibus adulteriuz ante solent tractari quā quis inter reos recipiatur. Ceteri postꝙ̄ semel receptum est non poterit ꝑscriptioni obijcere. Ad idē. iij. q. xj. c. j. §. est poteris inscriptionē deponere pēdente accusatione prima ꝛ cā finita illam tractare. vt. iij. q. vj. c. ij. §. ē. si vero lis nō est contra pōt reus accusatorem accusare si inde de maiori crimine accusare: ꝛ prius super illo crimine audiet̃. vt. C. Qui accusare non possunt. l. j. vbi dr. prius est vt in criminibus que tibi grauiora ab aduersario suo obijciūtur nemini respōdeat: ꝛ tūc ex euentu cause iudex estimabit an tibi permittendum sit eundē accusare tm̄ si prius inscriptionē deposuisti de crimine pari vel minori non poterit reus accusare euz nisi reus suam vel suorꝫ iniuriam prosequatur. vt. iiij. q. vlt̃. omibus supra est in tractatu quis possit accusare ad id. ff. de accusa. lz. §. j. si reus autē nō vult cōtra accusatorez prescribere sed tm̄ excipere vt eū ab accusatiōe repellat de quolibet crimine pari vel minori contra eum potest agere et ꝓbato si crimine in modum exceptiōes accusator repellitur. vt. vj. q. j. Qui crimē. vbi dr. q crimen. vbi dr. qui crimen intēdit cognoscēdū si ipse antea

non fuerit criminosus pericu losu3 est et admitti non debet rei aduersus queq3 pꝛofessio testes alique siue aliqua infamia ꝛ vxores ꝛ filios habentes omnino xp̄m p̄dicātes debent esse ad ide3 ex̄ de alteri⁹ c.intelleximus ꝛ.c.tua. vbi dꝛ ꝙ mutua crimina pari compēsatione delentur:ꝛ hoc verū ē nisi accusatoꝛ accuset eum de crimine excepto qꝛ tunc ratione criminis non potest eum a sua accusatione repellere nisi sit eius capitalis inimicus vel ꝯspiratoꝛ sicut plane tractatum est de hac materia supꝛa in ti.de criminalibus ꝛ h̄ ideo fit diuersum ī excipiente ꝛ directe accusante quia in excipiendo non queritur de iure accusati sed accusatoꝛis ꝛ qui excipit non accusat. vt.C. Ad.l. coꝛ.de falsis.i.falsum de accusatis cū ex̄ de oꝛd.cogn. Cum dilect⁹. Item ꝓbato crimine in modum exceptionis: nulla pena punitur actoꝛ.sed tm̄ accusatione repellitur sicut plene notatum est supꝛa titu. de criminibus circa p̄n.

Quia petitoriū iudicium frustra itētat̄ cū reus nō possidet nl'lo dolo desijt possidere vnde interrogandus est reus. vtrum possideat rem que petitur ab eo. vt.ff.de rei vē.qui petitorio iudicio vtitur ne frustra experiatur. requirere quian istū qui instituit actionē possessoꝛ sit: vl'dolo desijt possidere.e.t. vt ff. Si in rem actum sit ideo de interrogationib⁹ q̄ lit. ꝯtest. p̄cedunt videam⁹ et sciendu3 est ꝙ in decem casibus specialibus sunt interrogatiōes aut lit. contesta. faciende in vno gn̄ali. ¶ Prim⁹ est aut re⁹ sit heres eiusdem defūcti cuius nomine vtitur. ¶ Scds quota ex parte hec est. ¶ Tertius an terminū cuius noie noxali iudicio agit̄ si in potestate ei⁹ q̄ conuenitur. vt. ff. de interro. ac. interrogatur aut heres vel quota pte heres sit: an hēat eum in potestate cuius nomine agit̄ noxali iudicio ad deliberandum tempus impetrare debet qꝛ si ꝑperam ꝯfessus fuerit incōmodo afficeretur. ¶ Quartus est an quadrupes qui pauperiem fecit vel seruus qui damnum dedit sit ipsius rei. vt. ff. eo. titu. Si quis interrogatus in iure an quadrupes q̄ pauperiem facit ei⁹ sit: respondere tenet̄. ¶ Quintus est vtrum sit heres ex testamento an suo nomie si sit ei acquisita hereditas: an vero per eos qui iuri ei⁹ subtracti sunt vt. ff. e. t. defensoꝛ. §. ius. queritur an aliquis responderet an ex testamento heres sit ꝛ vtrū

suo nomine sit acquisita hereditas vero an per eos qui vi ri eius subiecti sunt. vt. ff. e. t. defensor. §. illud. queritur an aliquis respondere an ex testamento heres sit. et vtrum suo nomie sit acquisita hereditas an per eos quos suos iuri subiectos habet: vel p eum cui heres extiterit summatim igitur pretor cognoscere debebit cum queratur an quis respondere debeat q iure sit heres vt si valde interesse cōpetit plenius respōdere iubeat que obtinere debeat non solum in hereditatibus sed et q onoraria successio est que datur a pretore dicit. §. insunt de hereditatibus que insunt ab intestato deferuntur in illo. §. emācipati autem. liberi iure ciuilis nihil iuris habent. nec enim sui heredes sunt quia in potestate desierunt parentis nec vllo alio iure per. l. xij. tabularum nccantur. Sed pretor naturali equitate motus dat eis bonorum possessionem. vnde liberi pinde ac si i potestate parentis mortis tempore fuissent siue soli sunt siue cum suis hereditatibus cōcurrant sed in honorarijs successionibus Denique vilis scribit Jul. eum q q cui hereditas restituta ē debere in iure eum interrogatum respondere an ei acquisita hereditas sit vel restituta. i. per fidei commissum. ¶ Sextus casus est an sit ei acquisita vel restituta hereditas. vt ibi dicit ¶ Sepitimus an peculium filij vel serui qui contraxisse dicit sicut apud eum cum quo agitur. vt. ff. eodem ti. si defensor §. vlt. vbi dicitur si de peculio agatur non oportet respondere a patre vel a domino an in potestate habet filium vel seruum q: hic solum querit an peculium apud eum sit cum quo agitur. ¶ Octauus est an edificium vel domus ex quibus damnum timetur cuius sit qui cōuenitur vel in quota ex parte vt. ff. e. t. non alienum a quo velimus stipulari damnifecti eum interrogare i iure an edes eius aut locus sit ex quo damnum timeatur et pro qua parte vt si neget suum predium esse. s. dominus: nec caueat dānum inferri aut cedere aut si putauerit resistendum quasi dolo versatus reddere compellitur.

¶ Nonus est vt respōdeat cuius etatis est. qui conuenitur. vt. ff. e. t. de etate. vbi dicit de etate quoque interrogatus interdum respondere debebit.

¶ Decimus est cum cōpellendus est reus respondere vtrum possideat rem que petitur et pro qua parte. vel vtrum dolo desijt possidere. vt. ff. de rei ven. qui petitorio s ē. ff. de interrogatoria actione q seruum. §.

vlt. vbi dr. interrogatus in iure an funduz possideat quero an respondere cogendus sit et ex quota parte fundum possideat labeo. Respondens scribit possessorem fundi cogi respondere debere quota ex parte fundũ possideat vt si minore ex parte possidere se dicat in illam partem dimidiam q̃ nõ defendet in possessionẽ actor mittat. Idẽ est et si dãnum facti caueam⁹. naz vbi debet respondere quota ex parte eius sit predium vt ad eam ptẽ stipulationẽ accõmodem⁹ pena autem non respõdentis h' est vt in possessionez eamus. et iõ pertinet scire an possideat: veruntamen non cogitur dicere titulũ sue possessionis vl' vtruz res sua sit. vt. C. de peti. here. cogi. ante possessorẽ ab eo qui expetit titulum sue possessionis dicere in ciuile ẽ preter eũ qui dicere cogatur. vtruz pro possessore aut pro herede possideat ad idem. ff. de rei. ven. in spirituali actiõe non cogitur possessor dicere p qua parte eius heres sit hoc. n. petitoris munus est non possessoris ꝙ et in publicaria obseruatur ad id. ij. q. j. §. j. vbi dr. deficientibus accusatoribus non videtur esse reus cogẽdum ad purgationem sicut. n. possessor deficiente actore titulũ sue possessionis probare nõ cogitur: ita ꝙ impetitur ad innocẽtiã suam purgandam cogendus esse non creditur. §. videam⁹ casus est generalis. l. vbicꝫ equitas mouerit iudicẽ ad interrogãdum. ff. de inter. ac. vbicꝫ equitas mouerit iudicẽ esse oportere fieri interrogationem dubium non est et hic casus generaliter secũ habet ante lit. cte. et post. §. Effect⁹ istarum interrogationũ est vt qui respondet suum esse vel se respondere vel habere seu heredem esse vel aliquod simile vt sic teneatur actione ea qua aduersus eum agitur ac si suũ esset vel possideret vel habet vel heres esset seu cõtraxisset. vt. ff. e. t. de etate. §. ij. vbi dr q̃ ex quadrante heres esset. Respondit se heredẽ eẽ et ex asse constituta actione interrogatoria conuenietur sicut si esset q̃s ex se misse heres et dixerit se ex quadrante penam hanc mendacij ferret ꝙ insolidum pro asse cõuenietur non enim debuit mentiri de se minoris portionis heredem asserebat Interdum tamen iusta ratione potest se opinari heredem ex minori parte: quid enim si nesciunt partem sibi attriuisse puta mortuo coherede. vel si ex incerta parte fuerit institutus cur ei responsum noceat. q. diceret non nocet respõsio nisi iusta fuerit ignorantia vt. ff. de iter. ac. pcuratore cesaris ob debituz fiscale inter

rogante vnus ex filijs qui bonorum possessionez acceperat nec heres erat. Respōdit se heredez esse an quasi interrogatoria actione ceteris creditoribus tenetur. Respōdeo ab hijs qui in iure iterrogassent. ex responso suo conueniri non posse. Item qui semel confessus est si potest confessionem reuocare nisi ex iusta causa. vt ff. de iter. ac. de etate. §. Qui iterrogatus. respondet si tenetur. q. ex contractu obligatus pro quo pulsabitur dū aduersario interrogatur. Si vero a pretore fuerit interrogatus nil facit auctoritas sz eius responsum vel mandatū ad idē. ff. de iter. ac. de etate. §. qui iusto errore duct⁹ negauerit se heredem veruz dignus est ꝛ si quis sine dolo malo culpatuz rñdit dicenduz est eum absolui debere vbi culpa dolo proxima sit ꝛ dicit hodie decr. no. ꝙ heroniam confessioni aduocati potest procurator reuocare. vt extra de apostolis. cuz causam. ꝛ dicit decre. no. ꝙ q̄ erat in facto potest reuocare confessionem suaz vsq ad sententiam. vt extra de confessis ex parte vbi ycomius cuiusdam monasterij quēdā per errorem facti sunt cōfessus. Dicit papa ꝙ error facti nemini nocet negocio nonduz finito ꝛ ad hoc facit lex. ff. ad velleianum. Similiter iterrogata respondit. Item reuocare confessionem si nulla captio actoris ex reuocatiōe fuit. vt. ff. e. t. de etate. §. vlt. vbi dr celsus. Scribit sic licere penitere responsi. si nulla captio ci⁹ actoris ex penitentia sit ꝙ mihi vi detur verū esse. Maxime si qs postea plen⁹ instructis istrumentis vel eplis amicoruz sui iuris edoct⁹ ē. ꝛ nota ꝙ qui offert se defensioni fundi vel alterius rei quacq actione conueniatur cum nō possideat cōdemnabitur. ad iteresse actoris vel quanti in litem iurauerit. vt. ff. de rei vē. l. is. vbi. dr. is qui se liti obtulit rei defensionem sine causa cum nec possideret nec dolo fecissz q̄ min⁹ possideret nō est absoluend⁹ vt marcellus ait que sentētia vera est sed hō post lit. contestatio. ceterum autem iudicium non decipiet actorem qui negat se possidere cū nec possidēt nec ē absoluend⁹ in lite se obtulisse qui discessit a lite ad idem. ff. de petitio. heredi. qui se liti. cum hac distinctiōe tamē intellige ꝙ si actor ignoret rem. non possidere aut dolo malo fecisse quo min⁹ possideret condemnatus erit re si patiatur lit. secū cōtestari nisi peniteat eum et dicat se non possidere ꝛ discedat: nec decipiet actorem cum non possideat rē ꝛ iō re⁹ debet absolui et ꝙ ignorantiā excusat ꝛ sciētia

onorat dicit expresse lex. ff. ad velleianũ senatuscõsul.l. si mulier hereditatez.§.Si mulier. ne ipsa intercederet alij. mãdaret vt id facerꝫ an hmõi psona locus huic senatusconsulto sit qui rogatu mulieris. id facere totus.n.pximo senatuscõsulti: ad petitionẽ nõ dandam aduersus ipam mulierem spectat ⁊ puto rem ita distingendam. vt si quidez cõditor crimine obligaui mãdãte muliere hoc infundere senatuscõsulti egisset ne ipsa interueniret cõtra ꝯsultũ senatus daret añ aliũ excludendũ eũ exceptiõe fraudis senatuscõsulto facte. si ꝟo ignorasset ego añt scissem eẽ mãdati me agente cũ muliere excludendum esse me añt cõditori teneri. Nec mutaẗ mulier bñficio senatuscõsul velleiani. qñ incedit p aliquo aĩo excipiendi. vt.ff.ad velleianũ.l.si decipiendi. vbi dr. Si decipiẽdi aĩo vel cũ sciret se nõ tenetur. mulier p aliquo itercesserit exceptio r senatuscõsulti nõ datur actiõi.n.añt in dolũ mulieris ꝯpetit amplissimus ordo. nec excludit:nec minor cũ decipit iuuaẗ leg.bñficio restitutiõis. in inẗ. vt.C.si minor se ma.dixerit.l.iiij. ¶ Item nota ꝙ si is qui possidet non cõpellitur pati actionem in re si dicat se nõ possidere. Sed in hoc punitur ꝙ si actor probauerit euz possidere auferẗ ei possessio rei petite ⁊ in actorem ipsum transferẗ iudicis officio quo minus nõ probet rem esse suã. vt.ff.de rei ven.l.vlt. vbi dr in rem actionẽ pati non cõpellitur si non possidem? quia licꝫ alicui dicere se non possidere ita vt si possit aduersari? cõmitteẽ rẽ ab aduersario possideri transferat ad se possessionem per iudicẽ lꝫ non esse suã probauerit ⁊ prior credit prioritatem det p suũ mandatum ⁊ posterior cõditor sit peior vt C. qui potiores impig. in auẗ. signata. si p. et qui primo precise negauit instrumentũ cõfectũ sup debito postea volẽs pbare solutiõez nõ admitteẗ vt.C.de non nũe.pecunia auẗ. cõtra qui propriã. ⁊ propriam mendaciuꝫ transfertur onus probationis in reũ cũ regulariter actor deberet probare. vt.ff. de probatio. cuꝫ deinde debito circa principium.

Lex

Lex

¶ De litis cõtestatione. ⁊ per quas personas fiat.

Explicatis his que an ingressum cause principalis que sepe in questiõe vertuntur que preparatoria sunt ad iudicium sed quia iudicium per lit.contest. sumit exordiuꝫ. Idem de ipsa

litis contestationes. Ideo de ipsa de lit. cõtest. ꝛ de his que lit. ꝯtest. sequūť vsq; ad diffinitiuā sententiam. In particula tertia videam⁹ quid sit lit. cõtest. qualiter fiat per quas personas fieri pote. vbi ꝛ quā do ꝛ quis sit eius lit. contesta. est principalis negocij. apud suuz iudicem hinc inde facta nauatio. vt. C. de iudicijs rem nõ nouā ex̄ de electiõe duduz non lz et ex̄ lit. contest. c. olim inter epm vomeñ. vbi dicitur expresse: ꝙ lis per variationē et communez rñsionem exercitata. Ad idem ex̄ de iure. calumnie causam ꝛ ex̄ de dolo. ꝛ cõtumacia prout. vbi dicitur. lit. cõtest. ac per variationē et rationē partiū i iudicio factā et rationē partium in iudicio factam. vt dicit. illa decre. de mutu. petitio. olim. ꝛ. c. de lit. cõtest. l. j. vbi dꝛ. lis. n. tunc videť cõtestari cū iudex per variationē vtriusq; partis negocij audire cām ceperit. et no. dñm nazonē ꝛ piliū sentire et dicere lit. contest. solummodo valere qñ ea intentiõe fit. vt in causa procedať ꝛ dicunt ꝙ siue reus conferať: siue neget excipiendo factū proponat si preiudicat ei dūmodo nõ intendat litem contestari. vt ex̄ de appellationib⁹ cām lz ꝯtra dicit expsse decretalis extra de do. ꝛ cõtu. prout. vbi dꝛ. ꝙ quidam vocatus fuit in iudiciū ꝛ volebat rñdere ad principalem questionē q2 non habebat aduocatū ꝛ varijs exceptiõib⁹ vteretur quesitū fuit ab eo per qd annos possideret illas decimas ꝛ Rñdit ꝙ p. xl. ꝛ dꝛ in fine. ꝙ tanꝙ lis que ingeriť cõtra. 3 illum ꝓcedi poterat. q. 3 cõtumacē ad sniam diffinitiuā tñ ille nõ itēdebat lit. cõtest. In hoc tñ cū eis sentio ꝙ lz quis faciat rñsionem suā in principali cā nõ ea mente. vt in cā ꝓcedat sz in causa tanꝙ amico suo narrat factū protestādo ad se facturuz sine ꝑiudicio vel si aliqua in modū cā exceptiõis ꝓponit in iudicio declinādo iudiciū nõ dico lit. cõtest. ꝑ talem narratiõez et ad hoc decre. noua. facit ex̄ de procu. petitio. et dñs papa considerauit intentionem epi cuiusdam ꝯstituētis vicarios ꝛ dicit: ꝙ illi vicarij pñt agere cõtra decētores rerū epi. ꝛ ad hoc facit decre. noua ex̄ de appella. Scdo requiris. vbi dꝛ. ꝙ verba intentioni deseruiūt et ad hoc facit canõ. xxij. q. v. hūane aures ita ergo per ista iura habeť ꝙ mens aliena et intentio sunt potius considerãda ꝙ̄ verba ꝛ ad hoc est argumentum validum. ff. de exceptionibus. nõ liti ꝙ confiteri estimatur de intentione aduersarij cum quo agitur exceptione vtitur. Ad idem extra de exceptionib⁹ venerabilis.

vbi dicitur obijciēs exceptionem de intentione aduerse partis nō intelligit fuisse confessus. Ad idē ex de inter. restitutiōe cū venissent: ⁊ ex. de ordi.cog.cū dile. Sic ante lit. cōtest.per principales psonas dūmodo possunt stare in iudicio p se vel per eorū procuratores.seu miores tutores syndicos vl'actores:vt.C.de pcu. vt.ff.q cuiusq vniuersitatis q bus.ff.de pcu.l.j.si po nō habet psonā stādi in iudicio his qui lit.cōtestat.puta q minor est.xxv.annis nō valet q cum eo actum est. In iudicio:vt scz qui legitimā personā standi in iudicio nō hnt si cū eēs.vbi dr si cū esses pupillaris etatis siue tutoris auctoritate cū aduersario cōsistere psens puincie aduersus te pronunciauit minime auctoritate iudicati. vtit q statutū est:vbi faciēda est lit.cōtest. Respōdeo coram suo iudice aliter si valet q sententia lata an suo iudice:vel cō fessio facta coram suo iudice nec nocet: nec pdest: vt ex de iud.at si clerici vbi dicit: q si clericus coram iudice seculari cōuentus fuerit vel confessus non nocet. Ad idē ex de cō suetudine. Ad idē ⁊ hodie dicit ius nouum q clericus non potest cōsentire in iudicē non suū nisi duo cōcurrant.s.q iudex sit ecclesiastica psona. ⁊ q accedat volūtas diocesani epi scopi:vt ex de fo.cōpe.significasti. Ad idē.§.si ante cōpetēti.l.vlt.quādoq tn coram eodē iudice qui iudex esse nō potest litigantiū puta in pside q non pōt esse iudex i causa suorū cō testatio litis pōt fieri ꝯ suos in actionib⁹ tēpore peritur⁹: vt.ff.de offi.presidis senatusconsulto vbi dr. Senatusconsulto cauet:vt de his qui puinciam regētes comites ne aut libertū eorū anteq in puinciā venerūt: cōtraxerūt ptissime ius iudicat.ita vt actiōes que ob eā causam.institute nō essent postq quis ex ea puincia recesserit restituant: sz cū qd inuito acciderit: veluti si iniuriā vel furtū passus sit:hactenus ius dicēdū est: vt lis cōtestetur resq ablata exhibeat aliud deponat:aliud sisti iudicio exhibitiōe satisdatio promittat senatuscōsulto faciēda est litis cōtest.porrecto libello et datur inductus de libertorijs.vt.iij.q.iij.offeratur sed est ti.de dila.C.de lit.cōte. autē offerat:⁊ dicūt qdā legiste q nō valet lit.ꝯte.nisi pri⁹ porrigat libellus:vl' de cōsensu partiū remittat q satis credo vbi loci ꝯsuetudo habeat se in cōtrariū:in multis autez locis libellus nō dat de more et valet tn q in iudicio tractare potest ibi lis contestari non in omni tempore legitimo ad agendū:sed nō in omni tēpo-

re ... arū exceptis actionib⁹ tēporum effectus lit. cōte. est maximus. quoniā postea iudex non retractat sicut plene notatum est. s. ti. de ferijs iudicis. Item effectus est: vt omnis personalis actio pperuetur: et vsq₃ ad. xl. annos extendatur: et postea transit ad heredes. C. de prescri. xxx. an. vel. xl. sepe. et. c. de delicto defunctorum. l. vnica vbi dr. ꝙ li. cō. cū antecessore teneri successores in solidū. alioquin quātū ad nos puenit: arg. est hodie ſm iura canonica ꝙ lʒ lis non fuerit cōce. cum defuncto/ heres tm̄ suus tenet insolidū: vt ex̄ de vsuris. Tua. vbi dr. ꝙ filij vsurarij siue extranei heredes tenētur ad restituendum vsuras quas defunct⁹ cui successerūt percepit. Item vsuraria actio fit. que prius non erat: vt. ff. de vsurarijs. l. j. vbi dicitur. cū in iudicio bone fidei disceptatur arbitrio iudicis vsurarū modum religiōis vbi cōtractum est: cōstituitur ita tamē: vt legem non offendat saluo eo ꝙ dicitur i actione de dolo que non perpetuatur per lit. cōtest. vt. C. de dolo. l. vlt. et. l. ij. vbi dr. Optimum diximus. nō ex eo die quo q̄sq₃ admissum dolum didicisse cōmemorauerit: nec vltra anni vtile tēpus: sed potius ex eo die ex quo asseritur admissus dolus intra continuum biennium de dolo actionē moueri: siue absens sit: siue presto est is qui dolum se passum cōqueritur. Omnis igitur nec insipide post biennium nec ante completum biennium fauende doli actionis cōcessam esse licētiā. Itē effectus ei⁹ est: vt interrūpatur q̄libet p̄scriptio: vt. xvj. q. iij. placuit. §. prescriptionuʒ. alie introducte sunt odio petentis et fauore possidentis hec intelligenda sunt interruptione possessa probētur alie tm̄ odio petentis et fauore possidentis hec intelligēda sunt siue interruptiōe prohibētur: ꝙ si per naturalē interruptionem possessio turbata fuerit a die recuperāde possessionis. nam trigita anni in omnibus prescriptionib⁹ mādabuntur. si autem per lit. cōte. Ab vltimo die litigij. xl. anni numerabuntur: vt. xvj. q. iij. §. poterit. Item nulla dilatoria postea potest obijci: vt ex̄ de sen. et re iudicata. Itē monasteriuʒ supra est casus ti. de excep. vbi inchoandā casibus exceptis supra est de excep. et hodie dec. noua dicit ꝙ exceptiones dilatorie tm̄ ante lit. contest. debent proponi: vt ex̄ de appel. cum causam. Item mandatuʒ procura. facta lit. contest. cum eo postea reuocari non potest: nisi iustis et certis causis que notantur. ff. de procreatione post lit. con. et. l.

sequentibus vbi dicitur. post lit. ante conte. is qui procuratorem dedit imitare quidē eū vel in se licere transferre non potest ab inuito procuratore vel in ciuitate manēte potest cum causa prius cognita. non solum ante illi qui procuratorem dedit hoc permittitur. sꝫ inheredi eius ceterisqꝫ successoribus ī cause cognitione nō solū hic versantur que supra diximus nō pellendo suscipere iudicium verū et etas ⁊ religionis beneficium: vel si iudicio publico priuatoqꝫ vl' maiore sua vel valitudine distinguitur vel exilio si latitet vl' si inimicus postea fiat: vel si suspectus sit postea procurator: aut in vinculis hostiū predone: aut affinitate aliqua aduersario negat̄ vel ei heres existat ꝯ quē statuit: ⁊ lōga pegrinatio alie cause siles ipedimēto sunt irritari debebit: vl' ipo procuratore postulante. vl' domino ꝙ omnia non solum ex parte rei. sed etiaꝫ in persona actoris obseruabuntur: sed si aduersarius vel ipse procurator dicat dominū mētiri apud pretorem hoc finiri oportet: nec ferendus est procurator q sibi assumit procuratorem. nā hoc ipso suspectus est ꝙ operas suas iugiter inuito domino nisi forte purgare maius conuitiū ꝙ ꝓcuratorē exequi maluerit: ⁊ hacten⁹ est [illegible] dus si dicat se ꝓcuratorē villecarere: sed si ad illesam sui estimationē fiat ceterū ferendus est ꝓcurator pudorē suuꝫ purgās plane si dicat in rē suā se esse ꝓcuratorē datū. ⁊ hꝰ ꝓbauerit: vbi debet carere lite propria. Itē si retētiōe aliqua procurator vti noluerit nō facile ab eo est trāsferēda: vt. ff. de procu. q̄ omnia ⁊ tutor post lit. cōte. possunt ꝯstituere procu. vt. C. de ꝓcur. nec supra est de officio dele. Itē effect⁹ ei⁹ est: vt dele. ab alio ꝙ a pricipe causam sibi del'. qui delegare possit post lit. cōte. vt ex̄ de re iudi. Cū bertoldus. vbi dicit̄. ꝙ causa inter duos vētilabit̄ supꝫ quadā eccl'ia corā quodaꝫ electio fuit ad archiepiscopū appellatū ille remisit partes ad eundem electū et abbates quondā. cū aūt electus nō posset interesse cū misit vices suas cuidā canonico et abbates similit̄ vices suas q̄busdā aliis lit. cōtest. qua in negocio ꝓcesserūt. Itē effectus eius est: vt mutuare ꝯuētio cepisset: sicut est supra scriptū in ti. de re cō. uē. Item effectus litis cōtest. est: vt iuramētuꝫ calūnie det. vt ex̄ de iuramen. calūnie. ca. Cū causam vbi dicit̄. de duobus procuratoribus qui litigabāt coram papa interrogationibus et respōsionibus re

dictis in scriptis et lite coram eo legitime conte. fecit vtrique iuramē. calū. cum procu. prestari. Item testes recipiātur. et ad diffinitiuā sentētiā procedatur ꝙ ante lit. contest. fieri nō potest: vt ex̄ vt lit. nō cō. Quoniam frequēter vbi dicitur. expresse ꝙ ante lit. cōtest. non debet procedi ad diffinitiuā sentētiam nisi in causibꝰ in eadem dec. Quoniam frequenter ⁊ etiam exceptis casibus quos dn̄o largiente dicemus: in quātū de testibꝰ. §. iij. qualiter et quando introducendi sunt testes.

De iuramento calumpnie.

Lite cōte. iurandum est de calumnia: vt ex̄ de iudicijs. ca. cum causam. vnde de iuramēto calumnie est hic merito tractādum. Videamus igitur q̄d sit iuratū calūnie qn̄ prestandū est iuramētū calūnie. in q̄bꝰ causis a quibꝰ psonas q̄ sit eius forma que pena iurare volentis iuramentum calumnie est: cū quis iurat se bone fide et non omnino calumpnie agere vel respondere: vt. ff. famil. hercis. vbi dicitur. qui famil. hercis. diuidundo ⁊ finium regū. iuditio agunt: et actores sunt et ideo iurare debent se non calumpnie causa ad inficiationes ire. Ad idem. c. de iuriurando propter calumpniaꝫ diuidere. l. ij. vbi dicitur. Cuꝫ iudices non aliter dirimere causam concessimus: vt. C. de iudi. re nō noua. iij. §. patroni causarum: nisi sacro sanctis euangelijs positis et patronos causarū in omni orbe terrarum: qui Romano imperio positus est prius iurare: et ita perferre causam disposuimus necessarium duximus: et presentem legem ponere: per q̄ sanctimus in omnibus litibus que fuerint post presentem legem inchoate: non aliter nec actorem nec fugientem in primo litis exordio exercere certamina. nisi post narrationem et responsionem vtriusque partis ad vota sacramentum legitimum prestent: et ipse principales personę subeant calumpnie iuramentum: sed actor iuret se non calumpniandi animo litem mouisse: sed estimando se litem bonam vel causam habere reus ante suis allegationibus non aliter necatur: nisi prius et ipse iurauerit ꝙ se ita bona instātia: peruenerit ad reluctandū: ⁊ postea vtriusque ptis disertissimos aduocatos s̄m ꝙ iā depositū est a vobis iureiur. p̄stare sacrosctis videlꝫ euangelicis ante iudicem positis ⁊ c. iuramentuꝫ calūnie

scz vitande sicut dr hac vnusquisqz ppter suam fornicatione vitandam.i.nō cōmittendam inuoca ꝙ calūnia est falsi petitio vel repulsio iniusta scienter facta.vt.ij.q.iij.§.notadum. vbi dr.calumniari est falsa crimina scient intendere qn prestādum est hoc iuramentū Rndem⁹ gnaliter post lit.cōtest.vt ex de iura calum. cuz cām. C.e.t.l.j.et.ij. ꝙ iam scripsim⁹.rc.qnqz tn ante lit. ptest.de calum.iurat:puta qn reus est cōtumax r dz propter contumaciā hmōi fieri missio in bonoz possessione ei⁹ causa rei seruande.vt ex vt lit.nō cōtesta. Tue fraternitatis.r.c. Qm frequenter.rc. vbi dr. in rē actio.l.j.r.ij.r ita obseruat de ꝯsuetudine bononie.r no. ꝙ ad hoc fit iuramentū vt cōfessione partiū magis veritas declarat r splendescat in lucē r vt probationibus partes ex honorent r vt vigor iudiciorū obseruet. vt.C.d iureiurā. propterea diu.l.ij.§.sinautē. dignitas vel sexus nō cōcesserit eam ad iudicem venire in domum litigantis sacramentum procedere altera videlz parte vel eius pcuratore presente ꝙ obseruari oportet r si tutores vel curatores vel alie quedā fuerint personale que administrationē aliarū reruz auctoritate legitima gerant cōuenit r ipsos iureiurandum [illegible] ci quia ipsi scientes ita ad cuz perueniunt neqz.n. pupillus vel adultus vel hmōi persone sed ipsi qui pro eis tutelaz vel curam gerāt administratione scire possunt vel cām vl ita ad iudicez puenire ex hoc ꝙ ex sui causa est scientia venit et licet vere cause natura rex forsitan alia.c. ꝙ quisqz crediderit et existimat hoc eē iurādum oibus alijs iuramentis ꝙ vel a preteritis discedūt legibus vel a vobis disposita sunt in sua firmitate duraturis. Sinautem obfuerit altera pars et procurator agat. non aūt hanc licentiam actor litem exercendam sue procuratori mādare nisi pus actis interuenientib⁹ in prouincia qua degit sacramentuz de calumnia subeat. Simili modo si reus ab fuerit r forsan preiudicatuz solui stipulationes ordinauerit procuratorē. vel defendi pro reo interuenerit et ipse vel presente actore per se vel per instrumentū procuratorem vel ibi absente eo et hoc iudex pspexerit iter acta iuramentum presta ꝙ eū dare antea depositum est hoc et huic legi addendum est. vt si quis p alio litē mouere noluerit nullo mandato prolato sz per fideiussorem rem ratam dnm habiturū suam personā

firmauerit vt vel ab hac ma-
chinatione vel cum scribi vi-
deatur. Sancim⁹ si quid tale
imposterū emergerit siue q̇s
pro vna psona litē mouere vo-
luerit siue pro aliquo corpore
vel vico vel alia vniuersitate
fideiussionem solutam presta
re litem aūt vlterius minime
pcedere nisi ita tp̄s statuēdū
a iudice faciat pricipales sub-
ire sacramentum vel presente
aduersario si hoc maluerit vel
alio pro eo agente vl' penitus
altera pte absente inter acta
apud defensorē locorū huius
sacramentum: vel ab ipso pro
quo agit vel plurima vel ydo-
nea vniuersitas procedat q̄ si
actor iurare voluerit, cadat a
causa. Sin autem reus s₃ pre-
dictum sacramentū i litibus
quidem que nondum sunt in-
choate prestare volumus. in
ipso litis exordio. Sin autē
cause ad huc pendentes inue
niantur vel post lit. cōtest. vel
post solidas iudiciales iudici
cautelas iam prebitas si qui
de presto fuerit iā vtraq₃ pars
et in eadem ciuitate eius vel
territori moratur etiā in his
litibus sacramentum habere
et primo possit hanc legem in
ingressu cause compelli ius-
iurandum prestare si autē al-
tera pars affuerit non videat
propter absentiam psonalis
deferri et aliud contrarium

inueniat inesse proposito ⁊ q̄
introductū est iam aduersam
partem vel alteram transfor
metur iubem⁹ quid presentē
personam oīmodo sacramen-
tum dare absenti aut impen-
dentibus dumtaxat litib⁹ s̄m
q̄ predictū est hoc concedi .i.
remitti si autem vtraq₃ pars
pricipaliter affuit ne diutius
lites pendentes suo tramitē
decurrāt in omnibus autem
causis hoc iuramentū presta-
tur exceptis spiritualib⁹. q̄m
cause speciales non ex legū se
veritate sed ex cautiōe equita
re trahatur. vt ex̄ de iureiu. c.
lr̄as. vbi d̄r. q̄ ꝯtrouersia erat
inter quendam episcopum et
quēdam abbatem super qui-
busdam decimis querebatur
a dn̄o papa. an iurandum eēt.
de calūnia R̄ndet papa q̄ in
rebus spiritualibus non con-
sueuit Romana eccl̄ia dare vl'
suscipere iuramentum de ca-
lumnia. Non. n. est ibi pceden
dum s̄m distinctionē legū. s₃
s̄m canonū equitatem sed s̄m
quosdam est derogatum huic
cap̄lo per hoc q̄ legitur ex̄. e.
regulam cū causam ⁊ no. q̄ l₃
in causis sp̄ualib⁹ in principio
de calumnia nō vtetur deuita
re tū dicenda iurat. vt proce-
dat in causa. vt ex̄ de d̄ sp̄o. in
pube. continebatur vbi ponit
talis casus q̄dam tradita fuit
quidā mr̄imoniū aū nubiles

annos et illa volebat ab illo discedere dicens quod nunquam cognouisset in eum vir dicebat quod eam cognouerat mulier negabat dicitur quod si vir id quod dicebat iuramento firmauerat et illa fuerit infra .xj. annum vel circa .xij. annum. etc. consensu partium voluntate desponsata fuerit et nupta non debet ab eo separari. Ad idem.e.l.et.e.t. attestationes. vel si maliciose videatur aliqua pars exceptiones proponere in iuramentum aie prestabit. vt extra de excep. pasto. et extra de accu. cum. vbi ponitur talis casus quisdam accusabat quendam episcopum super varijs excessibus quia defecit in probatione absolutus fuit episcopus et dicit papa de accusante quod tam vni priuetur ab officio et beneficio suo donec se purgauerit quod calumniandi animo contra episcopum non processit. ad idem extra de restitutione spoli. literas et omnis cesset obiectio intelligas illam decre. extra de iure.c.literas in me.ne spiritualibus causis puta in electionibus et in similibus sed hodie apertum est quod in causa electionis iuratur de veritate dicenda extra de electione dudum vbi dicitur circa medium vbi tandem archidiaconem electionem expresse missa causa petijt viatori electo respondente predicto quod non erat eius electum irritandi lite vbi legitime coram nobis contestata prestitoque de veritate dicenda a partibus iuramento. etc. et ita hores quod iuratur de veritate dicenda in spiritualibus causis. administratores autem aliarum rerum iuramento conuenit affici quia ipsi causam scientes ita ad eum peruenerint nec.n.pupillus vel adcultus nec alie huiusmodi persone scire possunt causam. vt.c.de iureiurando. propterea.c.dei.l.ij.§. quod obseruari alias iuratur. in causis vt in ciuilibus vel annexis spiritualibus iurandum sit de ea diuersi diuersa sentiunt aliorum opinionibus et rationibus pretemissis dico cum domino azone et pilio iurando esse de calumnia interdum causis. vt.c. de iureiurando. propter.c.dam.l.ij. Ista ibi dicitur in omni causa iurandum esse. et decre. innuit esse expresse in causis tribus esse iurandum. vt extra de iuramento.ca.inherentes.et.c. .ij. vbi dicitur. nec in ciuili: nec in criminali clerici subeant calumnie iuramentum. Quis prestabit iuramentum.ca. respondeo principales persone primo actor postea reus vt.C.de iureiu.propterea.c.dam. l.ij.§.j.et.iij.supra est prope.

¶ Item iuramentum prestant de calumnia tutor et curator et sindicus et actor vniuersitatis qui legitimam habeant administrationem. vt.C.e.t.l.ij.et extra.e.t. cum dicit causam hodie decre. no. quod actores et iudices debent iurare de.ca. tam in causa pecuniaria quam inter.T.et.M. motam ee. propositionis non parte sed per sindicum vel actorem elegeris litigandum per illum quid pre

stātuum esse calūp. iuramen-
tum: sed nūquid minor nomie
eius litigabit iurabit dicit do
min⁹ azo ꝛ bñ ꝙ si est adultus
iurabitur de veritate dicēda:
sed non de ca. sed pupillus ho
minis: vt. ff. de muliere. Iura
vbi dicitur. videamus in titu
lo cām quis iurabit et aduer-
sus quem possit iurare: ꝛ qui-
dem pupillus ipse si in pubes
est non potest. Hoc eñ sepissi-
me rescriptum est: sed nec tu-
torem cogendum esse. vel mu
lierem pupilli admittendam
esse. ꝛ si parata esset iurare di-
ui fratres responderunt: imo
cogendi sunt. c. iura. ibi. signi
ficari pricipales persone i fi.
vbi dicitur. ꝙ tutores et cura
tores in causis quas agant ca
lūpnie iuramētum prestabūt
et hͦ dicitur. s. de iureiu. prope
randū. vbi dͬ. ꝙ tutor vel cu-
rator iacturam cause sustine-
bit si per eius desidiam cadat
Minor adā per lapsum trien-
nij: quia tunc perijt instantia
iudicij. Sed cōtradicit decꝛ. ex
de spōsalib⁹ attestatiōes pro-
curator de ca. non iurat: vt. C.
eo. ti. l. ij. §. Si autē. ff. de noxa
li aucto. q̄ dicit cū nō videt cō
stituere ex. e. t. c. cū causam su
pra est prope: dico autē ꝛ syn-
dici appellātur procuratores
quia vniuersitas nō facit pro-
curatorē ad causam: sꝫ ad syn-
dicū vel actorē: vt. s. patet ti-
tulo de procu. ꝛ cū canones ta

les personas ꝓcuratores ap-
pellāt: vt. l. q. iij. Saluator vbi
dicitur. ꝙ in hoc nomie pro-
curator intelligit: quilibet ad
ministrator ecclesiastice rei si-
cut ꝓpositus vice dñs ycono-
mus ꝛ similia: sed si dicat pro-
curator in rem ꝓpriam: tūc iu
rabit de causa: quia in ꝓpria
eius causa est: quia dāpnum ꝛ
emolumētum illius cause ad
eū spectat: vt. ca. de procura.
qui suspendia. vbi dicitur. ita
ego volēs donationem facere
militi actionem quam ego ha
beo contra tipū ei cedo: vt ipa
habeat ꝙ ex ea consequatur.
querit an si potest fieri in rem
suam procurator dicit. ꝙ sic.
quia q̄uis ex aliena persona
agat. tamē negocium suū ge-
rit. quia absurdū esset interdi
cere militibus: ne propria ne-
gocia gerant. Sed pone pro-
curatorē respondere noie ab
sentis quis intrabit de cal. vel
quid prescripsit. inno. ꝛ satis
rationabiliter dabūtur ꝓcu-
ratori dilectiōes: vt denūciet
pro dño vt ad lit. veniat: vt ex
de lit. nō ꝓtest. qm̄ frequēter.
Cū actio exerceri dꝫ. l. ij. s. est
vel dicas ꝙ remittit ei hͦ iura-
mētū ꝙ si hoc fieri nō pōt: qa
est valde remot⁹. dabit ei pro
curator bon⁹ q̄ de causa iura-
bit: vt. ff. de ꝓcu. bonis dādis
l. j. forma iuramēti calūnie hͦ
est iurabit actor ꝙ nō calūnia
di aio cām mouet. ꝛ qꝺ credit

se bonā causam habere reus iurabit ꝙ credit se bona instā tia vti et nō calūniendi cā ad inster actionem venit vt.ff.fa mil'. her. h̄ ē inter coheredes §. qui famil'.hercis. Itez iu- rabit vterq́ꝫ ꝙ interrogam⁹ nō rogabit ꝙ credit esse verū nec vtetur scīēter falsa ꝓba- tione vt petet dilectioni pro- fuga vt lis ꝓtrahat nec dedit nec ꝓmisit nec dabit nec pro- mittet aliquid pro hac causa nec ꝑ eo feratur sentētia nisi hijs quibus dare permissum est a iure ⁊ sicut dare cōcedūt iura vt.C.e.t.in auct. vbi si- gnata vbi dicit pricipales ꝑ- sone vel alie : ad quas negoci um migrauit in medio coraz iudicibus iurent ꝙ nisi causa patrocinij iudicibus vel alijs personis per hāc causaz dede rit vel promiserint vel dabūt vel promittēt vel ꝑ se vel per mediā personā exceptis hijs q̄ aduocatis prestātur alijsq́ꝫ ꝑsonis quibus honeste leges dare disponunt ⁊ comprehē- ditur hec forma hijs versib⁹ Istud iuret ꝙ lis sibi iusta vi detur Et si queret veruz non inficiet Nihil ꝓmittere nec fasa ꝓbatio det Ut lis tarde tur dilectio nl'la petet. Nota tn̄ ꝙ iduplicibus iudicijs pu- ta famil.her. ꝯmuni diuidū- do finiū regūdoꝝ ita posside- tis vtrobi in quib⁹ vterq́ꝫ est auctor et reus et vterq́ꝫ pre- stabit iuramētum et actor et re⁹ vt.ff.famil'.her. Itē cohe redes.§.qui falsaz.s̄.ē.in isto iuramēto dicendum est nullā intotaliter extractam proba tionem nisi quaz pro veritate putat quis necessario exhibē dam esse ne sepius iuret vt.C. de iureiurendo propterea dā do autentica in isto et auten- tica.vt litigantes. Itez idem sit in mut.pet.quia vterq́ꝫ est actor ⁊ re⁹ pena volentis iu- rare hoc iuramentuz est ꝙ ca dat ab instituta actione ꝑ iu- dicis sententiam reus ꝓ cō- demnationē co ꝙ pro cōfesso habet vt. C. e.ti.l.j.vbi dici- tur ꝙ si actor noluerit subire sacramentū calumnie et hoc legitime fuerit ꝯprobatū nō liceat ei ad lit.penitus ꝑueni- re licet sꝫ cadat ī instituta ac- tiōe.q.ī prob⁹ litigator ⁊ tristi cia iudicis ei cum intermina- tione occurrat eum a iudicio quoniaz lōgissime expellat, si autez hec sacramenta subire recusauerit ī hijs cāis que in narratiōe comprehensa sunt pro confesso habeatur ⁊ licet iudici proferre sententiam ꝙ ad idē ipa rei q̄litas ei sugge- rit sic enim nō lites añ sꝫ etiā calumniatores muniētur sic pro iudicijs sese putabunt et in siccarijs sisti qñ ipse princi- pales litigantium ꝑtes ꝑ iu- ramentū lites exercent ⁊ cāꝝ patroni prebent iuramentuz

tis p̄positis sacrosctis scri-
pturis tam cause totius faci-
ant examinationē quā suū ꝓ-
ferant arbitrium quid aliud
nisi ꝓ hoibus domini eē in oī-
bus causis iudicem certandū
est antiqua ita calūnia qesce-
de et eius ambagibus consti-
tutio nostra dilucida et ꝓpen
diosa in terris declaret oibus
vt sit maximū cārum dirimen
darum remedium et qđ debe
at cadere. An causa ille qui nō
prestat hoc sacramentuꝫ dicit
decre. noua ⁊ ex̄ de iura ca. cū
in causa. §. Pena. vo recusan
tis. h iuramētuꝫ b compre-
standum fuerit est vt actor ab
instituta cadat actione. Reus
autem haberi debeat pro con
fesso qꝛ comprobatur consue-
tudo q̄ iuramentuꝫ calumnie
non admittit. vt ex̄ de fideius.
constitutus. sed nota iuramē-
tuꝫ calumnie non posse remit
ti sed in oī causa tā coram iu-
dicibus q̄ꝫ coram arbitris pre
stari debet quia non pro com-
modo ꝑuatoꝝ. sed pro commu
ni vtilitate mādat̄ fieri. vt. C.
e. t. l. ij. §. sed qꝛ veremur ne for
sitan collusione aliqua vtētes
remittere sibi videāt̄ hmōi iu
ramētū ⁊ ex predicta dissimu-
latione sancionem nr̄am elu-
dant. Sancim⁹ oēs iudices lꝫ
ex cōpromisso cognoscāt vigo
rē suū exercentes qꝛ nō ꝑ cō-
modo ꝑuatoꝝ sꝫ ꝑ cōi vtilita-
te pn̄tē possim⁹ legeꝫ minime
pati sacramētū tale remitti sꝫ
oīo hoc ab actore ⁊ a fugiente
exigi ne paulati videat̄ hmōi
res perire ⁊ sacramentum vel
principalium ꝑsonaꝝ vel ad-
uocatorum mutilari. ad idem
ex̄ de fideius. ꝯstitut⁹. Sꝫ hoc
dn̄s pillius de plano cōcedit.
Dn̄s autē So. dic̄ ꝙ remittit̄
pr̄i agēti circa filiū ⁊ pr̄ono cō
tra libertum. vt. ff. qui satisda
re cogunt̄ de die. §. vult Iube
aut aūt iurare de ca. ne q̄s ve-
xādi magis aduersarij faciat
tn̄ nihil agit̄ satisdare posset i
alium locum euocet. Sed pa-
rentibus h iuramentū remit-
titur ⁊ pr̄onis sic autē dꝫ iura
re nisi agat̄ satisdare nō posse
au. ibi nisi postulat se remitti
.i. sin̄ capitale cā facere. sꝫ opi
nio dn̄i pillij magis placet in
hac parte sed pone ad hoc sa-
cramētū nō exigat̄ ⁊ ꝓcedat̄ i
cā ⁊ ferat̄ snīa quid erit dicit
pilli⁹ qđ tenet sentētia cā nō
est eñ ꝓ̄standa nisi exigat̄. vt
ff. de noui oꝑis nūciatione de
pupillo qui opus nouū nō nū-
ciat hoc iusiurādū ⁊ actore ꝓ̄-
tore refert̄. i. remittit̄ idcirco
non exigit̄ vt iuremus anteq̄ꝫ
iusiurandū exigatur.

¶ De interrogationib⁹ et ꝑ
quem fieri debeat.

Indim⁹ su
p̄ra i ti. primo i vlt.
scōe partis de iter-
rogationibus ante

lit.cōtest.faciendis:sed ꝙ pre
stito iuramēto calūnie inter-
rogāde sunt partes de illo ne
gocio ideo de his interroga-
tionib⁹ tractemus. Videam⁹
igit quis debet interrogatio-
nes facere qs interrogare for
mare q̃liter sunt faciē de qua-
liter sit iudici respondendū:
de quib⁹ debeant interroga-
tiones fieri. Interrogare de-
bet iudex qui de causa cogno-
scit: vt.ff.de interrog.l.noluit
pretor cōstringere qui cōueni
tur ex responso suo in iudicio
vel in cōfitendo vel inficiādo
sese exoneret. Similiter etiā
portiōis pro qua quisq̃ heres
extiterit: vt per interrogatio
nē certior eē: ⁊ etiā assessor qm̄
q̃ participat interrogationi-
bus: vt.ff.de offi.asses.l.j.§.est
ti.de asses. Et notarius seu q̄-
libet alter quib⁹ iudex cōmi-
serit: vt ex̄ de offi.deleg.super
questionū vbi dr̄: ꝙ iudex po-
test cōmittere alicui principiū
et finē cause ad audiendū: ve
rūtamen licet nō teneatur ad
interrogationē factā aduersa
rij respondere si ab aduersa-
rio in iure iterrogatus respō-
dit vel absq̃ iterrogatione
facta cōfiteat: videlꝫ cōfessio:
vt.ff.de inter.act.si sine inter
rogatōe quis respōderit se he
redē esse pro interrogato ha-
bet: interrogationē nō solū a
pretore accipere debemus: sꝫ
ab aduersario: vt ex̄ de do.et
ꝯtu.prout.§.est qualiter quis
formare debeat interrogatio
nes: ⁊ q̄lis ꝯsuetudo q̄ est ma
xia legū iterpres habet: vt ad
uocati ptiū formēt interroga
tiōes suas silr positiōes hō mo
do ponit: vt dicit talis in iure
ꝙ possessio de qua querit fuit
patris sui vel matris: cui suc-
cedit vel qđ ipse nūciauit a ta-
li tantā pecuniā: vel ꝙ depone
rit penes illū librū: de quo cō
trouersia est. ⁊ hoc fiat ab ad-
uocatis ꝓponentibus: vt non
oriatur cōtentio inter partes
et nō debēt esse aliter scripta
ꝙ fiunt proposita. Itē alia ra
tione: vt sit certus: super quo
iterrogat ⁊ super quo debeat
respōdere. facta autē petitio-
ne prescripta iudex per sacra
mēta debet interrogare pro-
ponētem si credit ita verū es-
se: vt ꝓponit ⁊ si per sacramē-
tū responderit ita se credere:
cōsequēter interroget aduer
sariū per sacramētū si credat
esse verū ꝙ alter proposuerit:
et siue cōfiteat siue neget fa-
cta eius responsiue inscriptis
redigat. Nā ⁊ si sup eodē arti-
culo interroget: nisi nouū qđ
emiserit: puta q: perdita sunt
scripta priora nisi aliquid si-
mile iniuriā facit ei et grauat
ipm̄ ⁊.q.anceps piuriū cū sub
iret facit nullaꝫ infamiā vult
icurrere: q: si aliter credebat
se cognoscere ⁊ aliter mō rn̄-
det ex respōsione sua incurrit

periuriū ꝛ infamiam q: aliter credit nunc qm̄ prius rn̄deat dicit̄ incurrisse ꝑiuriū ꝛ ita ex hoc edicto incurrit infamia₃ vulgi q: de vno argumēto incurrit duo cōtraria ſm veriū ꝛ falsum. ad ista oia hēres argumētū. xxx. q. v. iudicantē. §. ē ō offi. ordi. iuō. Ad idem. ad. l. iul'. ō adulter. si postulauerit. §. quoniam primo facit actor suas iterrogatiōes scōo reus ſm regulā illā qui prior appellat. ꝛc. vt. ff. de iuō. qui ꝑor vbi idem ō: vicissim si iudex viderit expedire: vt ex̄ de cā. pos. ꝛ proprie. sit cōiuncti cognoscēda et possunt vicissim audiri allegatiōes et testes vtriusq̄ partis et possunt iudices sup vtroq̄ ꝛ hoc vt pcatur laboribus ꝛ expēsis. Qualiter sunt formāde interrogatiōes ꝛ rn̄siones rn̄so verbis affirmatiuis ꝛ nō negatiuis qm̄ qui negat nihil dicit ꝛ negantiū cāe nulle sunt: vt ait boeti⁹: vt. C. de ꝓbatio. actor. ꝙ asserāt ꝓbare se nō posse ꝓfitendo reū necessitatē mōstrādi ꝛ cōtrariū nō abstringit cū ꝑ rerū naturam negātis factū nulla est probatio. vnde si ꝓponit ꝯbis negatiuis nō ē audiēdus vbi illa negatiua implicitam habeat affirmatiuā nūc. n. audiendus esset: vt ex̄ de renū. sup hoc vbi ponit̄ talis casus. quidam petebat quoddā₃ bn̄fici um de q̄ vt dicebat fuerat spoliatus ille a quo petebat̄ bn̄ficiū excipiebit dicēs: ꝙ sponte renūciauerit actor beneficio actor: replicabit: s₃ qō nō spōte s₃ iniure quesitū erat cuius probationes primo debēt audiri an actoris an rei ꝛ respōdetur ꝙ causa renunciatiōis primo debet ꝓbari ꝛ si poterit probari. qō nec vi: nec: metu: nō penitentia: non prece alicuius vel promissiōe abrenunciauerit probationes rei recipiantur nisi canonice replicatum fuerit et dicitur in casu: ꝙ l₃ negantis factū nulla est ꝓbatio ille cū qua spontaneā renūciationē negat implicite ꝛ quodammodo affirmat vnde sup assertiōe sua debent ꝓbationes admitti hita ratiōe ad dignitatē ꝛ opinionē ꝑsone est. n. queda₃ negatiua pregnās cū negādo quodā mō īplicat: vt ꝓba. ff. de ꝓbatio. si filius in ꝑtāte pr̄is se negat eē ꝑcor cognoscat vt pri⁹ deceat fili⁹. s. qō emācipatus q: proprietate quā ō₃ fili⁹ pr̄i prestare ꝙ statū ē: ꝛ q: se liberū esse: quodammodo ostēdit ideo. n. ꝙ ad libertatē proclamat prius docere iubetur. Ad idem ex̄ de suc. ab intestato cū dilectus: vbi dicit̄ de quodam archipresbytero q̄ vltima voluntate dixit volebat esse monachus querere res suas: dicebat episcopus ꝙ archipresbyter nō erat compos mētis

tunc temporis dicitur ibi qd probet eps qd nō erat archipresbyter compos mētis tūc temporis aliter non habebit res defuncti tunc.n. talez negatiuam proponere potest τ pbare tenetur. τ nota φ aduocatus nō debet duas interrogatiōes proponere nec formare q: si altera pars sit falsa altera vera is qui interrogat vtrumqꝫ de iure potest negare per regulam que dicit cum aliqua particularis τ vniuersalis sit φ pbo p tale argumētum pone te cōmedisse hodie comedisti hodie ecclia secure potes respondere nō si hodie in ecclia nō intrasti hocmō debet respondere qui interrogatur vt confiteatur vel neget τ certum dimittat iudicem sup re de qua interrogatur τ si obscure respondeat ad interrogata pinde ē at si non responderet h totū pbat. vt. ff. de inter. actiōe de etate. C. nihil interest vtrum neget quis an taceat interrogatus, an obscure rñdeat vt incertū dimittat interrogātem. Ex cā succurri posse ei q interrogat? respondet non dubitamus: nam et si quis interrogat? an pri heres esset respondet se heredez eē. Mox prolato testamēto inuētus est exheredatus equissimuz est succurri ei τ ita celsus scribit. Idem q τ alia rōne ea que postea emergunt auxilio indigēt. Quid est si occulte tabule τ ignote plate sūt postea cur nocet ei qui respondit φ in presenti verū videbatur Idem dico φ si quis heredez se respondit τ mox falsuz τ officiosum testamētū fuerit vel irritum pnunciatuz. Non em improbe respōdet sed scriptura ductus vrgeri debet re? vt certum quid respondent vl' cōfiteatur τ de confessis certuz nisi dr certum cofessus pro iudicato habetur. Incertum vero erit si quis incertum confiteatur. velut si corpus ɔfiteatur vel confessus sit vel si sticū vel fundum dare se oportere vlgeri debet vt certum confiteat. Itē si is qui rem ɔfessus est vt certam quātitatem ɔfiteatur quacꝫ actione ciuili vl' onoraria vel interdicto exhibitorio vel prohibitorio quis conuenitur dici potest in hijs oibus subseq posteriorē rōnē orōnis diui Marci debere sꝫ τ si fundū meū eē vēdicē tu cōfessus sis proinde est ac si mei domini esse fundū pnunciatū esset: vt supra est τ oē qd quis confessus est piudicato habet dabitur ergo ex hijs actionibus ex quibus dies dat ad restituendā rē ɔfesso tps ad restitutionem τ si non restituatur lis extimabitur. Si vero interrogatus nullo modo respōdeat dnt quidā pinde teneri ac si cōfirmatur. vt. ff. de

inter. ac. de etate. §. qs tacuit quoq; in ea causa ē apō ptorez vt inst. actione conueniatur q̄si negauerit se heredē eē. Nā qui omnino non respondet cō tumax est ⁊ cōtumacie hāc penam ferre debet vt i solidū cōueniat quēdmodū si negasset q: ptorē vr cōtemnere ꝙ aūt ait pretor oīo non respondisse videat q: interrogatū non respōdit vez q̄si ꝙ qui tacet non fatetur nec negat. vt. ff. de regulis iuris q̇ tacet. nō vtiq; fatetur. sed tn̄ verū est ipsum nō negare: vnde dico illū depriuandū nō tanq̄ ꝯfessū vel q̄si contumacē sed arbitrio iudicis puniendus. Itē no. ꝙ si q̇s interrogat⁹ an. x. debeat q̄ ab eo petunt. Simpliciter negat se debere interrogari iterū debet an debeat. ix. vl' octo vel. vij. ⁊ vsq; ad vltimā q̄titatem: si autem precise neget et dicat se nihil debere nō dz ad hoc vlterius interrogari preterea notādū ē ꝙ lz interrogationes de cōsilio aduocatorum sint faciende ⁊ formāde responsiōes tn̄ a ptib⁹ siue aduocatoz ꝯsilio fieri pōt qm̄ factum ipm per pncipales psonas ⁊ n̄ p aduocatos debēt fieri nisi fuerint adeo dicte personeut eaz defect⁹ de iud. licētia supplicat. vt ex̄. deinde pastoralis. Et no. ꝙ si iterrogatus dubitat sup quo interrogat deinde sunt ei dilationes ad deliberādū. vt. ff. de interro. Qui interrogatus ad idez ex̄ de pcura. dilect⁹. vbi dz ꝙ pcur. gn̄alis si dubitat de facto debet habere inducias deliberatorias vt ꝯsulat dn̄z suū ⁊ si sibi fuerit denegare ⁊ appellauerit valet appellatio et si dicat se pcise se nesciuisse ṽitatem rei de qua interrogat ē compellēdus pcise respondere ad interrogata quia non tenetur dicere nisi ꝙ nō credat vel ꝙ credat esse verum ꝙ dz C. de iureiu. vt ppt̄ea dicit a. l. ij. §. ij. ⁊ in autētica i isto dē oī faciende sunt interrogatiōes que fieri possunt ad inuestigādam ṽitatē rei de qua vsq; ad diffinitiuā sn̄iaz vbicūq; equitas mouet iudicē ad inquirendus sine proprio motu siue ad petitionem partium. vt. ff. de interroga. actor vbicunq; est de inter. actiōib⁹ an̄ lit. cōtes. faciendis ⁊ ēt versauice cōpellendus est actor respōdere ad interrogationē rei i exceptōibus ppositiōis et pponendis qm̄ in excipiēdo reis fit ac. vt ff. de pcur. in exceptiōe. ff. de excep. l. j. supra est.

De confessis.

Quoniā in iure interrogat⁹ interdū cōfitet interdum negat ⁊ in cōfitentib⁹ s n̄'le sunt ptes iud. vt. ff. ad. l. acquil'. pinde. §. vlt. vbi dz ꝙ

hac actiõe datur aduersus cõ
fitentē iudex nõ rei iudican-
de sed estimande datur. Naʒ
in ɔfitentem nulle sunt par-
tes iudicantes ideo post tra-
ctatum interrogationũ confi
tentur de cõfessis in iure con-
fessus videam⁹. Querãtes qd
valet confessius facta in iure.
Que sunt necessaria vt confes
sio vt vtrũ ɔfessio facta in iu-
re reuocari possit. Tunc valet
confessio facta iure ꝙ cõfitēs
l. iudicato habet. vt. C. de con
fessis. l. vnica vbi dꝛ confessos
in iure pro quuis haberi pla-
cet. quare sine causa deside-
ras recedi a confessiõe tua cũ
soluere cogeris quodãmodo
snia dãnatur quis vt. ff. e. t. l. j.
confessus pro iudicato habet
qui quodam modo sententia
sua damnatur quis: vt. ff. e. t.
l. j. Confessus pro iudicato ha
betur qui quodammodo sua
sententia damnatur. Iteʒ do-
min⁹ dicit in euã. Ex ore tuo
te iudico serue neq̃. Contra se
potest quilibʒ confiteri. vt ste
tur eius confessiõi vt condem
net se. pro se ṽo minime credi
tur. vt ex̃ de ɔfessis cũ sup ele-
ctiõe. xiiij. q. j. §. j. vbi dꝛ de eo
aũt qui dꝛ an de suis fratrib⁹
post testes producere multis
auctorib⁹ vr̃ esse ꝓbatũ: leges
em̃ tã sacrorũ canonũ q̃ secu-
lariũ pncipũ aduersus alium
testimoniũ de domo sua dedu-
ci ꝓhibent circa se quilibet te
stare potest pro se ṽo minime
mlta sunt necessaria ad h° ꝙ
sua cõfessio preiudicet alicui
que hijs versibus comprehen
duntur. Maior sponte sciens
circa se vt ius sit ⁊ olus q̃tum
vero natura fauor lis ius vere
pugnet q̃ qualiter itelligitur
sit diligēter discutiam⁹. Ma-
ior. n. dicit qm̃ si pupillus con
fiteatur ea non preiudicat qꝛ
ipso iure tutus est. pubes aũt
minor. xxv. annis tenet ex con
fessione sua sʒ circa eam resti-
tuitur petita restitutione si ex
ea. l. dat. vt. ff. de mino. l. si ex
causa. §. Nũc videndũ ē de mi
noribus potestatibus dunta-
xat captis an subueniatur eis
an ēt deliquētibus vtputa do
lo aliquid minor fecit in re de
posita vel cõmodata vel ali⁹ i
certa an subueniatur ei. Si ni
hil ad eũ peruenit de dolo et
placet in delictis minoribus
non subueniri nisi huic itaqʒ
subueniatur nam ⁊ si furtum
fecerit vel damnũ iniuriã de-
derit nõ ei subuenietur. sed si
cum ex damno dato confiteri
possit ne dupluʒ teneatur ma
luit negare in hoc solum resti-
tuendus sit vt pro confesso te
neatur ergo ⁊ si potuit pro fu-
re damnuʒ decidere magis q̃
actionē dupli vl' q̃drupli pati
subueniet ad idē. ff. eodē. t. l.
certũ. §. penult. Spõte iõ di-
ctũ quia cõfessio per motũ ex
torta non preiudicat. vt. ff. de

de quo.l.ij.§ In criminib9 ob seruãdis quõ adhiberi sol3:s3 quando ve quatenus id faciẽdum sit videam9 ꝛ nõ eẽ actor mentis incipiendu3 est. diuus Adrianus istituit ꝛ verba ferri ꝛ ita se habent ad tormẽta seruoꝝ: ita deinde venire op3 cũ suspectus est reus ꝛ alijs argumentis ita se probationem admoueret vt sola confessio seruoꝝ deesse videatur. Ad ide3. xv.q.vj.c.j.vbi dꝛ ꝙ confessus facit p̄iudiciũ ad idẽ ex̄ vt lit. non contest. ad hoc deus sciẽs ideo dicit̄ ꝙ si errat dum confessus fuerit per errorem fcti et probet se iurasse quandoq3 autem sniam non preiudicat ꝯfes. vt. ff. de ꝯfe.l.j.vbi dꝛ nõ fatetur q̇ errat nisi q̇ ius ignorauerit ad idẽ. ff. ꝺ iter. ac. de etate. §. Qui iusto. q̇ iusto errore ductus negauerit se heredem nemo cõdignus est. sed si aliq̇s sine dolo malo culpa tũ respondit dicẽdũ. cã est enĩ absolui debere nisi dolo proxima sit cl̄pa. ad idẽ. C. de iuris ꝛ facti ignorantia.l. error ad hoc facit dec̄. noua. ex̄ de cõfessis ex parte. vbi dꝛ ꝙ yconomus monasterij cuiusdã quẽda3 ꝑ errorem facti sup̄fuit ꝯfessus dñs papa dicit ꝙ si possit ostẽdere se in facto errasse ei non preiudicat ꝙ facti nemini nocet negotio nõdũ futuro. Cõtrase ideo dicit qꝛ bene credit̄ confitenti ꝯtra se et nõ pro se vt. xiiij.q.ij. ad idem. ff. de iter ro. ac.l. de etate. §. j. vbi dꝛ qui ex quadrante heres vel oio cũ non esset heres respõdit se heredem ex asse in asse constituta conuenietur actiõe vbi iussit hoc est in iudicio ꝛ corã iudice suo. vt ex̄ ꝺ iudici. at si clerici. ff. de ꝯfessis.l.j.s.ẽ. ꝛ ex̄ cõfessis. c. cũ sup̄ electiõe. vbi dꝛ q̇dã canõic9 ꝯfessus fuit i iure ꝙ obligatione3 ꝛ ꝑmissum. §. sarracenorum recepit: vt consentiet scd̄m electionem vbi sum quasi simoniac9 cõdemnatur ab officio et beneficio depositus qd̄ quidẽ vnũ ẽ ne aliq̇d fiat extra ius. vt ex eo obligetur vl' ꝯfitenti peti iudiciũ generet̄ qꝛ talis confessio vim pacti in se h3. vt. C. de non numerata pecunia. vbi dicit̄ frustra oppinaris exceptione nõ numerate pecunie te esse munitum quãdo vt fateris inci9 vicem qui obligatus erat substituit te debitorẽ ad idẽ. e.l. ꝛ. e. t. in cõtractib9 ꝛ in multis alijs legibus ibi positis ꝛ ẽt cõfessio extra ius nocet vbi scandalum ex ea gñat̄. vt ex̄ de excessib9 prelatoru3 qm̄ grauis vbi dꝛ ꝙ quidã cl̄ic9 fili9 sacerdotis ꝯfess9 fuit publice ꝙ cognouit vxorẽ cuiusdã vñ fuit ab officio et bñficio suspẽsus. corã iudice suo. iõ dixim9 qꝛ cõfessio fctã corã ñ suo iudice ñ nocet. vt ex̄ de iuð. at si clerici vbi dꝛ ꝙ sicut sentẽtia añ suo

iudice nō tenet ꝛ similiter nec cōfessio. Ad idem. ij. q. ij. i pri- mis hostis ideo dr. qꝛ si absen te aduersario vel eius procu- ratore fiat confessio nō valet vt. ff. de cōfes. l. certum. §. plu- res vbi dr. si quis aduersario absente confessus sit vidēduz nunquid pro iudicato debeat haberi: quia ꝓo qui iurat ab- sente patrono obligatur: nec solet quis absenti obligari: neqꝫ condēnari certe tutorez curatorem procuratorēve p̄- sentes esse sufficiat. Sꝫ an ip- sos tutores curatores videa- mus fateri sufficiat: ꝛ nō pu- to sufficere certum diximus: quia nisi is qui cōfitetur cer- tam det responsionem decer- tare vel quantitate non valet confessio. vt. ff. de cōfes. l. cer- tum. s. est. ff. de inter. act. l. de etate. §. nihil interest. s. est et licet plene dictum est ti. proxi mo: nec natura ideo diximus quia false confessiones neces- sitatib⁹ ꝯuenire debēt aliter non preiudicant: vt si dicā il- lum filium meū esse qui est ma ioris etatis quā ego: vt. ff. de inter. ac. confessionibus fal- sis respondētes: ita obligant si eius noie: de quo interroga tus quis est cū aliquo sit actio quia cū alio actio esset si dn̄s esset in nosmetipsos ex cōfes- sione nostra cōferimus: ꝛ si eū qui cū in potestate patris eēt respondissem meū filium esse ita me obligari si etas eius pa teret: vt filius meus esse pos- sit: quia false cōfessiones natu ralibus cōuenire debēt pro- pter q̄ fiant: vt patrisfami. no min respōdeo nō obligari eū qui patrifa. seruum esse rn̄dit non teneri noxali actione nec sibi liber homo mihi bona fi- de fuat iudicio noxali agi po- test ꝛ si actum fuit manebit in tegra actio: tamen eo qui ad- misit. Item similiter si fateor in iure interfecisse seruum il- lum qui misit iuuit: vt. ff. ad. l. aqui. siquis hominē minimuz falso cōfitet cecidisse: ꝛ postea paratus sit ostēdere vnuz esse iul. scribit. l. aqui. cū nō tene- ri ꝙuis confessus sit accedisse Idē est si fateor illuz seruum meū esse q̇ est mortuus: qui nō est in rerū natura fateor ideo subiūgitur: qm̄ siue geminam cōfiteat se ancillā esse: dūmo- do postea ꝓbet cōtrariū talis cōfessio nō preiudicat in fauo rē libertatis: vt. C. de liberali causa interrogatā ꝛ cōfessam apud aliā se esse ancillā huius modi facturā defensionem li- bertatis nō excludit. Itez fa- uor facit ꝙ nulla cōfessio cir- ca matrimoniuz publice con- tractuz ei preiudicare pōt: vt ex de eo qui cogno. cōsan. vxo. siue super eo vbi ponit talis ca sus. Quidā cōfitebatur ꝙ an- teꝙ contraxisset matrimoniū cū vxore sua cognouit cōsan-

guineam vxoris sue: et mulier quidē confitebat̄. Quesitum fuit an inter eos deberet diuorciū celebrari dr q̄ nō propter clamorē vicinie aliquatenus separari debēt: quia sic sepe multi ab inuicē colludēdo a suo modo resilirēt. Ideo dr: q: nec vz confessio nisi fiat de re. vnde litigiū est vel controuersia est: vt. ff. de interro. ac. Cōfessiōib⁹ sup̄ est: vt ex̄ de officio iudicis cū oīum in fi. vbi dicit̄ qd pcurator ad illa itelligit̄ institutus q̄ in litteris cō missionis inueniunt̄ expressa ius vc repugnet dictū: q: confessiōes de mero iure ita sunt: vt q̄ in cōfessiōe verū ius recipere pōt: vt. ff. de inter. ac. is cuius. §. vult. Iterū aūt cōfessiones ita rate sunt. vt id q̄ in cōfessiōe veñ. ius in natura recipere pōt. ius. n. nō patit̄. vt iudeus habeat seruū christianū vt imo. di. mācipia christiana q̄cūq; in dñz cōparasse patiunt̄ ad libertatē iusto leguz pcepta sine ambiguitate perducere licet ne q̄ absit christiana religio viderit subiecta postulat̄. et ideo si vidēs confiteatur christianū suum mācipium esse cuius nomine noxialiter cōuenitur nō preiudicat talis ꝯfessio vel si christianus cōfiteatur se transisse cum iudea nō preiudicat eiq; nō potest contrahi matrimoniū inter homines diuerse professionis. vt. xxviij. q. j. caue christiane. vbi dicit̄. q̄ christianus nō debet rē tali aut iudeo aut heretico tradere filiam suā aut eorum filiam accipere in vxorē. §. vlt. vidēdum est vtrū possit reuocari confessio et sciendum q̄ confessiones que fiunt ante lit. contest. reuocari possunt. si ꝟo in iure lit. ꝯtest. falsa sit confessio ab aduocato p̄sente clientulo suo preiudicat illa confessio principalis psone nisi ipsa principalis persona reuocet eā q̄ facere potest vsq; ad triduum: vt. C. defendere aduocatorē. l. iij. vt dicit̄ ea que aduocati presentibus lz is quorū cause agant̄: alegauerint perinde habēda sunt. Ac si ab ipsis dñs litium proferantur: nisi in cōuenienti. l. triduo proximo ipsi dñi cōtra dixerint. Ad idem ex̄ de sensibus cuz olim et dicit dec. no. q̄ procurator pōt reuocare confessionem erroneam aduocati: vt ex̄ de appel. cū causam: si autem principalis persona cō fiteatur in iure et talis sit confessio q̄ ei preiudicari debeat sicut supra dictū est: status ci⁹ confessionē nec potest reuocare eam: nisi probet se errasse. tunc em̄ eam reuocare potest probato errore vsq; ad summam: sed non postea: vt. C. de iuris et facti ignorantia error vbi dicit̄. error facti nondum finito negatio nociuis

nocet. nam causa decisa velamento tali nō restauratur. ad id ex͠ de confessis ex parte de confessionibus ꝑo super criminibus factis non preiudicat confitente nisi vbi confitens perseueret in confessione quoniam reorum confessiones vel exploratis criminibꝰ vel facinoribus non habeantur: vt. ff. de questionibus. l. j. §. si quis vltra maleficia fateatur non semper ei fides adhibenda est. Nonnunq̄ enim ex aliqua causa in se confitentur sed dominus ad Le. dixit ꝙ cōfessio semel sponte facta in iure super criminibus preiudicat confitenti: vt haberes expresse ex͠ de confessis cū super electione supra est casus et ex͠ de elect. per inquisitionem: et qd̓ dicitur in. l. ff. de questionibus lege. j. ꝙ reorum confessiones pro exploratis criminibus non habentur locum habet in confessionibꝰ christiani extortis: et quare nō sit stādum talibus confessionibus responsum est in lege eadem. §. questioni vbi dicitur. quidā in tanta impatiētia fuit ꝙ voluit potius mentiri q̄ tormenta pati.

De probationibus.

Jcimꝰ in presenti titulo ꝙ viris sit quando interrogatus confitetur consequēter videamus q̄d iuris sit cum reus negat ꝙ ab actore ꝓponitur nūc onus probationis incumbit probatio non ei qui negat: ⁊ ideo de probationibus videamus q̄rentes quid sit probatio quis debeat ꝓbare quādo et quot sunt eius species probatiōis. Probatio est rei dubie ꝑ argumenta faciens fidem cum iuramento et quidam dicunt ꝙ probatio dicitur ab hoc adverbio iprobe agit. probe debet actor ⁊ accusator quid aliquid dicunt: si reus agat negat: vt. ff. de probationibꝰ ei qui extra de proba. ca. j. ⁊. iiij. q. iij. Item in criminali versus qui incidit intentionem suam sue probationis ꝓprias debet auferre non petere adversarium cogi ad exhibitiones per eorum per que sibi negocium fiat. Ad idem ex͠ vt beneficia ecclesiastica sine diminutione conferantur: vt nostrum vbi dicitur ꝙ explorati mater est qd̓ actore non probante ei qui conuenitur et si non prestiterit obtinebit: vt C. de edendo lege. qui accusare nolunt probationes habere debeant: cum nec iuris nec equitati ratio hoc permittit: vt alienarum rerū vel instrumentorum perspiciendorum posterius debeat fieri actore .i. non probāte reus et si nihil prestiterit obtinebit: vt extra

de causa possessionis et pro⸗prie cuz ecclesia et hoc ideoqz negantis factum per rerũ naturam nulla directa.est:vt.C. de probationibus actor : vt vj.q.vltima actor.vbi eadem lex ecclesiastica ex̃ de probationibus vnũ qui negat simpliciter nisi probare tenetur. Si vero negat puta dicit aduersarium aliquo iure prohibitum: ne liceat ei aduocare testes inducere:seu aliqua facere que a iure sibi conceduntur illud ꝓbare debet qui dicit illũ prohiberi:vt.ff.de probationibus : ab ea parte qui aduersarium aliquo iure prohibitum esse specialiter lege et cõstitutione id ꝓbari oportet. Idem respõdit qui negat emancipationem recte factã probationem ipsum prestare debere. Et nota ꝙ licet generaliter hoc sit verum ꝙ reus probare non tenetur.cũ quedam faciunt cuz probationis onus indictũ transferatur:scilicet hec exceptio pro actore presumptio spontanea probationis assumptio iuramenti. deletio acto . priuilegium rei delictum.⁊ est rei negocio habeat implicitam negatiuam affirmatiuam exceptio transfert onus probationis in reũ puta procreate.x.tu excipis ꝙ prestitisti has ꝓbationes probare teneris.quoniam in excipiendo reus sit actor : vt.ff. de probationibus in exceptionibus.ff.de exilij supra est ti. de excep.que de probationibus ex litteris vbi dicitur.qui obiecerit prescriptionem longi tp̃is et cã ꝓbauerit reportes cõmodũ possessiõis: ⁊ hoc quidẽ verũ est si reus excipiendo aliquid asserit: ceterum si excipiendo negat secus est:vt patet in exceptione nõ numerate pecunie:qm̃ a reo proposita actor tenetur probare numerationem pecunie: quoniã a reo proposita actor tenetur probare numerationem pecunie ea a reo proposita actor tenetur probare:et non reus exceptionẽ:vt.C.de nõ nũerata pecunia. Si ex captiõe tua licet hypoteca data sit ceperis conueniri exceptione composita seu doli mali seu nõ numerate pecunie compellitur probare pecuniã tibi esse numeratam quo nõ impleto absolutio sequitur presumptio pro actore transfert onus probationis in reum : quia si superpetit a fratre partem predij qđ fuit patris communis: ꝗuis neget illum pertinere ad actorem:tamẽ prestare debet qualiter ad se pertineat aliter succumbit in causa : vt cum de probationibus : siue possiaebitis.vbi dicitur : siue possidetis predia que a patre

communi sibi patres emancipata donata cõtendere res vendicãt ipsis incombit fctã probatõis necessitas siue ipsis ipsa predia a nr̃o patre donata tenentib⁹ nos heredes instituti p̃ris petitis vt intentionẽ meam cõstitisse non denegãt. vñ dñi facti sunt emergentes. questiõe recte cõpellunt casus ipsi⁹ legis talis. si aliquo possideãt predia. ⁊ eoꝝ fratres mãcipati dicãt ea: sibi a p̃re cõmuni data ꝓbare debent. Si vero fratres emãcipati possident predia ⁊ heredes ea peccant. ipsi ꝓo ad eos nõ pertinere dicãt eis qui possident incombit ꝓbõ. ⁊ si propter presumptionẽ que cõtra eos in testamẽto episcopo ab extranea persona presumitur ꝙ intuitu ecclesie est relictum vnde licet episcopus sit in possessione ⁊ negat illud ad ecclesiam pertinere probari debet sibi soli esse relictũ. vt ex̃ de testare qui iuste vbi sit quedam distinctio bona q: dr̃ in primo membro distinctiõis ꝙ si aliquis relinquat epõ ab extranea ꝑsona presumitur esse relictũ intuitu eccl'ie. ⁊ nõ intuitu ꝑsone. ¶ Item si ep̃s petat ab eccl'ia in sua dyocesi cõstitutũ procurationẽ vel obedientiã q̃ negat exhibere debere obedientiã probare dz se eẽ exemptum. vt ex̃ de prescriptionibus nõ liceat vbi reprehẽdun tur qui priores volebãt obedire suo epõ cũ eoꝝ eccl'e eẽnt in sua dyocesi nec procedebãt ad priuilegiũ quasi essent immunes vnde dr̃ ibi ꝙ obstante aliqua prescriptiõe ei exhibeant debitũ reuerẽtiã ⁊ honorẽ. ¶ Itez si ep̃s petit ecclesiam quã alter detinet ex quo fundata est in eius dyocesi: qui dicit illã ꝗuis neget. Ad idem ex̃ de religiosis domib⁹ ꝯstitutus similẽ translationẽ ꝓbatiõis meũ inueniet. c. di. cõtra mortẽ esse mediũ aut. n. oium metropolitanorũ. mox cũ fraternitate seruãdus aut si tue eccl'ie quid spũaliter dicis esse cõfessum preceptũ ne a pastorib⁹ Romane vrbis põtifib⁹ que Reueñ. eccl'ie sunt cõcessa nobis oportet oñdi ꝙ si nõ ostendit restat postꝙ agere talia nec consuetudine generali nec priuilegio gñali vẽdicas vsurpare te ꝓbes ꝙ fecisti: ⁊ ita de restit. spo. sollicite vbi talis ponit casus quidam renũciauit eccl'ie post spoliationẽ postea repetit eã aduersarius obijcit ꝙ sponte renunciauerat eã: ⁊ hoc intẽdit probare dr̃ ibi. ꝙ vel cõstet renũciationẽ factã post spoliationem nõ recipiat aduersarij. s. rei probationes: sed quia non est mihi simile ꝙ spõte denunciauerat spoliatus. Ad idem ex̃ d̃ renunciatione super hoc spontanea probatiõis assum

ptio quia si reus vult onus probationis assumere vl' sub- ire mox ei gerendus est. vt p- bat arbitriuȝ ex de priuil. Cū olim vbi dr. ꝙ cū quidam ab- bas peteret ꝓuilegia sua apō sedeȝ apos. inouari quidē epo ꝯ dixit priuil. q2 vt dicebat si- bi faciebāt pre iudiciū postea fuerit priuil. ꝓdicta cū abbas volebat probare tenorē priui legioꝝ suoꝝū corā quodaȝ ar- chidia. ꝓduxit testes & depo- sitiones coꝝ fuerit in scriptis redacte & publice altera pars petiit iducias vt posset testes repellere q̄ fuerūt ei concesse sub eo tenore: vt probarent que vellent probare nisi onus probationis altera ps subiret iuramēti dilatio facit. vt pro- bet reus: vt. ff. de iureiurā. vo luit sine necessario: vbi dr. ma nifeste turpidinis ē. & cōfessio nis nolle vitare nec iusiurādū referre. Ad idem ex de proba tionib9: sicut consuetudo: vbi dr. in fi. ꝙ tunc dicēd. ē ad de- lationē sacramēti ꝙ ibi appel latur suffragiū cū alijs subpe terat annūtiata actoris ꝓuil. profert onus probationis in reum qm̄ qui repetit tanq̄ in debitū ꝙ prius soluit regula- riter dȝ probare indebitum sed si persona priuilegiata sit is qui repetit indebituȝ puta pupillus vel minor vel agrico la reus debet probare se debi tum recepisse: vt, ff. de proba- tionibus. Cū de indebito ci r ca pricipium. ¶ Item rei de- lictum quia si reus a quo inde bitū repetitur solutuȝ negat pecuniā ab actore recepisse et actor probet eaȝ ei tradidisse reus debet probare id debitū soluisse: hos duos casus inue- nies; ff. de proba: cū de indebi to. Queritur quis ꝓbare de- bet nō fuisse debitū solutū res ita temperāda ē: vt si quid is qui rem vel pecuniā indebitā accepisse negauerit: & ipse qui dederit legitimis probatiōi- bus approbauerit siue vlla di stinctione ipsum qui negauit se pecuniā accepisse si vult au- diri compellendus est ad pro- batiōes prestādas & pecuniaȝ debitaȝ accepit. Et si absur- duȝ est eū qui ab initio nega- uit se pecuniā accepisse si vult audiri postq̄ fuit conuictus eā accepisse probationem ab aduersario debere exigere.

¶ Si vero ab initio confitea- tur quidem accepisse pecuniā et dicit q2 debitas ei fuisse so- lutas presumptionē videt esse ꝓ'eo ꝙ accepit nemo dubitat qui et soluit nō est ita resupi- n9 vt facile suas pecunias ia- ctet & indebitas effūdat & ma xime si ipse qui indebitam ar- bitratur se dedisse homo dili- gens sit studiosus paterfami. cuius personā incredibileȝ se in aliquo de facili errasse & iō eum q̄ dat indebitas soluisse

compellit ad ꝓbatiões sancimus q: per doluz accipientis est. vel aliquã causam ignorãtis indebitum ab eo solutum sic nisi hic ostenderit eũ nullam repetitionem vel responsionẽ habere. Si aũt is qui indebitum querit: vel pupillus vel minor sit: vel vir impfecte etatis: vel miles: vel agricola vel forensiuz rerũ expers: vel alia simplicitate gaudẽs ⁊ desidie dedicus tũc eũ qui accepit pecunias offẽdere eas pecunias: bene accepisse ⁊ debitas ei fuisse solutas ⁊ si nõ ostẽderit eas reddere. si totã summam indebitã solutam fuisse is qui dedit contendat. si autẽ ꝓ pte q̃rit q̃ pars pecunie solute debita nõ sit: vel quia ab initio q̃d debitũ fuisset s; primo soluto debito postea ignarus factus iterum soluerit vel exceptione tutus errore eius pecunias expendit ipsum omnimõ offendere hoc ꝙ plus debito persoluitur: vel iam solutam ꝑ errorẽ repetita solutione dependit: vel exceptiõe tutus exceptionem suaz nesciẽs proiecit pecuniam ſm generalem regulã qua eos qui eos apponendas exceptiones esse affirmauerat vel soluisse indebitã ꝯtenderit hoc ostendere exigit. In omnibus. n. iussiõibus quas proposuimus licentia cõcedenda est ei cui huiusmodi probatiõis incõbit aduersario suo de rei veritate dicẽda iusiurandũ referre ipso potius calum. iurante vbi iudex iuramenti fidem secutus ita sniam suaz possit formare iure referende resolutiõis ei seruãdo: sed hoc cũ de in solutiõe indebiti quo est. Si autẽ cautio indebiti indiscrete exposita dicat compelli debituz esse offendere q̃d in cautionẽ deduxit nisi ille qui cautiõem exposuit causas explicauit ꝑ quibus eadem cõscripsit tunc eũ stare euz oportet tanꝙ sue confessioni nisi euidẽtissimis probatiõib⁹ in scriptis habitis ostendere paratus sit se in hoc indebite ꝓmisisse. Ad idẽ facit decre. no. ex̃ de fide instrumẽtorũ. Si cautio q̃ñ a te indebite probatiõis exposita indeterminate loquit aduersarius tenet ostendere debituz esse ꝙ continetur in ea. Si sicut cãm propter ꝙ scriptura ꝓcesserit in presserit in eadem cõfessione ei testat nisi probaueris id indebite promisse. ¶ Item negatiua implicita que hab; in se affirmatiuã implicitaz probari d; ab eo qui ꝓferre quodammodo inficiat asserendo vel negãdo asserit vt ex̃ de recõuentione. Sup hoc. s. e. intentiõez suam filiusfami. puta negat se esse in potestate pr̃is sui: vel emãcipationẽ negat recte eẽ factã intentionẽ suã probare d; eũ

quis neget: vt. ff. de probati. ab ea parte. Si quis negat ee recte factā pbationē ipm pre-starc debere. ad primuz ea. ff. de proba. Si quis filius in potestate prīs negat se esse. ptoz cognoscat: vbi prio opz docere fili⁹ q̄z ppzictate prīs q̄si dz ei prestare hoc factū est ⁊ q̄z se libera quodammō cōtendit.

¶ Itē si negat testatorē fuisse sane mētis q̄z negādo eū affirmat alienatū: vt ex̄ de suffra. ab intest. cū dilect⁹. §. ē aliter gn̄aliter verum est q̄ siue negat sil'r nihil pbare deb3 sicut supra dictū est q̄z negata directe pbari nō potest indirecte aūt benc. tu petis a me. x. que dicis a me tibi pmissa ego nego me promisse tu pbas promissionem ⁊ instrumentuz tali die et tali die cōfectum. Si probauero me tali die ex̄ prouinciam fuisse probatur nam negat indirecte et non creditur instrumento tuo vt. C. de Ihcri. et commit. stipula. optimū casuz similez heres ex̄ de testi. ex tenore. vbi ponit̄ talis casus mul'r petebat militē in virū q̄z iurauerat ei: q̄ eā duceret in vxorē ⁊ postea cognouit eā carnal'r: miles hoc negabat adijciens: q̄ lz hoc eēt verū cū de iure nō potuit cum aliam duxerat: q̄z tūc viuebat q̄n fuit prestitū istud iuramētum: vt dicebat mulier miles videbatur probauisse q̄ ante festuz purificationis duxerat vxorem: ⁊ testes mulieris dicebāt: q̄ post pascha de ea ducēda dederat fidem. ⁊ cū miles peteret absolui mulier replicabat: q̄ eo tp̄e quo testes militis dicebant eū cuz alia contraxisse que erat in alia prouincia: et hoc voluit probare dicit̄: q̄ lz essent attestationes publicate cū sup illo articulo bn̄ possunt testes admitti cui pbari debeat iudici tantuz ⁊ nō aduersario licet post snias debeat eē aduersari⁹: vt. xxx. q. v. iudicautez. §. est ex̄ de rescrip. inter ceteras: vbi dr. q̄ q̄n duo articuli cōmittuntur sub disiunctione sufficit: si iudex cognoscat tantū de vno. Ad idem. iiij. q. iij. Item in criminali vbi eos testes a veritate adiuuādū adhiberi oportet qui omi genere potētatus fidem religionis iudicare debitam possunt proponere.

¶ Sequitur quid probari debeat rn̄dit: q̄ in iudicium deductū ē q̄z si inducant̄ ad vnū articulum tm̄ probādum: ⁊ dicant sup alio articulo non valet dictū eorum in illo articulo: vt extra ō testa. vbi dicit. c. de testa. inducti sunt solum modo ad exceptionez inprobandam cuz super ea tantum iurauerit dicere veritatem super principali non debent audiri: nec testamētuz phibere de quo deponerent non iura-

ti Quãdo debet probatio fie=
ri: Respõdeo generaliter post
litem contestatam super illo
articulo qui deduct⁹ est iniu=
dicium negatur et primo pro
ductaz actoris intentio. scđo
rei exceptio vt. C. de ꝓbatio.
exceptionē. §. e. ff. de excep. l.
j. Species ꝓbationuz sunt vj.
ꝓbatio per euidẽtiã facti per
aspirationē corporis ꝑ iura=
menti dolorez ꝑ testes per in=
strumẽta per presumptionez
ꝑ euidentiaz facti fit ꝓbatio
ꝙ si aliquis hẽat filiũ ꝑuuluz
ꝓbatur incõtinẽs vbi. xxv. iu
di. priusq̃ ad nos scripta nr̃a
discurrerẽt iohannē diaconũ
qui ab altera parte clericus ē
ꝑuulã habere filiaz quorun=
dez relatiõe coguouim⁹. Vñ
si respõsionē voluissent ante=
cedere nec alij eum deligere
nec ipse debuerat consentire
nam qua p̃sumptione ad epi=
scopuz audet accedere qui ad
hoc longam sui corporis cõti=
nētiam filia sua teste cõueni=
tur nõ habere. Si hanc publi
caz fornicariã in domo vbi ex̃
de cohabitatione clericoꝝ et
mulieꝝ de sacerdotib⁹ vbi đr
ꝙ si crimē sacerdotiũ habitã=
tiũ cuz cõcubinis publicis sic
cas dimittãt. Sin autē ab of=
ficio ⁊ bñficio spoliat̃. Ad idē
ex̃ de cohabitatione clericoꝝ
⁊ mul'. Tua nos. vbi đr ꝙ si cri
mē sacerdotũ habitãtium cũ
cõcubinarijs publicis vt me=
rito debeat appellari notoriu
in eo casu non est accusator ne
cessarius nec testis cũ nõ pos=
sit aliqua tergiuersatiõe cela
ri ⁊ no. ꝙ in quolibet notorio
facti nõ est necessaria ꝓbatio
vt ex̃ de actiõibus. §. euidẽtia
peccati celeris nõ indiget cla
more accusatoris et. ij. q. j. ma
nifesta accusatiõe nõ indigẽt
¶ Itē ꝑ aspectu ꝓbatur atrox
iniuria vbi. ff. de iureiur̃. l. j.
Itē ꝑ aspectũ corporis ꝓbat̃
pubertas vt ex̃ de spõsalibus
impuberũ pubes vbi dicitur
circã eũ aut puberuz esse qui
ex habitu corporis puberta=
tem ostendit: ¶ Itez per aspe
ctũ ꝓbatur sumptus admini
stratione facti vt. C. de admi=
nistra. tuto. lex que. ¶ Item
integritas corporis ꝓbatur
aspectu vt ex̃ de ꝓbatio. pro=
posuisti vbi dicit̃ ꝙ q̃daz mu=
lier ꝓbauit integritatē suam
ↄ quēdē virũ suũ per aspectũ
claustri sui cũ testimonio. vij.
mulierũ que eaz inspexerũt ⁊
credebat̃ eis. ¶ Item ꝑ famã
ꝓbatur vt. iiij. q. iij. ¶ Itez in
criminali. ¶ Item sepe. §. co.
Ad idē ex̃ đ p̃sump. illđ vbi đr
ꝙ q̃dã mulier libera cum ꝑ. x.
anno. cuidã s̃uo scient̃ coha=
bitauerat nec vltra eũdi mit=
tere eo q̇ testes despõsatiõis
nõ cõparerẽt vie ꝑ istrumẽtũ
quidã eã suã ꝓbat vxorem di
cit papa ꝙ si fama vicinie hz
ꝙ vir talis vxorem habuerit

cum matrimonium sit maris et femine coniunctio et cum cogenda est mulier vt eidem viro effectu seruiat coniugali. Ad idem extra de testi. preterea. ¶ Item per presumptionem fit probo. s. cum quis corrumpit testes aduersarij presumitur nunquam causam fouere. vt extra de test. eo puenit vbi ponitur talis casus. quidam accusabatur de crimine symonie et adulterij et illum qui contra eum debebat produci in testem fecit iurare ne contra eum testificaretur. dicitur quod si ita est procedatur contra eum qui esset productus et cogatur testes. scelus detegere. quia tam ille qui surripit instrumenta et testes tanquam ille qui partem aduocationis subtrahit aduersario seu defensionis copiam presumitur nunquam litem fouere. vt extra de testi. intimauit. et. iij. q. vij. §. tria. vel quia frequenter inuenitur solus cum sola nudus cum nuda loco suspecto et personis existentibus suspectis presumitur quod fornicati sunt. vt extra de presum. litteris. vbi ponitur talis casus quidam nollens ab vxore separari accusabat eam de adulterio testes quos produxit deponebant dicentes quod postquam mulier cum predicto viro contraxerit consanguineam viri solus cum sola: nudus cum nuda in eodem loco iacentem viderunt ea intentione vt credebant vbi eam cognosceret: et in multis alijs locis et latebris et horis. Ad hoc cum modis et clicis sepe presentibus eis hoc contigisse dirimat et publica fama hoc consumebat quod postquam contraxerant carnaliter commiscuerunt et ore quidem proprio hoc sunt confessi. dicitur in dec. quod propter confessionem et manifestam suspectionem poterit inter eos diuorcij sententia fama dictante celebrari. ¶ Ad idem extra de presump. per totum xxxij. q. j. dixit dominus feia glo. vbi dicitur in fi. vbi fornicato vel fornicationis suspectio ibi libere vxor dimittatur. et quia poterat accidere: vt aliquis faceret calumniam vxori innocenti et ob legitimam copulam nuptialem veteri copule crimen imponeret si priorem iubetur dimittere vxorem: vt prima viuente secundam non habeat. ¶ Item per iuramenti dilationem factam a parte facti fit probatio. vt. ff. de iureiur. l. ij. iusiurandum speciem transactionis continet et maiorem habet actum quam res iudicata. et. l. manifeste turpitudis. §. est et fit probatio cum defertur iuramentum a iudice ipso alicui parti litigantium puta quod si plene probauit esse dilatum parti iuramentum cedet loco probationis. vt. C. de reb. credit. l. et iureiu in bone fidei contractibus nec non et in ceteris alijs causis inopia probationum per iudicem iureiurand. causa cognita reis de

cidi oportet. Ad idez extra de probationibus. Sicut consuetudo ad hoc facit dec. noua ex de iureiurã. Iuramẽtum a te parti dilatum vbi iusta causa non potuit recusari: q̃uis q̄ i iudicio parti aperte differtur recusari possit licite ac referri. Ad idẽ. ex de procura. ex insinuatiõe. vbi dr q̄ credit cuidam archidiaco. iuranti τ vni testi q̄ inhibuit cuidã clerico ne vteretur litteris pcurationis sibi datis per testes instrumẽta. probatur. vt ex de test. per totum. τ. C. de fide instru. p totũ. et d hoc pleni⁹ dicem⁹ i proximis titulis sequẽtibus. Et notandum q̄ he due probationum species magis debent probationes esse q̃ ceterę precedẽtes. In summo notandum q̄ vera probatio cledit presumptionem. vbi ex de renũ. super hoc. ſ. est. ff. q̄ metus cã. l. non est verisimile cõpulsum in vrbe inique indebitum soluisse eum qui clarã dignitatem se habere pretendebat cũ potuit auxiliũ publicũ vocare etiã et adire aliqua potestate pditũ quivtiq; mihi cũ pati prohibuisset. sz hmõi presumptiõe debet apertissimas violẽtie pbationes opponere. sed de probatiõe facti locum habent. probatio iuris. per leges τ cano. fieri debet. Inter dum per argumenta. sicut in ti. de allega. deo dãte dicem⁹.

De testibus.

Tractauimus. ſ. de proba. in gñe nunc per species videamus. τ primo de testibus. q: validior est vox viua quã mortua. vt in auten. de fide instrumẽtorũ. col. vj. §. Si vo. vbi dr. si vo aliqd tale ptigerit qle i armenia factum est ad aliud quidam faciebat collatio litterarum. ad aliud quidez vera testimonia. tunc nos quidem estimabim⁹ ea que a voce viua dicuntur. τ cũ iureiuran. h dignior a fide q̃ scripturã ipsam bm se sustinere. Veruntamen h fit iudicantis prouidẽtia arbitrio simul ac religionis vt veratius pro talib⁹ credat. Ad idem ex de testi. cum a nobis vbi dicit Cũ a nobis petitur. τ ita ciuilia iura τ canonica sequentes districtius inhibem⁹ nec vni⁹ iud. s. del. q̃tũcũq; sit auctoritat3 vbo credat in causis siue super testamentis. siue sup q̄buslibet articulis alijs vl ptractib⁹ ageret nec scpture cor nisi testiuz adminiculo fulciãtur optineant cã firmitatẽ cũ possint eis vel debeãt duoruz vel triũ testiũ bonor viror testimonia pualere salua i oib⁹ se. apost. auct. Sz qm ples cause per testes q̃ p alias pbationes terminãt. vl ẽt maior alteratio sup dctis testiũ q̃ super

ceteris pbationib⁹ sepissime oritur. ido plenissime de testib⁹ subijciam⁹ per plures titulos tractatū testiū diuidētes propter eius prolixitatē. Vn̄ vidē dum qui possint esse testes et q̄ non. Possunt eñ esse testes qui nō prohibent̄ qz edictū de testibus sicut edictū de pcuratorib⁹ est prohibitoriuz. vt. ff. de test. l. j. vbi dr. adhiberi possunt testes non solum in criminalibus causis sed ēt in pecuniarijs litibus hijs quibus nō interdicitur testimoniuz neqz vlla lege prohibeantur a testimonio. Prohibent̄ serui. vbi iiij. q. iij. §. itez in criminali vt liberi testes ad causas postulātur alienas sed socij ꝛ participes criminis nō dicāt̄: sed fides ab his noticie postuletur. vēturis aūt ad iudiciū aut ꝑ accusatores aut ab his ꝑ quos fuerāt postulati. sūpt⁹ cōpetētes mistrent̄ etiā si in pecuniaria cā testes ab alt̄utra pte sūt pducendi qm̄ tn̄ credit̄ eis. l. seru⁹ ɓm canōes cū alijs p̄sumptiōib⁹ ꝛ i q̄busdā casibus. vt iiij. q. iij. ¶ Itē i criali: vt ɓui. Rn̄so tūc credēdū ē cū alia pbatio ad erudiēdā ꝟitatē nō ē ꝛ tūc ꝟberib⁹ recipi debet. vt ibi dr: si res exigit ꝛc. si aūt ea ɔditio rei sit vt harenatiuū teste vl' siılez ꝑsonā admittere cogant̄ siñ tormēto testionio ei⁹ nō creditur tn̄ ɔtra dn̄z suū recipi nō dz. nec ꝑ dn̄o. vt. iiij. q. iij. Itē i crīnali. §. Serui nec ꝑ dn̄o nec aduers⁹ dn̄m: sz ꝑ fctō suo iterrogari pn̄t. Si autē obijciat̄ ɓuilis ɔditio testib⁹ cū iducit̄ i testimoniū ꝛ ipē dicit liberū a natiuitate recipi dz ei⁹ testimoniū ꝛ iscriptis redigi ɓuata q̄stiōe stat⁹ i tpe deputationis: ꝛ tūc si pbet̄ ꝙ sit seruus reprobat̄ eius testimonium. Si vero dicat ꝙ aliquando fuit seruus sed nūc dicit se liberum nō dz eius recipi testimonium nisi prius mōstretur instrumentum libertatis sed si dicat se copiaz instrumenti non habere recipit̄ ei⁹ testimonium ꝛ in scriptis redigatur: sed non vtet̄ eo q̄ cū induxit vbi eius probes libertatem. vt. C. de testi. i autē. Si dicatur similis ɔditiōis eē ꝛ ipē se liberū estimet si q̄d ex natiuitate dixit se esse liberū ei⁹ testimoniuz ipleat̄. vt si habita disputatiōe seruū eē apparuerit respuat̄ testimoniū ei⁹. Si ꝟo cū prius esse dixerit ꝑ istrumēta ɔstet qm̄ testet̄ nisi ꝙ pbauerit se alias pbatiōes ꝟre quo fctō q̄dē testimoniū notetur ꝛ si instrumētū nō tulerit respuat̄. Si ꝟo dicat̄ odiosus esse testis ex lite meta q̄ iā ē vl' crimis iter eos ꝛ pbauerit nō audiat̄ testis añq̄ de crimine iudicet̄. Si ꝟo ex lite pecuniaria dicat̄ odios⁹ pcedat q̄dē testimoniū tpe autē disputatiōnis fiat huiusmodi questiōes

iudice cognituro vtrum hmōi testimonio sit credendū. phibetur aut mulier in causis criminalibus et in testamento. vt xxxiij.q.v. Mulierē constat de iure viri esse subiectam et nullam actionē habere nec docere pōt. nec facerē fidē nec testem esse. nec iudicare cōtra. habes ex de test. qm̄. et c. tam litteris et. xxv.q.iij. ex eo. ff. de testa. q testamēto. §. mulier. In alijs vero siue pecuniarijs. siue spiritualibus. siue matrimonialibus: siue alijs qbuscūq; causis mulieres possunt ferre testimoniū. vt in prima. l. continetur. vt. xv. q. iij. ex eo q lex iulia. phibet testimoniū dicerē condēnatam mulierem. colligitur ēt mulieres ius dicendi testimoniū in iudicio hre. Ad idem. ff. de test. ex eo. ex de test. Qm̄. et. c. cā lrīs prohibetur minor. xiiij. annorum i omni causa generaliter. vt. iiij. q. iij. c. j. vbi dr. testes autē ad testimonia non esse admittendos censemus qui nec ad accusationē admitti iussi sunt vl' etiā quos ipse accusator de domo sua pduxit. Ad testimoniū aūt ifra xiiij. annum etatis sue constituti non admittuntur. ¶ Itē prohibetur minor. xx. annis i causa criminali. vt. iiij. q. iij.
¶ Item in criminali vbi institutionē accusare nō dz qui publico iudicio reus est: aut qui minor. xx. annis erit ob crimē vel carmē famosuz damnatus intestabilis erit aut factus pubes potest ferre testimonium de eo q vidit in pupillari etate. Idem dicendū est de seruo facto verbo qm̄ pōt ferre testimonium de eis que vidit in tēpore seruitutis. ff. de verb. signifi. notionē. Instrumentorum appellatione que comprehenduntur per quam difficile erit separare que sunt proprie instrā pp̄ter que dilatio danda sit. vnde dinoscemus siue p̄sentia persone que istruere possit dilatio petitur. puta qui actum gessit. lz in seruitute vel qui actor institutus fuit puta rem videri instrumentorum nomine vel causa peti dilationem. Ad idem xxxvij. d. Relatū. vbi dr. in fi. cuz. n. ex diuinis scripturis integram quibus et firmā veritatis sententiam acceperit absurdum non erit si aliqd ex eruditione cōmuni ac liberalibus studijs que formate impium attigit ad assertionez veri dogmatis conferat: ita tamen vt si vera didiscerit falsa et simulata detinet prohibetur ferre testimoniū indiscretus. id est mēte captus sicut repellitur ab officio iudicandi. siue postulandi. vt. iij. q. vij. §. tria. ff. de postulan. l. j. cōtra. C. de offi. iud. ord. prohibentur infames et repellitur a testimonio. vt ex de test. Ex parte. vbi ponitur

talis casus quidam laicus impetrauit litteras cõtra capellanum quendã vt si constaret eum esse filium sacerdotis vel fornicatorem auferretur ecclesia ei. laicus eo absente produxit testes infames per quos probauit in cõmunẽ sententia lata fuit contra presbyterũ. presbyter fuit cõquestus. dicit papa q̄ si testes non sunt ydonei restituatur ei ecclesia et cassetur sententia contra eum lata. Ad idẽ. extra q̄ mr̃imoniũ. accus. possunt. ex litteris versus fi. In exceptis tamẽ criminib9 vel casibus possunt admitti infames ad testimonium. vt in symonia et in similibus sed nõ sine tormẽto. vt. iij. q. iij. Si autem. §. eodem et extra de symonia. licet helv. Et pauperes prohibentur tam iure poli q̄ iure fori. vt. ij. q. j. in primis. vbi dr̃ q̄ queri debet de testibus cuius conditionis fuerunt et accusatoribus. et cuius opinionis ne sint inopes. et c. prohibentur. vbi dicitur q̄ prohibentur illi a testimonio qui habent minus q̄. l. annos nisi suam prosequãtur iniuriam. vel mortem propinquorum defendant. vt in aucten. de testi. §. j. et nota q̄ quidam dicunt hoc optinere in crimininalib9 causis tm̃ et generaliter de quib9 licet pauperibus qui minus q̄. xl. aureos mihi videtur hoc dictum esse de hijs pauperib9 tm̃ quos obtentu pecunie presumitur supprimere veritatem qm̃ si testis sit honestus ita q̄ nulla presumptio sit cõtra eũ q̄ pro pecunia mereatur licet pauper sit non est repellend9 a testimonio. vt extra de testi. Si quis testium vbi aperte probatur q̄ paupertate depressi in testimonium admittantur alioquin ep̃i dici multos sanctos et religiosos et etiã apostolos a testimonio repellendos qui pauperes sunt nihil habẽtes. Prohibentur laici contra clericos ferre testimonium extra de test. testimoniũ qd̃ verum est in causa criminali. vt extra de test. de cetero. §. est. iij. q. vij. laici et. c. laicos. vbi dr̃ q̄ clerici oppido ĩfesti sunt laicis. et e. q. per totum. Sed vbi sciuiliter agitur audiuntur. sicut dictum est supra de iudicijs criminum. Si autem cã ciuilis agitetur contra clericum bene etiam admittuntur laici ad testimonium. vt extra de testi. ad hec. Similiter clericus contra laicum in accusatione testimonium ferre non possit. vt. ij. q. vij. Sicut sacerdotes prohibentur et infideles contra fideles testimonium dicere. vt ex̃ de testi. Licet vniuers. sis. vbi dicitur q̄ infideles cõtra christianos in testimoniũ non admittuntur. predicta vero. vij. genera prohibitionem poteris comprehendere hijs

versibus. Cōditio sexus etas discretio fama. Et fortuna fides in testib⁹ ista requires Et cōsanguinei pariterq̧ domestica tra. Et clerus laicos a se fugit ꝛ vice versa. ❡ Item ꝓhibētur oēs criminosi: siue cōuicti fuerint de aliquo crimine siue nō dummodo inde cōuincātur in modum exceptionis opposito crimine ꝛ probato: vt ex̄ de testamē. sup eo. ꝛ c. pono. vbi dꝛ sup eo ꝙ quesiuistis a nobis: vtrū testes illi sūt recipiendi in causa criminali vel ciuili quibus ab aduersa parte crimina opponent̄. Rn̄deo ꝙ si aliquando non fuerit conuincti: vel confessi super criminibus dummodo contet riantur ad testimonium non debēt admitti in. c. primo. vbi dicitur: ꝙ ille qui crimen obijcit testi audiendus est et si crimen poterit ciuiliter probare testis non est aliquatenus audiendus sꝫ propter hoc nō debet puniri ar. ex̄ de excep. deniq̧: ꝛ ex̄ de ord. cogni. cum dilectus: in fi. ff. qui no. infa. lucius quoq̧. ꝛ hoc habet locum in om̄i causa ₰m canones preterq̄ in criminibus excep. ex̄ de simonia licet hely: ꝛ. ca. per tuas ꝟsus. fi. vbi dicitur. ꝙ in criminibus exceptis oēs criminosi accipiuntur in testimonium preterq̄ cōspiratores ꝛ capitales inimici ꝛ p̄ter illos qui non zelo iusticie sꝫ de malignitate procedunt. ecē criminosi: ꝛ de crimine accusati non debent admitti ad testificandum nisi in exceptis criminibus: dicit decre. noua. ex̄ de testib⁹. ca. vlti. vbi dicitur: non debet quis in criminibus nisi forsitā in exceptis ad testificandum admitti: pendente accusatione de crimine cōtra eum cum. n. accusati non nisi prius se probauerit innocentes ab accusatiōe ac susceptione ordinum repelleretur: que aūt sunt crimina excepta. et quid iuris sit cum de his agit̄ plene notatum est. s̄. ti. de crimini. ꝛ est causa quare omnes criminosi repelluntur a testimonio: quia sunt infames vt vj. q. j. illi qui illa peccata perpetraruut de quibus ait: q̄m qui talia agunt regnuꝫ dei nō possidebūt: valde cauēdi sunt et ad emendationem si voluerint compellendi: quia sunt infamie vinculis aspersi. et ēt in baratruꝫ dilabūtur nisi eis sacerdotali autorita. subuētū fuerit. Similiter illi de quib⁹ apostolus ait: cū hmōi anathematisatis: nec cibum sumere qꝛ infamia sunt vocati anteq̄ sacerdotali autori. sanentur: ꝛ gremio sctē martris ecclesie reintegrātur qꝛ qui ex̄ nos sunt nobiscum communicare non possunt. ❡ Item prohibetur quis ferre testimoniuꝫ in propria causa. vt. iiij. q. iij.

Item criminali vbi nullus vbi dicitur. nullus in iure suo idoneus testis intelligitur. Item in causa sue vniuersitatis bene admittitur quilibet vt. xiiij. q. ij. super prudentiaz et ex. de testi. commicius. vbi dicitur. preterea non lacerat prudentiam tuam quod predicti canonici non sunt a testimonio super negocio ecclesie sue repellendi: nisi alia rationabilis causa prepediat. Ad idē ex. e. t. insup etiā auct. nr̄a statuimus: vt liceat vobis in causa eccl'ie vestre testimoniū dūmō facere alius vnus aut duo ex vobis ad agendum et respōdendum instituantur: quorū testimonium in quibus actore vel responsale sunt instituti. non debet admitti. Ad idem ex. c. veniēs et. c. tuis. Prohibentur autem iudices et aduocati et executores ferre testimoniū in causa quā tractāt vt. ij. q. vj. statuendum est: vt qui in ecclesia qualibet causa iure apostolice et ecclesie imposito agere voluerit: et forsan de cōsilio clericorū vni parti displicuerit: non liceat clericum in iudiciuz aduocari: nec eum qui presens vel cognitor fuit: et nulla ad testimonium cōpelleretur ecclesiastica persona. Ad idem. iiij. q. iij. Item in crim̄iali vbi testes quos de domo sua quis produxit interrogari nō placuit patroni quoqz et qui patrocinium prestāt in causa: testimoniū vero dicant quod in executoribus non est obseruandum. Item prohibentur liberi ferre testimoniū pro parentibus et econuerso vt. iiij. q. iij. vbi dicitur. testis idoneus pater filio aut filius patri non est. Ad idē. e. q. et. e. causa parentes. vbi dicitur. parentes et liberi adinuicem aduersus se nec volentes ad testimonium admittendi sunt. Nota tñ quod in trib⁹ casibus pr̄ pōt esse testis filio primus: q2 pr̄ pōt esse testis in testamēto filij testāt de castrēsi peculio. vt. ff. de testamētis. q̇ testamēto. §. j. Scd̄us casus ē ad pbandū gen⁹ vel etatē: vt extra q̇ filij sunt legit. trāsmisse vbi dicitur. quidam nutriebat quendam puerum quem dicebat esse suum spurium nō legitimū processu vero temporis duxit quendam mulierem vt quendaz nutriret puerum in domo sua. et ex ea suscepit liberos qui volētes adire hereditatē ille puer dixit se herēdē esse. et cū eis debere partiri. q̇quo mō posset istud pbari Rn̄dēdū ē. quod credēdū ē verbo viri et mulieris q2 mulier idez dicebat qd̄ vir. vbi ipse probauerit filiū esse. Ad idem. ff. de pro. etiā mulieris cōfessio vel matris in causa filioz recipi-

tur: vt testis. Casus est in causis matrimonialib9. xxxv. q. v. cōsanguineos extraneorū nullus accuset vel cōsanguineitatē in sinodo cōputet: nisi propinqui. ad quorū noticiā pertinet. i. pater: 7 mater frater. 7 soror. patruus 7 auunculus: amita et matertera et eorum procreatio. si aūt progenies tota defecerit ab antiquiorib9 eadē propinquitas nota sit episcopus canonice perquirat. 7 si inuēta fuerit propinquitas separabit. Sed idē ex qui matrimoniū acc. pos. videtur vbi dicitur. parētes 7 fratres cognati vtriusq3 sexus in testificationem filij vel filie ad matrimoniū coniūgēdum vel dirimēdum sunt admittendi. q2 melius sciunt genealogiā suā q̄ alij. Ad idem ex de sentētia et re iud. tenor in fi. Itē3 prohibētur familiares 7 domestici a testimonio 7 quibus imperari potest a ratione dñice vel patrie ptātis. vt. iiij. q. iij. ca. i. §. e. Ad idem. t. causa. q. e. idonei testes non vidētur qui īperari possunt: vt testes fiāt. Ad idē. c. causa. q. e. serui nec pro dño nec aduersus dñm: s3 pro facto suo interrogari possunt. prohibent suspecti 7 inimici contra inimicū suum dicere testimoniū vt. iij. q. v. c. accusatores vbi dr. accusatores testes esse nō possunt qui ante hesternū diem vel nudiustertius inimici fuerunt: ne irati nocere cupiant: ne lesi vlcisci velint. In offensus pro accusator 7 testium effectus querendus est: et nō suspectus: s3 hoc fiat cū distinctione. quia capitales inimici 7 conspiratores nullo casu audiendi sunt. vt ex de simonia licet 7. c. p tuas. §. hoc tamen no. q̄ inimici propter litem criminalē ante fidem cause inter eos agitande non sunt recipiēdi. Sed de lite pecuniaria inimici possunt admitti ad testimoniū: s3 licet vsq3 ad tēpus disputatiōis reseruat quāta sit fides ei adhibenda. C. de testamentis in autē. §. Si dicatur. §. e. In supradictis casibus prohibetur aliquis a testimonio: quādoq3 per legem. ff. Si seruus. vel excommunicatus per iudicem. scilicet si sit suspectus. Item quandoq3 iudex repellerit effrenatam multitudinem testium statuendo certum terminum. vsq3 ad quē producātur: vt ex de test. cum causam: vbi dicitur. q̄ iudex non debet permittere: vt quadragenarius numerus excedatur. Ad idem ex de probatio. licet et ex de rescriptis. sedes. ff. de test. l. i. in fine.

¶ Quot testes in qualibet causa sufficiant.

Quot testes in qualibet causa sufficiant.

Videmus qui sunt admittendi et qui nō. Subsequēt videamus quot testes in q̄libet causa sufficiant. ꝛ ꝙ est ratio q̄ in qualibet causa duo sufficiant hoc expresse legitur in lege ꝛ in canone. licet plures in qualibet causa sint necessarij: vt. iiij. q. iij. §. j. ex. de test. licet. vbi dicit. ꝙ in ore duorū vel trium stat omne verbum. vt ex. de test. in omni negatio. ad idem. ff. de test. vbi dicitur. vbi numerus testiū nō adijcitur ibi duo sufficiūt. pluralis enim locutio duorū numero est contemta. In quibusdā vero casibus plures testes exigūt. primus ē vbicūq; clericus romane ecclesie accusatur: vt. ij. q. v. presul non cōdānetur: nisi cū. lxxij. presby. aut q̄ cardinales. cū. xliij. aut testibus deponat. Diaconus cardi. vrbis ro. non nisi cum. vij. test. condēnabit. ibidē acolitus exorcista lector hostiarius ro. vrbis: vbi cum. vij. test. condēnabitur. testes autem ꝛ accusatores si sine aliqua sunt infamia. Ad idē. e. c. ꝛ. e. q. nullā condēnationē. vt ibi dicitur. Item in codicillis et vltimis voluntatibus. vij. testes sunt necessarij. vt. C. de codi. l. vlti. Itē q̄ vult probare solutiōes debiti in scripto cōtēti. v. testes sunt necessarij: vt. C. de testi. l. testiū facilitatē per multa veritati cōtraria perpetrant̄ ꝑ possibile: vt resecantes omnibus precipimus: qui a re debita retulerint: ꝙ nō facile audiant̄. si dicāt oēs debitores vel ptis solutiōes siue scriptis fecisse velit. q: viles testes et forma redemptos sup hmōi solutione producere. vt. v. testes idonei ꝛ summe ꝛ integre opinionis presto fuerint solutioni celebrate. hi. v. cū sacramēti religiōe deposuerit sub presentia sua esse debite persolute: vt scientes oēs ita esse statutū: nō aliter debitū vel eius partē soluāt. vel securitatem in scriptis capiant: vel absoluāt prefatā testiū probatiōes his. s. qui iā sine scriptis debitū vel partē eius soluerint p̄sūpti merito santiōe excipiēdis. Si vero facta sit ꝑ scripturā securitas sit fortuito casu. vel incēdij: vel naufragij: vel alterius īfortunij perempta. cū liceat his qui hic ꝑpessi sunt causam peremptionis ꝓbātibus etiā solutionē debiti per testes. i. duos ꝓbare dānūq; instrumēti ex amissione effugere. Itē in donatione causa mortis facta. v. exigunt̄: vt. C. de dona. causa mortis. l. sancimus. Oēs mortis causa donatione seu certa morte facientis fuerint celebrate seu longiorē mortis cognitionē sub-

secute sint actis minime indigere: nec expectare publicaꝝ personarū presentiā ⁊ ea que sub hmōi mrimonijs solēt adhiberi: licet ita res pcedat si vbiqꝫ testibus presentib⁹ vel inscriptis vel sine lrarū ⁊ subscriptiōe aliquis voluerit causa mortis donationē facere. ⁊ siue istrumētoꝝ accessiōe res gesta maneat firmitate vallata ⁊ nullam accipiant calumniam: nec potest hoc ꝙ gesta nō ei accesserūt iefficax inutilis iudicet ⁊ oēs effectus sorciant: quos vltime volūtates habēt: nec ex q̄cūqꝫ parte assimilis ei videat. Itē in testamentis ordinandis. vij. testes sūt necessarij nec aliter. vt. C. de testa. hac consultissima. C. de codicil. l. vlt. Sed credo ꝙ hoc nō habet locum ſm ea. et ſm euangeliū verbum dicens In ore duorum vel trium testium stat omne verbū: ⁊ ex̄ de test. cū esses. ⁊ c. relatū. vbi fit mentio de legibus: ⁊ dicit̄ ibi quādo testamētum est actū corā presbytero vel alijs duob⁹ viris idoneis ratū est ⁊ firmū. et excōmunicat̄ in illo. c. cū esses. qui venit cōtra tale testamentū. No. ꝙ dictū vnius testis cū alijs adminiculis facit fid. vt ex̄ de succes. ab int. Cū dilectus. Item no. famā plus valere q̄ vnius testimonium vt ex̄ de cōsan. ⁊ affi. Sup eo. ibi em̄ prohibetur matrimonium vl' ibi pp famā nō [illegible] monium vni⁹. vt ex̄ ꝺ spō. pterea Itez no. ꝙ lꝫ plures testes q̄ duo in aliquibus causis exigūtur: vt supra dictū ē in precedēti. c. ṗsul. nulla tn̄ ē cā q̄ legitime vni⁹ testi. q̄uis nullo valeat termiari: vt ex̄ de test. licet in fi. vbi dicit̄. licet plures sint cause qua plures q̄ duos exigant testes. nulla tamē etiā causa q̄ vnius testimonio valeat terminari. q̄uis legitime excipiunt duo casus in quib⁹ creditur testimonio vni⁹. ¶ Prim⁹ est i bap. vt de cō. dis. iiij. placuit. ⁊ c. sequēti. Secūdus in ꝯsecratiōe eccl'ie et no. ꝙ hec vera sunt cū questio mouetur in forma iudicij. aliter ex̄ iudiciū vni tm̄ testi creditur: vt. lxxxvj. d. tāta. vbi dicit̄. ꝙ quidā episcopus ante q̄ missā celebraret decernit messem cuiusdam ⁊ exaruit: post celebrauit missam: post missā cruditauit clericos eiusdē possessionis de illo q̄ passus fuit dānum ad papā deferret clamorē dn̄s papa scripsit sup his oīb⁹ q̄dā abbati vn̄ grauiter puniet episcopū: ſꝫ simplicitati ⁊ senectuti sue pepcerat ad idē. viij. q. iij. talia. ⁊ hec nota ꝙ in omni causa et hec rogetur testis valet eius testamentū. vt. iiij. q. iij. ad fidē vbi dicitur. ad fi. rei geste faciendam: ⁊ non rogatus testis intelligitur: vbi in testamentis

vel nõ valent testes nisi roga-
ti. vt. ff. de testa. heres palam.
§. in testa. in quibus testes ro
gati esse nõ debẽt: vt testamẽ-
tum fiat alterius rei cũ forte
rogatos ad testionia idoneos
esse nõ placet: ꝙ sic accipien-
dũ est: vt licet ad aliã rem sint
rogati vel collecti. Si tamen
ante testamentum certiorem
ad testamẽtum se esse adhibi-
tos recte suũ testamẽtum eos
perhibere. Ad idem. C. de te-
sta. auct. rogati. In cõfessio-
ne soluti debiti in scriptis re-
dacti. nõ valet testis nisi voce
tur ad hoc: vt. iij. q. ix. Si debi
tor sit scriptus & probatio so-
lutionis ꝓferatur a litigato-
ribus per testes siue scriptuꝫ
esse susceptabilẽ apud iudicẽ
probationẽ eã volum⁹ esse dũ
ad hoc ipsuꝫ testes assumant
vt perhibeãt testimoniuꝫ pro
facienda solutiõe: pro memo-
ria facta alicui ibi facte solu-
tionis & pro cõfessione eius q́
accepit pecuniã: nec alia testi
monia in antea ex trãsitu pro
hibita: aut ab eo q́ ꝓpter ali-
quod aliud veniẽs audiuit ali
quo dicẽte se accepisse: ab ali-
quo autem siue debere alicui
nulla ratione censemus vale-
re. Item alij addunt vnum ca
sum. s. in diuortio: per illã. l. ff.
de diuortio. nullaꝫ. Sed mihi
non placet. vnde non subscri-
bo legem.

¶ Qualiter & quando post testes produci possint.

Quando &
qualiter sunt itro-
ducendi testes. vi-
deamus generali-
ter quidã obtinet eã de iure q̃
de cõsuetudine approbata: vt
post lit. contest. producantur:
dũtaxat & si anteꝙ lis cõteste
tur: recepti fuerint non valet.
vt ex litẽ. non contest. ad hoc
decre. et ca. accedens. et cap.
quoniam frequenter. vbi di-
citur. ꝙ rationabiliter est ve-
rum ꝙ lit. non cõtestata non
ꝓceditur ad diffinitiuam sen
tẽtiam vel ad testiũ receptio-
nẽ. Excipiunt cũ quidã tñ ca-
sus in quibus recipiuntur lit.
non conte. et valẽt. alios etiã
inuenies notatos a dño azo-
ne. j. in titu. de diffinitiua sen-
tẽtia. Item primus casus est
quando de morte ipsorum te-
stium timetur: quia sunt infir
mi vel senes. Secundus si ti-
metur de absentia diuturna
eorum. quia forte debẽt pere-
grinari. Tertius casus est si de
alicuius electione cognosca-
tur confirmanda vel causan-
da. Quartus casus est si a ga-
tur de matrimonio carnali: et
is q́ cõueniendus est se malicio
se absentat: q2 cõtumax ẽ hos
q̃tuor casus inuenies ex vbi lit.

on contest. Q̄n frequenter.
¶ Quitus casus in.c.dec. cō-tinet: si agatur in modū inquisitionis de crimine alicuius.
¶ Sextus est cū publicant testes ad memoriam preteritō cōseruādā: vt ex de test. signi ficauerūt vbi ponit talis casus: quidā p̄sbiter quesiuit a papa vtrū possent audiri testes qui audierunt q̄ quidam fundauerūt quādā eccl'iam: et nihil iuris. sibi i ea reseruauerūt. et hoc anteq̄ lis moueret de eccl'a q: forte tenebant de successorib⁹: et d: q̄ sic fil'e casuz hēres ex de testi. alberic⁹.
¶ Septimus casus est coram iudice appellatiōis q: ibi p̄nt testes induci. lit. corā eo non cōtest. vt. C. de prescriptiōib⁹ xxx. annoꝝ ꝯnotissimi vt. C. de tp̄ib⁹ appella. l. vlt. et ex de p̄curato. in n̄ra p̄ntia: versus fi. et ēt altera parte absente procedit i cā appella. vbi ex de restitu. in integrū. Ex l'ris vltra mediū: et. ij. q. vj. appellatorie. et. C. d interpo. appel. l. vl. §. pene alit et istō hodie exp̄sse dicit decre. no. ex de appella. interposita. §. sane. vbi d: q̄ si quis p̄bare paratus fuerit: grauamē p̄pt qd appellauit et aduersarius cōtumaciter se absentat: lit. nō cōtest. potest procedi. R̄n̄sio decre. est quia cū principal'r iniquitas prioris iudicis arguatur nō est rigor iuris. ex quo potest sequi p̄plexitas cause requirēdus.
¶ Itē octau⁹ casus est q: reo actore absente p̄ contumaciā pōt p̄ducere testes lite nō cō-test. vt. C. q̄n̄ d et q̄n iudex i aut. qui semel. §. eo. ti. de citatio ex de dolo: et cōtuma. causam vbi dicitur. et si aduersarius suus fuerit legitime citatus parere contēpserit vel iudicio obedire noluerit Aut si malitiose a patria se absentauerit procurator eius si q̄ habet ad iudiciū vocetur. si aūt nā habet procuratorē mittant ad domū eius denūciationes. et causa auditis testib⁹ alteri⁹ partis terminet. Ad idem. xvj. q. .iij. §. potest. vbi d:. versus fi. Is aūt cui⁹ res prescribitur: si lis nō potest contestari. vel propter aduersarij absentiā: vel infantiā: vel furoris labore cū neminē tutorē: vel procuratorē habeat: vel q: in magna p̄tāte constitutus ē intra cōstituta tp̄a p̄cn̄dis aderat libellum ei. et h̄ inquerimoniā deducat. et sic interruptionez tp̄is faciat si ad presidem ciuitatis eat et suaz in scripserit manifeste voluntatem deproperet. Quod si preses: vel ep̄s vel defensor affuerit liceat ei publice proponere nisi domiciliū possessor habeat seu cōtabellariorū subscriptione licet sufficiat ad oēm interruptionē ep̄alem siue triēnij. siue longi tp̄is. siue. xxx. an. vel. xl. et

ad hoc hodie facit decreta. no. ex. de appella. si iustus met? : vbi dr. quod si aliquis propter metum iustum appellare nō pōt appellasse reputat dummodo hoc fuit protestatus coram iud. a quo appellauit: vel si ipsius copiā habere nequerit coram publicis personis causas appellationis duxerit exprimandas. ¶ Item nouus casus est cum actor non potest agere propter iuramentū interpositum precedens: quod eū impedit: vt ex. de iureiu. ad nostrā. vbi dr: duo acceperūt pecuniam a quodam sub vsuris iurā tes vsurario: quod nec per se: nec p alios vsuras repeterēt: nec apud secularem iudicem: nec ecclīasticū querimoniam deferrent moriente vsurario dū testamentū cōderet precepit heredibus suis vt omībus qui possent probare se dedisse ei vsuras eis oīno restituerent & cū predicti duo viri propter iuramentū non auderent repetere: nec heredes nollent eis satisfacere de vsuris cōsultus fuit. dominus papa super hoc dicit. quod sub pena excommunicatiōis publice proponatur. vt qui super hoc nouerit veritatem procedant ad testimonium proferendum. & si per testē: vel per alia documenta ita esse cōstiterit heredes vsuras reddere compellant. ¶ Decimus casus est vbique aliquid a iudicis officio expedit: vt. C. vt minor ab hereditate se absentat aucten. ibi posita. C. finium regū. l. iij. vbi dr. si quis super iure sui locis prior de finibus detulerit: querimoniam que cōproprietatis cōtrouersia coherear prius sunt possessione quo finiatur & cū agrimessore precipiatur ad loca vt patefacta veritate hmōi litigium terminetur quod si altera pars ne hmōi questiū terminetur se subtraxerit nihilominus agrimessor in ipsis locis iussione sectoris prouicie vna eū obseruante parte hoc ipm faciens perueniet ex. de spon. & mri. preterea. vbi dr. preterea de muliere que a iuro petit cuius consanguineus cū ea se deliquisse proponit cū hoc publice confiteri refusat propter pecuniam et metum parentis mulieris. R̄ndit papa mrīmoniū nullū inuenerit iteruenisset districte phibeas ne deterius nihil contingat. ¶ Item vndecimus casus est quod causa spiritualis tractatur post mortem alicuius. vt. xiiij. q. ij. sane profertur. vbi dicitur. sane profertur: multi episcopi congregati quidam de diuersis causis ad ecclesiasticum forum pertinentib? disposuerunt statuētes de ipsis defunctis qui suas facultates hereticis relinquunt: vt & post mortem vinculo excōmunicatiōis

subijciantur. ¶ Item duodecimus casus est vbicunque extenditur publicum commodum. vt in mali officiali vt. iij. q. ij. quia ea vbi dicitur. quae ea qui de fraudibus maximiani flebiliter ad aures nostras simplici relatione venerunt non facile agnosci veritatem potuerunt nisi facultates ecclesie quod in vsus suos male puertendos dispersit ab eius ptāte donec de causa cognoscatur se ponatur idcirco nos eum supra dicte ecclesie patrocinio volumus interim submouere et in ipsius discussionis tpe moderamine detinere. ar. c. quod quando quis excommunicatus stati debet ei afferri reus ecclesiastica: sed contra. xvj. q. iiij. volumus: vbi dicitur: quod pendēte causa possessor nō debet amoueri a possessione. Ad idē ix. q. j. ca. vlti. vbi ponitur talis casus reus possidebat rem litigiosam quesitum est a gelasio vtrum actor possit exigere pensiones lite pendente. Rñdit gelasius quod nō ante ligitime cognitiōis euentum: si res dz apud eum pmanere donec aperiat cui res potius psniam debebatur: vt infra. ij. q. vj. quo cum ponitur ita possessor rei immobilis ad restitutionē condemnatus appellauit precipitur: vt durante causa fructus illius rei immobilis sequestretur. idem ex de pensione domus et mancipiorum mercede vel vallo nanis. Si vero petitor appellet hoc locum nō habet. Solutio hic tenet quando agitur de fructibus et de suspecto tutore: et hoc idem dicunt iam noua de prelatur ecclesie: quādo suspectus est de delapidatione quae pendente qstione debet ei interdici potestas vendendi donandi alienādi quolibet alio modo donec plenarie de causa cognoscatur: vt ex de accu. ca. prelatorum. Ad idem ex de officio iudi. deleg. c. venerabili. ¶ Item decimustertius casus est fm quosdam vbi agitur de statu et libertate ecclesie: vt ex de testamentis cum olim: vbi dicit de quodam archiepiscopo qui litigabat cum quodam archidiacono sup statu ecclie sue: quod si archiepus legitime citatus cōparere noluerit per se vel per procuratorē nihilominus senes et valitudinarij testes quos archid. in se pduxerit audiantur et eorum depōnes ad se differant prefixo termino partibus peremtorio competente ita quod per se vel per responsales ydoneos ap. se cōspectui depresentent iusticiam recepturi. et ita lit. non cōtest. proceditur ad diffinitiuam sententiam. Ac vero hoc poterit intelligi de sententia interlocutoria quidem in littera iusticiam recepture: vel si comparuerit archiepiscopo teste sui recipiantur: et in anglia: et

testes archidia. in alia produ cēdi sūt testes in ytaliā: & ecōuerso de ciuitate in ciuitatem si iudex viderit expedire pōt tn̄ si velit & expediat inuocare coram se testes vel destinares lr̄as suas ad iudices illius loci sub quibus desunt vt recipiant eos sm̄ formā iuris: & dicta eorum in scriptis redacta nulli partiū prodita sub sigillo suo mittāt inclusa ei qui iudicaturus est & hec locuz habent in causis pecuniarijs: et ꝙ iudices debēt remittere attestationes sub sigillis suis fideliter ad iudicē dicit decre. ex̄ de testi. cū clamor. Nam in criminalibus causis cogendi sunt testes precise venire ad iudicē q̄ de causa cognoscere dz. vt. xxvj. q. vij. ð his ꝓo. in fine. vbi dr̄: ꝙ cōfitentes debēt esse p̄ntes corā presbytero vt presbyter gemitus eoꝝ audiat ita ceteras circūstātias silr̄ potest dici de testib⁹: vt iudex melius possit scire q̄nta fides sit testibus adhibenda: vt. ff. de testibus. l. iij. et in aucten. de testi. qm̄ ꝓo: vbi dr̄: qm̄ ꝓo legē possimus nō in pecuniarijs causis volentes testificari illos nō expellendos testimonium debere qui ante mediatores facti sunt. & quidem arbitrātur hoc q̄ testimonio volūt vti scim⁹ ꝙ si vtraqꝫ pars cōsentiat ꝙ ēt mediator corū fiat testificator componant. i. scribantur ea que ab eo dicuntur compellere eum volētem testimonium perhibere propter quem eum. s. mediatorem volentem ei testificari penitus voluit propter concensum vtriusqꝫ ptis sublata ista lex non facit ad propositū sed illa. C. de fide instru. iud. siue in hac inclita vrbe siue in prouincijs sm̄ ꝙ disposuim⁹ possunt si hos pspexerit occasione testium siue in alijs locis degentiū litigantes: vel procuratores eoꝝ qui litigant destinare ibi vt depositioīb⁹ sub vtriusqꝫ partis presentia factis res ad eos referat. et hoc in illis seruare volumus q̄ prolatis instrumentis fidem adhibere exiguntur vt si poposcerint in alijs locis idem facere permittātur & si vult iudex peti iuenerit simili modo proferatur sentētia. vt postq̄ in locis oportunis fides instrumento data vel minus data fuerit referatur negocium ad priorez iudicem. vel iudex potest remittere notariuz suum ad testes: vt eos recipiat si viderit expedire: puta quia testis est infirmus vel pauper ita ꝙ venire nō potest: vt extra de testibus. ¶ Si qui testium valitudinarij sunt Et senio: vel debilitati infecti: vel paupertate oppressi: vt eos non possis ad tuā presentiam adducere ad ipsos

recipiendos ptes ydoneas et discretas mittas. ¶ Item ad egregias psonas potest mitti nūci⁹ vt. ff. de iureiur. ad egregias personas reas que valitudine impediuntur demum oportet vel ad eū qui in honesta militia ē vt. C. de offi. iudi. diuersis nemo iudex vel quia est eps, vl' in alia dignitate cō stitutus vt. xi. q. j. nec honore nec legibus tps ad testimonium flagitet. Item cum testes reseruant iudici. et sumptibus illius introducēdi sunt q̄ cos inducit vt. iiij. q. iij. veter ad iudiciū. ad iudciū aut per accusatorē aut ab his p quos fuerant postulati sumpt⁹ cōpetentes ministretur ēt si in pecuniaria cū ab alterutra parte testes sunt pducēdi. Item testes recipiendi sunt vtraq3 pte p̄sente non vt audiāt testimonia s3 poti⁹ testiū iuramēta vt. C. d testa. si qn̄ aliter introduci nō possunt nisi psona ɔ̄ quam pducātur sit absens p cōtumatiā q2 tunc valerēt vt ex̄ de testibus in noie dn̄i vbi d2. quidā episcop⁹ fuit accusat⁹ producti fuerīt testes contra eu3 eo absente episcopus cōquerebat papa sup h̄ dicit ibi q vocari debet vtraq3 pars ⁊ amoueri a iudice vt veniat ad iudicium audire testes aliter nō valerent nisi ps ɔ̄ quā pducatur sit absens p ɔtumaciā tūc audiant nisi cā inevitabilis eū excuset ⁊ proinde ē ac si p̄sens eēt. Ad idē ij. q. j. in primis et no. q ƀm leges inimici cogunt ferre testimoniū. et de hoc facit decl. mēsionē. C. d testi. cogē. Super eo in fine excipiūtur ratione senectutis valitudinis ⁊ militie quidam absentes causa reipublice ⁊ qui publicis funguntur officijs. Quidā a ratione consanguinitatis ⁊ affinitat. Alij ratiōe affirmationis vt liberti. cōtra patronu3 vel econuerso d quib⁹ habes iiij. q. iij. Ite3 in criminali hoc non leges sed ƀm canones recte ē q mouēdi sunt ab initio nō cogēdi vt ex̄ de testi. co. super eo. et. c. puenit vbi d2 q si op⁹ fuerit p cē. ec. cōpellātur cogūt ēt si iudici ɔstet q amore vel odio vel timore vel gratia se subtrahant vt ex̄ de testi. co. cā3 ⁊. c. super eo tacere enim veritatē in preiudiciu3 alteri⁹ partis mortale peccatum ē vt ex̄ de crimine falsi. c. j. ⁊. xj. q. iij. qsquis metu cuiuslibet peccat ꝟitatē occultat irā dei sup se puocat q2 magis timet hominē quā deū ⁊ post pauca vterq3 re⁹ ē qui veritatem occultat ⁊ qui mendaciu3 qui ille prodesse nō vult ⁊ iste nocere desiderat vnde ratione peti possunt cōpelli ab ecclesia vt ex̄ d iudicijs. Mouit. ⁊ dicit hodie decr. noua q2 cōpellēdi sunt testes in cā ciuili

& nō i criminali ferre testimonium. vt. ex. de testi. cog. dilectoꝝ. Itē no. ꝙ in trib⁹ ꝓductionib⁹ oēs testes sunt ꝓducēdi. & q̄lꝫ ꝓductio hēbit vnū vel plures dies ad arbitrium iudicis. Itē quarta nō cōceditur si is q̄ petit quartā iuret ꝙ nec ipe nec aduocati sui didicerunt testificata nec ꝑscrutati sunt illa nec ea subtraxerūt nec ꝑ aliquē dolū vel maliciaꝫ illam quartā ꝓductionem petunt. in auctē. de testibus. q꞉ ꝓo. s. est de dilatio. ex. de testi. in causis. ex. e. ti. Significauerūt. & ad h̄ meli⁹ facit. dec. no. extra de testi. c. vltra tertiam.

¶ Qualiter & vbi debeant iurare testes.

Tale iuramētū debēt ꝓstare testes gn̄alr̄ ꝙ ipsi dicent veritatē iudici vel alij cui iud. h̄ ꝯmiserit īq̄rēdū de questiōe super qua inducunt vsqꝫ ad finē lit. quotiens interrogabunt. & nullā falsitatem iterponet. & ꝓ vtraqꝫ parte ṽitatē dicent & ꝙ nec pactio nec amicitia nec de priuato ꝯmodo seu odio ꝙ inde habuerūt vel hn̄t vel habituri sunt ad dicēdū testimoniuꝫ accedūt. & h̄ forma ꝑ hecia ꝓbat. vt ex. de testi. q̄tiēs. vbi d꞉ circa mediū ꝙ testes iuuare debēt se nec p̄uato odio nec amicitia vel aliquo ꝯmodo ꝙ inde habuerunt vel hn̄t vel habituri sunt ad iurandūꝫ inductos Ad idē. iij. q. ix. hortamur. & ij. q. v. in illo. &. c. nullam & xiiij. q. v. non sane. ad idē ex. in conpilatiōe noua. ex. de testi. nuꝑ vbi d꞉ nuꝑ a nobis. A presbytero supplicāte innotuit vt cū nec ipse frēm minoꝝ nisi causa probationis itrasīet custos ad probandū ꝙ idē ꝓpter ꝓfessionē fecit quosdā ordinis sui testes induxit qui deposuerūt suꝑ hoc ꝯdicēte dicto presbytero nō iurati. & ita. B. ꝙ nllius testimōio ꝙtuncūqꝫ religiosus existat nisi iuratus deposuerit in alterius p̄iudiciuꝫ debet credi. Quidā ēt dicunt ꝙ testes q̄ inducunt ad ꝓbandā cōsanguineitatem h̄ addere debēt iuramēto ꝙ hoc audierūt a suis maiorib⁹ sicut testificant & ita eē credunt vt in illa dec. quotiens in fi. et hoc expresse dixit dece. ex. de testi. licet vbi d꞉ ꝙ de cetero nō audiant testes de mr̄imonio suꝑ gradib⁹ ꝯsanguineitatis nisi sint graues ꝑsone & ante liteꝫ motā testificata didicerit ab antiquiorib⁹ suis nō ab vno sꝫ a plurib⁹ cū vni nō crederet: nec a suspectis vel infamibus sꝫ a fide dignis & oi exceptiōe maioribus cū illi nō debet admitti quoꝝ repelleret actores moderni aūt iudices h̄ addūt ad cautelam ꝙ ita ṽitatem sicut sciūt & ꝙ sciūt ꝑ visuꝫ dicāt

de visu: et per quod auditum dicat de auditu nec dicant de credulitate quod sciunt pro certo vel econverso. et quod non manifestabunt dicta sua donec publicentur et licet per iura non probantur cum videtur esse satis bona cautela. vt extra de testi. Causam. Item recepto predicto iuramento a testibus coram partibus iudex cum vno solo. s. teste ab alijs separato recedat in alienum locum quod nullus eos audiat. et taliter glosa dicta testis reducat in scriptis per ordinem vel redigi faciat per manum tabellionis vel alterius sapientis ad hoc specialiter deputati vt. C. de testi. l. nullum. vbi dicitur. nullum penitus cum semel ad iudicem quilibet licet non suum dicendi gratia testium fuerit ingressus armatam forme iusticiam vel quamlibet aliam fori exceptionem ad euadendum iudicis motum quem vel testium verborum improbitas vel rei qualitas flagitauit posse pretendere precipimus sed omnes qui in ciuili causa suum prestant testimonium separtito et interim tamen ante iudicem deposito deceptionis fori priuilegio huiusmodi priuilegio denudatos in iudicantis intrare secretum vt in quocumque aures eius offenderit non dubitant. Sibimet formidandum data cunctis iudicibus absque prescriptionis obstaculo hoc supradictum est teste quorum falsitate vel fraude voces non carere perspexerit pro qualitate delicti animaduertendi licentia. Item in epistola Susanne de duobus senibus quos Daniel audiuit et examinauit successiue. et vnum separauit ab alio ita quod vnus non audiuit dictum alterius. Item interrogare debet testes iudex diligenter de omnibus que faciunt ad causam quod possit melius elicere veritatem. et de singulis circumstantijs prudenter inquirere. s. de personis. de loco. de tempore. visu. auditu. scientia. credulitate. fama: et certitudine: hec omnia in scriptis redigi faciat. vt extra de testi. Cum causam vbi eadem vt ponuntur et hec ideo facit iudex. vt sciatur quanta fides sit testibus adhibenda quanta quoque sunt diuersitates testium fidei derogantes. vnde versus. Res persona locus gradus hi sunt persona tempus. Res eadem tempusque locus persona gradusque diuersitas rerum est cum vna persona dicit de vna re vel contractu. siue de loco. et alia persona. de alia re de alio. tunc nihil probatur eo quod non conueniunt in re vel contractu: et quod hec et similia sunt exprimenda probatur. ij. q. iij. libellorum. extra de testi. significantibus. ff. de rei vendi. si in rem supra est de formatione libellorum. Diuersitas persone est cum vnus dicit spectando consanguinitatem. Martinus generaciun et alius dicit. Seius generaciun tunc non valent testes. vt extra de testi. Series. vbi dicitur quod quidem testes computabant in vno gradu esse consanguineosque alij in alio. et quia diuersimode computant principium

Qualiter et vbi debeant iurare testes.

originis ideo non valuerunt. Item diuersitas graduum est cum vnus dicat .s. vno gradu. et alius in sexto. vt .xxxvj. q. vj. de parentela vbi dr de parentela illa vnde nos cōsulē voluisti pro qua et ad audiētiā nram est appellatum aliorum fratrum scripta suscepimus q vtiq3 causam ipsam diuersimode narrat aut et prius quidem tā in gradibus q in alijs oibus noibus psonarum diuersimode postmodum vero in alterū eorum computatore eiusdem parentele dñr puenisse. Ceterum in hmōi casibus summopere psideranda ē qualitas psonarum q aliqd p quos lz ascribere velit qr ēt tūc iusiu. prestare debēt. qr nec gra. nec pcio: nec amore. nec odio alicuius h dicūt ptra eos de quibus agitur sed potius credūt hoc esse verum. et ita a suis antecessoribus audiuisse i quibus omnibus nō debet aliqua varietas vel cōtraria inueniri. et vt .xxv. q. vj. de parentela. vbi dr de parentela illa quā dicūt ee inter. R. et. M. vxorē eius iurabis q qcqd scis et audiuisti a tuis vicinis et a ppinqs aut antiquioribus p nullum ingenium. nec propter timorē aut odium aut pmiū aut psanguinitatē celabis epo tuo vel eius misso. aut illi cui episcopus h inquirere miserit qñcūq3 h te iterrogauerit sic deus te adiuuet et istorum sanctorū reliquie locorum diuersitas derogat testibus vt in Danielc. vt. iij. q. ix. nihilominus. vbi dr nihilominus puniendi sunt testes q ad calumniā admittunt quos temporū diuersitas phibuit. temporū quoq3 diuersitas derogat testibus vt in iā dctō decreto. et ex de testi. Exercende supra ē et hec potissima rō i supradictis casibus qm ex quo diuersi reperiuntur in suo dicto nō est eis credendū qr singuli sunt in suis testimonijs singulares vñ fides eorum dcis nē adhibeat. vt ex de electiōe bene me. versus finem. vbi dr q vbi excessus notorius fit nō indiget examinatione et p eis que a iudice sūt acta psumit q oia sūt acta rite et celebrata et vbi qlz de se asserit soli mō sz plures sint non est eis credendum cū qlibz i suo testimonio sit singularis vti ex de pba. lz cā veruntū dicit azo i su mma sua. non testis interrogandus ē de tempore nisi iudici sit suspectus qr tūc iudex studere dz vt cum in vbis capere possit querendo si tempus erat datum vel nebulosum qualiter fuit inductus is de quo loquitur qd habebat in capite. qs consul erat tunc temporis in quo anno vel mense vel die. ar. cōtra. q non debet interrogari. vt ij. q. j. libellorum. §. est de libello accusationi. Ad idem. ff. ad le. consul. valerianum. l. prius

ego credo testem esse interro-gandum de anno mense et die celebrati cōtract⁹. sed vtrū tē-pus serenū erat vel nebulosuz sz si testes se recordari nō pōt de tpe pp hoc nō min⁹ ei cre-do: sz si vn⁹ testis dicit hoc fac tū ēē tali tpe. ali⁹ expsse dicat cōtrariū: tūc non ei credo nec supradictū ē. testis autem de-bet dicere de his q̄ vidit et no-uit et sub cuius presentia acta sūt. vt. iij. q. ij. testes p quācūqz scripturā testimoniū non pfe rant sed pñtes de his q̄ vide-runt testimoniū dicant veruz nō ēt nisi de his q̄ sub eo͞r pre-sentia acta ēē noscātur qr si di cat de his que ab alio auditu pcepit non valet eius dictum. Exprimenť quidē casus i qb⁹ valet testimoniū. pmus in cō-putatiōe parentele. xxxv. q. vj. de parētela. s̄. est. Scd̄s est ca-sus i memoria facti operis. vt ff. de pba. si arbiter. d. ō aqua plu. arcē. in summa §. vlt. vbi ō r. Item labeo ait cuz q̄ auct. memoria existit et facto opere vt diē et consulem ad liqdū re-quirendū sed sufficere si qs sci at fcm̄ ēē nō ambigiť necqz. n. necesse ē super esse q̄ memine-rūt veriūctiā si q̄ audierūt qui memoriam retinuerūt. Si vo teste de auditu pcipiunt veri-tatem rei super qua testifican tur puta audierūt ↄtra aliquē vba cōtumeliosa de his recte testificanť. vel qr audierūt ali quē confitentem talem pecu-niam esse sibi solutam. vel au-diuit tonitrua de quibus qō: et de tali auditu reddat testi-monium tale testimoniū valet vt. iij. q. ix. Si debitum. s̄. est. C. de testi. auctē. rogati in so-lutiōe debiti adsint testes vt i testamentis nec fortuitu tran seuntes idē est si post solutio-nez rogati intersint confessio ni editoris dicentis sibi pecu-niam ēē solutā et talia testimo-nia lz de auditu sunt percepta dñr de visu qm̄ nomine visus omnis sensus corporis intelli-gitur. vt dicit Aug. super Jo. sic palpate et videte. et in exo-do ō r et videbit voces. Et no. ꝙ si testis interrogat⁹ nō red-dit cām sue scie h̄ est qualiter sciat hoc ꝙ dicit testimonium eius non valet. vt. iiij. q. iij. So-lam attestationem plată nec alijs āminiculis approbatam nullius momenti ēē certū est.

De publicationibus testiū

Publicationes testium debēt fieri vtraqz parte p̄sente vl' altera par-te p cōtumaciam absente qm̄ ↄtumacia loco presentis facit haberi cōtumacē. vt ex̄ de te-sti. in noīe dñi. s̄. ē de offi. iud. deleg. Consuluit. Sed anteꝙ̄ dicta testiū publicēť ptes de-bent renunciare productioni testium et petere iductos pu-

blicari.eis ꝑo publicatis fiat de eis copia vtriqꝫ pti vt super dicta eorum disputet̃ ⁊ allegetur. Item no. ꝙ postꝙ̃ publicis testibus ptes dicta eoꝝ dixerint nulli alij licet publicos articulos testes de nouo inducere. vt ex̃ de test. intimauit vbi dr̃ de quodā p̃sbytero qui fuit quē p̃sbyterū ⁊ plures alios iurar̃ ne aduersario suo ferrent patrociniū nec in attestādo nec in cōsilium dando nec aliomodo. dr̃ ibi. ꝙ testimoniū eoꝝ nō est pubicū siue testib⁹ remittāt p̃dicto iuramēto nō obstāte bn̄ pn̄t ferre testimoniū q̄ iurauerūt nō ferre ⁊ alij ydonei si necesse fuerit ad id. e.t.⁊.e.l. causam inducunt̃ testes super eodē articulo qn̄qꝫ vt si aliquid ꝓbam in modum exceptionis per testes. postea possum probare idem directe vt ex̃ iu. de testi. veniēt. vbi ponit̃ talis casus. archid. claremonteñ. supplicauit dn̄o pape vt sniam pro eo latā: ⁊ in pte executioni mandatam sup decanatu eiusdē eccl'ie in totū faceret extentioni mādat: cuꝫ aūt duo abbates claremō. capellani ꝓponerent ꝯ eūdē archidiachō. q: snīa illa cōtra iusticiā: ⁊ post ap. legitimā esset lata ipse archi. noluit eos tanꝙ̃ ꝓcuratores admittere dicens eos excōicatos vt ptꝫ in originali. vn̄ quidā subdiaconus parēti⁹ noie ꝯ dn̄m arch.

cas⁹.

in modum excep. obiecit qd i sua petitione nouerat aliquatenus audiendus: asserens se ad eūdē decanatuꝫ a modice fuisse electuꝫ ⁊ qd ille decanat⁹ ad se nō ad archid. ptiebat: tāqꝫ sup ħis eēt aliquādiu deputatū vicꝫ vtrū sua itereēt se opponere executioni snie. papa iterlocut⁹ fuit vt parētius fundaret intētionē suā in ꝯtinēti si posset ad quā fundādaꝫ testes ⁊ instr̃a ꝓduxit publicans attestationib⁹ cū vtriqꝫ esset aliquaten⁹ disputatū: interlocut⁹ ē papa qd sua itererat se opponẽ archidiacono memorato. lit. igr̃. cōte. tā sup electiōe quā sup snia q: de ħoc agebat̃ an snia ea p̃iudicasset parentio: q: sciebat rē tractari. Quesitū fuit ab archidi. an attestatiōes p̄us exhibitas p quas. s. parēti⁹ suū ꝓbauit itereē vellet in ħoc iudicio admittere. R. ꝙ vellet dūmō posset obijcẽ tā i dctā ꝙ̃ i psōas quo audito rn̄dit parēti⁹ ꝙ illis attestatiōib⁹ iħ iudicio vti nolebat sed sup eodē negocio alios testes vl' illos iteꝝ ꝓducẽ. rn̄dit ar. ħ nō licere iterlocut⁹ fuit papa qd testes ꝓducēdi eēnt i toto negocio q̄s vellet ꝓducere ps vtraqꝫ ⁊ ita pꝫ ꝙ sup eodē articulo p̄mo i modū exceptōis obiecto ⁊ postea p̄ncipalr̄ intemptato publicatis ēt ꝯtestatiōib⁹ pn̄t idē vl' alij testes ꝓduci ⁊ ita vr̃ ꝙ si

defecerint in excep. ꝓlatione adhuc possunt directe testificari i fi. mādet papa duobus abbatib⁹: vt re. ap. tam super pricipali quā sup incidēti eandē cām canonice decidāt: mādat etiā vt canonicos ecclesie absoluāt ad cautelā: vt vocati ad testamētū libere possit ꝑ vtraqꝫ pte testificari. Itē iducūt testes sup veteri articlo si velī ꝓbare ꝯ alio tpe vl alio loco vt extra de testib⁹ ex tenore. Itē si ꝯ alias psonas agit de eodem negocio: vt ex de testi. cōsti. vbi dr circa mediū: qd qdā petebat ad faciēdū plenio rē fid: qsdā attestatiões appi ri pars aduersa h. hoc fieri nō debere cū i eadē cā nō fuissēt inducti: sꝫ i alia dñs papa noluit eos admitti. Itē iducunt testes sup veteri articulo si velint agere de fide: vt ex de proba. lꝫ vbi sindic⁹ fauētino. q admissus ē ad ꝓbādū qp testes aduerse ptis corrupta falsadi pserūt. Itē iducunt testes sup veteri articulo in cā matrimoniali: vt ex de testib⁹ series vbi ponit talis casus. qdā eps cōmisit quādā cām matrimonialē qbusdā viris prudētib⁹ corā qb⁹ pars accusās matrimoniū pduxit testes asserētes cōsanguinitatē iter eos i. v. gdu altera pars dicebat qp. b. non erat soror. i. si ad testes aduersarij dixerit qd ꝓbare volebat eum tā p testes qp p publicū instrumētū pars accusās testes nō eē recipiēdos clamabat q̄siuit eps vtrū recipi deberent maxie cū nō eēt cōsuetudo ecclesie sue: vt post receptos testes ꝫm formā canonū ꝯsāguinitatē ꝯputātes. vel al's ex opposito admittebāt: Rñdet papa qd nisi aliud canonic⁹ obsistat nō obstāte tali ꝯsuetudie vtpote viri ꝯria admittant. et ideo admittūt qsi agat de falso. Itē i cā ap. iducūt testes i veteri articulo: vt ex de testi. fraternitatis ex de fide istru. cū iohānes heremita vbi admissus fuit. p. bicūbieñ. ciuis corā iudice ap. sup vēditōe domus ad ꝓbādū qp ꝯditionalis fuerat vēditio: et lꝫ h capitulū nouū esset pondebat tn eruci vbi dr. et h iō dicit sup nouis articulis iudex. ap. cognoscere nō debet: nisi depēdeant a veteribus: vt. C. de tēporib⁹ et reparationibus ap. per hanc. ¶ Item i crimine ardet quod idem testes possunt denuo interrogari super eodē articulo .ff. ꝯ custodia et exhibitiōe reorū. diuus. ff. de questionib⁹ pa pe. l. j. et. l. vlt. ¶ Itē si testis aliqd obsentire dixit: denuo pōt a iudice iterrogari: vt. ff. de testamē. heredes. ¶ Itē si diminute dixit ex de emptio causam. Possunt tn super nouis articulis testes induci post publicationē testium sup veteribus articulis: vt ex de testibus fraternitatis. i qbusdā libris icipiuit decretal: vt autē

sbi ponit tal'casus. Querebat a papa vtrū q̄n renūciatū ē testib⁹ corā p̄rio iudice ꝛ a sn̄ia lata ab ip̄is appellatū possint ī eadē cā testis ꝑduci corā iudice ad quē appellatū ē: vel ꝑ iā dictos ꝑductos aliqd ꝯprobari ꝟ qd̄ sup nouis articulis possit alij testes ꝑduci: ꝛ iā testes recepti pn̄t audiri ꝟcept sup illis articl'is more d̄bito iminētꝫ. ad idē. e.l.ꝛ.e.t.cāꝫ ex̄ .e.t.ex tenore.s.ē.sꝫ hꝫ h̄ locū qd̄ sit nouis art. dūtaxat testes post publicatiōeꝫ pn̄t iduci tā ī p̄ori iudicio q̄ i scdo ꝑ ap. renouato ꝛ post sn̄iam: vt in illa decretali fraternitatꝫ ꝛ.c.d̄ te. ap. ꝑ hāc diuinā assertionē decreuim⁹: vt licētia q̄dē pateat ī exercēdis ꝯsultatiōib⁹.i.appellatōib⁹ tā appellato: q̄ aduerse parti nouis etiam assertionib⁹ vtēdi vel exceptionibus q̄ nō ad nouū capitulū ꝑtinēt: sed ex illis oriunt ꝛ illis āncte sunt q̄ apud anteriorem iudicē noscunt proposite: sꝫ si qua q̄dē allegatio mōstrabit: vel instrumētū aliquod ꝑlatū probationes tn̄ illo quidē defuerūt tp̄e verū apd̄ sacros cognitores siue p̄ castratione probari poterūt. id quoq; eos admittere quo excitās iam negocijs pleniore subueniat veritatis lumine. et hoc generaliter verū est nisi renūciatū sit testib⁹ in tota causa tā sup nouis q̄ super veteribus articulis quoniā ex tunc nulli testes possunt in causa illa ꝑduci: vt ex de testibus.c.vlti.ꝛ.ca. intimauit: ꝛ in.c.causam.

¶ De reprobatione testium:

TRactauimus sup̄ q̄ testes recipiēdi sint ꝛ q̄ non sꝫ q: interdū nō legitimi testes recipiant: videamus qualiter recepti reprobētur: et sciēdum qd̄ an̄ publicationeꝫ testiū ꝛ post tā in dicta testiū et in ꝑsonas eorū potest obijci: et tā dicta quā ꝑsone eorū per alios legitimos testes reprobari vt dūmodo an̄ sentētiā fiat: nisi prefixus fuerit terminus a iudice ad testes ex vtraq; pte ꝑducēdos taꝫ sup p̄cipali negocio q̄ in ꝑsonas vltra quē terminū nō audiūt. q̄ in ꝑsonas noluūt obijcere vel testes ꝑducere: vt ex̄ de ꝓba. lꝫ ex̄ de except. Deniq; qd̄ in dicta testiū q̄b⁹ q̄n ante iuramētū vel depositiōes nihil obiectū fuit post attestatiōes publicatas posset opponi h̄ i ro. ec. de legitia ꝯsuetudie obtinuisse cognoscas: vt ante iuramētū ꝛ an̄ depositiōes testiū ꝛ post ꝛ i dicta: ꝛ i ꝑsonas testiū legitia exceptio possit opponi: ꝛ si crimia testib⁹ opponūtur de q̄b⁹ nō fuerit hacten⁹ accusati: sꝫ tm̄ ad solā exceptōnē de q̄lꝫ opponit ꝑbatio illorū: ita q: criminū exhibēda ē an̄ q̄ cā ꝑ sn̄iaꝫ t̄minet: vt sunt canonica statuta declarat te-

stes absq; vlla infama vl' suspi
tione: vel manifesta macula i
ferēdo testamēto requirātur:
quia si sola crimina de quibus
alio tēpore cōuicti vel cōfessi
fuerūt: testib9 obijciunt a te
stimonio repelli possint: ꝙ si
cut stephanus papa ꝛ alij ro
mani pōtifices testātur: nō est
excedēdū cōtra alios eorū cō
fessioni nisi ꝓbauerit se prius
innocētes ceterum si de cri
minibus ad solā exceptionem
obiectis quieti fuerint vel cō
fessi pena ordinaria nō debēt
mulctari cū accusatio in ipsis
ſm iuris ordinez nō procedat
sufficit ergo si a perhibēdo te
stimonio repellātur: et qđ di
cūt in hoc. c. fiat illa distictio
ne serua. nisi qui post publica
tionē testium ꝑsonas vult re
probare si ante publicationē
hoc fuerit protestatus sine di
stinctione audiri debet. alter
nō audit: nisi iuret qđ ad hoc
ex malicia nō procedit: vl' post
publicationē didicerit: id qđ
eis obijcit ꝛ hoc totū expresse
legit ex. iij. de testibus. presen
tiū auct. statuimus: vt si quis
post depositiones testium pu
blicatas obijcere noluerit in
ꝑsonas eorū ei: tūc demum li
ceat obijcere post publicatas
attestationes. s. cū iuramento
firmauerit qđ ad hoc ex mali
cia nō ꝓcedit: nisi forte anͣ pu
blicationē id fuerit protesta
tus: ꝛ ondere potuerit ꝙ post
publicationē testuū didicerit:

qđ ei obiecit in ꝑsonas: ceterū
cū quis ꝑsonas testiuz se velle
post publicationē depositionē
pellere fuerit ꝓtestatus si qđ
proximo didicerit de facili nō
credat iuramēto suo: nisi pōt
ꝓbare ignorātiā suā vt. xxxiij
. q. iij. i lectuz mariti ex. de sen.
excōmunicationis. quis vero
cleric9 nutrientē comā ꝛc. vbi
credit percutiēti clericus sup
ignorātiā cū iurat se ignoras
se ꝑcussum clericū fuisse. si aūt
ante publicationez didicit qđ
vult obijcere ꝛ tacuit qđ non
habuit ꝓbationes de hoc nō
preiudicat ei taciturnitas: vt
. ij. q. vij. pleriq;. ꝛ sic admissus
probare testes videlicet suos
et infames criminosos falsa
rios pecūia corruptos: vl' alio
modo nō legitimos sicut mon
stratū est sup ꝙ de testib9 q̄ et
quales esse possint: ꝛ q̄ nō pro
receptis habent: et quorū fi
des dict[illegible] nō adhibet habeat
ex. l. de testibus sup eo. ex ꝑte
a de. porro. supra est ex de ord.
cognitionū. c. vnico in fi. Re
probant dicta testium p alios
testes ante publicationem: et
post hoc modo. dixerūt testes
ticium cū berta cōtraxisse i ci
uitate boñ. kalē. ianua. nuper
trāsactis. si ꝓbatū fuerit per
testes oium exceptione maio
res ipsos ipsa die fuisse in frā
cia dicto priorū testiū nō adhi
bet fides ex de testib9 ex teno
re supra est. ex. c. series. C de
cōmit. stip. optimā ꝛ cōtinet i

cōcordātia illa quidaꝫ modus probandi negatiuam indirecte qđ est vetabile.

¶ Quibꝰ testibꝰ fi. adhibeatur.

Quoniā testes q in iudicijs inducuntur: alij sicut cōtrarij: ꝛ interdū testis sibiipsi incōmunitās .iiij. vel plures pluribꝰ cōtradicit siue ab vna pte: siue ab vtraqꝫ parte inducantur videamꝰ quibus testibꝰ fides sit adhibenda ꝛ quanta. si testis dicit sibi cōtraria vel aduersa vl' varia vel verū in vno ꝛ falsum i alio repellitur ꝛ dictū eiꝰ nō valet vt .iiij. q. iij. q falso. vel varie testimonia dixerint: vel vtriqꝫ pti prodiderint a iudicibꝰ cōpetēter puniuntur. ad idē .iij. q. ix. cū ꝛ simplex testimoniū series intimāda est: nā pleriqꝫ testis dū ad seriem gestorū aliqd ex suo addicit totā testimonij fidē ptis mēdacio detolerat: vt igitur qđ bonū videtur addēdum est. Ad idē ex̄. iij. de pbationibus. lꝫ cām ꝛ .e. l. de causa pos. ꝛ pprietatis ei. Si ṽo plures testes ab vna pte inducūtur si cōcordāt: ꝛ negocij qualitas ꝛ motus nō iudicis cū his ꝯcurrat sequēda sunt oia testimonia ꝛ se cōdita eorū dictū sentētiandū est. vt .iiij. q. iij. itē in crimiali ṽsus fi. Si testes oēs eiusdē estiatiōis ꝛ honestatis sint: et negocij qlitas ꝛ animi motus iudicis cū his ꝯcurrat sequēda sunt omnia testimonia. ¶ Si ṽo ex his qdā eorum aliqd dixerit: sꝫ in pari nūero credēdū est: qđ narrare negocij ꝯuenit: ꝛ qđ i inimicitie aut guerre suspitiōe caret: cōfirmabitqꝫ motū animi sui argumētis ꝛ testimonijs q rei aptiora ꝛ veritati pximiora esse cōpererit. Nō. n. ad multitudinē respici oportet: sꝫ ad sincerā testimoniorū fidē ꝛ testimonia qbꝰ potius lux veritatꝫ assistit. ad idē. ff. de te. ob cartaꝫ furio. §. vlt. ¶ Si aūt sibiinuicē cōtradicūt: lꝫ in pari nūero est credēdū: tū dictis eorū qui nature negocij ꝯueniūt: ꝛ qui oī carēt suspitōe ꝯfirmabitqꝫ iudex motū animi ex argumētis ꝛ testionijs q cause ꝯperit aptiora et veritati pximiora. nō n. ad multitudinē testium respici oportet: sꝫ ad sinceraꝫ fidē eorū: vt. n. decreto pcedēti ex̄. nu. de testi. in nostra et in precallegatꝫ legibꝰ id dr. quid si duo fuerūt testes: tū ab vna pte pducti: ꝛ in autē. sibi contradicunt neutra stabitur. qr qlibet est solus in suo dicto et singuli sunt in suo testimonio singulares: vt ex̄. de elec. bone memorie: ꝛ. c. cū dilec. de pbatiōibꝰ lꝫ: qr dicto minꝰ nō credēdū quātūqꝫ fulgeat dignitate: vt ex̄ de fo. com. lꝫ vniuersis. C. de test. iusiurādi religiōe testis priusqꝫ pphibeat testamētū ita dudū arcari pcipimꝰ vt honestioribꝰ fides adhibentur

testib⁹: fili mõcẽsem⁹: vt admi nus testamẽtũ nemo idigens vtraqꝫ tã facile patiat̃ admitti: ꝛ nũc manifeste sancim⁹: vt vni⁹ oino testis ñ audiat̃: ẽt, si p̃clare curie honore p̃fulgeat cũ ḡ ab vtraqꝫ pte testes pdu cũt̃ si ꝯcordãt sequẽda sũt dicta eorũ sic dictũ ẽ qñ ab vna pte tm̃ pducunt̃. si aũt ꝯrij reperiũt̃ iudex ꝯcordare dꝫ eos put põt: vt valeat eoꝝ testam̃. vt ex̃ de testi. cũ tu fili. vbi ponit̃ tal' cas⁹. qdã decan⁹ ꝛ canonici sue eccl'ie ꝛ eoꝝ ep̃s litigabãt. ep̃s excõicauit eos añ ap. vt dicebat canonici dicebãt ꝙ post ap. excõicauit eos ꝛ testes ab vtraqꝫ pte pduxerũt: q̃rũ q̃ lꝫ pbauit itẽtionẽ dñi sui. q̃sitũ fuit qd iurꝫ papa cõcordat eos. ꝛ dic̃ qd vterqꝫ bñ potuit esse verũ. s. qd añ ap. ꝛ post potuerũt excõicari. vñ s̃nia nõ tenet. Sꝫ si ñ põt eos ꝯcordare: q: p̃us ꝯria dicũt: iudex ex motu ai sui scire pot̃ qb⁹ poti⁹ fides sit adhibẽda: ita tñ ꝙ poti⁹ sit credẽdũ ingenuo ꝙ libertino maiori potius et minori. honorato ꝙ iferiori nobili ꝙ ignobili masculo ꝙ femie. ff. de fi. istru. l. vl. Si de tabul' testamẽti deponẽdis agatur ꝛ dubitet̃: cui eas deponi oportet semp minori seniorẽ ꝛ amplioris honoris: iferiori ẽt mares femie: igenuũ liberto p̃ferim⁹. vt ex̃ de testib⁹ i p̃sentia. Itẽ poti⁹ credẽdũ ẽ veridico ꝙ mendaci emendato ꝙ luxurioso: diuiti ꝙ pauperi et magis alij. ꝙ amitto suo q̃ pro q̃ testificat̃: vt. iij. q. v. c. j. Consanguinei actu actoris aduersus ex̃neos testioniũ nõ dicãt: nec familiares vl' de domo pdeũtes: sꝫ si noluerit et inuicẽ cõsenserit iter se parẽtes testificent̃ ꝛ nõ i alios. Ad idẽ haberes p totã illã q̃stionẽ ꝛc. ff. de testi. l. iij. ff. de dolo nõ dꝫ. ff. de nup. l. si ꝛ cã: lꝫ ñ itelligas vt his q̃ superãtur oino fides subtrahat̃: sꝫ q: i dubijs magꝭ credẽdũ ẽ potiori ꝛ digniori. qd si oẽs testes eiusdẽ sũt ꝯditiõis: ꝛ honestatꝭ honoris: ꝛ fidei r̃ndeo lꝫ stabit̃ pl'itati ꝛ pl'ib⁹ cerdit̃ ex̃ de test. i nr̃a p̃ntia vbi dr̃: de qb⁹ monachis ꝛ archiõ. quodã q̃ litigabãt adiuicẽ sup q̃dã eccl'ia ꝙ nõ ad multitudinẽ respici oportet si ad testium qualitatem ꝛ si testes vtriusqꝫ pducũtur cuiusdem honestatis ꝛ estimatiõis fuerint cũ cõstes. testes monachorum testib⁹ archiõ. nũero pauciores pro ipo ar. s̃nia pferat̃. Ad idem. ff. de receptis. l. dic̃. §. si plures arbitri. sꝫ si tot sũt ex vna parte quot ex altera et eque boni vl' ex vna parte plures: et ex alia digniores ita ꝙ dignitas posśit numero adequari quid facere tũc debꝫ iudex absoluat tũc reum vt probatur ex̃ de fide instru. c. j. vbi dr̃: cũ obscura sũt iura partium cõsueuit ꝯtra eũ qui petitor est iudicari. Ad idẽ ex̃ de

pba. ex lr̃is ⁊ est rō q: pniores eē debem⁹ ad absoluēdū q̄ ad ꝯdēnēdū. ⁊ eх. de pba. ex lr̃is: vbi ꝺ:. ꝙ pnio:a sūt iura ad absoluēdū q̄ ad cōdēnādū q: sequēdi sūt testes q̄ ad būā nā declināt sniaȝ ⁊ hoc verū ē gn̄aliter q: p reo ꝑuādūȝ ē cū eq̄litas ē in testib⁹ nisi fauo:abilio: sit pars acto:is puta q: stat p libertate p dote: p testō p legitimatiōe p pupillo: p:o vidua: p o:phano: p fisco p:o aliq̄ psona fauo:abili p ecclīa q: tūc eēt p acto:e sniandum vt. C. ꝺ sen. ⁊ re iuꝺ. iter pares nūero iudices si diuerse snie pferāt i liberalib⁹ cāis quiꝺ. ꝑm ꝙ a diuo pio cōstitutū est p libertate cōstitutū optinet in aliis āt cāis p reo qꝺ i iuꝺ. publicis obtinet vt. ff. de reg. iu. in ambiguis p dotib⁹. rn̄dendum ē vl' rn̄dere meli⁹ ē vt. ff. de i offi. test. iudicātiū ꝯ testm̄ si pars ꝯ sniaȝ dederit qꝺ iterdū fieri solet hūanit⁹ vl' erit se q̄ ptis ei⁹ sniaȝ q̄ ꝑm testm̄ spectauit nisi apte iudiciū inique p grāȝ vl' so:des ꝑm scriptū hered̄ pnūciasse appebit: vt. C. qn̄ iter pupillū ⁊ viduā. l. vnica. c. ꝺ sacrosctis ec. de. l. ante penul. rōne ꝯrietatis dn̄o vel dictis testiū qn̄qȝ sicut supdictū ē interꝺ. ꝓ dictis coꝝ nō adhibeꝭ fides rōne psonaruȝ suaꝝ vt oñdim⁹. s. ti. po:i ꝺ testi. ⁊ qn̄ ꝯ fides illis nō adhibeꝭ vl' q: male rn̄derit vl' q: diuersitas rerū locoꝝ tpoꝝ psonarum ⁊ siliūm diuersitas eis obstat: vt dictū ē. s. de iuramēto testiū ⁊ hec de testib⁹ dicta sufficiant.

De exhibitiōe instrumētoꝝ.

Vidimus de p:obationibus viue vocis. s. que sit per dicta testiū mōde ea q̄ sit p vocē mo:tuā. i. p instrumēta p:actura subiiciam⁹. videam⁹ ergo quid dicaꝭ instrumentū quot sint ipsius species: qn̄ sint instrumēta exibenda qualiter quib⁹ instrumētis fides adhibeaꝭ ⁊ quāta instrumentū est scriptura facta ad assertionē siue pbatione alicuius rei ꝺ: instrumētuȝ q: instruit seu ꝺ: documētum q: doces. ff. de fide instrumento. l. j. vbi ꝺ:. Instrumētoꝝ nomie ea oīa accipiēda sunt quibus cā instrumētū pōt et ideo tam testimonia quā psone instrumentoꝝ loco accipiunꭍ ad huc pp:ie dicāꭍ scripta ad memoriā alicui⁹ cōfecta: in strumētoꝝ due sunt spēs: aliud publicū aliꝺ p:iuatū: publicū est ꝙ publicū hȝ auꭍ. ⁊ spēs eius plures nam publicū instrumētū est p manū publicā. i. p manū notarii publici: hoc ē p manū tabelliōis ⁊ publica fo:ma redactum: vt eх de fide instrumento:um scripta eх de fide instru. cū iohannes heremita eх de fi. instru. cā. M. ⁊ eх. c. pe. ... tiēs dilect⁹ eх ꝺ spōsa. ⁊ m i.

illud. ¶ Itē dr̄ publica q: autentico sigilla sigillatuȝ: vt ex̄ de fi. instru. vbi dr̄: scripta autentica si testes in scripti decesserint nisi forte p manū publicam facta fuerint ita q̄ publica appareant aut nisi sigillū autenticū habuerint per q̄ possint probari nō videnẗ nobis alicuius firmitatis robur habere. Ad ideȝ ex̄ de proba. c. j. ¶ Tertio dicit̄ publicum q̄ iudicis auctoritate est exēplatum ⁊ attenticatū ex̄. de cōfir. vti. vel inuti. e. l. vbi dr̄. q̄ dn̄s papa mādauit. iiij. epis ⁊ totidem abbatibus: vt tenorē cuiusdā priuilegij suo sigillo mutarent: vt ei tenori melius crederet̄: vt. C. de iure ēphi. l. vlt. ¶ Quarto dicit̄ publicum instrumentū q̄ in iudicio scribit apud acta publica cū valȝ per quēcūqȝ scriptū sit: vt ex̄ de pba. qm̄ ɔtra falsam assertionē. siqui iudicis vbi statuit̄ qd̄ tā ord. q̄ del. hāc publicā psonaȝ aut duos viros ydoneos qui videlȝ vniuersa acta conscribant iudicij: vt si sup processu iudicis fuerit questio suborta possit p hoc veritas declarari. ¶ Quinto dicit̄ publicū q̄ hȝ subscriptionē triū mensiū inuentū testiū: vt ex̄ de fide instru. c. ij. scripta supra est ex̄ de testi. c. j. vbi dicit̄: q̄ non credāt alicui instrumēto nisi triū testiū amminiculo fulciat̄ qm̄ ci possint ⁊ debeant duoȝ vel triū testimonia pualere excepto instrumēto domini pape. ¶ Sexto loco dicit̄ publicum q̄ de archiuo siue armario publico producit̄ siue liber censualis in quo scribunt̄ sensus vel liber notationū ⁊ ei credit̄ si hȝ testimoniū publicuȝ. s. qd̄ iudex cōfiteat̄ esse pductū: vt ex̄ de prescrip. audiētiam vbi dr̄ q̄ dn̄s papa credit cuidam libro censuali et cui lȝ tali instrumēto fides adhibetur vt probat̄ per. C. iam dictā ⁊ alia multa iura: hoc quidem verū est si originale. i. autēticuȝ instrumentū q̄ inducit̄: ceterū si hec nō eēt ad exemplar q: nō adhibet̄ fides. ff. de fi. instru. quicūqȝ ex̄ de fi. instru. vbi dr̄. si scripturā autenticā nō videmus ad exēplaria nihil facere possimus tamen si auctoritate iudicis sit ɔtēplariā vt. s. dictū valet vel dn̄ illud autenticū de quo fit mentio vel alia legitima pbatio exhibeat̄ vt in auten. vt sponsalicia largitas. ⁊ hoc insuper p nr̄a autē. iubem⁹ vt si quis in aliquo documento alterius faciat mentionē documēti velle iam nullam ex hac memoria fieri exactionē. ⁊ nisi aliud documentum cui⁹ memoria in scdo facta est proferat̄. vt alia scdȝ leges pbato exhibeat̄ q: ⁊ quātitas cuius memoria facta est p vitate debet̄ hoc. n. ⁊ in ueteribus legib⁹ inuenit̄: [illegible]

Margin notes (left): De cre · Casus. · [illegible] cre.
Margin notes (right): Ubi dec. · Ubi dec.

tum instrumētū est oīe aliud instrumētū a quocꝫ sit scriptū nisi aliquo dictoꝝ modoꝛuꝫ sit roboꝛatū pꝛiuatoꝛū instrumētoꝝ tres sunt species. Nā aliquādo facis scripturā tibi tm̄ aliqn̄ alij tātū aliqn̄ tibi ꝛ alij illi scripture quā pꝛius sibi facit vel pꝛo se nulla fides adhibetur: vt.c.de pꝛocura.vbi dꝛ. exemplo perniciosuꝫ est vt isti scripture creditur quā vnusquisqꝫ sibi sua annotatiōe pꝛopꝛia debitoꝛē ꝯstituit vn̄ necꝫ illū necꝫ alium quēlꝫ ex suis sub vocatiōib⁹ debui pbatiōnē pꝛebere posse opꝫ pꝛopꝛia autē scriptura lꝫ fuerit puata ei pīudicat qui eā sibi facit: vt ex̄ de trāsla. quāto circa pꝛincipiū.c.nō numerate pe. gn̄aliter.ff.d pig.l.vl.s.xxxij.q.iij dicat quis: si aūt facis scripturaꝫ ꝯ te puta creditoꝛi tuo de eo ꝙ accepisti ab eo credit̄ ei ꝯ te: vt.j.q.vlt. saluberrimuꝫ: vbi dꝛ: ꝙ illi quicūqꝫ sunt qui nolūt se videri coꝛreptos pus erroꝛes suos et ipsos erroꝛis actoꝛes a se dānatos sine ambiguitate fateant̄.ff.depositi publia menia. §.vlti. si tibi et alij facit scriptura sicut est codex rōnuꝫ tuarū ei interdictū credere: vt.x.q.ij.si yconomus ecclīe pspexerit expedire vt desiderāti cuiqꝫ terraꝝ possessionū atqꝫ pꝛedioꝝ vꝛbanoꝛuꝫ siue rusticoꝝ ad ius ecclāsticū ptinentiuꝫ tpalis vsusfructus possessio p illi⁹ petitōe pꝛestet̄ tūc ei⁹ tpis qd īter vtrosqꝫ cōuenerit siue in diē vite sue ab eo q̄ desiderat postulet̄ pacta cū eo q̄ hoc elegerit ineat yconomus: atqꝫ conscribat p q̄ et tps intra qd pꝛestari hoc placuit statuat̄. ꝛ manifestū sit ꝙ quisqꝫ acceperit adinuicē cōpleto spacio qd inter eos fuerit ꝯstitutū seu moꝛtis sue tpe si hoc quoqꝫ ꝯuenerit si is qui possessionē ecclīsticā ꝛ ceteroꝛum redditum vsumfructū habendi grā pꝛeacto interueniente susceperat nō vni⁹ quam alteri⁹ tāte quātitatis quāte accepit redditas cū ipoꝝ pꝛediorꝝ oīo ꝛ immobilib⁹ reb⁹ eoꝛū quia colonis ꝛ mancipijs ecclīe derelinquat: nisi cū hac cōditione pacta inita fuerint ea qꝫ decreuimus nō valere. Ad idem.ff. de edendo si quis ex argentarijs eiusdeꝫ nature est cirographū qd sit depositū qd solebat fieri in hac foꝛma depositario ꝛ deponēti, ita ꝙ q̄dā littere p mediū incidant̄ ideꝫ ēt de scriptura qui sit de pensionib⁹ datis qn̄ exhibēda sunt instrumēta rn̄det innocētius.iij. ꝙ vtraqꝫ pars pōt exhibere instrumēta sua an̄ publicationē testiū. post si voluerint vsqꝫ ad diffinitiuā sniam anteqꝫ in causa sit cōclusuꝫ: vt ex̄ de fide instru. c. vlt. vbi dꝛ: ꝙ vtraqꝫ pars pōt ēt intra post publicationē testiū ꝛ attē

Tex.

stationum vsq3 ad diffinitiue snie calculuz exhibere anteq̄ fuerit renūciatū productioni ⁊ exhibitioni instrumentoꝝ ⁊ alioꝝ. q: postea nec instrumentū exhiberi nec aliquid pōt in cā mutari ar. ex̄ de causa pos. et propri. pastoralis in fi. vbi
Ubi dec. dicit. q̄ postq̄ fuit in causa cō clusuz vt lites litib⁹ cōculten tur causa nō decisa non erit a petitorio ad possessoriū recurrendum. Ad idem de iureiu.
Tex vbi d:: si quis iusiurandū vel sacramētū detulerit ⁊ hoc renūocare maluerit: lz quidam ei hoc facere ⁊ alias probatiōes si voluerit p̄stare. ita tamē vt hmōi licētia vsq3 ad litis tm̄mō terminuz prestaret ei post diffinitiuā aūt sniam que prouocatiōe suspensa nō litis que postq̄ fuerit appellatū corroborata fuerit nullo mō reuocare iuramentū ⁊ iterū ad p̄batiōes venire cuiquā cōcedimus ne repetita lite finis negocij alterius cause fiat exordiū. ⁊ hoc intelligit nisi noua oriant capitula: ex veteribus pēdentia in quib⁹ dico instr̄a exhiberi posse de nouo ēt post sniam ⁊ appellationē suspensam sicut noui testes produci possunt in eisdem casibus: vt ex̄ de testi. cum venissent: sup̄ est casus: ti. de testib⁹. C. de tēpori. ap. per hāc supra est. vel nisi esset talis p̄sona cui beneficiū restitutionis indulgeat. puta minor vel ecclesia vt plene dicemus deo dante: ti. in inte. resti. Hoc modo exhibēda sunt instr̄a: vel p̄uilegia ab ipso iudice vel ab eo cui deputauerit audiēte tm̄modo parte ꝯtraria: ita q̄ instrumentū nō tradatur parti aduerse ad trāscribēdum s3 per notariuz vel aliū fidelem hoiem trāscribat: ⁊ parti aduerse exinde copia fiat ⁊ si super vno solo capitulo priuilegij questio fuerit id solūmodo recitet ⁊ scribatur: vt ex̄ de fi. instru. cōtingit. vbi talis est casus: quidaz abbates ⁊ monachi cōquerebant pape q: qn̄ litigiū emergebat iter eos ⁊ quosdā alios sup̄ quosdam articulo priuilegioꝝ suoꝝ cogebātur suū priuilegiū exhibere ⁊ ita occasione illius articuli de quo agebat plurima litigia oriebant sup̄ illis articulis ibi cōtētis: dicit papa qd̄ qn̄q3 fuerit priuilegia seu quācūq3 indulgētiā exhibere requisiti presente iudice aut aliquibus viris prudentibus a iudice deputatis audiente parte contraria recitentur nec priuilegium tradit ad scribēdum nisi tantūmodo capituluz de quo cōtrouersia ē exorta: ⁊ sic questio omniū coruz quibus quis vult vti in causa p̄ se debet facere copiā aduersaris sue contra se. c. de edē. is apud quē vbi dicit. Is apud qu... Tex
Casus.

agit acta publica eum crimi- nalia quam ciuilia exiberi in- spicie͂da aduersatis fidem in- uestigandam iubebit: et hoc habet locu͂ ta͂ in actore quam in reo veruntame͂ actor no͂ po test petere ad fundanda͂ inte͂ tione͂ suam a reo si no͂ est vsur9 eis vt ex. de pbat. c. j. vbi po- nitur talis casus. quida͂ nobi lis agebat ꝯ aliuz nobile͂ ⁊ cu͂ no͂ posset fundare intentione͂ sua͂ petijt a papa vt coget reu͂ q̄ten9 traderet actori quod- dam instume͂tum ad fundan- dam inte͂tione͂ suam ꝙ instru me͂tum suu͂ fuerat cuz a͂ncessore rei ⁊ exinde disceret quid reus debebat ei seruare dicit dominus papa ꝙ nemini di- ce͂du͂ e͂ vt exhibeat nec apud se ipsuz querat que ꝯtra ip̄m sunt sz ꝯ. Qui veritate͂ occul- tat mortaliter peccat vt. xx. q. iij. quisquis videt ergo ꝙ re9 debeat exhibere instrume͂tu͂ vt p hoc veritas innotescat ⁊ hoc intelligendu͂ est vbi istru menta sunt co͂munia na͂ tunc illa petere potest. ff. d edēdo. vbi dicitur. Si quis ex argen tarijs vt pleriqz eoruz in villa hn̄t instumentu͂ vel in horreo aut in locu͂ te pducet aut scri- ptas ratio͂es dabit. Reus po- test ab actore sua propria in- strume͂ta petere ad proba͂du͂ exceptionem suam vel inten- tionem vt. ca. de eden. non est nouu͂ cu͂ a quo petit pecuniaz implorare rationes creditor͂ vt fides veri constare possit ⁊ similiter actor a reo ad repli- catione͂ sua͂ pba͂dam vt. C. e. t. l. vlt. ea que a diuo antonio patre meo ⁊ ea q̄ a me rescri- pta sunt cum iuris ⁊ equitat͂ rationib9 co͂gruu͂t nec em͂ di- uersa sunt vl discrepa͂tia cum multu͂ itersitati an ex pte ei9 qui aliquid petit quiqz exce- ptione doli submoueri ab in- tentione petitio͂is sue po͂t ra- tio͂es pmi reus desideret equi bus se possit instruere co͂ten- dit ꝙ vtiqz ip̄a rei eqtas sua- det an vero ab eo aquo ali- quid petitur actor desideret ratio͂es exhiberi qm̄ in h casu no͂ oportet origine͂ petitionis ex instrume͂tis eius qui co͂ue- nitur fundari: edicio facie͂da est sine die ⁊ ꝯsule. ff. de eden. l. j. §. ij. editiones sine die ⁊ co͂- sule no͂ debe͂t nequid excogi- tet cu͂ edito die ⁊ ꝯsule ⁊ plato die fiat. §. iij. die͂ au͂t ⁊ consule͂ excepit p̄tor quo instr͂m ꝯscri- ptu͂ est no͂ in que͂ solutio co͂ce- pta e͂. Na͂ dies solutio͂ib9 sicu ti su͂ma stipulatio͂is eu͂ qꝫ ede- re labeo ait q̄ pduxit aduersa rium suu͂ ad aliu͂ et demo͂strat in scriptis ꝙ dicturis e͂ vl ide͂ dice͂do quo vti velit. ⁊ h veru͂ e͂ nisi is q̄ editur petat sibi diem edi ad intentionem aduersa- rij elide͂dam p excep. vl repli. qm̄ tu͂c ede͂dus e͂ sibi dies: ar. C. d ede͂. no͂ e͂ nouu͂: ⁊ l. vl. s. e.

Casus. Tex. Tex. Tex.

prestito ab eo pri⁹ iuramento ꝙ nō calumnie cā postulat sibi dies edi. vt. ff. de edendo. l. siquis ex argētarijs. Exigitur autem ab aduersario insinuandum nō calūnie cā edi. sibi postulare forte vel super varias rationes vel quas habet edi. sibi postulat vel vexandi aduersarij causa. ¶ Item iurare debet ꝙ vbi velit instrumētum arguere de sanctitate qm̄ tunc prestito iuramēto ꝙ estimat se instrumētū illud posse arguere de falso edendus est sibi dies ⁊ oia que instrumento cōtinent. C. de fi. instr. l. vltima. cum quidam instrumenta ꝑtulerit vel aliam cartulā eiqꝫ fidem imposuerit postea autē persona ꝯ quē ipsa cartula vel instrumētum prolata est quasi falsum hoc constitutum redarguere videretur ne diuci⁹ dubitaret vt necessitatē ei qui tulit imponi oporteret repetita inde hoc ꝓferre an sufficiat ei fides iampridem approbata. Sancim⁹ si qd eueniat tale eum qui petit iterum cartā ꝓferri prius sacramentū prestare ꝙ estimat se falsum posse redarguere ꝙ ꝓlatū ē ad hmōi ꝑuenit petitionē. quid enim si cognoscat depertitā esse cartam vel forte concrematā vel aliquo mō diminutam hanc requiri assimulās ⁊ ad difficultatē productionis respiciēs hmōi facit petitionem ⁊ postquā hoc ab actore vl' ꝑtore fuerit iuratum ⁊ inscriptionum pagina apud ꝯpetēta iudicem deposita tūc necessitatem imponi ei qui protulat cartāꝫ de qua querit. Itē eum apud iudicē terminis ꝓferre q̄ten⁹ apud eum crimē falsitat[is] possit ventilari sinautez dicat sibi non esse possibile eam ostēdere qz per fortuitos casus hmōi copia subiecta est ei tunc subeat sacramentū ꝙ neqꝫ habeat cartulam neqꝫ alij eam dedit neqꝫ apud eū aliū volūtate eius cōstituta ē vt dolo malo fecit quo min⁹ ei appareat sꝫ reuera ipa cartula sine omni dolo ꝑdita est ꝓductio eius sibi impossibilis ē et si tale subeat sacramentū ab hmōi necessitate eū relaxari. qđ si predictum iusiurandū subire minime maluer[it] tūc quasi falsa cartula nullas habet vires aduersus eū cōtra quē ꝓlata est: si penit⁹ vacuata sit neqꝫ eum vlterius penam produci cōtra eos qui nō iurauerunt voluim⁹ cuꝫ forsitam quidaꝫ subtili reuerētia tenti ne iterum sacramentū patrare patiuntur eandem quoqꝫ copiā ꝓstaremus donec causa apud iudicem ventilet̃ si enim iam plenissimum finem accepit ⁊ neqꝫ ꝑ appellationē suspensa ē neqꝫ ꝑ solitam retractationē adhuc lis viuere speratur

Lex

tunc satis durum est hmoi que rele idulgere nec vniuersitatum cae retractent et sopita ia ne- gocia p huius iuramentum iterum aperiatur et contrarium aliquid no stro eueniat proposito. Solis publicis instrumentis vel autenticis alio mo put supradictum est vel priuatis instrumentis i casibus supradictis fides adhibenda est sine alio amminiculo dummo instrumentum illud appareat absque vituperatione vel rasura. vel cancellaria que possit suspitionem inducere. vt ex. de fide instru. ex litteris. c. de edicto diui Adriani tol. l. vlt. vbi dicitur quod si quis heres constitutus ostenderit testamentum. i. cartulam testamenti non cancelatum nec abolitum. nec ex quacunque parte sue forme vitiatum. sed quod in prima figura appareat sine omni vituperatione et depositionibus testium legitimi numeri sit vallatum heres mittatur in possessionem rerum ipa rum que testatoris tempore mortis fuerunt non autem que iam legitimo modo ab alio detinentur: et eas cum testificatione publica personarum accipiat. vbique autem de instrumento vel de litteris dubitatur eius iuramentum exigi potest qui pro se instrumentum inducit. Ad idem i aut. de fide instru. in medio tituli. vbi autem instrumentum rasura vel vituperatione vel alio modo suspectum videtur oportet eum qui illud inducit probare veritatem et si non fecerit presumitur falsarius. C. de pba. iubemus. vbi dicitur. Iubemus omnes qui scripturas commiscuntur cum quo in iudicio peruenerit nisi astrinxerit veritatem vt nepharie scripture reos et quasi falsorios esse detinendos. calumniosa. n. scriptura ius in iudicio obtinere non debet vt. C. de fi. istru. l. iij. vbi dicitur. Si aduersarius tuus apud acta presidis prouicie cum instrumenti fides quod proferebat in dubium reuocaretur non se vsurum contestatus est vereri non debes ne ex ea scriptam quamuis non esse veram etiam professione eius constitit negocium denuo repetatur. Sequitur quanta fides in causis diuidendis adhibeatur instrumento et dicendum est quod tanta quanta duobus vel tribus. vel etiam pluribus testibus vt. C. de fide instru. In exercendis litibus eandem vim obtineant tam instrumentorum fides quam depositiones testium. Ad idem. C. de rei vendicatione iudicia. Unde si vna pars inducit publicum instrumentum alia pro testes si dicant diuersa et non aduersa vtrique probationi stabitur et secundum vtrumque iudicabitur: si pro testes dicant contraria instrumento quid iuris sit non immerito queritur ad hoc respondet dominus pilius dicens: quod si omnes testes scribi instrumento contra instrumentum ipsum testificantur

Ubi legitur

Lex

Ubi legitur

Lex

fides instrumenti cassatur in illo iudicio. et tunc magis credendum est viue voci quam mortue. vt in autē. de instrumentorum cautela et fide. col. vj. Si vero aliquid tale contigerit quale in armenia factum est et aliud quidem faciebat collatio literarum. aliud vero testimonia tunc nos quidem estimauimus ea que a viua voce dicuntur: voce et cum iureiurando sed digniore fide quam scripturam ipsam per se sustinere verumtamen sit hoc iudicantis prouincie simul atque religiosis vt potius veracius pro talibus credat et non quidem sed hunc modum estimauimus oportere probari fide: alia documenta si tamen aut quisque deponens: aut mutuans aut alter contrahens contentus sit scriptura sola eius cum qua contrahit in ipso erit vt sciat quod nullius fide totum suspendit. et quidam quantum ex scriptura sufficiens non videtur fides nisi secundum nostram legem adijciatur documento credulitas aut in presentia testium coram quibus contractus factus est. aut forsitan nouissimum eius rei refugium inuenerit. dicimus autem quod ex iureiurando et nam non infirmamus quod falsum est: nam falsitates et mutationes metuentes vel fugientes et nugis eis existentibus non credentes huiusmodi subtilitatem cause addimus non vt credentes huiusmodi priuemus fide sua circa amicos sed vt quantum possibile perfidiam et negociationem multis recommunicamus modis. Si autem alij testes et non illi qui in instrumento sunt scripti contradicant instrumento dicit dominus pilius quod stabitur instrumento et in nullo ei derogabitur vt. C. de edic. diui Adria. col. j. vlt. l. Lex vj. edicto diui Adriani quod sub occasione vicesime hereditatis introductum est cum multis ambagibus et difficultatibus et indiscretis narrationibus penitus quiescente et quia et vicesima hereditas ex nostra recessit re ap. aliquantis pro. nihilominus et omnibus alijs que circa replicationem vel intentationem eiusdem edicti promulgata sunt sancimus: vt si quis ex asse vel ex parte institutum competenti iudici ostenderit testamentum non cancellatum neque ex quacunque parte forme viciatum: sed prima quidem figura sine omni vituperatione appareat et depositionibus testium legitimorum vallatum sit mutatur quidem in possessionem earum rerum que testatoris mortis tempore fuerunt non autem que legitimo modo ab alio continentur et etiam cum testificatione publicarum personarum accipiat Si autem contradictor aliquis extiterit currat in iudicio competentis cause in possessionem missionis et secute contradictiones ventilentur et ei possessio acquiratur. qui potiora et legitimis modis iura ostenderit siue qui prius est

missus. siue q̄ ātea decōtinēs contradicendū putauerit iil lis angustijs ip̄z hmōi missiōe coartanda. sz siue tardius siue p̄mature aliqs missus om̄i mō legis arbitriū reqrat̄ ⁊ cā vñ missio vel ꝯdictio orit̄. siue .n. post annale tp̄s siue postea p̄ma curricula aliquis fuerit miss⁹ si tñ ex legitimo forato testamēto missio ꝓcedat nullū ei tēporis obijciatur obstaculum nisi tm̄ tēporis effluxerit q̄ possit vel possessori plenissime securitatē ⁊ subsidiuz prestare vel ip̄e qui missus est cause intentionez excludere. si .n. ex vna parte: vel ex vtroq̄z latere prolixitas occurrerit manifestissimum est non solū missionem sz ēt ipsam p̄ncipalem causam esse. Ad idez. ff. de probationibus census: dñs azo dicit q̄ nulla vox duoꝝ testiuz in nullo casu validior est publico instrumento. sed publicum instrumētū validi⁹ est duobus vel tribus testibus. vel etiam pluribus ⁊ hoc in plurib⁹ casibus. ¶ Prim⁹ ē casus. C. si minor se maiorē dixerit vel ꝓbatus fuerit. l. ij. si alterius cū in cōueniendi causa minor etate maiorē te etate aspectū corporis laboraueris cū malicia suppleat etatem restitutionis auxilium. tā sacris ꝯstitutionibus q̄ rescriptorem auct. de necessitatutū est: q̄ si ꝑ iniuriaz aut circūuentionē aduersarij hoc fuerit factū durat bñficiū quo minorib⁹ cā cognita subueniri solz. Adit⁹ itaq̄z p̄ses ꝓuincie ꝓ bonis etatis examinata cā si tuū dolū nō reperit intercessisse ac te minorē tūc fuisse ꝓbauerit cā cognita in integrū restitu. ꝓuidebit. Si tñ īstrumēto ꝑ sacramēti religionē maiorē te tūc asseuerasti nō ignorare debes excussum tibi esse in integrum restitutionis beneficiū nisi palā ⁊ euidēter ex instroꝝ ꝓlatiōe nō ꝑ testiuz depositiones te fuisse minorē ondēris. Hmōi aūt sacramēto corporal'r p̄stito nullū tibi super eē auxiliū ꝑspicui iuris est ¶ Scd̄s casus est. C. de nō nūe. pe. le. iiij. General'r sancimus vt si q̄d scriptis cautū fuerit ꝓ q̄buscūq̄z pecunijs ex ācedēte cā descendentib⁹ candēq̄z causam spāl'r edixerit nō iā ei licentia sit cām ꝓbationis stipulatorē exigere cū suis scriptꝭ acqescere debeat nisi ipse certe cōrio ꝑ aptissima reꝝ argumēta scriptꝭ icerta religionē iudicis possit īstruere qd̄ in aliū quēcūq̄z modū ⁊ ñ in eum quē caucio ꝑhibz negociū subsecutuz sit vni⁹ eueniri īdignū eē iudicam⁹ q̄ q̄sq̄z sua voce dilucide ꝓtātis ē. id i eūdē casuz infirmare testimonio q̄ ꝓpo resistere. ¶ Terti⁹ cas⁹ ē. C. de testi. ¶ Quart⁹ ē. C. de suffragio. l. iiij. Si qui desideria explicar̄ cupiētes fieri sibi a q̄ q̄

Huc usq̄z

Lex

Huc vsq̄z.

suffragium et ob referendam vicem se sponsione cōstrinxerint ꝓmissa restituant cū ea q̄ obtauerint ꝯsequātur si ambas moras nectunt ad solutionem debiti oī modo ꝯpellendi vel coartandi sunt. Sed si quid eo nomine in aurum vel argentū vel ceteris rebus mobilibus datū fuerit traditio sola sufficiet ꝛ ꝯtractus ꝑpetuam habebit firmitatē. qm̄ collatio rei mobilis inita integra fide ac ratione cumulat̄. ¶ Quintus est. c. de testi. l. vj. hac cōsultissima lege sancim⁹ licere ꝑ scripturas ꝯstituentibus testamētū si nullum scire voluīt ea que in ea scripta sunt signatā vel litigatā vel tm̄modo clausam inuolutā q꞉ ꝓferre scripturam vel ipsius testatoris vel cuiusꝫ alteri⁹ manu cōscriptā eamqꝫ rogatis testib⁹. vij. numero ciuib⁹ romanis puberib⁹ oīb⁹ simul offerre signandam vel subscribendā dum tm̄ p̄sentibus testibus testator suū eē testamentū dixerit qḋ offert̄ ibiqꝫ ip̄e coram testibus sua manu in reliqua parte testamēti subscripserit quo facto ꝛ testibus vno eodē qꝫ die ꝛ tempore subscribentib⁹ ꝛ ꝯsignantib⁹ valare testamētum nec ideo infirmari qḋ testes nesciāt q̄ i eo scripta sunt testō. qḋ si lr̄as testator ignoret vel subscribere neque at verum subscriptore pro eo adhibito eandē obseruari decernim⁹. ¶ Sext⁹ ē. ff. de ꝑcu. l. iiij. census et monumēta potiora testibus senatus eē censint. mihi videtur ꝙ obiiciat̄ publico instrumēto in moduꝫ exceptionis oīs falsitas vl̄ defectus vel ꝯditio vel aliquid simile qḋ debuit eē ꝛ nō est ꝛ ꝓbatū fuerit ꝑ testes qḋ obiectum est nisi instrumētum iuuetur per testes qui secunduꝫ illud testificantur dicta testium ꝑualent īstrumēto siue cū eo scripti sunt siue nō vt. c. de ꝓba. l. iiij. cuꝫ precibus tuis significes ignorāte te ꝑdiū. cuꝫ cuius meministi velut a te donatū instrumētis īferri fecisse si vera sunt q̄ vidisti nec ad nomen facte dictationis fund⁹ iste peruēit. vn̄ addito iudice cōpetenti te ꝓbare oportet et contra tuā voluntatē hūc fundum instrumento aduersariū tuū sibi ascribi laborasse te ꝫ tenorē rescripti nr̄i. possis cōsequi sniam. vt ex̄. de probati. l. ij. Tertio q̄ppe loco. vbi d꞉ ꝙ quidam surripuit sigillum cuiusdā abbat̄ ꝛ sigillauit quasdam litteras q꞉ dixerunt monachi ꝛ ꝯuent⁹ ꝙ non habuit sigillum cum consensu capituli ꝛ hoc testificati sunt nō valuit instrumentum: ad idem ex̄ de testi. ex tenore supra est casus et exp̄sse habet̄ ex̄ de fide instru. cum Johannes heremita. Si aūt nil tale obiicit̄

instrumento sed vna pars per se directe inducit instrumentũ altera pars testes pro se in hoc casu discretus iudex ꝯsiderare dz ꝙ eorũ magis cõueniat nature negocij et ꝙ magis verisimile videt̄ ⁊ ƀz illō snīaȝ proferat. vt ex̄ de testib⁹ i nostra presentia. ⁊.iiij.q.iiij. Itē in criminali quere.§.ti.de testibus qm̄ ꝯsiderare debet iudex de quo quale sit negociuȝ de quo queritur nā quedā melius probantur per instrumentum ꝙ per testes sicut dicta testium que olim tulerũt testamentum sine arbitriũ ⁊ lõguȝ pactum multos articulos continens. In hijs ⁊ cõsimilibus dico magis credenduȝ instrumēto ꝙ testibus si non ꝓbari debeat numeratio pecunie vł matrimoniale consensus vel aliqd sīle hic dicerē testes instrumēto preferendos. vt.iij.q.ix.si debitum supra est. C.de nup.l.v.scȝ sine nuptijs instrumēta facta matrimonij ad ꝓbationem sunt ydonea diuersum veritate ꝯtinētie neqȝ nõ impositis instrumētis iure cõtractum matrimonium irritũ est cum omissa quoqȝ scriptura cetera nuptiarũ iudicia nõ sunt tacita. preterea tēporis ꝯsideratio est habenda qm̄ si res vel factũ antiquũ ipa probatur ita magis credendũ est instrumento quā testibus q: memoria hominis labilis est nam omnium habere memoriaȝ: vt in nullo peccare poti⁹ diuinitatis est quā humanitatis vt. C.de veteri iure enucleādo.l.ij.vbi idē dicitur. Si autem probatur idem ꝙ de nouo factum est in hoc casu magis credendum est vel presumendum est ꝓ dicto testium ꝙ ꝓ istrumēto maxime si testes sunt boni viri ⁊ discreti ⁊ honesti. In summa notandũ est ꝙ si instrumēta contraria vel diuersa que sibi aduersentur: et indirecte ab vna parte introducũtur derogant sibi fidem.vt.C.de fide instru.l.iiij. Scripture diuerse quidem sibiinuicē repugnātes ab vna eademqȝ parte prolate nihil firmitatis habere possunt. Si vero ab vtraqȝ parte inducantur īstrumēta ꝯtraria videat iudex qđ magis sit sine suspitione ⁊ qđ magis cõgruat negocio ⁊ ƀm illud iudicet: et si equales sint vtriusqȝ ꝓbationes absoluat reum.ar.c.de cõtrahenda ⁊ committenda stipulatione optimā ⁊ ex̄ de probationibus ex litteris versus medium qđ si ambarum partiũ testes eque sint ydone possessoris testes recipientur cuȝ proniora sunt iura ad absoluēdum quā ad condemnenduȝ. nec illud pretermittenduȝ est qđ si instrumenta que producũtur carus es perdidisti per factum aduersarij tui sufficit

ad fundēdam intentionem tu qui si probes te vitio aduersarij tui amisisse instrumentum ciuium quo ꝓbatur id de quo agis: vt. c. de proba. l. vlt. si de
Lex. possessione seruitutis emptionis instrumētis subtractis in libertatē proclamat aut hicia cū potitori probationis hmōi incūbit intētione sua defecta his iniuriari minime pōt. Nā si in seruitutē petatur ad emptionis probationē non est in iudicijs alijs opus: sʒ īstrumētorum furtū monstrare sufficit. ar. ex̄ de presumptionibus peruenit sup̄ est casus. Si autem perfectū alterius id amisisti non prodest tibi si probes amissionem instrumenti: nec etiā tenorem eius: vt. C. de fi
Lex de instru. l. iiij. apud eos q̄ rem gestam ignorauerunt amissorum instrumentorum habita attestatio nihil ad probationes prodesse potest veritatis. et ita sentit domin⁹ azo ꝛ credo qꝺ fides instrumēti potest multipliciter annullari: est tamen ar. validum contra eum scʒ qꝺ si probes amissionē vel tenorem instrumenti sufficiat
Casus. vt ex̄ de priuile. cum olim. vbi dicitur. qꝺ quidam probauit amissi īstrumenti tenorem coram cardinalibus et mandato domini pape.

¶ De presumptionibus.

Expleto tractatu ꝛ plene ꝓbationis que fit ꝑ dicta testiū et instrumētorum attractatū presumptionum que interdū plenam interdum semiplenam inducūt probationem accedimus. videam⁹ igit̄ q̄d sit p̄sumptio quot ei⁹ spēs ꝛ q̄s effectus cuiuslibet p̄sumptiōis. Presumptio est ar. ad credēdū vnū factū surgēs ex ꝓbatiōe alteri⁹ factu: puta ꝓbatur per hoc qꝺ iacēt sil' suspecte ꝑsone p̄sumit̄ coitus iteruenisse ex̄ de p̄sum. ex litteris sup̄ ē casus. xxx. q. j. dixit dn̄s. xxij. q. vij. nec aliqua vbi dicit̄. Certe ipse cōcubitus: ipsa cōfabulatio ꝛ osculatio cū iacentium duorū turpis ꝛ feda dormitio quātū dedecoris ꝛ criminis cōsiderentur. Surgit autē presumptio multiplex ex persona: vt. xxxj. q. ij. lotarius. vbi dicit̄. qꝺ non est presumendū qꝺ per vnum hominē rex cogeretur ad aliquid faciendū. ex loco surgit presumptio: vt ex̄ de presum. quāto latēte non potuit in vicinio qꝺ ad omnes in longinquo ꝑuenit. Ad idē ex̄ de spō. ꝛ matrimonijs vbi dicitur. qꝺ quidam cōsentiūt in quādam per verba de presenti cius neptis produxit testes qui dicebant se eos incidisse multotiens per nemora simul: ꝑ ple-

[margin: can. ... Abs. dec. Casus.]

na per vias: et per inuia cōuagantes et fama vicinie hoc clamabat verū impeditū fuit matrimoniū. ex tēpore presumatur: vt ex. de spon. et matrimo.
Casus. Ad id' vbi dicit. Qd quedam fuit matrimonialiter copulata cuiusdam ante annum. xij. inuita et renitens sz per annū et dimidiū cū ea habitāte presumitur gra tanti tpis tpib9 cōcesisse nec admittunt testes a principio q: non cōsensit. ex etate presumit: vt ex. de presump. cū in iuuentute: vbi dr.
Casus. Qd quidā rex accusabat quēdam epm de incessu. qui vt dicebat cōmiserat cū nepte propria dicit ibi: q cū iam erat in matura etate presumitur tale crimen nullaten9 perpetrasse cū in iuuentute se a deo maturam exhibuerit et honestum vt mereret pontificali pallio decorari. ¶ Itē ex multis causis et modis sicut p cōcordantias in hoc titulo positas euidentur pbatur. presumptionū. iiij. sunt spēs licet quidam magistrorum tm tres cōsueuerint assignare: est presumptio temeraria probabilis violenta et necessaria: temeraria presumptio est in valida et repellitur a iure et nō debet mouere animū iudicantis: vt. ij. q. j. c.
Casus non. j. in primis: vbi dr. Qd ex suspitione nec ante iustum iudicium aliquis damnet. ¶ Itez hoc surgit a malis hominib9 ex euisis in libris puta cuz vident aliquē viruz loqui semel cū muliere statim presumant pro malo et male qm dubia in meliori parte sunt interpretanda: vt ex. de regulis iuris estote: vbi dr. Qd in dubijs in meliori parte est interpretandū et est presumptio probalis Ubi dec. que dicit presumptio iudicis et hec consurgit ex presumptionibus vel ex suspitionibus aliquibus et fama crescente. cuius effect9 ē q inducit purgationē: vt ex. de purgatione canonica. si qs de gradu ecclesiastico raptoribus alienaruz Decre. sponsarum se confessorem vel interuentorē manifeste prodiderit a proprio gradu repellatur et si in similib9 exinde fuerit rationibus pulsatus canonice se purget. Ad idē. ij. q. v. presbyter. C. si mala fama. c. omibus: et ptra talem presumptionem admittitur pbatio: vt ex. d renū. super hoc. supra est. ti. de proba: et. vij. q. j. presentium: nec inducit iudicem ad finiandum nisi in purgatione defecerit: vt probatum est supra de criminibus. ¶ Et no. q licet probabilis presumptio non iudicat per se iudicē ad finiandum: cum vno tantū teste vl' alia simili presumptione plenā fidem facit: vt. iiij. q. iij. itē in criminali: vbi dr. sepe sine publicis istris cuiuscūqz can. rei veritas deprehēdit: alias

numerus testium: alias digni- tas et autoritas: alias veluti cōsentiens fama cōfirmat rei de qua queritur fides. Nō er- go ad vnā probationis speciē cognitionem suam iudex alle gare debet: sed ex sniā animi sui estimare qd aut credat aut parit si opinetur probe[illegible]m. Ad idem ex. i. de spon. istud. vl' ad minus talis ꝓbatio monet iu dicem: vt deferat iuramētum ei pro quo est p̄sumptio ⁊ sen- tentiā ferat pro eo: vt. c. de re bus creditis in bone fidei ex de procu. ex insinuatiōe extra de probati. sicut consuetudo. hoc totū est in titulo de ꝓba- tionibus. violēta presumptio surgit ex veri simili probatio- ne ⁊ dr presumptio iuris: quo- niam ius presumit ita esse: vt- puta cum appareat cyrogra- phū cancellatū ius presumit debitorem liberatuz: vt. ff. de

Lex probationib⁊. l. iiij. si cirogra- phum cancellatū sit: licet pre- sumptione debitor liberatus esse videtur: vt eam cū quanti tatem quā manifestis proba- tionibus creditor sibi deberi adhuc ostēderit recte debitor cōuenitur: et presumit ius qd nullius resignet paratū eccle- sie et recipiat postmodū ei vi-

Ubi del. cariam ex de prescrip. ca. vlti. vbi dr. de quodaz qui dicebat se renūciasse ꝑsonatui et reti- nuisse vicariā: dr qd si poterit probari qd renūciaret perso- natū nō admittātur probatiōes sup hoc qd dicit se renūciasse: quia nō est p̄sumēdū qd renū- ciasset illud et qd est magis et retinēt illd qd min⁊ est. hmōi presumptionis talis est effe- ctus: qr inducit iudicē ad sen- tētiandū: nisi probetur cōtra presumptionē: vt probatur per eas concordātias ⁊ ex de pro- bati. proposuisti sup̄ est casus. Necessaria p̄sumptio est q̄ dr iuris ⁊ de iure ⁊ inducit iudi- cē ad sentētiandū: ⁊ in hoc so- lo differt a violētia: quia hec nō recipit ꝓbationes ī cōtra- riū: ⁊ ideo dicitur iuris et de iu- re cū presumitur vehementer sic esse: vel nō esse: ⁊ ꝓpter p̄sū ptionē ius statuitur. puta aliqs cognouit spōsaz suā ꝯditiona lē presumit ius purū cōsensuz matrimonialē adesse ⁊ statim sentētiat pro matrimonio: vt ex de sponsa. ⁊ modo illud vbi ponitur talis casus. Seruus q- Casus. dē cum quadā muliere libera cōtraxerat. ⁊ diu cū habitaue rat: ⁊ cognouerat ⁊ dicebatur maritus illius esse. illa nega- bat illū suū maritum esse. ille ecōtra asseruit esse suā vxorez et quia anulos ī manu gere- bat qd erat signū mulieris cō iugate: et quia habebat istru- mētum in quo continebatur do natio ꝓpter nuptias ⁊ i eo ap pellatur vxor ei⁊: ⁊ ideo dicebat eā vxorem esse. mulier ecōuer so allegabat nō esse suū mari-

tuz:q2 sepe monitus fuerit ab
amicis suis:vt eā duceret ⁊ ille
noluit:imo dicebat qđ nunq̄
eā duceret. dicebat ēt illū fecis
se falsuz istrumētū:vt dn̄z suū
suo corpe defraudaret: ⁊ dice
bat mulier qđ anulos mulieꝝ
panē vēdētiū i terra illa gesta
bat. p̄cepit papa vt fama vici-
nie sup h̄ req̄rat̄ ⁊ si fama loci
habeat qđ tāq̄ cōiuges se ges
serūt: remaneat cū illo. ad idē
ex̄ de cōditionib⁹ appositis p
tuas versus finē vbi dicit̄. qđ
cū cōstat qđ post cōtracta spō
salia est carnalis copula. subse
quuta p̄sumendū est vehemē-
ter pro matrimonio: et qđ ab
interposita cōditiōe vident̄ re
cessisse. Item similiter in vita
tradita raro cōsentit i carna-
lē copulā ius presumit: ibi eē
mr̄imoniū. vt ex̄ q̄ mr̄imoniū
accusare possunt: isup' vbi po-
nit̄ talis casus. quidā cōtraxit
Casus. cū quadam puella nō nubili q̄
cū peruenit ad etatē legitimā
pluries ab eo cognita fuit:
post. iiij. aut. v. ānos a tp̄e ma-
trimonij: dixit se dissēsisse sem
per ab illo et q̄ dicebat voluit
probare per testes ⁊ famā di-
cit̄ ibi qđ aduersus matrimo-
nium nō debet audiri. ideo q
nō reclamauit ante cōiunctio
nē cum anno legitimo matri-
monij apto cum potuit mini-
me reclamauit: quia sicut an-
te cōsensum qđ in anno. xij. se-
paratur: potuit dissentire sm
ius canonicū: sic postq̄ legiti-
mo tēpore accedente semel in
criminali capula consensit ex
rati habitione sibi silentiū nō
ambigit̄ indixisse. Ad idez ex̄
de eo q̄ duxit i matrimoniū si
gnificent. Item si stetit cū eo
per annū et dimidium ius sta
tuit q nō audit̄ vlterius no-
lēs violentiam probare ex̄ de
spō. et mr̄i. ad id. sup̄ ē. Ad idē
ar. supra est ex̄ de spō. impub.
litteras. Item in summa nota
tur q omne bonū factū recte
p̄sumit̄ actū: vt ex̄ de renū. i p̄-
sentia vbi dr. qđ presumit̄ pro
iudicibus semp recte iudicas-
se: donec probet̄ in cōtrariuz
Ad idē ex̄ de scruta. in ordi. fa
ciē. e. amico vbi dr. cuidā epo
q alium q̄ indignū nouit nō
esse dignū debeat reputare vt
ex̄ q̄ clerici vel no. c. j. ff. de ma
numissis testa. seruos. Ad idē
ex̄ de v̄borū signifi. dudū. vbi Vbi
dr. qđ presumit̄ pro quolibet dec.
qđ sit idoneus: donec p̄bet̄ in
cōtrariū: vt. xj. q. iij. absit. vbi
dicit̄ in principio. absit vt q̄d cast.
q̄ sinistrum de his arbitre-
mur: q̄ apostolico gradui suc-
cedētes. christi corpus sacro
ore conficiunt ⁊c̄. Item male
ficium male presumitur actū
vt ex̄ de presump. c. j. vbi dici- dec.
tur. sicut noxius est qui mittit
lanceas et sagittas in mortē.
ita vir q̄ fraudēter nocet ami- dec.
co suo: ⁊ cū fuerit deprehen-
sus dicet ludens feci. qđ verū

est omnino nisi vltione perso-
Can. ne rõne psone oriatur presum
ptio: vt. v. q. v. Non omnis qui
verberat est inimicus: nec om
nis q parcit est inimicus: me-
lior. a. n. sunt vulnera amici q
fraudulẽta oscula inimici. me
lius est cum seueritate dilige-
re q cum leuitate decipere.

De allegationibus et responsionibus.

Postquam de facti probatiõe que sit per testes et instrumẽta atq presumptiones sufficienter tractauimus: cõsequẽter de probationibus iuris: hoc est de allegationibus subijciamus: q ex quo dicta testium sunt publicata instrumẽta exhibita: et vtriq parti concessa allegationibus est insistẽdum. ex de testib9 in causis in fine. vbi dicitur: q super dictis testium cũ fuerit publicata potest publice disputari. tunc surgere debent causarum patroni qui gloriose voci confisi minime lapsa erigunt. fatigata reparant: et causarũ ambigua fata diruerunt: vt. C. de aduoca-
Lex. tis diuersorum iudiciũ. ad vocem qui diruunt ambigua fata causarum sueq defensiõis viribus sepe publicis in reb9 et priuans lapsa erigunt fatigata reparãt non minus prouidẽt humano generi quasi si prelijs aut multis vulneribus parentes patriamq saluarẽt nec eos solos militare impio nostro credamus illos qui gladijs clipeis et toracib9 pugnãt vel nitũtur: sed etiam aduocatos. militant nãq causarũ patroni qui gloriose vocis munimine confisi laborantiũ spem vitam: posterosq defendunt. Unde videndũ est quid sit allegare quis ordo allegandi et qualiter faciende sunt allegationes: qualiter respondendũ sit allegatis. quid ptineat ad officium allegantium: et quid ad officiũ iudicis in medio sedentis. Allegare est intentionem suam probationibus facti in iudiciũ introductis ostẽdere et viribus approbare: sicut ex de fide instru. inter dilectos. Iste est ordo allegãdi: actor primo proponere debet que ad intẽtionem suam fundandam viderit expedire: deinde reus allegatis ab actore respondeat reprobando eius allegationes: et per dicta testiũ et instrumẽtorũ vel p alias probationes inducẽdo per se iura contraria et inductis ab actore rationabiliter respondendo: qm actor ad intentionẽ cause: reus vero ad extenuationẽ eius laborare deberent vt. iiij. q. iiij. c. i. vbi dr in fi. Iudices vti debent equitate testes veritate, accusatores intẽ

De allegationibus et responsionibus.

tione ad amplificandam cau-
sam defensores extenuatione
ad minuendā causam. Ad idē
.c.j.⁊.ij. sup̄ est de officio asses-
soris: et q̄d actor prius debeat
proponere probatur ex̄ de mu
tuis petitionibus.c.ij.⁊.iij.§.
est ti. de recōuen.⁊ per regulā
Ubi legit illam qui prior appellat prior
agat: vt.ff.de iudicijs.q prior
appellat: prior agat. deinde si
reus exceptionis beneficio in
tendit iuuari: quoniam in ex-
ceptionibus p̄bādis reus fun
gitur vice actoris: ⁊ qui exci-
pit p̄bare debet: vt.ff.de pro-
bationibus si pactū ⁊.l. in ex-
ceptionibus supra est ti. de ex
cep. allegat ea que ad fundan
dam intētionem ⁊ probandaꝫ
exceptionē suam faciūt. ⁊ post
allegationibus rei actor res-
pōdeat destruendo allegatio-
nes eius si potest. deinde si re-
plicare cōtra eum actor inten
dit. super ipsa replicatione si-
quid habet proponat cui eo-
dē modo respondeť a reo ⁊ si-
mile fiat: vt triplicatione ⁊ de
inceps. hoc modo faciēde sūt
allegationes si talis est iudex
de cuius iurisditione merito
possit dubitari puta delegat⁹
vel arbi. aduocatus actoris le
gat in primo litteras cōmissio
nis vel cartam cōpromissi. de-
inde suā recitet petitionē le-
gendo libellū si datus fuit in
causa: ⁊ si aduersarius in par-
tē aliquā petitionis sue cōfes-
sus fuerit iurare illā p̄ponat
iudici in cōstāti ⁊ pro quasi iu-
dicato habeať: vt.C. de cōfes-
sis.l.j. supra est. Ea quoqꝫ que
aduersarius negauit per p̄ba
tiones introductas in cā lata
gat cōprobare.s. per dicta te-
stiū ve[illegible]strumentū [illegible] p̄sum-
ptiones legēdo dicta testium
nisi sup articulo denegato mē
tionē fecerant sic legendo di-
ctum cuiuslibet testis qui su-
per illo articulo deposuit: et
quāto plures testes cōcordes
habet: tanto melius erit quā
alias numerus testium: alias
dignitas: alias fama consen-
tiens confirmat rei fidem: de
qua queritur: ex̄ de testib⁹ in
presentia supra est.iiij.q.iij.itē
in criminali: sꝫ si aliqui testes
discordes esse videntur cōcor
det illos aduocatus ex̄ de te-
stibus cum tu fili. supra est.vj.
.q.iij. antecessor. Distingit.n.
tempora: ⁊ concordat scriptu-
ram: vt.ij.q.j. in primis vbi d̄r.
Distribuite tēpora ⁊ concor-
dare scripturam. Item si pre-
sumptiones vel istrumēta fa-
ciūt cū dictis testiū alleget ea
ad cōfirmandū testiū fidē.ff.
de p̄bationib⁹ impatoris. pro
bationes q̄ filijs dātur non in
sola affirmatione testium con
sistere: sed epistolas que vxo-
ribus misse allegarentur si de
earum fide consistit nonnul-
lam fidem vicem instrumen-
torum obtinere decreuimus.

z oia que faciūt ad idē ꝙ pba
re intēdit induat z in sīlib9 cō
iūgat z ligat qm̄ q allegat: alli
gat vt in oīb9 cōiūctis z sibi
inuicem suffragantib9 probe
tur fortius ꝙ intendit nā fu-
nicul9 triplex difficile rūpit:
vt ex de treuga z pace. c. j. vbi
[illegible] ꝗ nā ꝓsunt singu-
la multa iuuant: fūdata vero
intentiōe sua per probatiōes
facti descēdat ad probatiōes
iur3 descēdat allegādo leges
z canōes auten. z ratiōes que
ad suā faciūt intētionē: vt. xj.
cañ. q. iij. sum opere precauēdum
est vt rectores eccl'ie z qui pu-
blica iudicia exercent in di-
ctandis snīs nullatenus leui-
tate aut fauore ducti sunt pre
cipites s3 causis prius diligen
ter ventilatis cū res q̄ pigno-
rabat pleniter ad noticiā ve-
nerit z tunc diuina z humana
lex reuoluat z ꝰm ꝙ constitu-
tum est remota ꝑsonarū acce-
ptione diffinitiua snīa ꝓfera-
Huc usqz tur hinc est ꝙ moyses zc. Et si
plures sint articuli z petitio-
nes ita faciat sup quolibet cō
cludens allegationē suā ꝙ in
ea que allegauit: et alia q̄ pro
actore faciūt iudex sibi reum
debeat cōdemnare: z p actore
sniam ferre tūc rn̄deat aduo-
catus rei per ordinem z oia q̄
actor introduxit pro se destru
endo oia dicta testium quib9
actor suā fundauit intentio-
nē assignando cōtrarietatem
vel varietatem in dictis eorū
si potest vel ꝙ nō reddunt ra-
tionē sui testimonij. vel q: nō
respōdent ad interrogata. vl'
qd sint infames: vl' tales ꝙ nō
sit adhibēda fides dictis eoꝝ
sicut supra tractauimus in te-
stium tractatu. z redarguēdo
eos de falso: vt dicet infra. ti.
speciali. studeat etiam si po-
test alio mō factū asseuerare z
eodem mō respōdere. studeat
instrumentis z presumptioni
bus z oib9 reb9 ab actore in-
troductis: deinde ad iura par
te actoris allegata rn̄debit:
distinguendo z exponēdo illa
z alia iura ꝯtraria allegando
z hic allegādi z respondendi
forma ꝓbatur expresse ex de
proba. licet causam: vbi mul-
te allegationes recitant que
fiebant in creatiōe fauentiū
epm z rauaneñ. z quedam ap-
probātur quedam reprobant
ex de fide īstrumēto. iter dile
ctos. vbi multe allegationes
sunt super quodam instrumē-
to z sigillo instrumēti: z super
quibusdam testibus quorum
quedam reprobātur quedam
non. ¶ Si autē reus aliquam
proposuerit exceptionem qm̄
in exceptionib9 reus sit actor
excipiendo: vt dictū est: vt. ff.
de probationibus in exceptio
nib9 supra est. e. ti. sepius ipaz
exceptionem cōfessionib9 in-
strumentis z presumptionib9
exprobaret labore sicut d alle

gationib⁹ ex parte actoris p-
ponēdis dictū est: ⁊ ei ab acto
re respōdeat sicut supius est
ostensum sic fiat in replicatio
ne que competit actori ⁊ in tri
plicatiōe que datur reo: vt. ff.
de excep. l. j. §. est ti. de excep.
¶ Et nota ꝙ in allegationib⁹
omībus primo dicēdum ē ali-
quid ꝙ moneat animum iudi
cis ad credendum sibi media
dicat mediocria vltimo reser-
uet qđ validius est qm̄ ea que
vltimo audiūtur melius me-
morie cōmendantur: vt de cō.
di. ij. liquido versus medium:
vbi dicit. Saluator quo vehe-
mentius commendaret mise-
riū illius altitudinē vltimum
voluit hoc infigere cordibus
et memorie discipulorū a qui-
b⁹ erat disgressur⁹. Ad offici
um allegantium pertinet nō
sedere sed stare. ⁊ omnia pro-
ferre que ad cōmodum cau-
se tituli sui prodesse noluerit
nulla tn̄ probra vel conuitia
proferat nisi que ad causam
ꝑficiāt. C. de postu. quisquis.
Nam si quis adeo procax fue
rit vt non ratione sed probris
putat esse certandum opinio-
nis sue munitionem patietur
non enim tn̄ iuuantia ac cō-
mendenda est: vt quisquis ne
gocio suo derelicto in aduer-
sarij sui cōtumeliam aut per
veram peragat aut subdole.
caueat itaq₃ diligenter aduo
catus actoris ne cōtrarius si-
bi sit in suis petitiōibus quia
cōtraria allegans non est au-
diendus: vt ex de appel. solli-
citudinē. aduocatus vero rei
varijs et contrarijs vti potest
exceptionibus quāuis diuer-
se sint nisi licet lex impediat:
vt. ff. [illegible] excepti. Nemo pro-
hibetur diuersis exceptioni-
bus vti quamuis diuerse sint
nisi lex impediat: vt. ff. de re-
gulis iuris nemo. verūtamen
si aduocatus erat proponen-
do illi cōtrariū quid deberet
ꝓponere ⁊ errat in facto pre-
sente dn̄o litis ⁊ nō contra di
cēte proinde habēdum est ac
si dominus ipse cōfessus esset
vt. C. de aduocatis. l. j. ea que
aduocati presentib⁹ his quo-
rum cause aguntur allegant
perinde habēda sunt ac si ip-
sis dn̄is litium proferant nisi
in ꝯtinenti. i. triduo proximo
ipsi dn̄i contradixerint: vt ex
de censi. olim vltra medium.
potest tn̄ tam dn̄s litis ꝙ ipse
aduocatis reuocare errorem
aduocati in facto vsq₃ ad dif-
finitiuā snīam: vt. C. de iuris ⁊
fcti ignorātia. error facti nō-
dum finito negocio nemini
nocet. nam causa decisa vela-
mento tali non instauratur. ⁊
hec est snīa dn̄i azonis sed alij
quidem dixerūt ꝙ ad triduū
⁊ non vltra: vt. C. de errore ad
uocati. l. priuilegia. §. ē: c. ti. s₃
si aduocatus etiā errat in iu-
re potest reuocare errorē suū

ſm opinionem omnium ⁊ corrigere quandocunq; vult qm̄ quantitatē cauſe melius ſcire pōt quā iuris ſtatuta. Ad officiū iudicis ptinet ſedere et nō ſtare ⁊ inueſtigare om̄ino que ad inſtructionē cauſe faciunt interrogādo ⁊ obijciendo: vt xxx.q. vlt. iudicantē ſupra eſt. ſupplere quidem dꝫ hic ꝙ aduocatis partiū de eſt in iure ⁊ quādo ꝗ de facto. Ad ideꝫ ex̄ de poſtula. bone. Itē ad idem ex̄ de ꝓceſ. pre. nō va. ex parte. inſtituta de act. §. ſi minus. ff. de edil. edicto bouē. §. aliqn̄. ff. de peti. here. §. vlt. ff. famil. hercif. ſi filia. in fine ſupra eſt. vel cōtra ex̄ de ſymonia lꝫ ibi formā ſnie. ff. de ꝯditio. ſi fundus. ex̄ de confir. examinare. ❡ Solutio poteſt dici. qđ iudex ex officio ſuo poteſt ſupplere de his que ſpectant ad ſubſtantiā iudicij. ⁊ etiā ſi aliqua ratio allegatur. et aliquo nō allegatur que mouet iudicem iudex poteſt eam ſupplere ex officio ſuo: vt ex̄ de cōceſſione preben. ex pte. In iure qm̄ ſi quis ius omittit ꝙ allegare debuit ſupplere debꝫ iudex ⁊ id proferre ꝙ ſit legibꝰ ⁊ iuri publico cōuenire: vt expreſſe lex legit. c. vt q̄ deſinit aduocatus partiū iudex ſuppleat. l. j. Non dubitanduꝫ eſt iudicem ſi quidem a litigatoribꝰ ⁊ ab his qui aſſiſtunt minus fuerit dictuꝫ id ſupplere et proferre ꝙ ſciat legibus et iuri publico conuenire qm̄ iudex poteſt introducere legem et canonē que ad cauſam faciunt: et ex officio ſuo allegatis reſpōdere: vt ex̄ de poſtu. bone me. vbi dicit papa circa medium. ❡ Nos igit̄ auditis que de facto fuerāt hincinde propoſita ⁊ de iure inſup allegata pro vtraq; partiū curauimus allegare: pōt etiā ⁊ debꝫ iudex libellum formare male formatuꝫ reijcere ne cogatur ipſe inutiliter laborare: vt. ff. de officio aſſeſſoris. l. j. de aſſeſſoribus. ⁊. ij. q. vltima. libellorum. ſupra eſt titulo de libellis: et hec iuris ſuppletio locum habet etiam et ante litis conteſt. ⁊ poſt: in facto autem quod ſibi notum eſt tanꝙ iudici iudex ſupplere dꝫ non in eo qđ ſibi notum eſt vt priuato. Quid. n. ſi ſciat ꝯfeſſiōes partiū ꝑ dicta teſtiū ⁊ aliqua partiū illa ꝑaliter ꝓferat illa quā ſcit certe tacēte altera parte vel abſente ſupplere dꝫ ⁊ oſtēdere aliter eſſe ꝙ proferat ⁊ ꝙ i tali facto poſſit ſupplere probat̄ ar. C. de appella. Implorem prouidentiā ſubiectis cōferentes quā forſitā ipſi vigilātes inueniūt antiquā obſeruationē: emendamꝰ cū in appellationū auditorijs is ſolus poſt ſententiam iudicis emēdationē inuenerit qui ad prouocationis cū volaret auxiliū

Decre.

Lex

Lex

altera parte q̄ hoc nō fecisset
sniam sequi qualiscūq; fuerit
cōpellenda. Sancim⁹ itaq; si
appellator semel in iudicio ve
nerit ⁊ causa appellatiōis sue
proposuerit habere licentiā ⁊
aduersarium eius si quid iudi
catis ꝓponere maluerit si pre
sto fuerit hoc facere ⁊ iudicia
rie mereri presidiuz: si autem
absens fuerit nihilominus iu
Huc usq; dicem per suum vigorem eius
partes adimplere. Repellere
debet militem a procuratiōe
ꝓpter publicā vtilitatez etiā
tacēte aduersario: vt. C. de ꝓ-
cura. militem. ff. de procurato
Lex ribus filiusfa. §. veterē supra
est de procura. Militem stipē-
diarum. nec ꝓ patre: matre:
vel vxore: vel ex sacro rescri-
pto ꝓcuratorio noie experiri
posse: cuz neq; defensionē ali-
quā alienā suscipere vel redi-
mere negociū: vel quasi suffra
Huc usq; ctorem accedere publica aut.
permittitur. Sz nō debet iu-
dex dictis finē imponere ad-
uocatoꝝ sz dicant quā diu vo-
lent: vt. xxx. q. v. iudicantē. §.
est: ti. d offi. iud. finitis allega-
tionib⁹ ⁊ rñsionibus vtriusq;
partis querere debet iudex
si habēt aliquid q̄ proponāt
si autē partes renūcient alle-
gationibus ⁊ cōcludant in cā
et petant sniam ferri que oīa
redigēda sunt in scriptis apd
acta: vt in cō. lat. ex de proba.
qm̄ cōtra falsam supra est. his
peractis debz iudex recapitu
lare oēs allegatiōes ⁊ respon
siōes partiū sub breuiloquio.
sicut fecit salomon in questio-
ne duarū meretricum: de filio
litigantium dicēs: fili⁹ meus
viuit dicit. ⁊c. Et hoc dz fieri
vt partes intelligant q̄ iudex
sit plene instruct⁹ in meritis
cause: vt si questio intricata
est: et plures habet articulos
allegationes partium in scri-
pta recipiat ⁊ super his deli-
beret nihil omittens in consi-
lio habendo vt visis omnibus
in causa productis et diligen
ter examinatis per diffiniti-
uam sententiam sm̄ cause nu-
mera terminet questionem.

¶ De sententijs ⁊ inter-
locutionibus.

Quando diffiniti-
ua sentētia
omnibus cō
trouersijs
seu nego- Lex
cijs finem imponit: vt. ff. de
senten. ⁊ re iudi. l. j. res iudica
ta dicitur que finem contro-
uersie aut pronūciationis iu-
dicis accepit qd vel condem-
natione vel absolutione con-
tingit. ff. de arbitris qualē id-
circo in hac quarta particula

et vltima presentis operis de sentētia et hijs que sententiā sequuntur tractatū subijciamus. videamus qd sit sentētia quot eius species a quo sit proferendia qualr et quis effectus sententie. ē autē sentētia proprie iudicialis diffinitio q̄ cōtrouersijs finē imponit pronūciatione iudicis cōdemnationē vel absolutionez continēs vt supra in lege res iudicata. excommunicatio aūt vl interdictuz improprie dr. dr sentētia quia potius punit q̄ finez litibus vel causis imponat.

Item dr sententia arbitri opinio vt. ff. de recep. qualem sententiam dicat arbiter ad pretorē nō pecunie labeo ait dummodo dicat qd sibi videt et ideo sicut fuerit in arbitruz compromissuz vt certā sentētiaz dicat nullaz esse arbitriuz nec cogēdus sniam dicere. Itez dr sentētia cuiuciīsqz orōnis significatiōis et qbusdā alijs modis de quibus nihil ad presens. Judicialis aūt sentētie due sunt species alia diffinitiua. alia est interlocutoria. est aūt sententia interlocutoria semiplena que pfectus inter principiū cause et finem nō super principali sed super incidentibus questionibus vl emergentibus puta sup libello corrigendo vel offerendo vel dāda dilatione seu denegādo et similibus vt ex̄ de ap. sig. supra est. Ad idem ex̄ de offici. de leg. c. vltimo et de testibus. significauerūt et qd interlocutio non sit plena diffinitio probat per dictas cōcordantias et dicit dñs azo. qd talis sentētia interlocutoria nō obtinet iura rei iudicate et ideo q̄ ptulit ipsam. potest eā reuocare vt. ff. de re iudi. quod instat et melius. ex̄ de ap. cum cessante cā cesset effectus statuimus vt iudex ordinarius siue deleg. aliqd cominando vel ius relinquēdo ptulerit quo executioni mandato alter litigātiū grauet. et sano vsus cōsilio ab hmōi interlocutionis vel cōminatiōis effectu destiterit libere ī cause cognitiōe pcedat nō obstāte si a tali cōminatione fuerit appellatuz dummodo non sit ex alia causa suspectus ne processus negocij friuolis occasionibus retardetur. diffinitiua sentētia est que principale negociū determinat questionē debet cōtinere absolutionē et cōdemnationez aliter nō teneret: vt ff. de re iudi. l. j. §. est. et ij. q. vj. diffinitiua snīa que cōdemnationem vel absolutionē nō cōtinet pro nulla habet: vel aliquid aliud qd habetur loco solutionis vel cōdemnatiōis dz continere: vt ex̄ de verb. sig. in his que ambiguitatez. vbi dr. Qd verba q̄ equipollent snīe diffinitiue tantuz valēt quā-

tum sententia. Ad idē de arbi
tris q̄ tamē. §. si arbiter a quo
pferēda ē sn̄ia queritur a suo
iudice. i. ab eo q̄ iurisditionē
hꝫ super q̄stiōe ppositā aliter
non vtpote non suo iudice la-
ta nō valere. ex̄ de iud. at si cle
rici. vbi dr. qd sn̄ia a nō suo iu
Ubi dec. dice lata nō tenet ad idē ex̄ de
ꝯsuetudine ad audientiam. et
sciendum qd nō ꝯpetēs iudex
dicitur q̄ nullā habet iurisdi-
tionē puta cū per falsas litte-
ras cōmissio facta est. vt ex̄. de
sen. et re iud. super eo vbi dr su
per eo aūt ꝙ sn̄iam auctē. fal-
Ubi dec. sarum litterarum latam noluisti
executioni mādare sn̄iam tuā
plurimū ꝯmendamus prudē-
tiā mūdātes vt q̄tiēs ē aliqua
scripta sub nostro nomine de-
stinata redarguenda iudicis
falsitatis nullā adhibeas fidē
et ꝙ p ipsum mandatum fue-
rit non obserues sed eum qui
presentauerit facias retineri
¶ Item si iudex datus est ad
vnam certam rē z noluerit iu-
dicare de alia nō pōt. vt ex̄ de
Ubi dec. offi. iud. deleg. c. vlt. vbi dr ver
sus finem. qd ad ea de quibus
non sit mentio in rescripto nō
potest iurisdictio prorogari.
¶ Item si partes consentiant
in eum qui nulli iurisdictioni
preest non potest iudicare qm
priuatorum consensus iuris-
dictionem non tribuit ei qui
iurisdictioni preest. ar. a con-
Lex trario sensu, ff, de iudi. l. j. Si

se subijciant aliqui iurisdictio
ni alicuius z in eum consenti- Huc vsq. Lex
ant inter ꝯsentientes cui⁹ ius
iudicis qui tribunali pꝫ eius
est iurisdictio vel aliā iurisdi-
ctionē habens. Ad idē expres
se. C. de iurisd. o. iud. priuatorum
consensus iudicem non facit
euꝫ qui nulli iurisdictioni pre-
est nec qd is statuit rei iudica-
te obtinet auctoritatē. ¶ Itē Huc vsq. Lex
si in eum qui iurisdictionē hꝫ
ꝯsentiant per metum: vel per
errorem. ff. de iuris. o. iud. Si
per errorē ali⁹ pro alio fuerit
ptor adit⁹ nil valebit qd actū
est nec. n. ferendus est qui di-
cit eos consensisse in p̄sidē cū
vt iul. scripsit non consentiūt
qui errant. Quid. n. tā cōtra- Huc vsq.
rium est sensui ꝙ error qui im-
peritiā detigit. De metu ha-
bet qd ea que vi metusve cau-
sa gesta sunt debent in irrituꝫ
reuocari. vt ex̄. qd vi metusve
causa z in rubro ēt in nigro fe
re per totuꝫ ei. ff. q̄ vi metusve
causa gesta sūt ratū nō habeo
ait pretor e. ti. l. j. Si vero iu-
dex hꝫ iurisdictionē sup re de
qua profert sententiā licet aū
lit. ꝯtest. pmisisset p exceptio
nem ei⁹ iurisdictio declinari.
si tū lite coram eo ꝯtest. sn̄iam
tulerit valida ē ex̄ de sen. z re
iud. inter monasterium. §. ē ca
sus ti. de excep. vbi dr ꝙ quis cas⁹.
subeundo iudicium exceptio-
nib⁹ dilatorijs renunciare vi-
detur. Ad idem. C. de excep. l.

penul. nisi ex alijs causis possit nulla eius probari iurisdictio: vt infra dicemus. a quo finienda est sententia. Respondeo iudex ipse ferre sententiam debet ore suo nõ cõmittere alij: vt eã recitet. alioquin ipso iure nulla est: vt ex de cõsuetudine ad nostram [illegible] casus in pictauia erat cõsuetudo qd in causis ecclesiasticis auditis allegationibus vtriusqz ptis a circũstantibus: litteratis et illitteratis sapiẽtibus et insipientibus quid iuris esset sup illo negocio requirebãt et qd illi dictabãt: siue aliquis illorũ pro sentẽtia habebatur reprehẽdit papa illã consuetudinẽ: vtpote nullã. et iuri scripto cõtrariam prohibetur: ne de cetero fiat: quia sentẽtia a non suo iudice lata non tenet. ad idẽ melius. C. de sen. et periculo re. l. j. et. ij. arbitri sententia nulla est: qm̃ scriptã edidit si litigatoribus nõ ipa; recitauit: si igit nihil fallabit omissa pvocatiõis mora ex ĩtegro iudicari impetrabis et a rectore prouincie hac lege perpetua credimus ordinãdum: vt iudices quos cognoscendi et pronũciandi necessitas tenet nõ subito: sed deliberatiõe habita post negocium sentẽtias ponderatas sibi ante formarent: et emendatas statim ĩ libellũ secũ fidelitate cõferrẽt scriptisqz ex libello partibus

Ca. ius.

reo legerẽt: sed ne sit eis post hoc imitãdi copia: vel corrigẽdi exceptis tam iuris reuerẽdissimis prefectis quã alijs illustrẽ administrationẽ gerentibus: ceterisqz illustribus iudicibus: quib9 licẽtia cõceditur: etiã p officiũ suũ: vt eos q per ministrũ suũ eis accõmodãt sentẽtias diffinitiuas recitare. Excipitur iudex illustris qui põt per quẽlibet aliũ sententiam recitare dũmodo ille eam sciat: vt in eadem lege dicitur. et in auten. de illustribus iudicibus: et qui super eandem dignitatẽ sunt. Sancimus vsqz ad magnificẽtissimos illustres hoc valere: et modis omnibus eas per procuratores exercere causas pecuniarias: necnõ etiam iniuriarum per pcuratorẽ criminali modo mouere: sed qd datũ est super hoc priuilegiũ ne cogãtur aut sedere cũ iudicibus cũ iudicat: aut stare aut rursus tãq̃ litigãtes ex vtraqz causa videtur in cauta: aut dignitatibus iniuriam sustinẽtib9: aut iudiciali scemate indigne procedente. post magnificentissimos igit illustribus omnibus licẽtia sit nolẽtibus procuratores ordinare: et p̃sentes exercere nulla ex hac em̃ prohibitione neqz damno: neqz penã inferẽdo eis. tua igit eminẽtia q̃ iussa sunt nobis et p sacrã declarata legez omnibus

Illu. usq. aut

fiat manifesta: que meis sunt superagēdis argumētis. Itē si plures sunt iudices oēs sen- tentiare debent alr̄s non valet sentētia: vt. ij. q. vj. §. diffiniti- ua. si plures iudices dati sint non valet sententia vnius tm̄ nec ab ea oportet appellare: vt ex̄ de offi. deleg. causam ma trimonij supra ti. de offi. dele. causam. Ad idem. ff. de arbi- tris si mites ⁊ hoc verū est: ni- si aliquis eorum absens esset per cōtumaciam: quoniā tūc valet sententia presentium ex̄ de offi. delega. prudētiam. §. adijcimus vbi dicitur. qd̄ nisi fuerit in cōmissione appositū. vt si omnes interesse nequiue rint duo nihilominus exequā tur: et si aliquis eorū cum pos- sit noluerit interesse duo nihi lominus in causa ꝓcedāt: licet ipse sit grauit̄ arguendus pro eo qd̄ mandatū apostolicū sub ter fugiat. Ad idē. ff. de re iu- di. duo ex tribus iudicibꝰ vno absente tercio iudicare nō pos sunt: quippe omnes iudicare iussi sunt: sed si adsit ⁊ contra sentiat statur duorū sententie quid em̄ minus verum est om- nes iudicasse. Nūc videamus qn̄ ferenda est snia ⁊ quidē or dine iudicario ꝑtermisso. s. lit. cō. ꝯfessionibꝰ ⁊ allegatiōibꝰ auditis: ⁊ oibꝰ cāe meritꝫ dili gēt̄ iuestigatis i die nō feriato et añ crepusculū noctꝫ ⁊ ordie iudiciario obſuato: q: alit̄ sen

Ubi cañ. deč.

Ubi leg.

Huc usq;

tētia n̄ valeret. vt ex̄ de p̄. c. cū dilecta circa me. qd̄ ea q̄ ꝑter iuris ordinē facta sūt nō hn̄t firmitatē. ad idē. ff. de ferijs si feriatis supra ē ti. de ferijs ex̄ de officio deleg. cōsuluit circa finem vbi dr̄ ꝙ in causa proce dendi hora cōgrua intelligat̄ ex qu[illegible] ctis perfici qd̄ incōbit q: snia contra iudicem ordinariū la- ta non tenet. vt. ij. q. vj. diffini- tiua. Item snia. ¶ Item sen- tentia circa ordinem iudicia- rium lata a p̄side aucto. rei iu- dicate non obtinet. et hoc re- gulariter verū est. sꝫ tn̄ excipi unt̄ quidā casus in qbꝰ [illegible] reus est contumax lite nō ꝯtest. pōt testes recipi et pōt diffinitiue sententiari. ¶ Primꝰ casus ē si agat̄ de electiōe p̄lati cassan da vel confirmanda. ¶ Scd̄s est si agat̄ de mr̄imonio carna li ⁊ qui cōuenit̄ contumax est. ¶ Tertius est si agat̄ in modū inquisitionis de alicuiꝰ crimi- ne vt ex̄. vt lite nō contest. qm̄ frequēter in fine opis ē. ex̄ de accusatiōibꝰ qualr̄ ⁊ qn̄ circa medium vbi dicitur. debet eē presens is contra quem faciē da est inquisitio nisi se per con tumaciā absētauerit. ¶ Quar tus casus est vbicūqꝫ aliqd ex pedit̄ iudicis officio. vt ex̄ de iureiurando ad nostram su- pra est quando testes introdu cēdi sūt. ¶ Quitꝰ ē absente ac tore p ꝯtumaciā ⁊ reo p̄sente ⁊

deč.

petēte absolui. ex. qui filij sunt le. cām. c. quō et qn̄ iudex auct. q̄ semel. s. est de iud. ¶ Sext⁹ casus est vbi cā nō est mere spiritualis sine impiali incōmodo alicui⁹. vt ex de snīa excommunicationis a nobis. vbi dr. Absolui potest post mortem q̄ penitenti[illegible] ea non peracta. Ad idē xxvj. q. vj. q̄ recedūt. vbi dr. idē dn̄s azo alios casus excipit. s. cum impubes ex carboniano edicto: vel mulier nomine veneris petit se inui in pos. cā suā. rei. vl' cuz qua an intersit actoris rē exhiberi. vel qn̄ legaturus petit [illegible] satisdari pro legato: et [illegible] an sit legatū relictuz: vl' cō petit fili⁹ alimēta: et q̄rit an sit filius vel cū capiunt pignora ex cā iudicati. et querit an sint condemnati. vt pbat. ff. de carboniano edicto. l. iij. §. due sunt cause. ff. de ventre in spi. l. j. §. Si postea. C. vbi in rē actio. l. penult. C. de bōis auc. iud. possi. auct. qui iurat. ff. vt ī possessionez legatorum. si is a quo. ff. ad exhibēdū. l. ij. §. sciē dū. ff. de liberis agnoscendis. si liberis. §. si parens. ff. de re iud. a diuo. §. si super. In oib⁹ supradict[illegible] casib⁹ si is cui cōuenit vel vocat nō vult cparere pōt questio p diffinitiuā snīaz terminari quo ad illū articulū. Qualiter pferenda est snīa. Rn̄deo. a iudice sedēte pro criminali in loco consueto vel al's honesto: nōn in lupanari vel popina et hoc vtraqz parte psente vbi vltra se per contumaciam absentet qr contumacia facit eum habere pro presente snīa iudicis pri⁹ in scriptis redacta vel correpta coraz se positis sacrosanctis scripturis. vt. ij. q. j. in primis. vbi dicitur q sententia que nō est lata in scriptis non valet. Ad idem iij. q. iij. §. spacium versu a precedente vbi dr q nō pn̄t peti iducie nisi a iudice sedēte pro tribunali etiam vtraqz parte consentiente. Ad idem. ff. de arbitris si cum dies. §. si arbiter in fi. vbi dr. q si in aliquē locum inhonestum adesse iusserit arbiter. puta i popina vel in lupanaria impune ei nō parcbitur. Ad idez. C. de iud. pperandū. et l. rem non nouā. Preterea adesse debēt i prolatione snīe hij quorum csiliū in psentia requiritur puta episcopales canonici cū eps debet sententiā proferre. vt. xv. q. vij. episcopus vbi dr. Episcopus nullus cām audiat absqz psentia suoz clericoz alioqui irrita erit snīa epi nisi psentia clericoz firmet. Ad idez ex de hijs que fiunt ab epo sine consensu. C. Nouit pleni⁹. ¶ Itez iudex in platione snīe debet exprimere actoris petitionez et eius alligationē. Deinde responsionē rei et eius exceptiones et quicquid in causa peti

tum allegatum ne fuerit sub epilogo referat ⁊ eis prelibatis dicat ratis ⁊ an dicit confessionibus ⁊ attestationibus ⁊ instris rationibꝫ ⁊ allegationibꝫ vtriusqꝫ ptis ⁊ ab actore siue reo productis ⁊ diligēter inuestigatis ⁊ intellectis hito sapientis consilio talē cōdemno ⁊ absoluo. vel aliter pferat put viderit expedire vl' pferendū qđ satis cōueniat canonibus seu legibꝫ. vel ꝯprobatis ꝯsuetudinibus q̄ omnia in tenore ipsius sunt snīe ponēda vt. xj. q. iij. Sūmope ex̄ de co q̄ mittit in pos. causa rei ser. cū venissent. vbi đr ꝙ quidam miles apellauit a quodam cardinali iđ qđ nolebat iudicare ꝫ ꝯsuetudinē terre sue. đr ibi ꝙ cōsuetudo bona est nec iuri cōtraria valet appellatio: ⁊ fuit ei restituta sua possessio đ qua cardi. eū spoliauerat. vñ tñ si rationes ⁊ allegationes q̄ mouerūt iudicē ad sniandū non ponant in snīa nihilominꝰ valet semp p̄sumit pro iudice. vt ex̄ de sen. ⁊ re iuđ. sicut nobis. vbi idē đr. Ad iđ ar. inst. de inutilibꝰ stipl'. §. Si scriptum. Et nota ꝙ si actū est ab initio i cā p pcuratorē seu syndicū vl' actorē i psonā eius formāda est snīa ⁊ non in persona dñi excepto crimine iniuriarum. vt. C. de iniurijs. l. vlt. ⁊ heres ex̄ de transactionibus ex litteris in fi. extra de pbationibus. licet

dez. (margin, beside "venissent")

Huc usqꝫ (margin, beside "rationes … uerūt")

solutio speciale est in cā spūali vel matrimoniali. vt nunq̄ ferat snīa nisi in dñm ⁊ ipse condemnandus est. vel ei condēnatio facienda als in procuratorem ferēda est snīa. ex̄ de cēsibus olim cām in fine. vbi papa cōdemnat quēdam pcuratorem [illegible]lericoꝝ ad soluendam quādā pecunia censualem vel estimationem. Ad idē ex̄ de electione querelā. C. de sen. ⁊ interlocu. l. j. ex̄ de capel. mo. dilectis. Si vero dñs cause in propria persona litigaret. quāuis postea in causa illa procuratorem dederit formanda est sententia in perso[illegible]na domini ⁊ non in procura[illegible]rem vt extra de transac. ex litteris. vbi đr ꝙ quidam clericꝰ cum alio litigabat post constituit procuratorem in eadā cā ad vltimum fuit lata sententia in eundem dominum presente procuratore ⁊ nō in procuratorez. ¶ Itē nota ꝙ si certa quātitate actum sit certaz debet dare sententiaz alioqn non valet. vt inst. de acti. curare autem debet iudex vt omni modo quātū possibile ē ei certe pecunie vel rei sententiam proferat ⁊ si de incerta quantitate apud eum actum sit. ad idē. xj. q. iij. graue. vbi đr. graue satis est et indecens vt in re dubia certa feratur sententia nec id omittendū est qđ si sententia lata sit in debito modo

casꝰ. (margin, beside "pa cōdemnat")

ca[illegible] (margin, beside "rem vt extra")

Ubi cañ. (margin, beside "titate … idē")

iudex q̄ eā tulit ñ pōt eā postea mutare vel corrigere vt. ff. de re iudicata. Iudex postq̄ sententiam dixit postea iudex eē desijt. & hoc iure vtimur vt iudex qui semel &c. supra est. Ad idē. ff. e. t. querebatur iudex si perperā iudicasset an posset eo die iterum iudicare. [illegible] non pone. pōt tamē supplere eo die eā quo lata est in hijs que pertinent ad sniam ꝓpriorū statutorū vt de fructib⁹ sumptibus & similib⁹. ff. de re iud. paulus respondit. rescindere sniam suam quidem pretorez non posse precedentē reliqua autē que ad ꝯsequētiā quidez [illegible] pertinent priori tamen snie desinit circa ꝯdēnādum reum vel absoluendū debere supplere. s. e. die. ¶ Itez multa iudicia ꝑ sententiā potest remitti ab eodē iudice ratione paupertatis. vt. ff. de officio presid. illicitas. §. vlt. vbi dr. Preses prouicie si mulctā quā irrogauit ex presentibus facultatibus eoꝝ. quibus indixit eam redigi nō posse deprehenderit necessitatem solutionis moderetur reprehensa exactorum illicita auaricia & remissa propter iopiā pena ad prouicias regentibus exigi nō potest. In alijs se intromittere non debet iudex: nec potest effectus sententie siue rei iudicate. vt diximꝰ est qm̄ ius facit inter eos inter quos lata est sententia ex quo transit in rem iudicatam ēt si lata sit contra ius litigatoris dum contra ius scriptum non feratur. vt ex̄ de sen. & re iudicatā inter nos circa finē. vbi dr q̄ quātum ad litigantes ius ex snia factū est postq̄ snia in rē trāsyt iudicatam & si cōtra ius litigatoris lata sit dūmodo cōtra ius litigatoris lata sit: dūmodo cōtra ius institutiōis lata non sit expresse. Ad idem. ij. q. vj. §. diffinitiua q̄ res iudicata ꝓ ṽitate accipit. vt. ff. de regulis iuris. res iudicata. &c. ad idē. ff. de statu hominum. l. ingeniuz. ¶ Item transit sententia aucto. rei iudicate. cum ita decēdium nō fuerit legitime prouocatuz. vt ex̄ de elect. cum dilecti & l. e. de testib⁹ significauit & de sen. & re iud. q ad cōsultationem. ¶ Itē effectus eius est vt non: rescindātur pretextu instrumentorum postea repertorū: vt. C. de execu. rei iud. vbi dr. sub specie nouoꝝ instrumentoꝝ postea repertorū res iudicatas restaurari graue est hoc verū ē pretextu. &c. nisi in casibus. ff. de iureiurā. admouendi. ff. de re iud. impatores vel vt beneficium aliud iducūt. ad idē. C. de trāsacti. sub ꝑtextu. ex̄ de sen. & re iud. suborta in fine. nec rescinditur sententia pretextu carcu li vel male computationis. vt C. de execu. rei iud. l. ij. vbi dr. legit

Que sententia ipso iure nulla sit.

Res iudicate si pre textu com⸗
Lex putationis restaurent̄ nullus
erit litium finis. ⁊ hoc verum
est nisi error carculi in senten
tia exprimat̄. vt. ff. que senten
tie sine ap. res. pos. l. j. vbi dici
Lex tur. illud meminimus si requi
ratur an iudicatum sit hmōi
questionis iudex non esse iudi
catum pnunciauerit licet fue
rit iudicatum rescinditur ⁊ si
puocatum nō fuerit. Item si
carculi ⁊ error in sententia eē
dicūtur appellare necesse nō
est veluti si iudex ita pronucia
uerit cum constet luciū ticiū.
ex illa specie debere. ¶ Item
ex illa specie. xxv. idcirco luciū
ticium seio in centū ɔdemno.
Nam quandoq̄ error computationis est: nec appellare ne⸗
cesse est et citra prouocationē
corrigitur: sed ⁊ si huiusmodi
questionis iudex tuā sentētiā
firmauerit. si quidem ideo qd
ex quinquaginta. ⁊. xxv. puta⸗
uerit. c. fieri. ad hec idē error
computationis est. nec appel⸗
lare necesse est. siꝟo ideo quo⸗
niam ⁊ alias species. xxv. esse
dixerit locus appellatiōis est.
¶ Item effectus rei iudicate
est vt idulgeatur actori ex sen
tentia actio de re iudicata: vl'
Lex in factum. vt. C. de rebus cre.
l. iiij. actori delato de iureiurā
do vel relato vel iuramentum
remissuz ei fuerit vel sacramē
tum ad similitudinē in factuz
iudicati actio cōpetit. ad idē.
ff. de re iudicia. miles. §. vlt. ⁊
reo datur exceptio ex senten⸗
tia pro eo lata. vt. ij. q. v. §. dif⸗
finitiua. ꝟsus. fi. si sentētia la
ta fuerit contra res prius iu⸗
dicatas a quibus prouocatuz
non est sententie auctoritatez
nō obtinebit. ⁊ ideo ab ea ap⸗
pell[illegible] esse. Ad idē
C. quando puocare [illegible] ne⸗
cesse. l. j. Latam sentētiam di⸗
citis quoniam ideo vires non
habere contenditis qꝛ contra
res prius iudicatas a quibus
prouocatū non est lata sit cuiꝰ
rei pbationē si pmptā habet᷑
et citra puocatiōis aminiculū
qd ita pnūciatū est sententie
auctoritatez non obtine[illegible]
¶ Que snīa ipō iure nullla [illegible]

Dictuz est supra in titulo pri
mo qd ex sententia
ius fit inter partes
etiam si sit lata contra ius liti
gatoris ⁊ qd ptextu instrumē⸗
torum repertoꝝ postea nō re⸗
tractat̄ et ne quis credat quā⸗
libet suā habere auctoritatez
ɔsequenter que snīam ipso iu
re nulla sit videamꝰ vt cogni⸗
tis snīa ꝟvicijs diuitēt̄ iudices
snīas iutiles pferētes. ⁊ aduo
cati sciāt iutiles snīas repro⸗
bare. Snīa quidē nulla est rō⸗
nis litigātiū qn̄q̄ ex psona iu
dicuz qn̄q̄ rōne iurisditionis
interdū vicio suijpsius. Inter
dūꝟo ex cāis exterioribꝰ rōne

litigantium snīa nulla qū fal-
sus pcurator interuenerit lis
cuz eo nulla est : iudicium nul
lū sentētia nulla: vt.C.de pro-
cura.licet supra est ti.de pro-
cura.ex.e.ti.in nostra presen-
tia i fi.vbi illud idem dicitur.
Itē minor.xxv.annis siue tu-
tori [illegible] age-
re vel conuenire non potest.et
si fecerit et cōtra se sentētiam
reportauerit:ipso iure nulla ē
vt.C.qui legitimaz personam
stādi in iudicio habēt.l.j.vbi
dicitur.si cuz esses pupillaris
Ubi legit etatis siue tutoris vel curato-
ris auct.cum aduersario con-
sistere [illegible] preses puincie aduer
[illegible]te pronunciauit minime
auctentice iudicati nitit qd
Huc usque statutum est.pro minorib9 au
tem sentētia lata tenet: vt.C.
Ubi legit de procuratoribus. Nō eo mi
nus sententia lata aduersum
te iurisditiōe subsistit quā ad-
uersario minor.xxv.ānis suā
causam sine mandato curato-
re marito agendo mandauit
minoribus etenim etas in dā-
nū subuenire non rationibus
prospere gestis obesse cōsue-
uit. Ad idem.c.si aduersus rē
iudicatam.l.vlt.et hoc verum
est nisi causa sit spiritualis vbi
minor maior cēsetur:puta ma
trimonialis quoniam illā per
se vel per procuratorem post
pubertatem agere potest: vt
dicitur expresse extra de resti.
pos.ex parte vbi dicit de qua-
dā muliere qd licet minor esse
diceretur:tamen causam ma-
trimonij posset per procurato
rem tractare. Itē dico de ex- Huc usque
cōmunicato.s.qd sentētia pro
eo lata nō teneret si petitor es
set si contra eum in eius odiū
tenet:quoniam agere non po
test: sed respōdere potest per
aliū:vt ex.l.intelleximus:z ex
de of.dele.prudētiam.§.sexta
et melius ex de iudicijs cū in-
ter dilec.vbi dicitur.qd excō- dele.
municatus potest cōueniri sal
uis exceptionibus suis sibi:sz
non potest reconuenire acto-
rem. Ratione iudicis sentētia
nulla est cum his qui sentētiā
tulit iudex esse nō potest puta
seruus vel mulier: vt.ff.de iu.
seruus z.l.cū pretor.§.j.ex de
rescriptis sciscitat9 sup est ti:
de iud.vel quia laicus iudicat
de causa spirituali:qd non po
test facere z si sentētiat nō va
let sententia:vt ex de decimis
quoniam a nobis.§.j.extra de
iudi.decreuimus relatum: ex
de arbitris contingit interdū
supra est ti.de iudi.vel quia iu
dex pedane9 iudicauit de cau
sa libertatis qd facere non po
test.ff.de arbitris non distin-
guemus.§.de liberali sup est.
ti.de iudi.c.de pedaneis iu-
dicibus.l.ij.vel qui presumit
cōdemnare episcopos in cau-
sa criminali:sine mandato do
mini pape:vt.iij.q.vj.quis du
dum vbi dicitur.qd sine roma

Que sententia ipso iure nulla sit.

Ca/sus. ni pontificis iudicio non po/
test episcopus condēnari. Ra/
tiōe iurisditionis nulla est sen
tentia: quia nulla est sentētia
eius q̄ nulli iurisditiōi preest:
vt. C. de sen. & iterlocutiōe iu/
di. Nulli qui statuendi nō ha/
bet facultatē interdicte pa/
trie si cuiq̄ permittatur: vel
littere delegationis sunt fal/
se: vt ex̄ de sentē. et re iudi. su/
per eo supra est: et ex̄ de fal/
sarijs super eo. quia iudex de/
leg. sup re certa est iudex & in
dicat de alia: vt ex̄ de off. dele.
c. vlt. supra est. C. si a nō com/
petenti iudice. l. j. et vlti. et de
Lex hoc plenum dictum est supra
titulo proximo. §. si quo sentē/
tienda: vicio suijpsius senten/
tia nulla est cum datur senten
tia et non scriptis: vt. C. de sen
tentijs ex periculo recitandis
l. j. supra est. §. j. in primis. vbi
dicitur: qd̄ sententia non fuit
lata in scriptis non valet. Ex
cipiuntur tamen breues lites
et maxime vilium personarū
vt in auten. de mandatis prin
ci. Si tibi tercium quoq; stu/
dium lites cum omni equita/
te audire: et omnes quidē bre
uiores: et maxime q̄cūq; sunt
talium personarum ex non re
scripto. l. siue decidere et iudi
care et liberare homines al/
terna contentione et non per/
mittere vltra quā continetur
sacra constitutione nostra oc/
casione causalium expensarū
dānificare: si tamen indatio/
ne sufficientes existant: alio/
quin etiā litem gratis audire Huc
et nō permittere ex negligen/ usq;
tia alicuius presidis ad hanc
currere felicissimā ciuitatē: &
nobis molestum esse scito. Ad
idem. C. de priuil. credito: ū. l.
quoties [illegible] ta/
men scriptum sit: qd̄ sentētia
lata sine scriptis nō tenet. Di
cūt quidē qd̄ illic viribus de/
rogatum est per cōtrariam cō
suetudinem. Nā romana cu/
ria dat quotidie sententias et
non in scriptis. Itē sententia
episcopi lata sine scriptis iter
suos clericos valet: vt [illegible] aut.
vt clerici apud proprios episco
pos conueniant in principio
vbi dicitur. Pluralitas lati9 aut.
leges scribentes deo amabili
bus episcopis et reliquo cete/
rū sacerdotio: necnon & de re/
uerendissimis monachis & nu
per hoc agētes: in quibus vo/
lumus reuerēdissimos mona/
chos apud solos ciuitatis epi
scopos sub quib9 monasteria
cōuētiones suscipere petiti su
mus amenna deo amabili ar/
chiepiscopo huiusmodi felicis
sime ciuitatis lz vniuersali pa
triarcha reuerēdissimis cleri/
cis hoc dare priuil. vt si quis
hāc aduersus eos quālibet pe
cuniariā cām prius apud di/
ctū amabilē epm peragat sub
quo cōstitutus est: & interpel/
let eū: & ex nō scripto iudiciuz

mereatur:et si hoc fiat:nec inquietet eū:nec ꝯtrahat ad'auditoria ciuilia,neqꝫ a sacro eū vocare faciat misterio: sed ex non scripto examinare negocium sine dānis ꝛ accipiat formā forsan etiā scriptam si hoc qnincꝫ partes voluerūt et poposcerint [illegible] certamine. Itē vicio iurisius sentētia nō valet ꝛ nō cōtinet absolutionē vel condēnationē vel equipollētias sicut dictuꝫ est sup̄ ti.proximo. Item si cōtinet in se expressum errorē nō valet: vt. C. de sen. q̄ sine ap. rescindi nō possunt. l. j. sup̄ est ex. de sen. excōmunicatiōis [illegible]uas. Itē si ꝯtra ius scriptum lata est nō valet. ij. q. vj. diffinitiua ꝟ. fi. qḋ si sentētia feratur cōtra ius scriptū non valet:nec opus est appellare. Itē sentētia iudicatꝰ esse nulla ex causis exterioribus sine alijs circūstātijs cū iudex tulit sentētiam:ꝛ nō sedēdo. Iudicis eīn est sedere cū res q̄ agiꝰ plenā cognitiōeꝫ desideret:vt in autē. ab vt illustribꝰ ꝛ q̄ supra cū dignitatē ꝯstituti sunt coll'. v. §. sancimus sup̄ est. Ad idem. iij. q. iij. §. spaciū versu a precedēte vbi dr. qḋ non possunt peti dilatio vel a iudice nec sedente pro tribunali nec dari etiā si vtracꝫ parte p̄sente tribuanꝰ. Item viciosa est sentētia si iudex eā dedit ī scriptis ꝛ si p aliū legerit ꝛ nō per se:vt. C. de sen. ex periculo recitādis. l. j. ꝛ vl. sup̄ est. quid tn̄ si iudex sit illiteratꝰ omnino vt ne sciat legere vel cecus. nā cecus potest iudicare. Respōdeo vel deleget causam finiendā alteri:vel faciat petitioneꝫ partiū ꝛ allegationes per aliū recitari:ꝛ per seipsum ab alio instructus pferat ꝟba diffinitiōis cause. s. ꝯdēno vel absoluo. hoc sepe factū est in ciuitate bononie a paruis doctoribus:et a papa in curia romana. cū inno. i. prolixis ferebat sentētias. Item sentētia nulla si sit ordo iudiciarius p̄termissus vt. ij. q. vj. §. diffinitiua supra est. C. de sen. interlocu. prolatam a preside sentētiam cōtra solitū iudiciorum ordinē auctoritate rei iudicate nō obtinere certū est. Ad ideꝫ ex de pur. ca. cū dilectus filiꝰ vltra mediū vbi dicitur. qḋ nec retractauit factū quarūdā iudiciū:quia processerāt iuris ordine pretermisso. Item nō valet si data est sine citatione:vt. ff. que snīe ap. re. possunt. l. ij. Item cū in edicto peremptorio:quia necꝫ propositū necꝫ in noticiaꝫ peruenit absentis cōdēnatio sit nullius esse mōmēti sentētiam cōstitutiones demonstrat. Item sit sententia nulla ratione alterius sentētie sup eadē re primū late ꝛ nō sus. per ap. Item nulla sit ratiōe velocitatis. i. si p̄cio la-

Huc vsqꝫ

Vbi cañ.

Casus. Huc vsqꝫ Lex

Huc vsqꝫ

ta sit: vt. ij. q. v. §. diffinitiua. si
cañ. ꝯtra res prius iudicatas sñia
lata fuerit a quib⁹ prouocatū
nō est sñie anten. nō obtinebit
⁊ ideo ab ea appellari non est
necesse. venales quoq; sñias
que in mercede a corruptis iu
dicib⁹ proferunt citra inter-
posite prouocatiōis auxiliū
Huc infirmas eē decreuim⁹. Item
usq; nō valet sñia ratiōe tpis feria
ti. s. si feriatis diebus tota sit.
ff. de ferijs. l. j. sup̄ est. ti. de fe-
rijs. ¶ Item non valet sñia tē
pori nō ꝯgruentis iudicio qm̄
si ferretur sñia de nocte nō va
let: vt ex̄ de officio deleg. con-
De- suluit: vbi d̄r. qd̄ tenebras no-
cre. ctis dz iudex perficere q̄ in
cōbit q: qui male agit odit lu-
cē. Ad idem in autē. de iudici-
bus. §. sedebūt. ¶ Item si fe-
rat sñia in loco i honesto puta
in lupanari vel popina. ff. de
Lex arbitris. l. si cuz dies. §. si ar-
biter ꝓsus finē. si locus inbo-
nestus assignatus partib⁹ sit
puta in popina adeē iussit vel
in lupanari impune ei nō pa-
rebit. ¶ Item si cōstitutus est
locus ad sñiam dandam cōfe-
ratur in alio nō cōstituto non
valet: vt. C. de sen. et interlo.
cū sñiam presidis irritam esse
dicis qd̄ nō publice sed in se-
creto loco ei⁹ officio. i. officia-
li vel procuratore nō presente
suaz dixit sñiam nullaz tibi ex
his q̄ ab eo decreta sunt p̄iu-
diciū venerandum esse cōstat

his modis sñia nulla esse ⁊ qui
b⁹ alijs in superiori titulo cō-
prehensis quos lector discre-
tus de facili poterit apprehē-
dere ⁊ cōsiderare.

¶ Quo remedio valida sñia
ānulletur ⁊ qualr̄ de facto agat.

In prece-
denti titulo demon
strauimus qualiter
sñia non obtineat vigorem, cō
sequenter ostendemus qualr̄
valida subleuetur. rescindit
aūt ⁊ releuat quattuor modis
videlz per ap. de qua pleni⁹ di
cet deo dāte titulo de ap[illegible]
Item per supplicationē. Ite[illegible]
p in integrū restitutionē. Itē
per querelam falsi. Per sup-
plicationem releuatur. i. alli-
datur. Nam licet a sententia
dñi pape ⁊ imperatoris ⁊ pre- cañ
fecti pretorio tamē ab eis ap-
plicari non potest: vt. ij. q. vj.
anteriorum. §. illo et. ix. q. iij.
cuncta per mūdū nouit eccle
sia qd̄ sacrosancta Romana
ecclesia fas de omnib⁹ habet
iudicandi: neq; cuiq; de eius
licētia iudicare iudicio siqui-
dem de qualibet parte mun-
di ad illam appellandum est.
ab illa aūt nemini est appella-
re permissus. ⁊c. ¶ Nota ta-
men q̄ a sententijs eorum po-
test supplicari: vt extra de sen
tētijs. ⁊ re iudicatis. causam.

Casus. vbi dr. Qd quidam supplicauit dño pape ab eius snia contra se lata et audiuit supplicationez suam intuitu pietatis. Ad id ex de in integrũ resti. cũ ex litteris. Ad idẽ. C. de sentẽ. prefecti pretorio. l. j. quãquaz lz non sit mihi simile illos inique iudic[illegible] po test ab eisdem q: supplicatio continet petitionẽ venie proprij erroris: vel allegationem Lex circũuentionis aduersarij: vt. ff. de minoribus. prefecti etiã pretorio ex sua snia itegra restituere possunt quãuis ab eis appellari nõ possit ad eos vel ad ali[illegible] idcirco hec tam varie [illegible]ppellatio quidem iniquitatis snie querelam ĩ integrũ po restitutio erroris pprij venie petitionẽ et aduersarij circũuentionis allegatiouẽ cõtinet: et posset ferri supplicatio Huc usq. a prefecto pterio infra. x. dies a die late snie et si infra. x. dies nõ fiat a pretorio prefecto. potest pricipi infra bienniũ bis supplicari vt in aut. vt spõsalia largitas. §. aliud: vbi dicit. aut. Qd infra. x. dies post platam sniam a prefecto pretorio appellari nõ licet. releuatur snia beneficio restitutiõis in integrũ de quo plene dicem9 in titulo vlti. hmõi operis. ¶ Et nota q si snia fuerit suspensa aliquo predictoꝝ modoꝝ retractabit cause vt prius ac si snia non esset. ¶ Item illa snia que lata est per falsos testes: vel per falsa instrumẽta tenet quidem de iure sz rescinditur p integrũ resti. pretextu falsi. vt. C. de falsis instrumẽtis. l. j. Si tabulas testamenti Lex quas secutus procõsul: clarissimis iuramentũ dixit falsas dicere ius prebebit vocationẽ suã non cõstante prescriptione rei iudicate q: nondum de falso quesitũ est. Ad idem. eo. ti. l. ij. et qui si prouocauerit de Lex instrumẽtis se victos esse probare possunt cum de crimine docuerint ex integro de causa audiunt. Ad idem. C. de re iudicata sub specie nouoruz instrumentoꝝ postea repertorũ res iudicatas restaurari exẽplo graue ẽ. ad idẽ. ff. de re iu. diuus adrianus aditus per li- Lex bellos a iulio carentino iudicante eo falsis testimonijs cõspiratione aduersarioꝝ testib9 pecunie corruptis religionẽ iudicis circũuentũ esse integra causaz restituendam in hec verba. respõsio sit exẽplũ libelli dati nihil a iul. tarentino mitti tibi iussi: vt si tibi pbauerit cõspiratione aduersarioꝝ et testibus pecunia corruptis oppressuz se esse et rem seuere iudicatam et si qua a iudice tam malo exẽplo circũscripto iudicata sunt in integro restitute. Ad idem. C. ad legez iul. cor. de falsis. querela sine temporalib9 prescriptiõibus

non excluditur nisi. xx. an. ex-
ceptione sicut fere cetera cri-
mina. Ad idem ex. de confessis
cū venerabilis. ¶ Itē p erro-
rem in factuz rescinditur snīa
talis ƀm cano. qm̄ eccl'ia fuit
decepta: vt ex. de sen. ⁊ re iudi.
Casus. lator. vbi dr. Qd inter quēdā
virū ⁊ vxorem eius fuit p iudi
cium eccl'iasticū minus ratio-
nabiliter diuortiū celebratū.
vn̄ q: eccl'ia fuit decepta: vir
et mulier denuo in simul per-
Huc vsq. manserūt. ¶ Et no. q potest
quis agere de falso vsq ad. c.
annos ⁊ vltra: vt. xxxv. q. ix. §.
et q: ergo. ⁊c. sed ego dico hoc
locū habere in causis spūali-
bus tm̄ vbi vtitur periculum
anime puta i mr̄imonio male
separato vel cōmoto vbi pre-
scriptio tpis loci vēdicare nō
can. pōt: vt. xxxiij. q. v. q dico pari
consensu noueratis pseueran
ter: vsq i finē reddere debui-
sti. a quo pposito si ille lapsus
est tu saltem instantissime per
seuera: q te non exhortaret:
nisi q: ipse tibi ad hoc ↄsensit
nam si nūquam eius tenuisset
assensuz te nullus nūerus de-
fenderet annorū. ⁊c. ⁊ in tali-
bus dico sniam vsq ad centū
annos pretextu falsi retracta
ri si nō vertitur ibi periculum
aie: subdistingo si is qui petit
sniam rescindi latam p falsos
testes vel instrumēta. aut vult
agere de falso criminal'r ad-
uersario legitime citato in-

scriptione premissa. s. omi so-
lemnitate adhibita qm̄ dixi-
mus supra de criminib9 vsq
ad. xx. annos dumtaxat audi-
endus ē: vt. C. ad. l. cor. de fal
sis querela supra est. cuz autē
vult ciuiliter agere per bene-
ficium restitutiōis in integrū
vel er[illegible] facti [illegible]
vsq ad. xl. annos dico cū audi
endum qm̄ per litis ↄtest. ppe
tuatur actio que non tollitur
postea nisi per spacium. xl. an-
norū: vt. xvj. q. iij. §. potest: vbi
dicit circa medium. Qd si per can.
naturalem post detentionem
possessio interrupta fuerit a
die recuperāde possiō. [illegible] noui.
xxx. anni in omnibus pre[illegible]
ptionibus cōputabunt. sed si
per lit. contest. ab vltimo die
litigij. xl. anni numerabūtur.
q si ab eo qui causa prescribē
da erat possessionē aliqs nan-
ciscatur tēpus precedens cuz
tempore sue possessionis cōti-
nuare poterit. Is autē cuius
res prescribit si litē cōtest. nō
poterit vl' propter aduersarij
absentiā vel infantiā vel pro-
pter furoris laborem cū nemi
nē tutorem vel curatorē hēat
vel q: in magna ptāte consti-
tutus ē intra cōstituta tēpora
presidem adeat: libellum ei
porrigat ⁊ hoc in querimoniā
deducat ⁊ sic temporis inter-
ruptionē faciat: si autē presi-
dem adire nō poterit saltem
ad episcopū locoꝝ vel defen-

forem ciuitatis eat & suā ma-
nifeste voluntatē in scriptis
deportet. qd si preses vel eps
vel defensor abfuerit liceat
pponere vbi domiciliū habet
possessor seu cōtabulariorū cō
scriptione: vel si ciuitas tabu-
larios nō habet cū [illegible] testiū
[illegible]ione et hoc sufficiat
ad oēm tēporalem interrupti
onē siue trienni siue longi tē-
Hu c poris siue .xxx. annorū: vel .xl.
usq. vl' sic. &c. & snia lata per falsos
testes et instrumēta nō potest
prestare impedimentū añ .xl.
annos: sed post .xl. annos audi
ri non pz. qm elapso .xl. annorū
spacio tollit ois actio & obli-
gatio. ceterū excipiēdo vel re
plicādo de falso dico eū ppe-
tuo audiēdū qm q tpalia sunt
ad agēdū ppetua sunt ad exci
Lex piendū: vt. ff. de doli excepti.
pure. §. vlti. vbi dicit. q sicut
actio de dolo certo tēpore fi-
nitur ita exceptio de dolo tpe
finienda est. nam hec perpe-
tuo cpetit cū actor quidem in
sua potestate hēat qn vtatur
suo iure. is autē cū quo agitur
non hz potestatem qn cōue-
niatur. probatur autē vicium
falcitatis per alios testes qui
interfuerūt corruptioni eorū
vel sub ornatione directe te-
stificando cōtra illos: pillos
autē qui falsum testamētum
tulerūt nichil probari potest
qm eis nō creditur vt expres-
sum est ex de testib9 sicut. vbi

ponit talis casus. quidem te- Casus.
stes corrupti sunt pecunia et
iurauerūt parentelam eē int
quēdam & vxorem eius & fuit
inter eos diuortiū celebratū
post dixerūt se esse corruptos
pecunia et nullam esse inter
eos cōsanguinitatē. Quesitū
fuit in tali casu qño precedē-
tia crederent & dicit q inqui-
rendi sunt testes corā quibus
corruptio intercessit & si tales
sūt p quos possit predicte cor
ruptiōis veritas comprobari
recepto eorū sacramēto debet
snia reuocari qr corruptorū te
stamentū cū sint periuri non
est in hoc aliquatenus admit-
tendum. Ad idem ex. de pba. Huc
lz causam verūtamē admittē usq
di sunt illi falsi testes tanq ac
cusatores suiipsius ad dete-
gendū fraudem & parum est
illis credendum cōtra se p se
vero nihil. vt ex de testib9 nū
ciauit ex. de presumptionib9
peruenit supra est de excepti.
falsitas nō instrumēti probat
per testes: vt ex de proba. ter
tio: vbi dr. q quoddā capitu-
lū probauit quoddā instrumē
tū falsa p eos de capitulo qui
dicebāt q quotiēs qsitū erat Casus.
ab eis an valent alienationem
cuiusdam rei ecclesie sue fieri
dicebāt q non & per hoc fuit
instrumentum probatū esse
falsū & adulterinū probatur
etiā esse falsum per cōparatio
nē bulle vel quarte dissimili-

tudinem et comparationem
scripture et modum dicta-
minis ꝛ quibꝰ alijs modis cō-
prehēda falsitatē: vt ex̄ de cri-
mine falsis lȝ vbi similit̄ ꝛ dili
genter docet̄ qualiter poterit
cognosci falsitas instrumēti.
Ad idē ex̄ de falsarijs per fal-
sarios ex̄ de fide instru. c.j. et
ex̄ de crimine falsi lȝ ꝙ graui.
verūtamē nō adhiberē tantā
fidem probatiōi quā scriptu-
re ꝯparationē nisi alia valida
subdistinguntur imminicula
qm̄ alit̄ scribit homo simplex
quā senex aliter sanus ꝛ aliter
ab egritudine conualescens.
preterea ꝛ penne et calami et
carte diuersitas carte dissimi-
litudinē opatur. ꝓbato quidē
vitio falsitatis rescindit̄ sn̄ia
ꝛ ꝙ factū est retractat̄ ꝛ solu-
tum repetit̄: vt ex̄ de falsarijs
per falsarios ex̄ de fide instru.
c.vl. ex̄ d cō. vtili ꝛ inutili bōe
memorie. ꝛ de sentē. ꝛ re iudi.
cām ꝛ. c. super eo. C. si ex falsis
instru. l.j. ꝛ vlt̄. ꝙ quidē verū
est si iudex secutꝰ dictū falsoꝝ
testium vel instrumētoꝝ sn̄iaȝ
tulerit. alioqui secutus alias
ꝓbationes sn̄iauit ꝛ lȝ falsi te-
stes vel falsa instrumēta inter
dicta fuerint in cā priori non
cassant qd̓ ꝑ legitimas proba-
tiones est factū sed id solum-
Lex modo ꝙ ꝑ falsas pactū est vt
expresse dr̄. C. ex falsis instru-
mentis. falsam quidem testifi
cationeȝ qua aduersa pars in
iudicio aduersus te vsa est: vt
ꝓponis solito modo arguere
non prohiberis: sed causa iu-
dicati in irritū nō reuocatur:
nisi probare poteris eum. qui
iudicauerit secutum eius in-
strumēti fidem qd̓ falsuȝ eē cō
stiterit aduersus te pnūciasse
ar. [illegible] di-
cū. J. ꝛ. A. in fi. ¶ Et no. ꝙ si
in priori iudicio an̄ sn̄iaȝ actū
fuerit de falso post sn̄iam non
audiet̄ sup̱ questiōe falsitatis
si non ꝓuocauit: vt. C. de fide
instrumētoꝝ. l. vl. supra est: ti.
de instrumentis.

¶ Que sententia sit executio-ni mandanda.

Quoniam
non sufficit sn̄iam
ferri nisi mandata
fuerit executiōi: vt
ex̄ de senten. ꝛ re iudi. cuȝ ali-
quibꝰ: vbi dicit̄. cū aliquibus
ad iudicata ē possessio nō suf-
ficit eis pignora dari nisi cor-
porali gaudeant possessione.
Ideo postquā docuimus qua
liter ferēda est sn̄ia valeat ꝛ q̄
non consequenter de execu-
tione sn̄ie videamꝰ ostenden-
tes que sententia executioni
mandāda ꝛ a quibus ꝛ in qui-
bus rebus et post ꝙ tempus.
Nam sentētia que competen-
ti iudice lata est ordine iudi-
ciario seruato que ip̄o iure te-
net ꝛ valet nec appellationis
ī integrū restitutiōis būficio

Decre.

est suspensa executioni dz mā
dari vt .ij.q.j. sicut. sine iudi⸗
cio noluim⁹ quāquā damna⸗
ri sic q̄ iuste diffinita sunt no⸗
luimus ⁊ nulla patimur excu
satiōe deferri donec appella
tio vl' restitutionis q̄stio deci⸗
datur Ad idem ex̄ de offi. de⸗
leg. past [illegible] ꝯstu⸗
lati p sedem apostolicā z edo⸗
ceri sicut sentētia lata littera
rū nostraꝝ autoritate i quib⁹
appellatio non ē inhibita fue
rit appellatum et nr̄e littere
post appellatione ad alios iu
dices emanauerint ad māda⸗
tuz posterioꝝ iudicū executio
sen[illegible]tie a priorib⁹ demāda⸗
[illegible] debeat retardari vt priores
iudices illam neqꝫ p se neqꝫ p
alios iudices exequant. Gem⁹
q cū nos appellatiōis cām ex
certa sciētia iudicib⁹ alijs cō⸗
mittimus cognoscendam ap⸗
pellationē videmus recipere
ac iurisdictionē priorum iudi
cum reuocare vt interim exe⸗
cutio sententie suspendatur
donec appellatiōis apud me⸗
rita pleni⁹ cognoscant vl' sint
discussa. Si vo sentētia fuerit
p supplicationē suspensa mā⸗
dat quidē executioni sed au⸗
ctor satisdare debet de eo qd
obtinuit restituēdo et sic tra⸗
ctabit prima sententia vt .C.
de precibus impatori offerē⸗
dis. que supplicatio gloriosis⸗
simis prefectis p̄torio vel cuz
cōsiliarijs vel causas introdu

centibus iura .x. dies post sen
tentiam offerēda est quo sub⸗
secuta sentētia executioni nō
mādabit nisi altera ps dignā
fideiussionē pbuerit tm̄ resti⸗
tuendi cū legitimis argumē⸗
tis quantū fuerit ꝯdemnatio
si legitima sentētia retracta⸗
tione resoluat nisi supplica⸗
tio sub hac forma porrigatur
executio cause sine fideiussio
ne procedet retractatiōis illi
iure seruando qui se grauatū
putauerit. sit autem executio
sentētie a iudicib⁹ ordinarijs
siue ipsi iudicauerit siue dele.
ab eis siue arbitris siue ꝯmis⸗
sarij. si sentētia arbitri. ꝯfor⸗
mata sit expressa ptiū volūta⸗
te vel tacito dierum consensu
cū arbitriuz nā fuerit aliqua
pena vallatū vt ex̄ de foro cō⸗
pe. si quis cōtra alium .ff. de
re iudi. a diuo pio. §.j. ⁊. §. sen⸗
tentiā. C. de arbitris. l. penul.
C. de iudi. ꝓperādo supra est
§. sinautē qm̄ delegati patri⸗
archaꝝ archiepiscopoꝝ ⁊ alio
rū minoꝝ iudicū impioꝝ iura
re nō possunt vt. ff. de iure. eo.
iudicū. Jubere cauere p̄toria
stipulatiōe impos. mittere im
perij magis ē quā iurisdictio⸗ Lex
nis. et illo ordine debet sentē
tiam executiōi mādare in cu⸗
ius iurisdictiōe est res petita
vel alia bona condemnati ex̄
de foro cōpe. sane supra est ad
idem ex̄ de foro. cōpe. postula
sti circa medium: vbi dicitur.

Que sententa sit executioni mādatum.

Casꝰ ꝙ ab epo in cuius iurisd. aliqs obtinet ecclīam erit snīa q̄ ad illā ecclīam executioni mādāda. Et no. ꝙ si iudex ecclīasticꝰ sniaꝫ suā exeq nō pōt iudex secularis exequi tenet vt. C. de Tex episcopali audiētia. Episcopale iudiciū sit ratum oibꝫ q̄ se audiri a sacerdotibꝰ elegerit eā qꝫ coꝝ iurisdictioni adhibēdā reuerētiā quā nr̄is deferre ptātibꝰ necesse ē a q̄bus nō lꝫ puocari p iudiciū q̄ꝫ secu larium officia ne sit cassa epalis cognitio diffinitiōis executio Huc tribuat. Ad idē. xj. q. j. de psona usqꝫ 7. xxviij. q. v. princeps. 7 ex̄ de fo. ꝯpe. postulasti. §. q̄siui pter ea vbi dr̄ ꝙ si aliqs ꝯtēpserit. excōicationē 7 nihilominꝰ retinuerit decimas. p q̄bꝰ est excōicatꝰ si iudex sclaris i eū ma nu apposuerit est eiꝰ duricie i putandū. Si ꝟo iudex a pncipe hoc est a papa vl' impatore sniam tulerit pōt ipam exeq p del. se vel p ordinariū iudicē sicut magis viderit expedire. vt ex̄ de off. del'. sniam a delegato latā si ad mādatū ipiꝰ iudicis diocesanꝰ eps executiōi mādare neglexerit is cui ex delegatiōe ro. pon. sniam tulit eā executioni mādādi plenā 7 liberā facultatē. Ad idē ex̄. e. t. significasti. 7 c. in litteris ex̄ de offi. del'. querēti. §. est. ti. de iudicijs 7 ordinarius tenet eam exeq ad mādatū iudicis dele. 7 si sciat eam contra ius litigatoris esse latā. vt ex̄ de off. del. del. pastoralis. §. quia. vbi dr̄. quia ꝟo sepe cōtigit ꝙ executio sententie a delegato ordinario demādat sede ap. ꝯsuluisti vtrū si ordinariꝰ ipam iniustā eē cognouerit debeat ea executioni ma[illegible] potius resistendum. Attendentes itaqꝫ ꝙ non cognitio sꝫ executio demandat eidē t[illegible]r i ndemus ꝙ cum ord. teneatur exequi 7 si sniam illā sciat eē iniustaꝫ exequi nihilominꝰ tenet eādē nisi apud iudicem possit efficere vt eum absoluat ab hoie. Ad idē. ex̄ de offi. del'. cū te ꝯsulente hoc est intelligendū cū [illegible]tus est de mandato sedis apo. Si aūt dubitet de mādato exequi nō tenetur snīa donec fiat sibi de iurisditione certitudo vt ex̄ de offi. delega. cum in iure peritus est 7c. Preterea q̄siuisti cum tibi ab aliquo sub hac forma mandatur auctori del. tas qua fungor iniūgo quatenus talem denuncies excommunicatum vel excōmunicatiōis snīe subiacere. a tibi sr p hoc mandato ap. hesitanti ab alio non sit fides data an mandatū huiusmodi tenearis exequi. R̄. ꝙ nisi de mandato apostolico. certꝰ extiteris exequi non teneris vel nō cogitur ꝙ mandatur. Ad idem ex̄. de rescrip. cum cōtingat. C. de emācip. prin. l. vnica. Si autem sci Huc at ipsam sententiam ipso iure usqꝫ.

nullam esse puta latam a non cōpetenti iudice vel a non suo vel p lr̄as falsas seu alijs modis superius in titulo numeratis tūc eam exequi nō tenetur. vt ex̄ de sen. et re iudi. sup eo. q̄ est. ff. de iud. si ptor. videtur tn̄ q̄ p̄or iudex suaȝ sniam [illegible] ex̄ [illegible]. del. pastoralis. §. postulasti. in fine Sed pone qd iudex qui de appellatione cognoscit ꝯfirmet sniam a priori iudice latā ⁊ pnūciet appellationē iniustam quis mādabit eaȝ executioni quidā dicūt q̄ p̄or iudex sniaȝ suā exequet. ar. ex̄ de off. dele. in[illegible]ante in fine sup̄ est cap. [illegible] exceptiōib⁹ hoc mō ē q̄ executio ei⁹ ptinet ad scdos iudices. ex̄ de sen. ⁊ re iud. cām vbi dr. q̄ a quadam snia delegati fuit ad papā appellatū. Papa ꝯfirmauit sniam ⁊ mādauit executioni per aliuȝ quā p deleg. Ad idē. C. de episcopali audientia aut. si quis litigauerit. Executio sententie dȝ fieri hoc mō. Si actum est actione reali. i. aliqua res certa petita sit puta p̄dium siue dom⁹ equ⁹ vel alia res certa mittend⁹ est actor impos. rei sibi adiudicate. vt ex̄ d sen. ⁊ re iu- cas⁹. dicata cū bertold⁹ ī fine. vbi mandat q̄busdā iudicibus vt sniam quā tulerāt sup quadā ecclesia faciāt inuiolabiliter obseruari illum cui ad iudicata fuerat ī corporalē possessionem introducētes ⁊ tuentes inductū. Si aūt p̄sonali actione actū sit vel ēt alio mō fieri debet executio in rebus condēnati vt primo capiant mobilia si qua possidet ⁊ postea. Scdo imobilia. Tertio puenitur ad iura sue rei. i. ad ea q̄ sibi debent ita tn̄ vt ꝯfitētis debitoris ⁊ non negantis nomē pignora capiant. vt ex̄. vt lit. nō ꝯtest. qm̄ frequē. circa finē ita est in fine huius opis. ff. de re iud. a diuo pio. §. in vēditione. §. sed vtrum. §. penult. In vēditiōe pignoꝝ p̄mo captoꝝ faciēda ē pignoratio q̄dā res mobiles annuales pignori capi iubent et mox distrahi qua re p̄cium si suffecerit bn̄ est. si non suffecerit ēt sola pignora capi iubent ⁊ distrahi ⁊ si nulla mouentia sint a pignorib⁹ soli initiū faciūt: nā a pignoribus soli initiū faciendū non est supple si aliqua sint mobilia qd si nec ea q̄ soli sunt sufficiant. vel nulla sint pignora: tūc puenit ad iura. Exequunt itaq̄ȝ iudices rē iudicatā vel p̄sides hoc mō. Si pignora q̄ capta sunt emptorem non inueniant addicantur ipi cui quis cōdēnatus est adijciant itaq̄ȝ ea q̄ntitate qua debet nam si creditor maluerit pignora in creditum possidere hisq̄ȝ esse contentus. rescriptū est eum non posse amplius quā sibi debet petere ⁊ velut pacto trās-

egisse de cetero videt. q̄ cōten
tus fuit pignora possideri nec
posse eū in quātitatē certā pi-
Huc gnora tenere τ superflue pe-
usq; tere. Ad idē. §. penult. l. e. Iu-
Lex dices noīa quoq; iure pigno-
ris capiāt. si nihil aliud sit qd
capi possit sed confessū cū nisi
quis forte exemplum secutus
corporaliū pignorum dixerit
ipsos debere iudices de nomi
ne cognoscere: vt cognoscant
de ꝓprietate sed cōscriptū est
Huc Sed si super rebus capiendis
usq; ab alio fiat cōtrouersia illi di-
mittant τ alia capiant. vt. ff.
Lex de iud. re. a diuo pio. Lex si su
per rebus q̄ pignoris iure ca-
pte sunt ꝯtrouersia fiat consti
tutū est ab impatore nr̄o ipos
qui rem iudicatā exequunt co
gnoscere debere de proprieta
te et si cognouerit eius fuisse
q̄ ꝯdēnat⁹ ē rē iudicatam exe-
quet. sz sciēdū ē sūmati cogno
scere eos debere nec sniaz eo
rū debere debitori preiudica-
re si forte hi dimittēdū eā rez
putauerit q̄ q̄si eius sit q̄ ꝯtro
uersiaz mouit non eius cuius
nomine capta est nec eū cui re
stituta ē. hrē stati p sniam de-
bere si forte iure cepit res ab
eo peti sic enotuit oib⁹ itegris
tantum vsucapioni res iudi-
cata ꝑficat sz τ illō dici dz vbi
ꝯtrouersia ē de pignore. id di
mitti debere τ capi. aliqd sic-
dē ē sin ꝯtrouersia ꝙ si res pi-
gnorata sit alij q̄ pignore cap-
ta ē post vidēdū ē an sic distra
hi possit vt dimisso creditore
pori supfluū i cā iudicati sero
ꝯuertat τ ꝙuis nō cogat cre-
ditor ꝑuenire rē ꝙ pignori ac
cepit distrahere. tamē iudica-
ti executione seruat hoc. s. vt
supu[illegible] res q̄ ca-
pta e[illegible]
creditore supfluū soluere pa-
rat⁹ sit sero creditori admittē
da sit h distractio: nec deteri-
or ꝯditio creditoris pmi fieri
suū ꝯsecuturi: nec pus iue pi-
gnoris dimissuri ꝙ ei satisfa-
ctū fuerit. Si aūt alia bona n̄
hz nisi illa de q̄bus mouet con Huc
trouersia tunc iudex ex[illegible] usq;
sniam summati dz de ꝓprieta
te cognoscere. τ si viderit rem
eē ꝯdēnati exequat sniaz alio
qui rē illā dimittat. Executio
sententie fieri dz in ꝑsonalib⁹
actionibus regularit post. iiij.
mēses τ añ non vt ex de sen. et
re iud. quo ad consultationē. ca⁹.
vbi dicitur ꝙ regulariter sunt
indulti. iiij. menses ad execu-
tionem sentētie que fertur in
ꝑsonalibus actiōibus. tū iste
termin⁹ potest artari ex cau-
sa a sedente in medio. i. a iudi-
ce τ ēt progari. vt. C. de vsur. Lex
rei iudicate. l. vlti. sancim⁹ si
q̄s ꝯdēnat⁹ fuerit post datas
a nobis q̄drimestres iducias
cētesimas quidem vsuras sm
naturam iudicati eūz cōpelli
soluet sz tm̄modo sortis τ nō
vsuraz: q̄ ex pstino contractu

Huc usq; in cōdēnationē deducte sunt.
Interduz cū q̄drumestre tp̄s
causa cognita artari et elōgari pōt inspecta q̄litate ꝛ q̄ntita
te eē vl' ꝑsonare obseq̄o cāre tē
porum ꝛ locoꝝ vt in p̄dicta de
cretali, quo ad consul.ff.de re
Lex iud.l.ij.qui [illegible] tribunali cogno
[illegible] tempus iudi
cati cognoscat vel seruat :sed
nunq̄ exaltat ꝑ cause q̄ntitate
vel qualitate vel personare ob
seq̄o vel ꝯtumacia.sed ꝑ raro
.i.multotiens intra statutū tē
pus snīe exequāt̄ veluti si ali
menta ꝯstituantur vel minori
Huc usq; xxv.ānis subuenit̄. si aūt sine
cau[illegible]iat illi⁹ abbreuiatō sup
[illegible]eatur tp̄s illō ex cōdēnato
Lex legis beneficio.vt.ff.ō re iud.
.l.iiij.Si q̄s ꝯdēnatus sit vt in
tra certos dies soluat. si quid
minorem diez statuat iudex le
gitimo tp̄e statuto supplet̄ ex
lege qō snīe iudicis deest. Si
aūt ampliorē nūeꝝ dierū i sua
diffinitiōe iudex amplex⁹ est
ꝯputabit̄ ꝑ reo ꝛ legitimū tē
Huc usq; pus ꝛ qō.s.iudex p̄stiterit. In
reali ṽo actiōe si nō est appel
latuz a snīa siue res illa p̄sens
sit siue nō post.x.dies stati mā
danda est executioni snīa qm̄
tunc transit snīa in rē.iud. vt
ex̄ de sen.ꝛ re iud. quo ad ꝯsul
ca⁹. tationē.vbi exp̄sse d̄r q̄ post.x.
dieꝝ spaciū snīa trāseat in au
cto.rei iud.nec post nisi ex iu
sta cā ab illa snīa ꝑuocari.ꝛ q̄
stati de mādādo est executiōi
ꝑbat̄ in inst.de offi.iud.Et si
rē actā sit siue ꝯ petitorē indi Lex.
cauit absoluere dz possessorez:
siue ꝯ possessorez iubere cū dz
vt rē ipam restituat cū fructi
bus sz si in presenti neget se re
stituere posse ꝛ nō frustratiōe
videbit̄ tp̄s cā restituendi pe
tere indulgēdū est ei: vt tn̄ de
litis estimatione caueat cū fi
deiussore si ifra tēpus qō ei da
tur non restituisset ꝛ si heredi
tas petita sit eaō circa fruct⁹
interueniūt q̄ diximus iterueni
re de singularū reꝝ petitiōe il
loꝝ aut fructuuz q̄s culpa sua
possessor non ꝑcepit siue illoꝝ
q̄s ꝑcepit i vtraq; actiōe eadē
rō pene sit si p̄do sit.si ṽo bona
fide possessor fuerit nō habet̄
ratio ꝯsumptoꝝ. neq; aliquo
perceptorum qui culpa perce
ptoris ꝑcepti non sunt vel ꝑ
cepti consumpti sunt.senten
tentia vero suꝑ criminibus la
ta q̄ nō est ꝑ ap.suspēsa statim
post.x.dies.dz executioni mā
dari vt.xj.q.j.sicut sine iudicio ca⁹.
quāq̄ nolum⁹ cōdēnari itaq;
iuste diffinita sunt nulla pati
mur executiōe differre.Intel
ligo vbi cū p̄tor arci⁹ solito ius
sit aliquē ꝑ crimine puniēdū:
q: tūc dz executio talis differ
re vsq; ad.xxx.dies.vt.xj.q.iij.
cū apō tessalonicā seditio eēt
suborta i fine vbi d̄r q̄ snīe p̄n
cipū suꝑ aiaduersiōe ꝑlate in
diē.xxx. obsecutore deferren
tur q̄ loc⁹ nūc vl' si res tulisset

penitentie non deperiret. Ad idē. C. de penis. si iudicari. s. ē titu. de delat. ¶ Itē si mulier pregnans dānatur ad mortez differt snie executio ēt duz pariat. ff. de penis si pgnās. s. est titulo d delat. Itē differt executio cū dānat ḃu ratiocinijs obligat q: tūc differt ei pena vsqz dū ratiocinationē reddat. is de penis. §. qrit aliqs. ¶ Itē qn dz fieri venditio pignor captorum azo dic. q post iiij. mēses sz oli fiebat post duos. dz differri executio. 7 h cuz capiūt ex diffinitiua snia vt. ff. de re iud. debitorib. §. vlt. si po ex interlocutoria expectandū est forte p annū anq demādet executioni vt. C. de pscrip. xxx. an. si quis emptiōis. §. vlt. Lex vbi dr. sed 7 si qs non p me sz p sniaz iudicis eā detinuit ea tū occasiōe q absēs por possessor ad litē vocat minime rndit. licebit ei ad silitudinē ceterorū q rei dnīū hnt vltra annū vnū se offerēti cautionē q suscipiē de litisdāt eādē rē accipere: sup q ea cognitionalia subire certamia exceptiōe ēt. xxx. vl. xl. an. cum illis cōtractib in qb vsure pmisse sunt ex eo tpe initiū cape sancim ex q debitor Hue usqz vsuras minime psoluit p biennium aūt expectādū est anq demādet executiōi i pignore cōuētionali vt. C. de iure dnij impetrādo. l. vlt. Sancimus si qs pignorauerit creditori si qd i pactione cautū ē queadmodū pign distrahi siue in tpe siue i alijs puētionalib. Ob ea obseruari p qbus inter creditorē 7 debitorē puētū ē fieri aūt nuda cautio intercesserit licētia dabit feneratori ex denunciatiōe vl ex snia iudiciali post biennium ex q attestatio missa ē vl snia [illegible] vendere. Itez iudex arbitrio suo Huc usqz pōt diffinire tps itra q vēdāt pignora capta vel dent actori tutori in solidū sicut recurrit ad arbitriū ei in hijs q nō sūt diffinita p legem. vt. C. de iure dnii ipetrādo. l. vlt. §. vlt. esti- Lex mationē autē pignoris donec apd creditorē eūdē dn[illegible] maneat siue āplioris siue mio[illegible] qtū ad debitū qtitatis ē iudicialis volum eē disceptationis vt qd iudex sup hoc statuerit hoc in estimatione pignoris optineat. Et qd ad arbitrium iudicū pcedat mltotiens Huc usqz in causis pbat p decretalē ex de offi. del. de causis i fine vbi dr q si in canonib certa pena cas. nō exp̄mat sup aliqd negociuz sed arbitriū suū ifligat iudex iuxta cāe 7 delicti qtitatē. sed pone q ab executore appellatū sit pp hoc nō min exequet sniam qm ab executore appellare nō licz nisi modū excedat vl merito sit suspectus nec ab auditore a delegato. vt ex de offi. del. super questionū articulis vbi dicitur q ab audito. del.

re appellari nō pōt: nisi modū excedat vel merito sit suspectus. de executore habet̄ ex̄ de ap. c. j. vbi dr̄. qđ s̄m ius canonicū et legate ab executorib9 appellari nō pōt nisi forsā modū excederet̄ exequēdo vł nisi eēt merito suspect9: vt. j. e. t. [illegible] executore vbi dr̄. Ab executore snīe appellari nō pōt: nisi forte executor snīe modū iudicatiōis excedat. et no. qđ i executōe sētentie cū res petita adiudicat̄ actori nō sufficit pignora dari sȝ poti9 rē petitā. plus ē possidere rē q̄ pignus hr̄e: vt. ff. de [illegible] plus est et ex̄ de sen. [illegible] iud. cuȝ quibus supra est in principio huius tituli.

dec. (margin)

cañ. (margin)

¶ De appellationibus.

Primi9 supra qđ valida snīa subleuat̄ p ap. idcirco de appellatione videam9. Uideam9 igit̄ qd sit appellatio q̄s possit appellare a qb9 appellari et ad quos et qñ et qualit̄ et. j. qđ tēpus debeat appellari: et. j. qđ appellatiōis psecutio fieri debeat quotiēs sit appellādū. quid sit officiuȝ ei9 q̄ appellat qđ officiū a quo appellat̄. quis effect9 appellatiōis. et q̄ appellatio valeat et q̄ nō appellatio est snīe vel grauaminis releuatio p pclamationē a minori ad maiorē iudicē factū ptextu iiqui grauaminis vel iniuste snīe: vt. ff. de minorib9 prefecti. s. est ti. qualit̄ valida snīa subleuat̄. Ad ideȝ ex̄ de ap. vt debitus honor: supra est ti. de dilationib9: q̄s appellare possit. Respōdeo is cuius interest vel cui mādat̄ vel qui negotiū gerit alienū in cā vt. ij. q. vj. ñ solēt audiri appellātes nisi hi quorū interest vel quib9 mādatū est: vel q̄ negociū gerūt alienū: qđ mox reus ratā haberet sȝ et si mulier ex pietate puocauerit dicēdum est et hāc audiri debere et si litē pperandā curare voluerit intercedere nō videt̄: lȝ ab initio defendere nō pōt: hāc legē haberes. ff. de ap. reci. l. j. Ad idē ex̄ de elec. c. j. vbi dr̄. qđ nisi quorū interest audiri nō solent appellātes. valet tñ appellatio lȝ parū intersit appellatoris: vt ex̄ de sen. et re iud. c. j. vbi rephēdit̄ quidā eps: q2 noluit appellationeȝ deferre quā fecerat q̄daȝ prior ppter hoc qđ idē eps volebat cogere respōdere quēdā vicariū super quadā ecclesia quā nō suo sȝ abbatis noīe possidebat abbate absente et ignorante. Ad ideȝ ex̄ de ap. q2 requisisti vbi ponit̄ talis casus. prepositus cuiusdā ecclesie cōsuluit papam quid eēt agēdū cura vacāte p̄ bēda aliqua plures ex eis qui ad eū fuerant noīati appellabāt: ne ad electionē cuiuslibȝ alteri9 pcederet̄. Respōdit papa q̄ nisi infra dies. lx. appellationē suā fuerit psecuti. ad

cañ. (margin) dec. (margin) Ca. sus. (margin) Ca. sus. (margin)

electionē suā canonicā est pcedendum. et hoc ideo q: dubiū erat an intereēt eis. ad idē ex de offi. deleg. super eo. vbi dr. circa fi. q lz appellatio inhibita sit in rescripto tenet tamen si nullus appellet vidētibus detrahi iuri suo non. n. illis sz partib9 inter quas cā omissa est ap. remediuz remouet. Ad idē. ff. de ap. l. ab executore. §. alio: et vlt. vbi dr. alio cōdemnato is cuius interest appellare pōt quas est is qui p procuratorē exptus victus est : nec procurator suo noie appellet. ¶ Itē si emptor de pprietate victus est eo cessante actor ei9 poterit appellare aut si actor egerit et victus sit nō denegāda emptori cōpellandi facultas. quid si vēditor qui appellare noluit ydone9 nō est: qd ēt si appellauerit actor deide in cause defensione suspectus visus est de collusiōe pinde defensio cause emptori cōmittēda est atq3 si ipse appellasset. idq3 ita cōstitutū ē i psona creditoris: cū debitor victus appellasset nec ex fide causaz defenderet q ɔstitutio ita accipiēda ēst si interueniēte creditore debitor ō pignore metus puocauerit. Nam absenti creditori nullū piudiciū debitor facit idq3 statutū est. si pcurator qui iudicio īterfuit victus sit an ipse q3 p pcuratorē appellare possit videam9. q: cōstat p pcuratorē aliud facere nō posse sz meminisse oportet q: procurator lit. contest. dn̄s litis efficit et iō p pcuratorem appellare pōt a snia. et hoc in cāis ciuilib9 seu spūalibus vl' alijs. in criminalib9 vero post sniaz nō ɔdēnat9 sz ēt quilibz alius tā cōsanguine9 ɔdēnati q ex[...]d appellandū ēt iurato condemnato. narrat ergo hūanitatis rō in tali casu quēlibet pcuratorem audiri: vt. ff. de ap. nō tm̄ ei qui ad suppliciū ducit provocare pmittitur verū alij quoq3 noie ei9 nō tm̄ si ille mādauerit verū si quis ali9 puocare voluerit nec distinguit vtru[...] necessarius ei9 sit. curat g hūan[...]tis ratio audiri prouocatione debere ergo et si aquiescat snie nec querim9 cui9 intersit. qd ergo si resistat cōdemnat9 aduersus puocationē nec velit admitti ei9 appellationē pire festinās ad hoc puto deferenduz suppliciū. ad idē. ff. qn̄ appellandū sit. l. ij. §. vlt. ab omnib9 iudicib9 tā ord. q del'. appellari pōt: vt. ij. q. vj. ois opssus libere sacerdotis si voluerit iud. appellet et a noie phibeat sz ab his fulciat et audiat et adiuuet. si āt difficiles cāe aut maiora negotia orta fuerit ad maiorē sedē. i. metropolitanā referatur et si illic facile discerni nō poterat vbi fuerit summor cōgregatio sacerdotū cōgregata q p singulos annos fieri solz tozjustet deo

Margin notes: Decr. (beside "si nullus appellet"); Huc usq3 (beside "sniaz nō ɔdēnat9"); Lex (beside "procurator suo noie appellet"); Lex (beside "pmittitur verū alij"); Huc usq3 (beside "festinās ad hoc puto"); can. (beside "pellari pōt: vt. ij. q. vj.").

placeāte coraʒ patriarcha aut primate eccliastica ⁊ corā patricio sclaria iudicetur negocia cōmuni. Ad idē.c.cā.⁊.e.q̄stione.c.ad ro.ad romanā ecclesiā oēs epi qui noluerint vl̄ quib⁹ necesse fuerit quasi ad caput suū subfugere tāq̄ tūc debēt appellare ... accipiat tuitionē atq̄ cōsecrationē qđ oibus minime conuenit denegari epis:sʒ absq̄ vlla custodia:aut excōicatiōe:aut dānatiōe vel expoliatiōe ire libere pcedat. Ad idē ex̄ de ap.cū sit romana ecclesia.vbi dr̄.qm̄ sacri canones passim appellare pmittunt exceptis q̄busdā ... ⁊ iudicib⁹ quos enūerauimus.j.e.c.sub illo mēbro q̄ appellatiōes valeāt:⁊ q̄ nō appellatio dʒ fieri a minori iudice ad maiorē et gradatī ad eū qui in gradu pximo supior est:a q̄ appellat̄ puta ab archidi.ad epm:ab epo ad archiepiscopū:ab archiepō ad primatē:ab ipso ad dn̄m papā.C.de ap.Precipim⁹ si.vel angustali:vl̄ comite orientis.nescim⁹ quis ille sit supple vel vicariꝭ quales sint legati nostri supple fuerit appellatū iure illustrē prefectū pretorio q̄ in nostro est comitatu.hic em̄ semp assisto imperatori supple iuris illustrē questorē nostri palatij disceptationē accipe.is em̄ dʒ de ap.cognoscere supple: qđ si a iudice milicie.s.fuerit ap.

cap. (margin, left)
dec. (margin, left)

si idem due.s.⁊ p̄ses sit p̄fectura.i.p̄fectus p̄torio necessario iudicabit hic si appellatio fuerit oblata iudici.vt.s.ad istos appellat̄ qui nō ex delegatione cognoscit.i.si appellatum fuerit ab eo.supple.eorū similis appellatiue suspēsis q̄ ex delegatiōe cognoscunt necesse est eos estiare an iuste:nec ne fuerit appellatū:q̄ cās delegauerūt iudicandas: excipit̄ papa ad quē pōt ab audiētia ei⁹ iudicis appellari: vt.ij.q.vj.ad romanā ecclesiā ab oibus maxime tn̄ oppressus appellādū est ⁊ cōcurrēdū quasi ad matrē:vt ei⁹ vberib⁹ nutriantur aut defendant̄ a suis oppressionib⁹:sublevent̄ q: non pōt nec dʒ vltra obliuisci filiū suū Ad idē.e.cā ⁊.e.q.c.quotiens quotiēs epi se.ap.cū a puinciālib⁹ vel a metropolitano putauerit p̄grauari:aut suspectos habuerint.mox romanā sedē appellēt:atq̄ eis libere ire liceat:⁊ dū p̄dictā romanā appellauerūt ecclesiā: aut ab ea se audiri poposcerint: nullus eos aut excōicare aut eorū sedes surripere:aut res eorū auferre:aut aliquā iniuriā iferre eis presumat anteq̄ ambor̄ causa ro.pō.finiat̄ auct.qđ si alit̄ a quoquā presumptū fuerit nihil erit:sʒ virib⁹ carebit.et h̄ ideo:q: iudex est ordinari⁹ sin gulorū:vt ex̄ de elec.cū nobis olim:sʒ hoc i iudicib⁹ ordi.loc

Sup. (margin, right)
usq̄ (margin, right)
cap. (margin, right)
cap. (margin, right)
Hic (margin, right)
usq̄ (margin, right)

cũ habet in delc. vero ita attẽ-
dẽdũ est qd̃ si vniuersitas cau-
sarũ sibi delegata est a minori
iudice ord. q̃ sit papa: vel im-
perator ⁊ ipse delegat vnã il-
larũ causaruʒ q̃ sibi delegate
sunt aliq̃n ab isto sub delega-
to nõ appellabit ad maiorẽ de
legatũ cui primo delegatũ est
sʒ ad ordinariũ: q̃ primo dele-
gauit: vt. ff. quis ⁊ a quo appel
lari. l. j. §. vlt. si autẽ delegatus
a pricipe vel a papa delegat:
tũc haberet locũ distictio hu-
ius decl. ex de off. iud. dele. sup
decl. q̃stionũ arcbicler. §. porro vbi
d̃r. qd̃ si totã causam delegatã
aliq̃n d̃legat tũc appellat ad
d̃nm papã. si ṽo finẽ cause sibi
reseruauit: tũc a sub delegato
appellandũ est ad primũ dele
gatũ. quid autẽ si per erroreʒ
alius pro alio appellet: ⁊ cer-
te si quis appellauerit ad ma-
iorẽ quã debuit vel etiã pareʒ
aliũ tñ pro alio talis error nõ
nocebit appellatori: sed si ap-
Lex. pellauit ad minorẽ nocebit vt
. ff. de ap. l. j. si q̃s i appellatiõe
errauerit: vidẽdũ est an error
vtputa cũ alium appellare de
beret: aliũ appellauerit an er-
ror ei nil obfuerit: ⁊ si quidem
cũ maiorẽ iudicẽ appellare de
bẽt: ita errauerit: vt minorem
appellet error ei nocebit. si ṽo
maiorẽ iudicẽ ꝓuocauerit er-
ror ei nihil oberit: ⁊ ita m̃ltis
ꝯstitutionib⁹ cauet. deniq; cũ
q̃dẽ iudicẽ ex rescripto princi
pis a ꝯsulib⁹ accepisset: ⁊ p̃fe-
ctum vrbis appellasset errori
ei⁹ subuẽtũ e rescriptio duoꝝ
fratrũ quorũ verba sunt hec.
Cũ per errorẽ factũ dicas: ita
vt a iudice q̃m ex rescripto no
stro ab amplissimis cõsulibus
accepas. ad vicinũ rusticũ ami
cũ nostrũ p̃fectũ vrbis ꝓuoca
res [illegible] simi: vnde
cognoscit: ac si ad ipõs factã
esset ꝓuocatio. si quis vel parẽ
vel maiorẽ iudicẽ appellaue-
rit. aliũ tñ pro alio in ea causa
suus error nõ noceat ei: sed si
minorẽ nocebit. cũ em̃ appel-
lat ad maiorẽ vel parẽ remit-
tẽdus est ad eũ ad quẽ debuit
appellasse: vt. ff. e. imperato- Huc
res rescripserunt. usq;

¶ Quando sit appellandum.

Sequit q̃n
sit appellandũ. Re-
spondeo quẽcunq;
grauamẽ infert: si-
ue per interlocutoriã: siue per
diffinitiuã sentẽtia siue alias.
ex iudiciũ grauamen inferat:
stati põt appellari ⁊ post vsq;
ad decẽ dies: salua distinctiõe
quã ponem⁹ i vltio mẽbro hu
iusti. appellatõ fieri põt pria
die dñ sniat vel aliud graua-
mẽ ifert: ⁊ viua voce ⁊ sine scri
ptura. post primũ ṽo diẽ nõ ni
si scriptis. tũc. n. p libellũ ap-
pellãdũ est q̃ offerat iudici: a q̃
appellat. si ei⁹ copiã habuerit
alioqui ei ad quẽ appellat: si-

tut͛ totū tradit.ij.q.vj. liti-
gatoribꝰ ꝓo copia est [illegible] nō scri
ptis libellis vna voce a[illegible]ppella
cañ. re cū res iudicata poposcerit
tā i ciuilibꝰ ꝙ in criminalibꝰ
cāis ab eo: aut q̇ ꝺ appellatiōe
cognoscit: n̄ pōt fieri recursꝰ
ad iudicē a q̇ fuerit ꝓuocatū.
quapropter remittēdi litiga-
tores a [illegible] remotā si-
bi occasionē esse exclusam pe-
nitus itelligāt cū supiori cau-
sa iterpositū ꝓuocationē: vel
iniustā tm̄ liceat pnūciare vel
iustā: forma libelli appellatis
hec ē. ego titiꝰ sentiēs me gra
Huc uatū vel iniuste cōdemnatū a
usq; snia tua dn̄e. N. bononieñ. epi
scop[illegible] quā tulisti tali die p seio
[illegible] qstione domus q̄ int̄ me et
epm in tua audiētia noscit̄ vē
tilata ro. se. appellatio ⁊ i ap-
pellatiōis testamētum aplos
istāter peto. sic. n. faciēdꝰ est
libellus qꝺ ꝯtineat nomē ap-
pellatoris ⁊ iudicis: a q̇ appel
lat̄: ⁊ aduersarij ⁊ diē late snie
⁊ iterposite appellatiōis: ⁊. c.
sup qꝺ appellat̄: ⁊ si plures ha
buerit aduersarios ponere dȝ
in libello noia singulorū si ꝯ
quoslibet velit appellare: et si
plura sint capitula vel qstiōes
singula ponat sup q̇bꝰ appella
re intēdit. non. n. dȝ appellare
sup bis in q̇bꝰ nō est snia lata
et dicat ab ea pte snie q̄ ꝯ me
lata est ro. se. ap. verūtñ si pl'es
habuerit aduersarios: ⁊ quo-
rū noia nō expresserit i appel-

latiōe nō pscribit̄ appellariq̇
ad illos quos nō noiauit qua-
si snie acquieuerit: sȝ pōt etiā
ꝯ eos appellatꝰ cām ꝓseq̇: sȝ ⁊
ꝯ. si mulier pluribꝰ ꝯdēnatus
appellauerit nō ideo alij vide
tur appellasse: vt. ff. de ap. l. iij
. §. vl. qn̄q; pluries dȝ fieri ap
pellatio itra dicēdū a die sen-
tētie nūerādū sine snia a q̄ ap
pellatū fuerit est interlocuto-
ria sine diffinitiua: vt i aut. de
ap. ⁊ ma. tempora. Respō. j. et
. ij. q. vj. anterior ex̄ de test. si-
gnificauerūt ex̄ de sen. ⁊ re iu.
quo ad cōsultationē. ⁊ qm̄ ibi.
decē dies vtiles sunt: incipiūt
currere a die late snie: ita qꝺ
nō currūt cōdēnato ignorāti
añ tēpus licētie sue cōdēna-
tiōis: nisi ꝯtumax eēt: nec etiā
currūt ꝯdēnato nisi hēat i pu
blica potestatē adeūdi iudicē
vel eū ad quē appellare intē-
dit: dūmodo id ipsum publice
protestet̄: vt. ff. qn̄ appellādū
sit. l. j. biduū. ij. q. vj. vel triduū
appellationis ex die late snie
cōputandū erit. quid ergo si Lex
snia lata fuerit sub cōditione
dicta: vtrū ex die snie tempus
cōputamus ad appelladū. an
vero ex die quo ꝯditio snie ex
titit. sane quidē nō est sub ꝯdi
tiōe sentētia dicēda: sȝ si fue-
rit dicta q̇d fiet ⁊ ē vtile' statu
ta tpa' ad appellandū cōputa
ri debere dies [illegible] istos quibꝰ
appellandū est ad aliquid vti
le esse oratio diui marci voluit

si forte eius a quo ꝓuocaſ copia ñ fuerit: vt ⁊ libelli appellatorij denſ quare si forte post sniam statim decani copiã sui nõ fecerit. is q̃ pronũciauerit vt si fieri assolet dicẽdũ est nõ nocere appellatori. nã vbi copiã primũ habuit poterit prouocare: adeũdi facultatẽ semper accipim⁹ si in publico sui fecerit: ceterũ si nõ fecerit an imputeſ alicui q̃ ad domũ ei⁹ nõ venerit ꝙ q: i hortos nõ accesserit ⁊ vlteri⁹ q̃ ad villã suburbanã magis q̃ est: vt nõ debeat iputari: si q̃s ipsi⁹ quidẽ a q̃ appellauerit adeũdi facultatẽ nõ habuit. ei⁹ aũt ad quã appellauit hãc copiã vidẽduz est an ei p̃scribi possit qd eũ nõ adierit: et hoc iure vtimur. vt si alteri⁹ adeũdi fuerit copia p̃scriptio locũ hẽat. verũtñ si is q̃ absens cõdẽnaſ: fuerit p procuratorẽ defensus difficile est: vt post. x. dies audiaſ appellãs nisi ꝓcurator appellauerit: vt. C. q̃ũo et q̃ñ iudex. l. labeo eo. q̃ũo ⁊ q̃ñ appellatũ sit. l. j. §. vlt. prosecutio ꝓ appellatiõis cuiuslibet infra annũ fieri dz: vel si iusta cã intercesserit biẽniũ ĩtra qd tẽpus appellator p se vel cõmuniter cũ aduersario litez exequeſ: q̃ trãsactio l; nõ cõpleta rata manet sñia: q: tũc appellatio adulaſ: vt. C. de t[illegible]poríb⁹. vt rẽ. et tempora. ap. auſ. si q̃s. ij. q. vj. §. ci aũt eẋ de ap. cõstitut⁹ vbi nisi iudex a quo appellatũ est breuius tẽpus fuerit moderatum: q: elapso termino a iudice statuto lite nõ cõpleta firmata est sententia eẋ de ap. cũ sit eẋ eo. t. sepe: post illud tempus: vt dictuz est: rata manet sent[illegible] appellans appellationem suam propter impotentiã prosequi non potuit: quoniã tũc post bienniũ suã potest ꝓsequi appellationẽ eẋ de ap. ex ratione: vel nisi cũ lis in cõsistorium principis est ferẽda ⁊ impator ꝓuocare ꝓceres nõ põt ad causam audiendã: q: tũc manet causa sine dãno. In auſ. de ap. in [illegible] dio. ij. q. vj. ad hoc. ⁊. l. si lis: vel nisi cũ appellãs nõ põt hr̃e copiã iudicis ad quẽ appellauit In auſ. vt spõ. lar. §. hoc vl̃ nisi tẽpore ꝓsequẽde appellationis arbitriũ elegerũt litigatores: q̃m tũc post bienniũ reduci potest ad iudicẽ appellatio C. de tẽp. ⁊ repa. ap. auſ. si tñ ⁊ in autẽ. de appel. coll̃. vij. quotiens appellari potest. Respõdeo ante sentẽtiaz super quolibet articulo bis põt appellari: nisi ob causam aliquam inseruis numerandam appellatio inhibeaſ. ij. q. vj. post secundã eẋ de ap. directe. vnde cum plura capitula sint sepe i vna causa et sup quolibet bis põt appellari. sequitur qd quiquagesies vel etiã pluries i vna cã possit appellari: et de plano

hoc cōceda in appellationibꝰ
que fiunt ante sniam [illegible]ffiniti
uā bis tm̄ appellare lʒ [illegible]imis
nempe durū eēt tm̄ expe[illegible]tare
sniam. C. ne liceat in vna ea-
demqʒ cā tercio prouocare. l.
.j. ꝛ lʒ quidam canon videatur
numere ꝙ vltra duas vices li-
ceat appel[illegible] quo[illegible]tiens
opus est [illegible] ij. q. vj.
ōis oppressus: et. C. quotiēs sʒ
tenēdum est ꝙ. s̄. diximꝰ ꝛ in-
telligiť illud qđ potest appel-
lari quotiēs opus est ante sen.
diffi. ꝛ etiā post sniam quotiēs
opus ē nō tn̄ vltra scđaʒ vicē.
Officiū ꝓuocatoris ē instāter
petere lr̄as dimissorias q̄ apl̄i
dicu[illegible]t et si habere nō pōt hoc
[illegible]ublice ꝓtestetur corā iudice
a quo appellauerit vel in loco
vbi cōsueuit sedere ꝓ tribuna
li. ij. q. vj. post ap. l. biduum. §.
si forte. ff. de libellis dimissio.
l. vnica: sʒ si dimissorias mittā
tur non petat imputať ei lʒ iu
dex malefecerit qꝛ eas nō de-
dit. C. de ap. l. eos. §. apl̄os. l. iu
dicibus. Ad officiuʒ iudicis a
quo appellatū est ꝑtinet: vt re
cipiat appellatōeʒ si legitima
est ꝛ appellatori ēt nō petenti
lr̄as dimissorias. j. xxx. dies ex-
hibeat. ij. q. vj. diffinitiua. §. iu
dicibus. Sʒ si appellationē le
gitimā iudex nō receperit. ſm
legē puniri dʒ. xxx. pōderibꝰ
auri ꝛ officiales eiꝰ simili pe-
na puniendi sunt. c. de ap. q̄m
iud. ſm cano. debēt deponi. ij.
q. vj. decreto et tn̄ nih[illegible] nocet
appellatori si iudex eiꝰ legiti-
mā appellationē nō recipiat.
ij. q. vj. appellatiōe. verūtn̄ si
appel. vnā cām exp̄ssit appel.
illam potest dimittere et aliaʒ
allegādo ꝓbare: ꝛ sic appella
tionē suā prosequi. ff. de ap. l.
.j. §. vlt. ꝛ. l. scio quesituʒ ex de
appel. ꝯstitutꝰ: in fine. C. sepe
cōtingit: si vero nō debuit eā
recipe qđ ex multis causis cō-
tingere pōt: vt. j. dicemꝰ nihil
nocet iudici si eā cōtempserit
immo q̄ temere appellauit cō
demnādus est ſm leges in. l. li
bris argenti ꝛ efficiť infamis
C. d ap. eos. §. sup his: ꝛ. l. a ꝓ
cōsulibus. C. quoꝝ ap. nō. re. l.
sub executiōe. §. vlt. ſm cano.
remittēdus ē ad iudicē a quo
appellauit ꝛ cōdemnať pars
altera in expēsis vt in cōsti. la
terali: vt debitus honor ꝛ iu-
dex q̄ praue appellata ꝯsentit
puniendus ē siliter. ij. q. vj. §.
de possessione. tenor apl̄oꝝ ta-
lis esse dʒ salutatiōe premissa
iudici ad quē appellatū ē. di-
cat appellasse mutuuʒ ticiū a
snia mea quā ꝯ euʒ tuli ꝓ gaio
seio sup tali cā notū sit nobis
et iō dimitto eū a iudicio meo
et ad vestrū examē cū his lr̄is
dirigo. ff. de libellis dimisso. l.
vnica. q. vj. forma. [illegible] ante
sniam fuerit [illegible] iudex
a quo appellatū [illegible] depositiōes
testiū instr̄a ꝛ alias rōnes vtri
usqʒ ꝑtis sub sigillo suo īclu-

sas mittere dʒ iudici ad quem appellatᷣ ex̃ de eo qui mittitur impossess. cã rei ser. c. vlt. ex̃ de testib⁹ cũ a de ꝯplano. Ad officiũ iudicis ad quẽ appellatũ ẽ spectat: vt cõfirmet: vel infirmet sniam: vel ẽt corrigat: vel emẽdet: ẜm prius allegata. tñ cũ fuit a snia appellatuʒ. ij. q. vj. §. diffinitiua in fi. vj. q. iiij. osius ex̃ de sen. ⁊ re iud. rainucius: circa finẽ. vl' etiã ratiões ⁊ testes quos ꝑtes iducere de nouo sup nouis articulis voluerũt audiat ⁊ ẜʒ merita cause sniaʒ diffinitiuã facit. C. de tꝑibus ⁊ re. ap. ꝑ hác. l. eos. §. si quid ex̃ de testibus fraternitatis ex̃ de fide instru. cum iohãnes heremita. Si vero ante sniam a grauamine ꝓuocatuʒ fuerit si appellatio iusta est dʒ de tota cã cognoscere et cãm mediante iusticia terminare: sʒ si appellatio est iniusta remittere dʒ appellantem ad iudicẽ a quo appellatũ est et ille de cã cognoscat ⁊ parti alteri frustratorie appellantẽ in expẽsis cõdemnet factis in lite: vt ex̃ de ap. vt debitus honor ex̃ de offi. deleg. insinuante ex̃ de ap. cũ in eccl'ia ex̃. de eo qui mit. cũ venissent. in fine. effect⁹ appellatiõis ẽ: vt oĩa ꝑmaneãt i eodẽ statu quo erãt tꝑe facte appellatiõis. ff. ð ap. interposita nihil innouari oportere. l. vnica. ij. q. vj. appellatione ex̃ de ap. bone ex̃. eo. t. scðo requi[…]. excipiunᷣ quidaʒ casus i[…]quib⁹ aliquid innouatᷣ. ¶ P[…]im⁹ ẽ si reus suspectus hereᷣ de dilapidatõe fructuũ rei ad iudicate actori tũc apõ sequestrem fructus ipi debẽt depõi. ij. q. vj. quotiẽs post. C. de ap. nõ reci. l. ab executione ¶ Scðs [...] heres cõuictus sup legato appellat qr cauere de eo restituendo. ff. vt legatoꝝ vl' fidei ꝯmissoꝝ noie caueatᷣ. l. postq̃. §. nuꝑ. ¶ Tertius est si cõdemnatus de crimine appellat nec põt dare fideiussorezqm̃ erit in custodia donec veniat ad eũ q̃ appellauit ar. ij. q. vj. arguta. [...] ap. eos qui. §. sup his. vltimo [...]dendum ẽ q̃ appellatiões valeant ⁊ q̃ nõ. ⁊ no. ꝙ aut appellatur sup correptione aut sup eccl'ie ordinatiõe aut in iudicio aut in facto aliquo ex̃ iudiciũ si appellatᷣ sup correptiõe et disciplina ⁊ ꝑsona q̃ appellat est regularis nõ valet eius appellatio ex̃ de ap. ad nr̃am nisi is qui corrigit modum excedat ex̃. eo. ti. de priore ex̃ de offi. deleg. sup questionũ. sʒ si appellator est secularis. lʒ sup correptione appellet tenet tñ eius appellatio ex̃ de ap. peruenit. de illo clerico qui corripiebatᷣ: ꝙ in eccl'ia nolebat facere residentiã. si vero appellatu sup ordinatione eccl'ie. s. ne fiat electio vel procuretur vtilitas eccl'ie si nõ fuerit asti-

gnata iusta causa appellandi
nō valet appellatio ex. de his
que fiūt a maiori parte capli.
ex ore circa finē ex. de ele. cum
nobis q: nūquam valet appel
latio q: si appellatur ne fiat.
idem ꝙ edicto ppetuo decer-
nitur. ff. de ap. re. l. vlt. Si autē
cā appellatiōis [illegible] est z
probata fuerit valet appella-
tio alioquin nō ex. de his que fi.
a ma. p. ca. cū in cunctis ex. de
ap. cōstitutus: cū aūt appella-
tur i iudicio ſm iura antiqua
canōica: poterit appellari āte
lit. cōtest. z añ sniam z post. et
qñq: etiā nulla cā appellatus
ostensa: vl' allegata. ij. q. vj. nō
[illegible]a ex. de ap. cuz sit sup eo ex. e.
t. scdo requiris. §. illā z in mul
tis aliis similib9. hoc idem dr
hodie p cōstitutionē lateran.
Occurrit debitas honor in nul
lo iudicio licz appellare ante
sniam diffinitiuaz nisi iniuste
grauet: tūc. n. corā eodem iu-
dice cā probabili appellandi
exposita. s. grauamē ꝙ ei in-
fert pōt legitime appellare
tenebit q: appellatio cā legi-
tima existente. verūtamē si iu
dex a quo fuerit appellatum
a grauamine ipso sup quo ap-
pellatū est velit desistere z re-
uocare interlocutoriā sniam
sup qua fuit appellatū libere
pōt in cause cognitiōe pcede-
re nō obstante pmissa appella
re ex. de ap. cū cessante. si qris
a me q sit rōnabilis cā appel-
lādi. R°. vbicūq: grauamē in-
fert iudex cōtrarius scriptū:
vl' denegat litigatori bñficiū
restitutiōis ꝙ sibi indulget a
iure puta denegat ei bñficiū
restitutōis spoliato anteq̄ de
questione pprietatis agat. vl'
denegat quartā productionē
petitā cū sollemnitate legali:
vl' denegat reo copiā pbandi
litteras impetrari p falsi sug-
gestionē: vel q: citat aliquem
partiū ad locū sibi suspectuz.
in his omib9 z similib9 graua
minibus pōt appellari legiti-
me tā ab ord. iudice ꝙ a del.
cū causa cōmissa ē appellatōe
rei ex. de resti. spol. ex questiōe
ex. de testib9 significauerūt ex.
de ap. cū nos meminēti ex. de
ap. ex parte: et sic intelligēda
est illa dec. ex. de ap. pastoralis
que hoc idē iurauit. post sniaz
vero diffinitiuā licite pōt ap-
pellari a qcūq: et a q: iudice:
z ec. ro. oim ap. recipere cōsue
uit: qui se dicūt iniuste cōdem
natos ex lris: de reuocatiōe
snie cuiuslibet petēti cōcedit
ar. ex. de offi. deleg. pastoralis
sz quedaz dec. videt cōtra di-
cere ex. de ap. in eminenti. vbi
dr: ꝙ a iudice cui cōmissa ē cau Ubi
sa appel. re. nō pōt appellari del.
añ sniaz vel post sit itelligēda
est illa: nisi subsit legitima cā
appellādi alioquin cōtraria esset
decre. p'io allegatis z multis
aliis dico ego pcise: ꝙ a qlibet
snia diffinitiua pōt appellari

de iure a quocunq sit lata exce
ptis casib9. appellare petant
scelus excellētia pacta cōten
tus minima res interdictio fa
cta. Arbitriū res q̄ petit est si
lōgi9 acta. scelus vetat appel
lare post sniam q2 appellatio
nō d3 eē p̄sidium iiquitatis ex
de ap. reprehēsibilis τ intelli
gas de his q obtentu appella
tiōis volūt in manifesto τ no
torio crimine p̄manere qd nō
p̄mittit ex de ap. cū sit in fi. et
c. cōsuluit: τ ex de spōs. ex lris.
ex de vsuris. c. j. ij. q. vj. §. quoꝝ
ff. de ap. cōstitutiōes. excellen
tia p̄hibet appellare quē a
snia pape vl' imp̄atoris p̄fe
cti p̄torio τ a snia senatoꝝ ap
pellare nō l3. xxxj. q. iij. cūcta
p vrbē. ij. q. vj. anterioꝝ. §. illo
c. de sen. p̄fecti p̄e. l. j. pactu3
litigantiu3 inhibet appellare
ij. q. vj. §. sinautē. ff. a quibus
appellare nō l3. li. j. e. t. ēt taci
tu3 pactū. C. de iureiu. gnālr.
cōtentus. l. 9tumacia facit ne
possit appellare qm si qs 9tu
macit absens 9dēnet p sniam
diffinitiuā appellare nō pōt. ij
q. vj. §. sūt quoꝝ. xxiiij. q. iij. de
illicita ex de ap. p tuas nisi ve
niat ad iudiciū stati post sniā3
ad huc iudice sedente p tribu
nali. ff. de in integrū resti. di
uus. minima res ratiōe valo
ris vetat appellatio sup eadē
causa. ij. q. vj. §. anterioꝝ. §. illo
ex de ap. vel ex malicia vel ra
tione durabilitatis. ij. q. vj. §.
de possessore: iudicio facta. t.
prohibitio pape: vel impera
toris facit q non possit ap
pellari. ff. a quibus appellari
non licet. l. j. extra de appella.
appellationi. Arbitrium quē
a snia arbitri non licet appel
lari [illegible] propter eius vilitatē q2
iurisdictionē nō habet. C. de ar
bitris. l. ij. q. vj. a iudicib9 Res
que perit. i. q̄ nō capit dilatio
nē. ff. de ap. re. l. vlt. vel q2 ap
pellat ne absoluat: excōicat9
talis appellatio nō val3 ex. de
ap. q̄ fraternitate τ cū cōcilio
lateran. innoc. ex d snia excōi
cationis sacro. Cū vero appel
lat quis ex iudiciū p defensio
ne sui iuris nō d3 p̄hiberi ni[illegible]
frustratoria notoria esset ap
pellatio τ post quā cōstet eum
legitime appellasse ois q̄ cir
ca appellationē fuerūt auten
ticata cassanda sicut ex de ap.
bone memo. alioquin talis
appellatio nulli nocet.

¶ De in integrum restitutione.

QUia sepe
iudiciū reuocatur
per beneficium re
stitutionis in inte
grū τ sentētia que nullo alio
remedio retractari potest p
idem beneficium subleuatur
et rescindit idcirco in fine p̄e
sentis iudicioꝝ doctrine de

restitutione in integr[illegible] tra-
ctorum subijciam⁹ videatur
quid sit in integrum resti tu-
tio quis potest petere in inte-
grum restitutionem qualiter
petenda sit quando competit
hoc beneficium intra q[illegible]m-
pꝫ peti. vl' [illegible] pos-
sit restituere quis eius effect⁹
in integrum restituere est po-
ris stat⁹ vel iuris vel audien-
tie reintegratio. ij. q. iij. §. no-
tāduꝫ in fine ex̄ de in integrū
resti. ex litteris. Sꝫ harum resti
tutionuꝫ alia debet̄ sola mīa
alia iusticia debita ō sola mīa
ōbet̄ ut quā rōne pacte peni
tentie misericordit̄ petit suspē
sus ab eo q suspēdit vl' ei⁹ su-
piore di. l. ꝯtumaces ex̄ ō cleri
cis nō residētib⁹ ex me: depo-
sit⁹ vero a solo papa eā petere
potest. ij. q. vj. ideo ꝛ hec ꝓprie
ōr reintegratio status de qua
nihil ꝑtinet ad hoc op⁹ de iu-
sticia debetur que dat̄ ecclesie
reipublice minori. xxv. annis
ꝛ etiā maiori absenti iusta cā
vel probabili aduersus con-
tractū vl' quasi aduersus sen-
tentias vel iudiciorū ꝓcessus
aduersus delictū vel quasi in
quo minori interdū subuenit̄
ꝛ ō hac impresenti titulo tra-
ctare intēdim⁹. ¶ Sequit̄ q̄s
pōt petere i integruꝫ resti. ℞o
minor. xxv. an. sup oībus que
gessit in minori etate si enor-
miter lesus est ob sui facilita-
tem vel aduersarij calliditatē
siue in faciēdo siue in omittē-
do ledatur: tam in lucro ca-
ptando quā in damno iuran-
do. ff. de minoribus. l. qō si mi-
nor. §. non semper ꝛ. l. nō om
nia nam si cōtra se confessus
est in iure curatore p̄sente re-
stituitur cōtra cōfessionem iu
am vt possit negare si ꝓo sine
curatore agat vl' confiteatur
ipso iure seruatur illesus. ff. ō
mino. l. si ex causa. §. nūc vidē.
ff. de cōfessis. l. certum. §. vlti.
¶ Item si omisit allegationē
vel probationem sibi necessa-
riam restituitur ad probanduꝫ
vel allegandum. ff. de minori
bus. le. minor. §. j. Item si mi-
nor. xxv. annis cōpromisit et
expedit et non esse cōpromis-
suꝫ restituitur. ff. e. si minor. §.
minores. Item restituitur cō
tra sententiam in eum latam
interueniente tutore vel cu-
ratore. c. si tutor vl' curā inter
uenerit. l. ij. c. si aduersus rem
iudica. l. j. ¶ Item restituitur
ꝯ acceptilationem a se factaꝫ
vel electionem cū potuit me-
lius eligere ꝛ cum potuit per
licitationem rem suam plus
vendere. ff. de mino. ait pre-
tor. §. sed hodie et lege ꝗ sine
§. quātū ꝛ. l. si i emptione ge-
neraliter tene siue i facto suo
siue tutoris siue curatoris ca-
piat̄ vl' ledat̄ minor semꝑ restī
tuēduꝫ ē: sꝫ si vsus est iure cōi
non mutatur licet ex post fa-
cto res icipiat eē dānosa. C. de

rest.minoꝝ.le. vltima. ¶ Item si iurauit qd non peteret restitutionem ⁊ est pubes non restituitur quãuis decept⁹ sit.C.si aduersus venditorem.l.j. Itẽ propter delictũ suũ iterdũ nõ restituitur minor.C.si aduersus delictum.l.j.ff.de mino.l.auxi lium.§.in delictis. ¶ Itẽ propter mẽdaciũ suũ ꝑdit restitutionis beneficiũ si mentitus est se esse maiorẽ cũ ꝯtraxit.ff. si minor se maiorem dixerit.l. ij.⁊.iij. ¶ Item ꝓpter ꝓuilegiũ libertatis non restituitur in seruum ꝑperã manumissũ lꝫ idẽtitati eius ad preciũ ꝯsulatur.C. si aduersus libertatẽ.l.ij.ff.de mino.l.minor. ¶ Itẽ ꝑꝑ ꝓuilegiũ ⁊ reuerentiã parentũ ⁊ patrinoꝝ vtriusqꝫ sex⁹ minores aduersus eos non restituunt. C.qui aduersus quos restitui non possunt.l.vl.in fine p̃terea non datur restitutio scđo loco nisi noue defensiones p̃tenduntur.c.si sepius restitui po. l.vlt. ¶ Item si semel denegata est restitutio postea non datur si non appellatur. C.e.l.j. vñ cũ eccl'ia minoris iure sꝑ debeat illesa ꝓuari.ex̃ de rest.in integrũ requisiuit semꝑ dꝫ iure minoris restitui i oĩb⁹ ꝯctib⁹ ⁊ negocijs siue iudicijs sine sententijs i qb⁹ enormiter leditur ex̃.d rest.in integrũ.c.j.⁊.c. auditis ¶ Item res publica ꝑtitur iure minoris vel pupilli ⁊ ipo iure seruatur illesa.vl' ad instar eorum [...]stitui debet.C.de iure pu[...]la.l.rempublicã silr si maio[...]xxv.annis lesus est i iudicio vel extra iudicium dolo vel metu aduersarij sui restituitur per actionẽ de dolo vel met[...]cã iudicis officio.C.de dolo [...] totum titulũ. Itẽ maior si leditur dñ est absens necessaria vl' ꝓbabili cã puta cã reipublice vel cã oĩm studij.vel ꝑegrinationis vel in legatione sue ciuitatis vel in ꝓsecutione sue appellationis vel cã ferendi testamentũ.vel qꝛ in viculis siue in custodia publica fuit ꝓuata detinetur ⁊ venire non potest restituitur in eo ꝙ absentia sua lesus est.ff.ex quib⁹ causis ma. in integrũ restituatur.l. succurritur ⁊.l.eadẽ causa.circa sentẽtias ꝯtra maiores latas i absentia sua sic distinguitur.s.vtrũ sit absens ꝓbabili vel necessaria causa.vel ꝓbabili vera vel necessaria tm̃ i ꝓmo casu.s. qñ ꝓbabili ⁊ necessaria cã fuit absens maior ⁊ qm̃ sñia lata est si fuerit legitime defensus restituitur ad appellãdũ tm̃mõ si autem fuerit nõ legitime defens⁹ nullo mõ restituitur ad causam ex integro agendã.ff.de i ĩtegrũ rest.l.vlt.ff.de iudicijs. si ꝑtor.ff.qb⁹ ex cãis ma.l.j. et l.ab hostib⁹.R.j. In scđo casu .s.qñ ꝓbabili tm̃ cã absens nõ fuerit legitime defẽsus restituitur ad appel. tm̃mõ:si aũt nõ

fuerit legitime defen[illegible] i nullo restituit si minus le[illegible]time vel nullo modo pōt app[illegible]llare suo iure cōmuni. ff. ex quibus causis ma. l. nec nō. C. q[illegible] vel qñ iudex. l. labeo. ff. qñ a[illegible]pel latio fit. l. j. §. vlt. ꝛ ideo [illegible] restituit nisi [illegible] ꝑtuit relinquere ꝓcuratorē: vel derelinquit sȝ mortuus ē: tūc. n. restituit ad cām tractandam vt innuit illa lex. ff. ex quibus causis ma. nec nō cū dicit ꝓcuratorem suū defunctum. idem est casu qñ absens est necessaria causa tm̄. ff. ex quib⁹ cāis ma. s[illegible] si. §. j. ff. de minoribus papinianus. ¶ In quarto casu. s. cū fuit absens ex voluntaria cā tm̄ in nullo restituit petenda est restitutio ꝑ eū qui dicit lesus: vel per eius ꝓcuratorē ad hoc specialiter constitutū qm̄ generaliter cōstitutus ꝓcurator resti. in integrū petere nō pōt. C. ꝑ ꝓcuratorē causa in integrū resti. pos. l. tamē ꝛ apd suū iudicē presente eo cōtra quē restitutio postulatur vel ꝑ ↄtumaciā absente. ff. de minorib⁹ in cause. l. tm̄. § causa. ꝛ l. ēt. §. vlt. ex. de i integrum resti. cū ex lr̃is in fi. C. si aduersus dotē. l. ij. ff. si a duob⁹. i aut: vt spōsa. largitas. §. ad hoc coll. ix. cū petit restitutiōis bn̄ficiū in integrū. cum persone siue cum res predicte enormiter lese sunt nec habent aliud auxiliuȝ per ꝙ eis possit subueniri qm̄ ꝓ modica lesione nō datur hoc beneficiū: nec aliud remedium super est puta nō tenuit contractus vel habent cōceptionē aliquā vel actioneȝ aliquā. hi qui lesi dicunt. ff. de mino. l. scio quesitum ex de resti. in integrum requisiuit. ff. d mino. in cause rn̄so. j. ꝛ. §. j. ꝛ. ij. §. i quib⁹ causis resti. necessaria nō est. l. j. ꝛ. ij. in fine. quo tpe faciendi est resti. videam⁹. quidem. mino: potest petere resti. toto tēpore minoris etatis ꝛ post cōpletū. xxv. annū: ſȝ antiq iura infra vtilem annū hodie. j. quadriennium a pmo die. xxv. anni numerādum hoc est vsqȝ ad finē xxix. anni. C. de temporib⁹ in integrū resti. l. vlt. ꝛ hoc cū leditur ꝑ factū suū: vel alienum siue ꝑ ignorantiā suā: vel alienam sȝ si decipiat minor in tēpore videlȝ: vt patiat sibi tps labi in preiudiciuȝ rerum vel actionis sue. in cā resti. dicūt quidam quadrienniū nō sibi cōcedendum ꝑ. xxv. annos ad restitutionē optimos per. l. dictam: sed dn̄s azo dicit si minor ledit i tractu tpis quadriennio: vel maiori tpe habebit iiij. annos ad restitutionē ob. postꝙ venerit ad le[illegible] etatē sȝ si ledit mino[illegible] tpe pōt resti. pete[illegible]e toto t[illegible]e mino[illegible] etatis ꝛ tāt[illegible] tpe post. xxv. an. quāto tpe fuit lesus ar. ff. de peculio: ānualis actio est vl cū post

mortē.ff.de mino. ī varie.qdā eā ppetuo restituendam sine tpis prefinitione eccl'ia sp intelligit minor: τ semp dz illesa seruari τ facit p illa decre. ex de testi.in integrū reqsiuit. alij dicunt φ vsqz ad.xxx. an. a die lesiōis sue restitui.s.nūerādum ponētes eccl'iam primo die natiuitatis minoris alij ponūt.xiiij.anno eccl'iaz ideo φ ɔ pupillū nō currat prescriptio.xx.q.iij.placuit sicut cōtra adolescētē et ad hoc dicūt esse restituendaz vsqz ad.xvj. an.a die lesiōis sue sz v̄ba sunt hec p̄ma opinio improbat̄ ex eo φ nulla prescriptio etiā.xl. locū ɔ eccl'iaz habe et si semp illesā deberet ser ri φ falsū est.xvj.q.iij.antiquas actiōes ex de prescri.p totuz.¶ Item sequeretur hic absurditas vt melioris cōditiōis esset qui rē ecclie p.xl.an. τ nullo ti. et iniuste possideret φ q̄ legitimo titulo cū ibi tantū dat̄ restitutio vbi cōtractus nō tenet dū nullū aliud remediū superest sicut probatū est sic possit res vendicari abeo qui nullo ti. possidebat post.x.an.p in integrū resti.τ illō φ ē in illa dec. requisibat sp dz illesa seruare exponitur semper in omi contractu:vbicūqz enormiter lesa [illegible] sempiternitatem cōtractuuz et nō tempoꝝ.alie due oppositiōes nullo iure ro borant̄ ideo standum est legi quedi qō ois restitutio fisci rei p lice: vel priuati intra qua ennium immitat̄ τ vltra nō e tenditur ita φ causa restit onis tractari dz τ noiari. tēporibus rest.in inte. .l.v per quā legem dico cuz laur tio magrō meo et alijs magne opinionis iuris rest.faciendā eē ecclesie vsqz ad.xiiij an.a die lesionis nūerādū τ nō vltra:hic idē dico obtinere cōtra rest.rei prin.concedēdam. de rest.maiorū dico: qō si maior.xxv.an.leditur in presentia sua et restituendus est iusta de causa cōputabitur quadriennium a die lesionis si in absentia lesus est: cōputabit ei a die reuersionis ita qō dictū tempus conceditur ei ad rest.petēdum quāto tempore fuit absens:sicut dictū est supra de rest.minorū cū decipiūtur in tēpore:τ hoc approbat azo:et est ar.ff.ex quibus causis ma.l.sed τ si.§.si ferie:τ.§. quotiēs.j.qō tēpus causa debet reuocari τ terminari: sed pone qō absens fuit per vnuz diem tm̄ debet habere ad restitutionē obtinendam: vt expresse dicit lex.ff.quib⁹ ex causis ma.l.sz et si.§.quotiēs.qñ infra diem illā pbare poterit lesionē illā et sentētiam obtinere.&c.sibi iputet: qui se tātū artauit.ff.si quis captionib⁹. .l.ij.§.si quis cum nō deberet plus habere absens quā ha

buisset p̄sens. sequitu[r] [vi]dere quis possit restituere: [e]t [d]ico q[uo]d quilibet iudex tam ord. [q̄] de leg. tā a principe q̄ ab a[lio] iudice nisi deleg. sit ab eo [qui pro]priam nō habet iurisd[ictio]nē: quia ille restituere nō p[otest]: nec etiā arbiter potest rest[itu]ere: sed deleg. potest si specialiter ei demandatur: vt restituat et de questionib[us] q̄ incidūt i causis sibi cōmissis: vt p[ro]batur. C. vbi ⁊ apud quē restitutio agēda sit. l. vlt. ff. de mino. in cause ⁊ iudiciali ⁊ sequētibus legibus: ⁊ l. preses ex̄ de rest. in itegrū requisiuit ex̄. e. ti. ex literis ex̄ de sentē. et re iud. causam: ⁊ debet tractari causa restitutionis in foro eius cōtra quē petitur restitutio. C. vbi ⁊ apud quē. l. ij. cognoscit autē de ea iudex ordi. restituēdo tā in cōtractib[us] q̄ in alijs ⁊ etiā cōtra sentētiam a seipso latā: vel alius princeps restituit in integrū cōtra sentētiā a seip[s]o latam. verūtamen solus princeps restituit in integrū contra sentētiam p[ro]curatoris sui vel iudicis quē delegauit: vel cōtra res bis iudicatas vel cōtra sentētiam licet raro legatur. C. vbi ⁊ apud quē resti. l. j. C. si aduersus. ff. d[e] mino. i cāe §. vl. ⁊ l. p̄nti. ⁊ l. maior. xxxv. q. ix. q[uo]d qs. ix. di. minor. effect[us] restitutionis in integrū est: vt ea postulata permaneāt i eodem statu omnia: in quo erāt post postulatam rest. nō. n. res ipsa super qua restitutio petita est alienari d[ebet]: nec executioni mādari: nec aliquid fieri i preiudiciū petētis rest. do[nec] nec sumat[ur] questio restitutionis: ⁊ de i itegrū. rest. pub. ne quid uoui fiat. l. j. et restitutione concessa cōtra sententiam vel processum cause auditur: sicut ante sentētiā vel admittit[ur] ad id q[uod] sibi petat restitui ex̄ de sen. et re iud. cau[sa]m: ex̄ de rest. i iteg. audita. ⁊. e. ex literis. si autē restitutio concessa sit super contractu aliquo iuras quisq[ue] recipit: q[uo]d dedit et suum est: et ex re sua peruenit. C. de repudiationibus q̄ fiunt in [iudic]io in integ. resti. l. vnica. [ff. d]e mio. l. mior. §. resti. ex̄ e. [ti. c]a[pitu]lo vnico ex̄ d[e] reb[us] eccle. non aliená. C. de posses. quoniā nemo d[ebet] locupletari cum aliena iactura. C. de trāsactionib[us] cū his. §. sane. ff. de cōdi. indebiti. l. nā. §. natura. Hec tam de in integrum rest. q̄ de ceteris articulis in presenti opusculo comprehensis ad rudium instructionem breuiter dixisse sufficiant.

¶ Explicit ordo iudiciarius domini Archidiaconi Bononiensis.

[Tab]ula rubricarum.

¶ Explicit ordo iudiciari⁹ cō summatissimi iuris vtriusq̄ luminis dn̄i Joannis de blauasco Archidiaconi Bonon̄. iudicibus: causidicis: ꝛ practicis nō[m]odo vtilis imo per q̄ necessarius (vt in frōtispicio prenisim⁹) Impressus Lugduni per Joannem thomas pridie kalendas Julias. āno post Uirginis partū. decimo quito supra mille et q̄ngētos.

Finis.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm